

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Darja ZALETELJ

**USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA NA
NA KMETIJAH V OBČINI TREBNJE**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**RECONCILIATION OF WORK AND FAMILY LIFE ON FARMS IN
THE MUNICIPALITY OF TREBNJE**

GRADUATION THESIS
University studies

Ljubljana, 2009

Diplomska naloga je zaključek Univerzitetnega študija agronomije. Delo je bilo opravljeno na Katedri za agrometeorologijo, urejanje kmetijskega prostora ter ekonomiko in razvoj podeželja, Oddelka za agronomijo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Anketa je bila izvedena na kmetijah na območju občine Trebnje.

Študijska komisija oddelka za agronomijo je za mentorico diplomskega dela imenoval doc. dr. Majdo Černič Istenič.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. dr. Franc BATIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: doc. dr. Majda ČERNIČ ISTENIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: prof. dr. Ivan KREFT
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Datum zagovora:

Diplomsko delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisana se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehnične fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddala v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Darja Zaletelj

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Dn
DK	UDK 631.1.017.3:316.334.55/56(497.4 Trebnje) (043.2)
KG	kmečka družina/delo na kmetiji/prosti čas/usklajevanje dela in družine/anketa
KK	AGRIS E50
AV	ZALETELJ, Darja
SA	ČERNIČ ISTENIČ, Majda (mentorica)
KZ	SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo
LI	2009
IN	USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA NA KMETIJAH V OBČINI TREBNJE
TD	Diplomsko delo (univerzitetni študij)
OP	X, 39, (19) str., 30 pregl., 2 sl., 6 pril., 22 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AI	S problemom usklajevanja delovnega in družinskega življenja se soočajo vse poklicne skupine, med njimi vse bolj tudi kmečko prebivalstvo. Namen diplomske naloge je bil na primeru izbranih prebivalcev občine Trebnje pokazati, kako ta problem usklajevanja rešujejo kmečke družine. Želeli smo ugotoviti ali se življenje članov kmečkih družin, ki svoj glavni vir dohodkov pridobivajo iz kmetijstva, razlikuje od življenja članov kmečkih družin, ki jim glavni vir dohodkov predstavlja zaposlitev izven kmetijstva. Rezultati ankete kažejo, da je večini anketirancev glavni vir zaslužka zaposlitev izven kmetijstva, kar jim predstavlja dodatno obremenitev pri usklajevanju delovnega in družinskega življenja, saj so več kot osem ur na dan zdoma. Njihove kmetije so v primerjavi z tistimi, ki se preživljajo zgolj od dohodkov iz kmetijstva manjše. Pri usklajevanju dela in prostega časa večinoma sodelujejo vsi člani družine, tako da si dela delijo glede na posameznikove sposobnosti. Pomembno delovno silo pri različnih gospodinjskih in kmečkih delih predstavljajo stari starši, ki so v veliki meri vključeni tudi v varstvo otrok. Po drugi strani pa so tudi kmečki otroci tisti, ki s svojo prisotnostjo pri delovnih opravilih razbremenijo starše in prispevajo k večji količini prostega časa ter lažjemu usklajevanju delovnih in prostočasnih aktivnosti. Zaradi vseh delovnih obveznosti si anketiranci največ časa za družinsko življenje vzamejo ob večerih in ob koncu tedna, ko je manj dela in ko otroci pridejo iz šole. Ta čas izkoristijo za družinski pogovor, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih, igro z otroki, gledanje televizije ipd. Večina vprašanih je bila mnenja, da imajo dovolj časa za družinsko življenje.

KEY WORDS DOCUMENTATION

- ŠD Dn
- DK UDC 631.1.017.3:316.334.55/56(497.4 Trebnje) (043.2)
- KG peasant family/work on the farm/leisure/reconcile work and family/survey
- KK AGRIS E50
- AV ZALETELJ, Darja
- SA ČERNIČ ISTENIČ, Majda (supervisor)
- KZ SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
- ZA University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Agronomy
- LI 2009
- IN RECONCILIATION OF WORK AND FAMILY LIFE ON FARMS IN THE
MUNICIPALITY OF TREBNJE
- TD Graduation Thesis (University studies)
- OP X, 39, (19) p., 30 tab., 2 fig., 6 ann., 22 ref
- IJ sl
- JI sl/en
- AI Nowadays people from all professional groups are faced with difficulties of reconciliation of their private and professional life. This issue is more and more evident by the rural population too. The thesis studied a selected group of farmers in the municipality of Trebnje considering their ways of reconciling between private and professional life. The focus of the thesis is on differences between farmers who work on farm full-time and farmers who have an off-farm full-time job. The main source of family income for the majority of respondents represents the full-time off-farm job, which puts additional burden on the combining of professional and private life due to the fact that they are away from home for more than eight hours per day. In comparison with full-time farmers their farms are much smaller. Therefore, the work on their farms is divided among all family members according to their individual capabilities. An important role of grandparents on those farms is also the care of grandchildren while their parents are at work. On the other hand children at their late teenage period already take a considerable part of the burden of farming from their parents' shoulder. In this way children importantly contribute to the amount of spare time of their families. The respondents spend the most of their spare time with their family members at the evenings and during the weekends. At that time children are at home and most of the work on farm is already done. They spend that time for discussing private problems, helping children with their school.

KAZALO VSEBINE

Ključna dokumentacijska informacija (KDI).....	III
Key words documentation (KWD).....	IV
Kazalo vsebine.....	V
Kazalo preglednic.....	VII
Kazalo slik.....	IX
Kazalo prilog.....	X
1 UVOD	1
2 PREGLED OBJAV	2
2.1 KMEČKA DRUŽINA.....	2
2.1.1 Kmečka družina v preteklosti	3
2.1.2 Kmečka družina danes.....	5
2.2 DELO NA KMETIJI IN V KMEČKEM GOSPODINJSTVU	6
2.2.1 Značilnosti delitve dela na kmetiji	6
2.3 USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA	8
2.3.1 Starševski dopust	9
2.3.2 Otroško varstvo	9
2.3.3 Delodajalci in delovno okolje.....	10
2.3.4 Gospodinjsko in skrbstveno delo	11
2.4 OBČINA TREBNJE.....	12
2.4.1 Življenje in delo	12
2.4.2 Statistični podatki za občino Trebnje	12
3 MATERIALI IN METODE	13
3.1 DOLOČITEV VZORCA IN ZBIRANJE PODATKOV	13
3.2 ANKETNI VPRAŠALNIK	13
3.3 ANALIZA PODATKOV	13
4 REZULTATI.....	14
4.1 OSNOVNI PODATKI O ANKETIRANCIH	14
4.1.1 Skupine kmetij glede na vrsto dejavnosti in vir dohodka.....	14
4.1.2 Izobrazba anketirancev in njihovih partnerjev	14
4.1.3 Število otrok v družini.....	15
4.1.4 Starost najmlajšega otroka	15
4.1.5 Velikost kmetije glede na površino obdelovalnih zemljišč	15
4.1.6 Gospodarjenje na kmetiji	16
4.1.7 Zaposlitveni status anketiranca in partnerja.....	16
4.2 DELO (ZAPOSILITEV IZVEN KMETIJE, GOSPODINJSKA DELA, DELA NA KMETIJI TER VARSTVO OTROK)	17
4.2.1 Pogodba o delu	17
4.2.2 Delovni čas anketirancev ter razporeditev delovnega časa	17
4.2.3 Dnevna poraba časa za zaposlitev skupaj s prevozom.....	18

4.2.4	Zadovoljstvo anketirancev s trenutno zaposlitvijo.....	18
4.2.5	Podatek o podjetju.....	19
4.2.6	Vpliv službenih obveznosti na družinsko življenje in obratno.....	19
4.2.7	Delitev odločanja v gospodinjstvu.....	21
4.2.8	Delitev dela v gospodinjstvu ter dnevna poraba časa za gospodinjska dela.....	22
4.2.9	Delitev dela na kmetiji ter dnevna poraba časa za vsa kmečka dela.....	22
4.2.10	Vključevanje otrok v kmečka in gospodinjska dela.....	23
4.2.11	Usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok.....	23
4.2.12	Koriščenje starševskega dopusta.....	24
4.2.13	Sodelovanje pri kmečkih in gospodinjskih delih v času porodniškega dopusta..	24
4.2.14	Varstvo predšolskih otrok.....	25
4.2.15	Življenje otrok na podeželju.....	26
4.3	PROSTI ČAS, DRUŽINSKO ŽIVLJENJE NA KMETIJI.....	28
4.3.1	Pogostost ukvarjanja s prostočasnimi aktivnostmi.....	28
4.3.2	Prosti čas kmečkih družin in izkoriščenost le tega.....	30
5	RAZPRAVA IN SKLEPI.....	31
5.1	RAZPRAVA O REZULTATIH.....	31
5.2	SKLEPI.....	35
6	POVZETEK.....	36
7	VIRI.....	38
	ZAHVALA	

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	Skupine kmetij, glede na vrsto dejavnost in vir dohodka.....	14
Preglednica 2:	Izobrazba anketirane osebe in partnerja.....	15
Preglednica 3:	Število otrok v družini.....	15
Preglednica 4:	Starost najmlajšega otroka.....	15
Preglednica 5:	Velikost kmetij glede na obseg obdelovalnih površin.....	16
Preglednica 6:	Gospodarjenje na kmetiji.....	16
Preglednica 7:	Zaposlitveni status anketiranca in partnerja.....	17
Preglednica 8:	Pogodba o delu.....	17
Preglednica 9:	Delovni čas anketirancev.....	18
Preglednica 10:	Razporeditev delovnega časa.....	18
Preglednica 11:	Povprečna dnevna poraba časa anketirancev za zaposlitev skupaj s prevozom.....	18
Preglednica 12:	Zadovoljstvo anketirancev z trenutno zaposlitvijo.....	19
Preglednica 13:	Podatek o podjetju (zasebno, javno, mešano).....	19
Preglednica 14:	Vpliv službenih obveznosti na družinsko življenje in obratno.....	20
Preglednica 15:	Čas, porabljen za opravila v gospodinjstvu.....	22
Preglednica 16:	Čas, porabljen za opravila na kmetiji.....	23
Preglednica 17:	Najboljša možna rešitev za usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok.....	24
Preglednica 18:	Koriščenje starševskega dopusta.....	24
Preglednica 19:	Delo v času porodniškega dopusta.....	25
Preglednica 20:	Možnosti za varstvo predšolskih otrok.....	25
Preglednica 21:	Oblike varstva predšolskih otrok.....	26
Preglednica 22:	Varstvo otrok v popoldanskem času.....	26
Preglednica 23:	Vpliv življenjskega okolja na vzgojo otrok	27
Preglednica 24:	Prednosti življenja otrok na podeželju	27
Preglednica 25:	Prikrajšanost kmečkih otrok zaradi življenja na podeželju	27
Preglednica 26:	Medsebojni odnosi v družini	28
Preglednica 27:	Dnevna poraba časa za prostočasne aktivnosti.....	28
Preglednica 28:	Prostočasne dnevne aktivnosti glede na porabo časa.....	29

Preglednica 29:	Možnosti družin za planinarjenje, daljša potovanja,.....	30
Preglednica 30:	Čas za ukvarjanje z otroki.....	30

KAZALO SLIK

Slika 1:	Delitev odločanja v gospodinjstvu (partnerja odločata skupaj).....	21
Slika 2:	Delitev odločanja v gospodinjstvu (partnerja odločata skupaj) (nadaljevanje)	22

KAZALO PRILOG

Priloga A: Anketni vprašalnik

Priloga B: Delitev dela v gospodinjstvu

Priloga C: Odločanje v gospodinjstvu

Priloga D: Delitev dela na kmetiji

Priloga E: Vključevanje otrok v kmečka in gospodinjstva dela

Priloga F: Pogostost ukvarjanja s prostočasnimi aktivnostmi

1 UVOD

Zdi se, da je glavni problem usklajevanja dela in družine to, da ga vodi posebna povezava podmen, ki postavljajo določenim vidikom razmerja med delom in družino večje prednosti. Na prvem mestu teh povezav je otrok in njegove potrebe oz. blaginja. Posebna prioriteta v razmerju delo-družina je dana tudi delu oz. zaposlitvi, ob predpostavki, da so vsi odrasli aktivno prisotni na trgu delovne sile in so sposobni skrbeti zase in za družino. Dandanes so zaposleni starši, še posebno ženske močno obremenjeni tako z zahtevami svojega delovnega okolja kakor tudi družbenimi pričakovanji glede skrbi za družino, otroke in zaradi vse bolj intenzivnega staranja družbe tudi za ostarele. Prizadevanja za večjo kakovost človekovega življenja povezujejo delo in prosti čas, kajti le celota obeh določa človekovo uspešnost in zadovoljstvo. Medsebojno učinkovanje dela in prostočasnih aktivnosti pa hkrati omogoča, da probleme, težave ali morebitne neuspehe v enem delu te celote človek nadomesti z učinkovitostjo in zadovoljstvi, ki jih doživlja v drugem delu.

S problemom usklajevanja delovnega in družinskega življenja se soočajo vse poklicne skupine, med njimi vse bolj tudi kmečko prebivalstvo. Dejstva, da se delovni dan kmeta ne začne in konča ob točno določeni uri, da se dolžina delovnega dne spreminja glede na letni čas, vremenske razmere in delovne konice, vplivajo na drugačno razporeditev in izrabo prostega časa kmečkih družin oziroma predstavljajo dodaten problem pri usklajevanju dela in družine. Vse več članov kmečkih družin, si poleg kmetovanja poišče dodatno zaposlitev izven kmetije, saj so dohodki iz kmetijstva premajhni za zadovoljevanje vsakdanjih življenjskih potreb. Zaposlitev tako predstavlja dodatno obremenitev pri usklajevanju dela in družine na kmetiji. Raziskav na tem področju v Sloveniji ni. Namen diplomske naloge je na primeru izbranih prebivalcev občine Trebnje pokazati, kako ta problem usklajevanja rešujejo kmečke družine.

NAMEN NALOGE

Namen naloge je bil predstaviti vsakdanje življenje članov kmečkih družin, še zlasti njihovo razporejanje časa za delo in družinske obveznosti (skrb za otroke, ostarele in bolne člane družin) ter prostočasne aktivnosti. Namen je bilo ugotoviti, ali se življenje članov kmečkih družin, ki svoj glavni vir dohodkov pridobivajo iz kmetijstva, razlikuje od življenja članov kmečkih družin, ki jim glavni vir dohodkov predstavlja zaposlitev izven kmetijstva.

DELOVNA HIPOTEZA

V nalogi smo postavili hipotezo, da člani kmečkih družin, ki se ukvarjajo samo s kmetovanjem, lažje usklajujejo družinsko in delovno življenje in imajo več prostega časa kot člani kmečkih družin, ki so poleg kmetovanja vključeni tudi v druge pridobitne nekmetske dejavnosti.

2 PREGLED OBJAV

2.1 KMEČKA DRUŽINA

Biti kmet/kmetica, pomeni sprejeti delo na kmetiji kot način življenja. Kmetu življenje pomeni delo in obratno. Sprejetje življenja kot dela je povezano z gospodarsko usmeritvijo kmečke družine. Kmetija je z družino usodno povezana. Kmetija brez kmečke družine ne more delovati, ali zelo težko deluje kot učinkovita produkcijska enota. Člani kmečke družine praviloma predstavljajo edino delovno silo na kmetiji, če zanemarimo občasno pomoč ali izmenjavo pomoči. Hkrati pa se na podeželju tudi večina socialnih stikov odvija v okviru družine (Barbič, 1989a).

Kot kmečko družino opredeljujemo družino, kjer odrasli in delovno sposobni člani skupaj delajo na družinskem posestvu. Med značilnostmi kmečke družine avtorica navaja naslednje:

- kmečka družina je proizvodna skupnost,
- v kmečki družini delitev dela temelji na osnovi generacijske pripadnosti vseh delovno sposobnih članov družine,
- družinska skupnost omogoča eksistenco vsem članom družine,
- kmečka družina predstavlja vseobsežno življenjsko skupnost.

Nastete značilnosti vsaj do neke mere še danes veljajo za kmečke družine na čistih kmetijah, nikakor pa ne za družine iz mešanih in dopolnilnih kmetij, katerih člani pridobivajo dohodek tudi iz nekmetijske dejavnosti. V vseh kmečkih družinah vsaj v Sloveniji delitev dela ne temelji le na generacijski pripadnosti družinskih članov, temveč je vezana tudi na njihov spol (Barbič 1990).

Ker v kmečkem gospodinjstvu običajno živi več generaciji, razlikujemo med kmečko družino in kmečkim gospodinjstvom. H kmečkemu gospodinjstvu štejejo vsi člani, ki živijo na družinski kmetiji in trošijo skupaj vsaj del dohodkov ne glede na njihov izvor. Lahko so med seboj v bližnjem ali dalnem sorodstvu, ali pa med njimi sploh ni nikakršnih sorodstvenih vezi (Barbič 1990). Nasprotno pa kmečko družino tvorijo le starši in njihovi otroci (t.i. monogamna družina). Vendar o kmečki družini govorimo tudi v primerih, ko gre za tako imenovano patriarhalno (razširjeno) družino, čeprav se zdi izraz kmečko gospodinjstvo bolj primeren. Kljub razlikam med pojmom kmečka družina in kmečko gospodinjstvo jih mnogi avtorji uporabljajo kot sinonima, saj so danes člani kmečkih gospodinjstev praviloma med seboj v sorodu, v nasprotju s kmečkimi gospodinjstvi v Evropi v 19. stol., ko so bili poleg družinskih članov vključeni tudi najeti služabniki (dekle/hlapci) (Barbič 1990).

Sorodstvenost odnosov med člani kmečkega gospodinjstva opredeljuje socialne odnose, katerih bistvo je solidarnost in medsebojno sodelovanje, kar se kaže tudi v sami organiziranosti delovnih procesov. Kljub veliki stopnji medsebojnega sodelovanja in solidarnosti med člani, je za kmečke družine značilna tradicionalnost medsebojnih odnosov, ki mladim v večini primerov ne ustreza (Barbič 1989a).

Danes kot družinsko opredeljujemo vsako kmetijo, na kateri se s kmetijsko pridelavo ukvarjajo člani kmečke družine ali kmečkega gospodinjstva ne glede na to, ali pridobivajo dohodek samo s kmetovanjem ali tudi iz drugih dejavnosti.

Gre torej za socialno in gospodarsko skupnost, katere člani si delijo delovne in druge obveznosti s ciljem, ustvariti potreben dohodek in zagotoviti zadovoljevanje potreb svojih članov (Barbič, 1990).

Kmečka družina ali gospodinjstvo ustvarja s kmetijsko dejavnostjo vsaj del dohodka bodisi v denarju, ki ga dobi s prodajo pridelkov, bodisi s pridelki za samooskrbo (Barbič, 1990). Zgolj višji dohodek kot rezultat učinkovite tržne pridelave ni edini cilj sodobnih družinskih kmetij, temveč je njihov cilj tudi optimalno razmerje med dohodkom in kakovostjo življenja, ki jo označujejo številne nematerialne dobrine, kot so medsebojno razumevanje, ljubezen, prijateljstvo, zdravje, zadovoljstvo v poklicu ipd. (Barbič, 1990). Za obstoj in prihodnost družinskih kmetij so bistvenega pomena člani jedra kmečke družine, med katere A. Barbič (1984) uvršča gospodarja/moža gospodarice, gospodarico/ženo gospodarja in naslednika/naslednico, če je že dopolnil(a) 15 let in je odločen(a), da bo prevzel(a) kmetijo.

Kmečka družina pa nima pomembne vloge le v okviru družinskega kmetovanja, temveč je tudi nepogrešljiv dejavnik poseljenosti podeželja. Problem izvajanja obeh vlog družinskih kmetij je v dejstvu, da se mladi v vse manjšem številu odločajo za življenje na podeželju in delo na kmetiji, ker nimajo enakih/dobrih možnosti za ustvarjanje dohodka (v kmetijstvu in/ali zunaj njega), ter zadovoljevanja drugih potreb kot njihovi vrstniki v mestih. Družinske kmetije so brez mladih, ki bi jih nasledili, obsojene na propad (Barbič, 1989a). Problem propadanja kmetij pri nas ni nov. Že dolgo smo priče odhajanju mlajšega prebivalstva v mesta in staranju kmečkega prebivalstva, ki ne more več delati na kmetiji. Posledica odhoda mladih iz kmetij je tudi upadanje števila rojstev na kmetijah, posebej še zato, ker tudi mladi, ki so ostali na kmetijah, vse težje najdejo življenjskega partnerja. Kot posledica pospešene deagrarizacije se v kmetijstvu pojavlja izrazito neuravnotežena spolna struktura prebivalstva. Pravzaprav prihaja do nekega navideznega paradoksa. Na eni strani podatki kažejo, da je med kmečkim prebivalstvom več žensk kot moških, na drugi strani pa velja na tem mestu izpostaviti problem, ki je vezan za socialno reprodukcijo individualnih kmečkih gospodarjev. Povečuje se zlasti število kmečkih fantov, ki ne morejo najti deklet za poroko na kmetijo. Delež neporočenih kmetov se naglo večja, za aktivno kmetovanje pa je še kako pomembna generacijska kontinuiteta (Hribernik, 1987).

Čeprav je kmečkim fantom pa tudi dekletom, ki bodo prevzeli kmetijo, težko najti partnerja, ki bi bil pripravljen z njimi deliti usodo slovenskega kmeta, pa podatki o izjemno majhnem številu razvezanih kmetov in kmetic opozarjajo na izredno stabilnost kmečke družine, kar bi morda veljalo izpostaviti kot prednost poroke s kmetom ali kmetico. Seveda pa takšna »prednost« hkrati lahko tudi pomeni, da se je kmetu/kmetici težje razvezati kot njihovim vrstnikom, ki živijo v mestu in ne na deželi, kjer tradicionalne vrednote razveze ne odobravajo (Barbič, 1989b). Poleg tega pa razvezo zakonske zveze med kmetom in kmetico ovirajo tudi objektivni razlogi, med katere v prvi vrsti sodi problem delitve premoženja, saj sta le v 19,7 odstotkov (od 2052 anketiranih kmetij) lastnika zemlje mož in žena, v 46,8 odstotkov primerov je lastnik mož, v 16,8 odstotkov primerov žena, v 16,6 odstotkov primerov pa so lastniki stari starši ali kdo drug (Barbič, 1984).

2.1.1 Kmečka družina v preteklosti

Kmečko gospodinjstvo v zahodni in srednji Evropi do 19. stoletja ni zajemalo le družinskih članov, ki so si bili v krvnem in priženjenem sorodstvu, temveč so bili pogosto v gospodinjstvo vključeni tudi samski posli. Proti koncu 19. stoletja so se posli, služinčad in druge pomožne delovne moči umaknili iz kroga kmečke družine.

Kmečko gospodinjstvo se je številčno vse bolj krčilo. V 20. stoletju kmečko gospodinjstvo vključuje le krvno in priženjeno sorodstvo (Sieder, 1998). Kmečko družino je načeloma vodil kmečki par. To je bilo razvidno tudi iz delitve dela na gospodarstvu. Kmet je imel nadzor nad moškimi delovnimi močmi, kmetica pa nad ženskimi. Delitev dela med spoloma, je bila odvisna od področja in gospodarskega pomena določenih opravil na kmetiji (Sieder, 1998; Dyczewski, 1999).

Čim bolj je bilo neko delovno področje v središču ekonomskega interesa, obravnavano kot poklic in naravnano na trgovanje onkraj regionalnih meja, tem večji delež moških je bil vključen v taka opravila. Tesneje ko je bila neka dejavnost povezana z gospodinjstvom, tem bolj verjetno je bilo, da so ta dela opravljale ženske. Čim bolj zapletene so bile naprave in stroji, ki so jih potrebovali za delo, tem bolj pomemben je bil delež moških pri tovrstnih opravilih. Enako je veljalo za opravila, ki so zahtevala večjo uporabo moči. Čim bolj precizno je bilo neko delo, čim več spretnosti je zahtevalo in čim bolj enolično je bilo, tem bolj verjetno so ga opravljale ženske. Vendar se je od tega vzorca tudi odstopalo; ženske so se vedno znova vključevale v dela na travnikih in poljih, kjer so rahljale grude za plugom, ruvale plevel, kosile, grabile seno in pomagale pri spravilu. Prav tako pa so opravila, ki so na nekem področju veljala za tipična moška opravila, lahko v nekem drugem okolju veljala za domeno žensk (Sieder, 1998).

Pretekle generacije niso imele izkušnje z razvezami, predvsem na kmetijah ne, kar se pozna še danes (Sieder, 1998). Makarovič (1995) ugotavlja, da je statistično najmanj razvez med zakonci na kmetijah. Zatrjevanje, da med njimi vlada večje razumevanje in ljubezen bi lahko bila ohlapna in hkrati neresnična. Vzrok temu, da je ločitev manj, pa so lahko vera, otroci, mnenje sosedov in navsezadnje kmetija ter skupno opravljanje kmečkih opravil. Barbič (1993) ocenjuje, da kmetija daje članom družine ekonomsko in socialno varnost, ki je ni moč razdeliti na več delov. K ohranjanju zadovoljivih medsebojnih odnosov na kmetijah prispeva tudi pozitivno mišljenje in iskanje pozitivnih lastnosti med partnerji (Makarovič, 1995). Zakonci v urbanem okolju lažje sprejemajo razvezo kot kmetje (Barbič, 1993).

Kmečka družina je v preteklosti veljala za patriarhalno. Predvsem se je to kazalo v nezaupanju mož do svojih žena. Možje so vse do uvedbe industrijskega meznega dela imeli svoje žene »na obeh«. Ženske so opravljale dela na domu v bližini svojih soprogov in niso opravljale plačanih del, vsaj v večji meri ne. Življenjski krog žensk je bil omejen na kmečko gospodinjstvo, trg, cerkev in zbor faranov.

Družinske odnose v preteklosti so zaznamovali tudi odnosi do otrok. Ti so bili pogostokrat površina, na katero so odrasli projicirali svoje težave (Sieder, 1998). Kmečki otroci so bili obravnavani kot delovna sila. Že zelo kmalu so bili vključeni v svet odraslih. Čim so dosegli določeno telesno moč, so bili vključeni v delovna opravila na kmetiji. S stopnjevanjem storilnosti se je otrokom stopnjeval tudi njihov ugled v hiši, količina hrane in simboličen vrstni red pri mizi. S tem ni rečeno, da odnosi niso imeli nobene »emocionalne kvalitete«, ali pa da matere niso gojile nobenih čustev do svojih otrok. Starši niso svojih čustev kazali preko govora in empatije, ampak preko simbolov in ritualnih vedenjskih vzorcev. Preteklost priča o precejšnjem številu umrlih novorojenčkov, slabi oskrbi in negi otrok zaradi pomanjkanja znanja, vendar pa so starši vedno pazili, da so bili novorojenčki takoj po rojstvu krščeni. Kljub navidezni hladnosti v odnosih za današnje oči, so bili tovrstni obredi orodje, s katerim so starši pokazali svojim otrokom naklonjenost.

2.1.2 Kmečka družina danes

Način življenja na kmetiji danes še vedno narekuje posebno delitev dela med družinskimi člani. Opravila na kmetiji ostajajo tradicionalno deljena na tipično ženska, moška in skupinska. Černič Istenič (2002) ugotavlja, da se v gospodinjstva dela večinoma vključujejo le ženske. Moški se bolj ukvarjajo s t.i. »tehničnimi« opravili v in izven hiše. Skrb za otroke in ostarele je še vedno največkrat žensko delo, medtem ko si starša igro z otroki pogosto delita. Odločanje v gospodinjstvu je pomembno za življenje v kmečkem gospodinjstvu. Černič Istenič (2002) ugotavlja, da skorajda ni področja sprejemanja odločitev, kjer bi odločal le moški ali le ženska. Odločitve v večini kmečkih gospodinjstev sprejemata mož in žena skupaj. Ker so tri generacijske družine v kmečki populaciji kar trikrat bolj pogoste kot v mestih, je tudi vpliv večjega števila članov gospodinjstva na odločitve v gospodinjstvu večji.

V kmečkem gospodinjstvu pogosto živita starejši in mlajši zakonski par. Nekako samoumevno je, da mlajši par izkazuje spoštovanje starejšemu paru. Spoštovanje starejših je ena najpomembnejših vrednot v kmečkih družinah, ki se prenaša iz roda v rod. Spoštovanje starejših je prisotno že pri majhnih otrocih, še posebej je to izrazito na samotnih kmetijah (Makarovič, 1995).

Ženske, ki živijo na kmetiji, si danes pogosto poiščejo zaposlitev v nekmetijski dejavnosti. Gidarakou (1999) z raziskavo na podeželju v Grčiji ugotavlja, da je zaposlitev ženskam izredno pomembna. Tudi tiste ženske, ki niso zaposlene zunaj kmetije, si na kmetijah pogostokrat najdejo svojo zaposlitev v dopolnilnih dejavnostih: kmečki turizem, pridelovanje raznih poljščin, prodajanje na tržnici in druge majhne podjetne storitve, ki so koristne v danem okolju. Te dejavnosti so ključne za zadrževanje mladih žensk na kmetijah. Do podobnih ugotovitev je prišla tudi Barbič (1994), ki je raziskovala razloge precej manjše pripravljenosti današnjih podeželskih deklet za poroko na kmetijo kot v preteklosti. Kmečka dekleta so poroki na kmetijo dandanes manj naklonjena kot v preteklosti, ker kmečki poklic v družbi ni cenjen, zaslužek od kmetijstva je premajhen, izšolale so se za drug poklic, kmečki fantje nimajo časa za sklepanje znanstev, na deželi ni zasebnosti in ker kmetice nimajo možnosti izrabiti porodniški dopust. Kmetje danes tako težje dobijo ženo, celo tisti, z dobro opremljenih in učinkovitih kmetij (Barbič, 1994). Tudi viri drugje po svetu (Gidarakou, 1999) poročajo, da dekleta negativno vrednotijo zaposlitev na kmetiji in s tem tudi življenje na kmetiji.

2.2 DELO NA KMETIJI IN V KMEČKEM GOSPODINJSTVU

Delo je kot zavestno človekovo delovanje temelj razvoja človeštva skozi vse zgodovinske formacije. Človek ne dobi materialnih dobrin, kakršne potrebuje za svoje življenje, že v naravi, temveč mora naravne dobrine v večini primerov z delom pridelati, preden jih lahko uporabi za zadovoljevanje svojih potreb. Delo je torej smotrna človekova dejavnost, skozi katero človek obdeluje, spreminja in prilagaja snovi, ki jih črpa iz narave za zadovoljitev svojih potreb. Delo je tako osnovni pogoj človekovega obstoja in razvoja. V tem pogledu je delo proces med človekom in naravo, naravni pogoj za obstoj človeka in družbe. V delovnem procesu človek ne nastopa izolirano, temveč sama narava dela zahteva, da v delovnem procesu sodeluje z drugimi ljudmi v okviru določene globalne družbe (Kyovsky, 1978).

Delo je proces uporabe delovne sile človeka. Kot delovno silo ali tudi delovno zmožnost pa opredeljujemo celoten splet telesnih in duhovnih sposobnosti, ki jih ima na voljo posameznik in, ki jih uporablja pri delu, pri proizvodjanju uporabnih vrednosti. Osnovne telesne in duhovne sposobnosti, ki so potrebne za delo, so dane človeku po naravi. Te sposobnosti zadostujejo za opravljanje »enostavnega dela«. Z izkušnjami, ki jih človek pridobiva pri delu in zlasti s šolanjem si razširja svoje delovne sposobnosti tudi za opravljanje bolj zahtevnega sestavljenega dela, za katerega je potrebna večja stopnja izkušenosti, spretnosti, znanja, delovnih navad. Delovna sila se pri delu izrablja, vendar se kot živa sila človeka tudi obnavlja. Za to so potrebni nekateri pogoji: hrana, počitek. Delitev dela je nujen in naraven pogoj obstoja vsake družbe. Vsa opravila, ki jih je potrebno opravljati v določeni družbi, da sploh lahko normalno deluje, je mogoče opravljati le s pomočjo delitve dela (Kavčič, 1979).

2.2.1 Značilnosti delitve dela na kmetiji

Kmetijstvo je ena najstarejših človeških proizvodnih dejavnosti, saj so ljudje prej kot vse drugo morali pridelovati živež. Kot proizvodnja hrane, je bila to dejavnost vseh ljudi. Z razvojem družbe in s tehnološkim razvojem je kmetijstvo ostalo sestavni del družbene delitve dela. Delo na družinski kmetiji se razlikuje od dela v drugih družbenih skupnostih, kot tudi od dela v nekmečkih gospodinjstvih. Značilnosti kmečkega dela so povezane s proizvodno usmeritvijo kmetije. Kmetijska proizvodnja je raznovrstna in zavzema veliko število različnih del. Delo na družinski kmetiji predstavlja skupek aktivnosti posameznih družinskih članov, ki si posamezna opravila bodisi delijo bodisi jih opravljajo skupaj (First-Dilić, 1973, cit. po Bahor 1991).

Glede na prostor izvajanja dela, delimo delo na kmetiji na (First-Dilić, 1973, cit. po Bahor 1991):

- dela na njivi, travniku, v gozdu, v vinogradu (oranje, okopavanje, gnojenje, setev, pospravljanje sena)
- dela v hlevu, na dvorišču (molža, krmljenje živine, delo na vrtu)
- dela v gospodinjstvu (kuhanje, pospravljanje, pranje, šivanje, vsakdanji nakupi)

Kmet poleg pridelovanja živeža opravlja tudi dela, ki sodijo v druge dejavnosti in poklice. Kot lastnik večine sredstev za proizvodnjo je kmet istočasno proizvajalec in trgovec, podjetnik in delovodja, organizator in izvrševalec. Kmet ne samo obdeluje zemljo in redi živino, temveč je tudi mehanik, zidar.

Tudi gospodinja poleg kmetijskih del, ki ji pripadajo v delitvi dela na kmetiji in znotraj gospodinjstva, opravlja tudi druga dela, kot so predelava proizvodov, peka kruha, šivanje oblačil, ipd. (Stojanov, 1977, cit. po Bahor 1991).

Veliko kmetov je brez strokovne kmetijske izobrazbe. To pa ne pomeni, da so kmetje neizobraženi. Njihova izobrazba ni visoka, temveč je široka. Kmet mora znati delati z traktorjem, drugimi stroji in uporabljati kemične pripravke. Njegovo znanje v glavnem temelji na izkušnjah (Stojanov, 1977, cit. po Bahor 1991). Razvoj družbene delitve dela in nove tehnologije silijo kmete, da vse bolj usmerjajo svoje kmetije v specializirano pridelavo. Raznovernost njihovega dela se je s tem znatno zožila v primerjavi s tradicionalno pridelavo, v kateri kmetija prideluje raznovernostne proizvode za lastne potrebe in za prodajo (Stojanov, 1977, cit. po Bahor 1991).

Delovno silo na kmetiji predstavljajo aktivni in delovno sposobni člani gospodinjstva, ki živijo na kmetiji. Največkrat je udeležba člana družine pri delu določena s starostjo in spolom. Tako je vnaprej določeno, katera dela so moška, katera ženska, kaj bodo naredili otroci in kaj starejši člani (očetje, matere). Včasih so imeli kmetje tudi najeto delovno silo, ki je danes na naših kmetijah ni zaslediti. Morda je k temu pripomogla tudi modernizacija proizvodnje, predvsem strojna obdelava, vendar se je s tem kmetovo delo samo olajšalo, nikakor pa se ni zmanjšalo. Lahko rečemo, da je kmet zaposlen ves dan, da praktično dela od jutra do večera. Tako bi predvsem v maloštevilnih družinah prišla prav tudi najeta pomoč. Vendar zaradi slabega položaja v kmetijstvu, predvsem pa zaradi majhnih kmetij, katerih mnoge lahko preživljajo le enega družinskega člana, o najetih delavcih kmetje pri nas skoraj da ne morejo razmišljati, vsaj v bližnji prihodnosti ne (Bahor, 1991).

Na kmetijah, kjer je zaposlen samo gospodar/mož, je gospodarica/žena še dodatno obremenjena tudi z moškimi deli. Čeprav kmetica predstavlja del delovnih moči na kmetiji, ji velja nameniti posebno pozornost, saj za kmetijo še posebej velja slovenski rek, da ženska podpira tri vogale hiše. Kot prvo ne smemo prezreti gospodinjanskega dela, ki je na kmetiji izključno na ramenih žene/gospodinje (Bahor, 1991).

Relativno majhna zaposlenost žensk v prejšnjem in v začetku tega stoletja je imela za posledico, da se je delo v zvezi s skrbjo in varovanjem družinskih članov pretežno opravljal kot neplačano gospodinjstvo delo. Tudi potem, ko je zaposlovanje žensk že postalo množičen pojav, so raziskave pokazale, da je večino dela, povezanega z varstvom in skrbjo za družinske člane, ostalo v domačem gospodinjstvu kot neplačano delo, ki ga še vedno in v pretežni meri opravljajo ženske (Svetlik in sod., 1988). Ker to delo ni plačano, ga ne moremo meriti s finančnimi merili, zato vrednost tega dela izražamo s porabljenim časom. Strokovnjaki ugotavljajo, da se navzlic razvoju tehnologije in posodabljanju gospodinjstev, čas, ki ga ženske porabijo za gospodinjstva dela ter za skrb in varstvo družinskih članov, bistveno ne spreminja, je približno enak v vseh evropskih deželah in se giblje med 28 in 35 urami na teden (Svetlik in sod., 1988). V kmečki družini in gospodinjstvu je delovna vloga ženske/gospodinje ostala skoraj nespremenjena, oz. se le počasi spreminja in izboljšuje v smislu sodelovanja drugih članov pri opravljanju gospodinjstevskih obveznosti (Bahor, 1991).

2.3 USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA

Spreminjajoče se razmere na podeželju v veliki meri vplivajo na potek dela in družinskega življenja. Potreba po usklajevanju med delom in skrbjo za družino se pojavlja tako v mestih kot na podeželju, vendar je na podeželju le to težje doseči zaradi mnogih sprememb, ki vplivajo tako na delo kot tudi na družinsko življenje (Wunsche in sod., 2004).

Raziskave javnega mnenja in kakovosti življenja v svetu in pri nas kažejo, da imajo ljudje premalo časa za zasebno življenje. Prav tako je ugotovljena povezanost med nadpovprečnimi delovnimi obremenitvami in bolezensko problematiko (Kanjuro Mrčela in Černigoj Sadar, 2006). Analitiki strategij mladih glede odločanja za starševstvo in načrtovanje družinskega življenja ugotavljajo, da sta področji dela in družine neločljivo povezani. Za učinkovito uresničevanje družinske politike je potrebno poskrbeti za delovno okolje in za javne storitve, ki bodo družini prijazne. Analiza družinskih politik v svetu pa kaže, da so najuspešnejše tiste politike, ki posameznikom in parom z otroki zagotavljajo tudi pomoč pri usklajevanju vlog zaposlenega in starša (Kanjuro Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

Usklajevanje med delom in družinskim življenjem poteka med moškimi in ženskami, ki združujejo skrb za delo s skrbjo za druge: otroke, starejše osebe in invalide. Notranja dinamika družine je v stalnem toku: otroci se rodijo, odrastejo in končno živijo daleč od doma. V družini poteka komunikacija z zunanjim svetom, ki je sestavljen iz dela, izobraževanja in aktivnosti v prostem času. Oba svetova vplivata drug na drugega in se pogosto z lahkoto povežeta in dopolnjujeta. Ko povezava ne uspe, družina težko uskladi delo in družinsko življenje. Pomembni dejavniki, ki vplivajo na te povezave, vključujejo razpoložljivost otroškega varstva, pripravljenost moških da skrbijo za otroke in starejše, oddaljenost in obratovalni čas šol, trgovin, športnih objektov, itd. (Wunsche in sod., 2004).

V družinskih politikah se razmerje med delom in družino v obliki različnih konceptov ter poskusov realizacije v različnih ukrepih, s katerimi država regulira to razmerje, pojavi v sredini sedemdesetih let prejšnjega stoletja (Hantrais in Latablier, 1996; povzeto po Švab 2003), ko je porast deleža žensk na trgu delovne sile v zahodnih državah že več kot očiten. Takrat šele postane to razmerje politično pomembno, in sicer kot predvsem problem žensk in množičnega zaposlovanja ter posledic za družinsko življenje. Čeprav množičnega zaposlovanja ni več, velja razmerje med delom in družino tudi danes za problematično ali vsaj nelagodno. Predvsem takrat, ko govorimo o dejanski učinkovitosti različnih politik za usklajevanje dela in družine (Švab, 2003).

V razmerju med delom in družino gre lahko tudi za nasprotovanje med vrednotami sfere dela in sfere družine. To je problematično, ko v razpravi o delitvi obveznosti med državo in družino vrednote skrbi postanejo podrejene vrednotam neodvisnega posameznika (za katerega se predpostavlja, da ne potrebuje skrbi). To se dogaja na področju usklajevanja dela in družine, kar je razvidno iz različnih ukrepov, npr. porodniškega dopusta (Švab, 2003). Z vidika dela, je delo označeno pozitivno kot graditev kariere, družina pa kot breme, obveznost, ki predstavlja oviro v razvijanju kariere posameznika in ne obratno.

Z vidika družinskega življenja pa je razmerje med delom in družino obratno: pogoji dela ovirajo izvajanje družinskih obveznosti oz. zahtevajo nenehno prilagajanje družine pogojem v sferi dela. Dobra praksa politike usklajevanja dela in družine npr. skandinavskih držav kaže, da je rezultat družinam prijaznih političnih ukrepov ustvarjanje okolja, v katerem delo in družinsko življenje nista razumljeni kot konfliktni, ampak komplementarni sferi (Hantrais in Latablier, 1996, cit. po Švab 2003).

2.3.1 Starševski dopust

Eden od ukrepov na področju usklajevanja dela in družine se nanaša na starševski dopust. V Sloveniji razlikujemo štiri vrste starševskega dopusta, in sicer: porodniški dopust, očetovski dopust, dopust za nego in varstvo otroka ter posvojitelski dopust. Materinski dopust je neprenosljiva pravica matere ob rojstvu otroka, očetovski dopust (90 dni) pa je namenjen spodbujanju skupne skrbi za novorojenega otroka. Dejstvo, da dopust za nego in varstvo otroka izkoristi le odstotek očetov, lahko razumemo kot neučinkovitost ukrepa, ki ni bil povezan v celovit sistem politike na področju usklajevanja dela in družine. Sedanja ureditev očetovskega dopusta ima že v izhodišču slabe možnosti. Obseg dni, ki jih lahko očetje izkoristijo ob rojstvu otroka (oz. v času porodniškega dopusta matere) je premajhen, da bi lahko dejansko vplival na enakomernejšo delitev skrbi med starša (Švab, 2003).

Stopnja koriščenja starševskih dopustov je zelo visoka. Po podatkih Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve je leta 2003 starševski dopust prekinilo in uporabilo pravico do izplačila preostalega dela starševskega nadomestila samo 77 žensk in 18 moških, v letu 2004 pa 73 žensk in 93 moških. Odstotek očetov, ki so v zadnjih nekaj letih izkoristili starševski dopust, je okoli 1%, februarja 2005 pa 1,8%. (Kanjuro Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

Ženske so tudi pogostejše kot moški odsotne z dela zaradi družinskih/skrbstvenih obveznosti. Raziskava iz leta 1995 je pokazala, da na vsakih sto zaposlenih samo 5,6% moških vzame dopust za bolnega družinskega člana, medtem ko je takšnih žensk kar 28% (Kanjuro Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

2.3.2 Otroško varstvo

Delovni starši potrebujejo varstvo za svoje otroke, kronično bolne, starejše in invalidne osebe. V mestnih območjih so varstvene ustanove lažje dostopne kot na podeželju, kar predstavlja dodatno oviro kmečkim družinam pri usklajevanju dela in družinskih obveznosti (Wunsche in sod., 2004).

Če odmislimo starševski dopust, je največji del politike usklajevanja dela in družine namenjen institucionaliziranemu otroškemu varstvu. Ob sicer dobro razvitem sistemu javnih vrtcev, obstaja v Sloveniji velik problem nenadzorovanega zasebnega varstva (zasebne varuške), ki svoje delo opravljajo mimo državnega nadzora in postavljenih standardov, ki sicer veljajo za javne in zasebne vrtce. To predstavlja problem kakovosti takšnega varstva, v katerega je zajet dobršen del predšolskih otrok. Pomembno je tudi dejstvo, da velik del dnevnega otroškega varstva zagotavljajo neformalne sorodniške mreže, najpogostejše so to stari starši. Ta oblika dnevnega otroškega varstva ima več prednosti: je cenejša, starši ji bolj zaupajo in časovno je mnogo bolj fleksibilna kot institucionalno dnevno varstvo.

Problem javnih otroških vrtcev je togost urnikov, saj navadno še vedno delujejo v okviru klasičnih 8-urnih dopoldanskih delavnikov in se le počasi prilagajajo raznolikim delovnim urnikom staršev. Le redki vrtci imajo tudi sobotno ali pozno popoldansko varstvo (Švab, 2003).

Po podatkih ministrstva za delo, družino in socialne zadeve se je število otrok, vključenih v predšolsko institucionalno varstvo, v 80. in 90. povečevalo; leta 1980 je bilo v javnih vrtcih 38% otrok, v letu 1987 pa je število naraslo na 52% in se do leta 1998 povečevalo, ko je doseglo 58,9%. V letu 2000/01 je bilo v vrtcih 63.328 otrok, kar je 61,6%. Število otrok, ki ne dobijo mesta v vrtcih je majhno, v obdobju 1995-1999 je bilo zavrženih med 1% in 1,7% vseh otrok v obdobju med prvim letom starosti in vstopom v šolo (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

2.3.3 Delodajalci in delovno okolje

Zaposlenost obeh partnerjev ter potrebe po usklajevanju dela ter družinskega življenja so v Evropski uniji in drugod v razvitem svetu privedle najprej do ukrepov za usklajevanje dela in družine, kasneje pa tudi za uveljavitev družini prijaznih politik v delovnih okoljih. Družini prijazni delovni sporazumi so primer dobre prakse v nekaterih zahodnih državah na področju usklajevanja dela in družinskega življenja. V Sloveniji se je proces podpiranja družini prijaznih delovnih ureditev in politik začel šele pred kratkim v okviru sistema »Družini prijazno podjetje". Po izkušnjah prvih 32 podjetij, ki so uvedla aktivno politiko družini prijaznega podjetja, so najbolj vidne naslednje posledice: večja motivacija zaposlenih, večja produktivnost ter pripadnost podjetju, več zadovoljstva in zmanjšanje stresa pri zaposlenih,... S prijaznejšim odnosom do družin tako ne pridobijo samo zaposleni, pač pa tudi delodajalci, tovrstna aktivnost pa ima lahko neposreden vpliv na povečanje rodnosti, kar Slovenija dejansko tudi potrebuje (Družinam prijazna..., 2007).

Ustvarjanje novih delovnih mest na podeželskih območjih lahko bistveno prispeva k usklajevanju poklicnega in družinskega življenja, zlasti če so delovna mesta prilagodljiva in se ujemajo z lokalnimi znanji in potrebami. Kmetijstvo je postavljeno pred nove izzive pri ustvarjanju delovnih mest. To zlasti velja za razmere v državah članicah, ki so se EU pridružile leta 2004, saj se te soočajo z visoko stopnjo brezposelnosti na podeželskih območjih (Wunsche in sod., 2004).

Delovna aktivnost žensk zunaj doma je v Sloveniji že tradicija. Leta 2003 je bila po podatkih Eurostata delovna aktivnost žensk 57,6%, kar je nad povprečjem EU, medtem ko je bila delovna aktivnost moških (67,4%) podpovprečna. V povprečju je bila leta 2003 delovna aktivnost žensk brez otrok v EU za 13,6% višja od delovne aktivnosti žensk, ki imajo otroka. Ženske v Sloveniji kažejo »moške« vzorce delovne aktivnosti: stopnja delovne aktivnosti moških v EU, ki imajo otroka/e, je bila leta 2003 v povprečju za 10% višja od stopnje delovne aktivnosti moških brez otrok. Stopnja delovne aktivnosti moških v Sloveniji, ki imajo otroke, je višja od povprečja za EU: pri moških v Sloveniji starševstvo poveča stopnjo delovne aktivnosti za 13,3% (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

Hkrati je za Slovenijo že desetletja značilna tudi visoka stopnja zaposlenosti žensk s polnim delovnim časom. Vzporedno s povečanjem stopnje zaposlenosti žensk so se v Sloveniji razvijale tudi različne oblike socialnih politik, ki so podpirale starševstvo. Družina, v kateri sta zaposlena oba starša, je postala norma.

Tudi sodobne slovenske politike zaposlovanja v skladu s smernicami EU izpostavljajo enakopravnost spolov in ustvarjanje možnosti za usklajevanje dela in zasebnega življenja kot pomembna cilja in pogoja uravnovešenega socialno-ekonomskega razvoja. Obstoječa zakonodaja v Sloveniji ponuja dobro podlago za enakopravno udeležbo žensk in moških na trgu delovne sile.

Najpomembnejši zakoni glede tega so Zakon o delovnih razmerjih (sprejet leta 2002), Zakon o enakih možnostih (sprejet leta 2002), in Zakon o starševstvu in družinskih prejemkih (sprejet leta 2001). Prva dva zakona prepovedujeta posredno in neposredno diskriminacijo na osnovi spola pri delu in zaposlovanju in določata pravice delavcev in obveznosti delodajalcev, usmerjene v doseganje enakopravnosti spolov; Zakon o starševstvu in družinskih prejemkih pa predstavlja podlago za lažje usklajevanje starševskih in delovnih obveznosti in podpira enakopravnejšo delitev starševskih pravic in obveznosti med spoloma (najbolj z uvajanjem očetovskega dopusta kot neprenosljive pravice očeta) (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

2.3.4 Gospodinjsko in skrbstveno delo

Javne politike v Sloveniji so bile usmerjene predvsem v izobraževanje in zaposlovanje žensk, medtem ko so bili odnosi med spoloma, spremembe delitve dela in spremembe položaja moških dolgo zapostavljeni. Kljub zelo visokemu deležu žensk na trgu delovne sile, ostaja neplačano delo domena žensk. To potrjujejo tudi rezultati novjših raziskav; ženske prevzemajo večino skrbi za otroke in druge odvisne družinske člane ter večino gospodinjskega dela. Če upoštevamo tako plačano kot neplačano delo, ugotovimo, da je delovni čas žensk v resnici daljši kot delovni čas moških. Rezultati študije o porabi časa, ki jo je izvedel Statistični urad R. Slovenije v obdobju od aprila 2000 do marca 2001 kažejo, da ženske porabijo v povprečju za gospodinjska opravila in neformalno pomoč drugim 4 ure in 4 minute na dan, moški pa 2 ure in 23 minut (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

Podobno spolno neravnotežje kažejo tudi novejši podatki Eurostata (European Communities, 2004). Ženske v Sloveniji porabijo za gospodinjske obveznosti 4 ure in 57 minut na dan, moški pa 2 ure in 39 minut. Celotni delovni čas plačanega in neplačanega dela 7,4 ure presega celotni delovni čas moških (6,3 ur) za dobro uro. Ženske v Sloveniji delajo več kot moški in ženske v ostalih preučevanih evropskih državah (Belgija, Nemčija, Estonija, Francija, Madžarska, Finska, Švedska, Združeno Kraljestvo, Norveška). Med temi državami so spolne razlike največje v Sloveniji in Estoniji. Še večje razlike pa so v skrbi za otroke, stare do 6 let. Ženske v Sloveniji preživijo z otroki 2 uri in 23 minut, medtem ko moški 56 minut. Zaposlitveni status tega razmerja ne spremeni: zaposlene matere skrbijo za otroke 2 uri 16 minut, zaposleni očetje pa 55 minut. K spolnim razlikam doprinese tudi dopust za nego in vzgojo otroka, ki ga koristijo skoraj samo ženske (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

2.4 OBČINA TREBNJE

Občina Trebnje je del osrednje Slovenije, natančneje Srednje Dolenjske. Zanja je značilna izrazito prehodna pokrajina, ujeta v razgiban prostor na stičišču alpskega, dinarskega in panonskega sveta. To se odraža v njeni kamninski sestavi, v reliefnih, hidrografskih in podnebnih značilnostih, v tipih prsti, rastja in živalstva, pa tudi v gospodarskem in kulturnem pogledu (Bavec in sod., 2006).

2.4.1 Življenje in delo

Nove obdelovalne površine so ljudje pridobivali s krčenjem gozda. S temi posegi je skozi stoletja nastajala podoba dolenjske pokrajine s tako raznolikim in bogatim mozaikom kulturnih površin, kakršno gledamo še danes: v najbolj strmih, predvsem v osojnih legah, je ostal gozd, v ravninskih, položnejših prosojnih legah pa so nastala polja, travniki, senožeti, sadovnjaki in vinogradi. Ob takem odnosu do naravnega okolja se je že skozi srednji vek izoblikovalo zaokroženo kmečko gospodarstvo - kmetija, ki je bila pretežno sama sebi zadostna, saj je obsegala poleg uporabe gozda še poljedelstvo z mnogimi kulturami; govedorejo, prašičerejo, konjerejo, ovčjerejo, perutninarstvo, čebelarstvo, sadjarstvo, vinogradništvo, marsikje izrabo vodne energije za mline in žage, žganje apna in oglja ter domače obrti (Režun, 1992).

Današnji izbor njivskih kultur ustreza kmetijski usmerjenosti v živinorejo. Za kmetijske namene so izkoriščene predvsem različno debele rjave prsti, razvite na apnencu in dolomitu, na mešanici trdega laporja, apnenca in peščenjaka, ali pa na mehkih karbonatnih kamninah. Srednji Dolenjski je pečat vedno dajalo kmetijstvo. Industrija se je začela resneje razvijati šele po letu 1960, ko so z izgradnjo magistralne ceste Ljubljana - Zagreb postali ti kraji manj odročni. Danes industrija ustvarja dve tretjini družbenega proizvoda, podjetništvo in obrtništvo pa četrtno skupnih prihodkov občine (Bavec in sod., 2006).

2.4.2 Statistični podatki za občino Trebnje

Občina Trebnje meri 317km², po popisu leta 2002 je v njej v 220 naseljih živel 18.424 ljudi, kar pomeni gostoto 58 ljudi na km². V občini je aktivnih 8.501 prebivalcev ali 46,14%, delovno aktivnih je 7.664 ali 41,60%. Zaposlenih je 6.536 (85,28%) ljudi in samozaposlenih 1.128 (14,72%) - samostojnih podjetnikov je 569 (7,43%) in kmetovalcev 559 (7,29%) (Bavec in sod., 2006).

V občini Trebnje živijo ljudje v 5.921 gospodinjstvih: družinskih gospodinjstev je 4.648 (78,5%), nedružinskih pa 1.273 (21,5%); povprečna velikost gospodinjstva je 3,1 člana. Družin v tem prostoru je 4.965: brez otrok je 1.052 družin, z enim otrokom je 1.548, z dvema 1.745, s tremi in več pa 620 družin (Bavec in sod., 2006).

3 MATERIALI IN METODE

3.1 DOLOČITEV VZORCA IN ZBIRANJE PODATKOV

Z namenom pridobiti podatke smo izvedli anketo med člani kmečkih družin (gospodarjem/možem ali gospodinjo/ženo). V anketno raziskavo smo vključili 60 kmetij oz. anketirancev iz živinorejskih ali mešanih kmetij, med katerimi je večina vključenih tudi v druge pridobitne nekmetijske dejavnosti. Med anketiranci je bila polovica moških in polovica žensk. Anketo smo izvedli med 1. januarjem 2008 in 1. majem 2008. V večini primerov je anketiranje potekalo po metodi osebnega spraševanja, nekaj anket pa so anketiranci izpolnili sami. V raziskavi smo uporabili anketni vprašalnik, ki sem ga sestavila pod mentorstvom doc. dr. Majde Černič Istenič.

3.2 ANKETNI VPRAŠALNIK

Anketni vprašalnik je vseboval 38 vprašanj (Priloga A). Od 38 vprašanj je bilo enajst vprašanj splošne narave, z drugimi vprašanji pa smo pridobili podatke o zaposlitvi anketiranih oseb, o njihovem delu na kmetiji in v gospodinjstvu, varstvu otrok, preživljanju prostega časa in prostočasnih aktivnostih. Vprašanja so bila zaprtega tipa, pri enajstih vprašanjih ni bilo vnaprej danih odgovorov in so anketiranci lahko prosto odgovarjali. Pri oblikovanju vprašalnika smo se trudili, da bi bila vprašanja taka, da bi nam ponudila čim več jasnih odgovorov in da bi bila razumljiva anketirancem.

3.3 ANALIZA PODATKOV

Z anketo pridobljene podatke anketirancev (s seznama kmetij Kmetijske svetovalne službe) smo obdelali z metodami opisne statistike in analizo variance za ugotavljanje razlik med skupinami. Uporabili smo računalniški program Microsoft Excel in statistični program za družbene vede (SPSS- Statistical Package for Social Sciences).

4 REZULTATI

4.1 OSNOVNI PODATKI O ANKETIRANCIH

4.1.1 Skupine kmetij glede na vrsto dejavnosti in vir dohodka

V nalogi smo med seboj primerjali kmečka gospodinjstva z različno vključenostjo v kmetovanje. Preglednica 1 prikazuje anketirane kmetije po viru dohodka in vrsti dejavnosti, na osnovi česar smo kmetije razdelili v tri skupine. Prvo skupino kmetij predstavljajo živinorejske kmetije, katerih glavni vir dohodka je zaposlitev izven kmetijstva (kmetije tipa 1), drugo skupino predstavljajo kmetije, kjer je zaposlitev izven kmetijstva prav tako glavni vir dohodka in se ukvarjajo z različnimi panogami kmetijstva (kmetije tipa 2), za tretjo skupino pa je značilno, da je glavna panoga živinoreja in glavni vir dohodka kmetijstvo (kmetije tipa 3). Ta tretja skupina gospodinjstev je tako najbolj vključena v kmetijsko dejavnost.

Preglednica 1: Skupine kmetij, glede na vrsto dejavnost in vir dohodka

	Živinorejska kmetija		Več kmetijskih panog	
	Št.	%	Št.	%
Zaposlitev izven kmetijstva	27	63	17	100
Kmetijstvo	16	37	0	0,0
Skupaj	43	100	17	100

4.1.2 Izobrazba anketirancev in njihovih partnerjev

Rezultati v preglednici 2 prikazujejo stopnjo izobrazbe anketirancev in njihovih partnerjev. Razberemo lahko sledeče: anketiranci iz kmetij tipa 1, imajo dokončano zlasti poklicno (40,7%) ali srednjo šolo (44,4%); le 14,8% anketirancev iz teh kmetij ima dokončano višjo ali visoko šolo. Njihovi partnerji imajo v večini (48,1%) dokončano poklicno šolo, 33,3% jih ima dokončano srednjo šolo, 18,5% pa jih je končalo višjo ali visoko šolo. Na kmetijah tipa 2, je najvišji delež anketirancev (52,9%) z dokončano srednjo šolo, 29,4% jih ima dokončano poklicno šolo, delež tistih, ki imajo dokončano višjo ali visoko šolo pa je 17,6%. Njihovi partnerji imajo v večini (52,9%) dokončano poklicno šolo, delež tistih z končano srednjo in višjo ali visoko šolo pa je enak, in sicer 23,5%. Vidnejša odstopanja glede izobrazbe opazimo pri anketirancih, ki živijo na kmetijah tipa 3. Kar 68,8% anketirancev ima dokončano le poklicno šolo, 31,2% jih ima dokončano srednjo šolo, nikogar pa ni z dokončano višjo ali visoko šolo. Podobno razmerje velja tudi za njihove partnerje, med njimi jih ima 56,2% dokončano poklicno šolo, 43,8% dokončano srednjo šolo, niče pa nima dokončane višje ali visoke šole.

Preglednica 2: Izobrazba anketirane osebe in partnerja

	Kmetije tipa 1				Kmetije tipa 2				Kmetije tipa 3			
	anketiranec		partner		anketiranec		partner		anketiranec		partner	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Osnovna šola	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Poklicna šola	11	40,7	13	48,2	5	29,4	9	52,9	11	68,8	9	56,2
Srednja šola	12	44,4	9	33,3	9	52,9	4	23,5	5	31,2	7	43,8
Višja ali visoka	4	14,8	5	18,5	3	17,6	4	23,5	0	0,00	0	0,00
Skupaj	27	100	27	100	17	100	17	100	16	100	16	100

4.1.3 Število otrok v družini

Preglednica 3 prikazuje povprečno število otrok v družinah anketiranih. Družine, ki živijo na kmetijah tipa 1, imajo v povprečju 2,59 otrok. Družine, ki živijo na kmetijah tipa 2, imajo povprečno 2,82 otrok. Na kmetijah tipa 3, pa imajo v povprečju 3,44 otrok.

Preglednica 3: Število otrok v družini

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	27	2,59	0,971	
Kmetije tipa 2	17	2,82	1,074	
Kmetije tipa 3	16	3,44	1,365	
Skupaj	60	2,88	1,151	2,916

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.1.4 Starost najmlajšega otroka

Anketirance smo vprašali, kolikšna je starost njihovega najmlajšega otroka. Iz preglednice 4 lahko razberemo, da ima največ anketirancev najmlajšega otroka starega od 4 do 7 let; med njimi je kar 40,7% anketirancev iz kmetij tipa 1, 41,2% anketirancev iz kmetij tipa 2 in 31,2% anketirancev iz kmetij tipa 3. Druga najštevilčnejša skupina ima najmlajšega otroka starega enega do treh let. Med njimi je 37% anketirancev iz kmetij tipa 1, 29,4% anketirancev iz kmetij tipa 2 in kar 43,8% anketirancev iz kmetij tipa 3. Manjši deleži anketirancev ima najmlajšega otroka starega do enega leta ali nad sedem let.

Preglednica 4: Starost najmlajšega otroka

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Do enega leta	3	11,1	1	5,9	2	12,5
1-3 leta	10	37	5	29,4	7	43,8
4-7 let	11	40,7	7	41,2	5	31,2
Več kot sedem let	3	11,1	4	23,5	2	12,5
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.1.5 Velikost kmetije glede na površino obdelovalnih zemljišč

Preglednica 5 prikazuje velikost kmetij glede na obseg obdelovalnih zemljišč. Kot lahko vidimo iz rezultatov, so tiste kmetije, na katerih zaposlitev izven kmetijstva predstavlja glavni vir zaslužka, manjše kot kmetije, na katerih je kmetovanje prvotnega pomena pri pridobivanju zaslužka.

Kar 75% anketirancev s teh kmetij ima več kot 15 hektarjev obdelovalnih površin, 25% anketirancev pa ima od 11 do 15 hektarjev obdelovalnih površin. Na živinorejskih in tudi na mešanih kmetijah, kjer je zaposlitev izven kmetije glavni vir dohodkov, pa je največ kmetij v obsegu 5 do 10 hektarjev obdelovalnih površin; takih je 55,6% živinorejskih in 76,5% mešanih kmetij. Ob primerjavi teh dveh tipov kmetij tudi opazimo, da imajo živinorejske kmetije več obdelovalnih površin kot kmetije, ki so usmerjene v več kmetijskih panog.

Preglednica 5: Velikost kmetij glede na obseg obdelovalnih površin

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
do 3 hektarje	0	0,0	1	5,9	0	0,0
3-5 hektarjev	1	3,7	3	17,6	0	0,0
5-10 hektarjev	15	55,6	13	76,5	0	0,0
11-15 hektarjev	9	33,3	0	0,0	4	25
nad 15 hektarjev	2	7,4	0	0,0	12	75
Skupaj	27	100	16	100	16	100

4.1.6 Gospodarjenje na kmetiji

Zanimalo nas je, kdo dejansko gospodari oz., kdo je tisti, ki v večini opravlja fizična dela na kmetiji. Na kmetijah tipa 1 anketiranci v največjem deležu (48,1%) gospodarijo skupaj s partnerjem. Precejšen je tudi delež, ko se v delo vključujejo tudi starši (anketiranec s starši 14,8%; partner s starši 18,5%). Na nekaj kmetijah (11,1%) si delo delijo, najmanjši pa je delež kmetij, kjer gospodari anketiranec sam (3,7%) ali samo starši (3,7%). Tudi na kmetijah tipa 2 v največjem deležu (41,2%) gospodarita anketiranec in partner skupaj. 23,5% žensk je odgovorilo, da gospodari partner/mož, 17,6% moških je odgovorilo, da gospodarijo sami, enak pa je delež (5,9%), ko na kmetiji gospodarijo starši, partner/mož s starši ali si delo delijo.

Preglednica 6: Gospodarjenje na kmetiji

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Jaz sam	1	3,7	3	17,6	0	0,00
Jaz in moj partner	13	48,1	7	41,2	8	50
Partner	0	0,00	4	23,5	0	0,00
Starši	1	3,7	1	5,9	0	0,00
Jaz s starši	4	14,8	0	0,00	2	12,5
Partner s starši	5	18,5	1	5,9	3	18,8
Delo si delimo	3	11,1	1	5,9	3	18,7
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.1.7 Zaposlitveni status anketiranca in partnerja

Anketirance smo vprašali, kakšen je njihov zaposlitveni status. Večina tistih anketirancev, ki pridobivajo glavni vir dohodka iz nekmetijske dejavnosti, je zaposlenih v gospodarstvu. Takih je 81,5% anketirancev iz kmetij tipa 1, 64,7% anketirancev in 70,6% njihovih partnerjev iz kmetij tipa 2 ter 18,8% anketirancev in 43,8% njihovih partnerjev iz kmetij tipa 3.

Prav na teh slednjih kmetijah je vidno odstopanje glede zaposlitvenega statusa in sicer, kar 62,5% anketirancev in 37,5% njihovih partnerjev ima status kmeta ter 12,5% anketirancev in 18,8% partnerjev status gospodinje. Na kmetijah, kjer glavni vir dohodka ni kmetijstvo, je delež anketirancev, ki so zaposleni v negospodarstvu, ali so samozaposleni ali imajo status kmeta/gospodinje ali so brez zaposlitve, zelo majhen.

Preglednica 7: Zaposlitveni status anketiranca in partnerja

	Kmetije tipa 1				Kmetije tipa 2				Kmetije tipa 3			
	anketiranec		partner		anketiranec		partner		anketiranec		partner	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zaposlen v gospodarstvu	22	81,5	22	81,5	11	64,7	12	70,6	3	18,8	7	43,8
Zaposlen v negospodarstvu	0	0,00	0	0,00	1	5,9	1	5,9	0	0,00	0	0,00
Samozaposlen	1	3,7	1	3,7	2	11,8	3	17,6	0	0,00	0	0,00
Kmet	2	7,4	1	3,7	0	0,00	0	0,00	10	62,5	6	37,5
Gospodinja	2	7,4	2	7,4	3	17,6	0	0,00	2	12,5	3	18,8
Študent, dijak	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	6,2	0	0,00
Brezposeln	0	0,00	1	3,7	0	0,00	1	5,9	0	0,00	0	0,00
Upokojenec	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Skupaj	27	100	27	100	17	100	17	100	16	100	16	100

4.2 DELO (ZAPOSILITEV IZVEN KMETIJE, GOSPODINJSKA DELA, DELA NA KMETIJI TER VARSTVO OTROK)

4.2.1 Pogodba o delu

Anketirance smo vprašali, kakšna je njihova pogodba o delu. Iz preglednice 8 je razvidno, da ima na vseh treh tipih kmetij največ anketirancev pogodbo o delu, sklenjeno za nedoločen čas. Tako pogodbo ima 91,3% anketirancev iz kmetij tipa 1, in vsi anketiranci (100%) iz kmetij tipa 2 in 3.

Preglednica 8: Pogodba o delu

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Za nedoločen čas	21	91,3	14	100	3	100
Za določen čas	2	8,7	0	0,00	0	0,00
Skupaj	23	100	14	100	3	100

4.2.2 Delovni čas anketirancev ter razporeditev delovnega časa

Zanimalo nas je tudi, ali anketiranci delajo za polni ali za krajši delovni čas. Kot lahko razberemo iz preglednice 9, večina anketirancev dela za polni delovni čas. Tako so odgovorili vsi anketiranci (100%) iz živinorejskih in čistih kmetij in 85,7% anketirancev iz mešanih kmetij. 14,3% anketirancev iz teh kmetij pa dela za krajši delovni čas.

Preglednica 9: Delovni čas anketirancev

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Polni delovni čas	23	100	12	85,7	3	100
Krajši delovni čas	0	0,0	2	14,3	0	0,0
Skupaj	23	100	14	100	3	100

Glede razporeditve delovnega časa, je 56,5% anketirancev iz kmetij tipa 2 odgovorilo, da je njihov delovni čas enoizmenski, 34,8% jih je odgovorilo, da je njihov delovni čas dvoizmenski, 4,3% anketirancev pa ima večizmenski ali premakljiv delovni čas. Na kmetijah tipa 2, ima 64,3% anketirancev enoizmenski delovni čas in 35,7% anketirancev dvoizmenski delovni čas. Nihče nima večizmenskega ali premakljivega delovnega časa. Na kmetijah tipa 3 je 33,3% anketirancev z enoizmenskim delovnim časom in 66,7% anketirancev z dvoizmenskim delovnim časom. Prav tako tudi tukaj ni nikogar, ki bi imel večizmenski ali premakljiv delovni čas.

Preglednica 10: Razporeditev delovnega časa

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Enoizmenski	13	56,5	9	64,3	1	33,3
Dvoizmenski	8	34,8	5	35,7	2	66,7
Večizmenski	1	4,3	0	0,0	0	0,0
Premakljiv	1	4,3	0	0,0	0	0,0
Skupaj	23	100	14	100	3	100

4.2.3 Dnevna poraba časa za zaposlitev skupaj s prevozom

Iz preglednice 11 je razvidno, koliko časa dnevno so anketiranci porabili za zaposlitev skupaj s prevozom. Največ časa (8,96 ur) so porabili anketiranci s kmetij tipa 1. Sledijo jim anketiranci s kmetij tipa 3. Le ti porabijo v povprečju 8,83 ur na dan za zaposlitev skupaj s prevozom. Najmanj časa za zaposlitev porabijo anketiranci s kmetij tipa 2. Ti porabijo v povprečju 8,54 ur na dan za zaposlitev skupaj s prevozom.

Preglednica 11: Povprečna dnevna poraba časa anketirancev za zaposlitev skupaj s prevozom

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	23	8,96	0,475	
Kmetije tipa 2	14	8,54	1,681	
Kmetije tipa 3	3	8,83	0,289	
Skupaj	40	8,80	1,055	0,683

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.2.4 Zadovoljstvo anketirancev s trenutno zaposlitvijo

Podatek o zadovoljstvu anketirancev z trenutno zaposlitvijo kaže na to, da je velika večina anketirancev s svojo zaposlitvijo zadovoljna. Takih je 52,2% anketirancev iz kmetij tipa 1, 64,3% anketirancev iz kmetij tipa 2 in 33,3% anketirancev iz kmetij tipa 3.

Kar nekaj anketirancev (34,8% anketirancev iz kmetij tipa 1, 14,3% iz kmetij tipa 2 in 66,7% iz kmetij tipa 3) pa je odgovorilo, da z trenutno zaposlitvijo niso niti zadovoljni, niti nezadovoljni. Precej manj anketirancev pa je podalo odgovor, da so z trenutno zaposlitvijo zelo zadovoljni (le 4,3% iz kmetij tipa 1 in nekaj več, 14,3% iz kmetij tipa 2) ali, da so z zaposlitvijo nezadovoljni (8,7% anketirancev iz kmetij tipa 1 in 7,1% anketirancev iz kmetij tipa 2).

Preglednica 12: Zadovoljstvo anketirancev z trenutno zaposlitvijo

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zelo zadovoljen	1	4,3	2	14,3	0	0,0
Zadovoljen	12	52,2	9	64,3	1	33,3
Niti zadovoljen niti nezadovoljen	8	34,8	2	14,3	2	66,7
Nezadovoljen	2	8,7	1	7,1	0	0,0
Zelo nezadovoljen	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Skupaj	23	100	14	100	3	100

4.2.5 Podatek o podjetju

Zanimalo nas je tudi, ali je podjetje, v katerem so anketiranci zaposleni, zasebno, javno ali mešano. Kot lahko vidimo iz preglednice 13, je večina anketirancev zaposlenih v javnih podjetjih (73,9% iz kmetij tipa 1, 71,4% iz kmetij tipa 2 in 66,7% iz kmetij tipa 3). Precej manj anketirancev je zaposlenih v zasebnih podjetjih, in sicer 21,7% anketirancev iz kmetij tipa 1, 21,4% iz kmetij tipa 2 in 33,3% iz kmetij tipa 3. Najmanj anketirancev je zaposlenih v mešanem podjetju. Takih je le 4,3% anketirancev iz kmetij tipa 1 in 7,1% anketirancev iz kmetij tipa 2.

Preglednica 13: Podatek o podjetju (zasebno, javno, mešano)

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zasebno	5	21,7	3	21,4	1	33,3
Javno	17	73,9	10	71,4	2	66,7
Mešano	1	4,3	1	7,1	0	0,0
Skupaj	23	100	14	100	3	100

4.2.6 Vpliv službenih obveznosti na družinsko življenje in obratno

Anketirance smo vprašali, kako pogosto se jim je v preteklih treh mesecih zgodilo, da so domov prišli preveč utrujeni, da bi lahko opravili najnujnejša gospodinjstva opravila. Največ anketirancev se je to zgodilo enkrat ali dvakrat na mesec (60,9% iz kmetij tipa 1, 57,1% iz kmetij tipa 2, 33,3% iz kmetij tipa 3).

Drugi najpogostejši odgovor je bil 'nikoli', in sicer pri 39,1% anketirancev iz kmetij tipa 1, 35,7% iz kmetija tipa 2 in kar 66,7% iz kmetij tipa 3. Samo enemu anketirancu (7,1%) se je to zgodilo nekajkrat na mesec.

Preglednica 14: Vpliv službenih obveznosti na družinsko življenje in obratno

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Domov sem prišel preveč utrujen da bi lahko opravil nujna gospodinjstva opravila						
nekajkrat na teden	0	0,0	0	0,0	0	0,0
nekajkrat na mesec	0	0,0	1	7,1	0	0,0
enkrat ali dvakrat na mesec	14	60,9	8	57,1	1	33,3
nikoli	9	39,1	5	35,7	2	66,7
Zaradi količine časa ki ga porabim na delu, sem težko izpolnil družinske obveznosti						
nekajkrat na teden	0	0,00	0	0,00	0	0,00
nekajkrat na mesec	2	8,7	1	7,1	0	0,00
enkrat ali dvakrat na mesec	14	60,9	6	42,9	1	33,3
nikoli	7	30,4	7	50	2	66,7
Zaradi gospodinjstvih opravil sem prišel na delo preveč utrujen da bi dobro deloval						
nekajkrat na teden						
nekajkrat na mesec	1	4,3	0	0,00	0	0,00
enkrat ali dvakrat na mesec	8	34,8	7	50	1	33,3
nikoli	14	60,9	7	50	2	66,7
Zaradi službenih obveznosti sem se težko zbral pri delu						
nekajkrat na teden	0	0,00	0	0,00	0	0,00
nekajkrat na mesec	0	0,00	0	0,00	0	0,00
enkrat ali dvakrat na mesec	8	34,8	5	35,7	0	0,00
nikoli	15	65,2	9	64,3	3	100
Skupaj	23	100	14	100	3	100

Anketirance smo tudi vprašali, kolikokrat se jim je zgodilo, da so zaradi količine časa ki ga porabijo v službi težko izpolnili družinske obveznosti. Tudi pri tem vprašanju (preglednica 14) se najpogosteje pojavljata odgovora 'enkrat ali dvakrat na mesec' (tako je odgovorilo 60,9% anketirancev iz kmetij tipa 1 42,9% anketirancev iz kmetij tipa 2 in 33,3% anketirancev iz kmetij tipa 3. Za ta odgovor 'nikoli' se je odločilo 30,4% anketirancev iz kmetij tipa 1 in 50% anketirancev iz kmetij tipa 2 ter 66,7% anketirancev iz kmetij tipa 3. Tudi v tem primeru je bilo le nekaj anketirancev, ki se jim je to zgodilo nekajkrat na mesec.

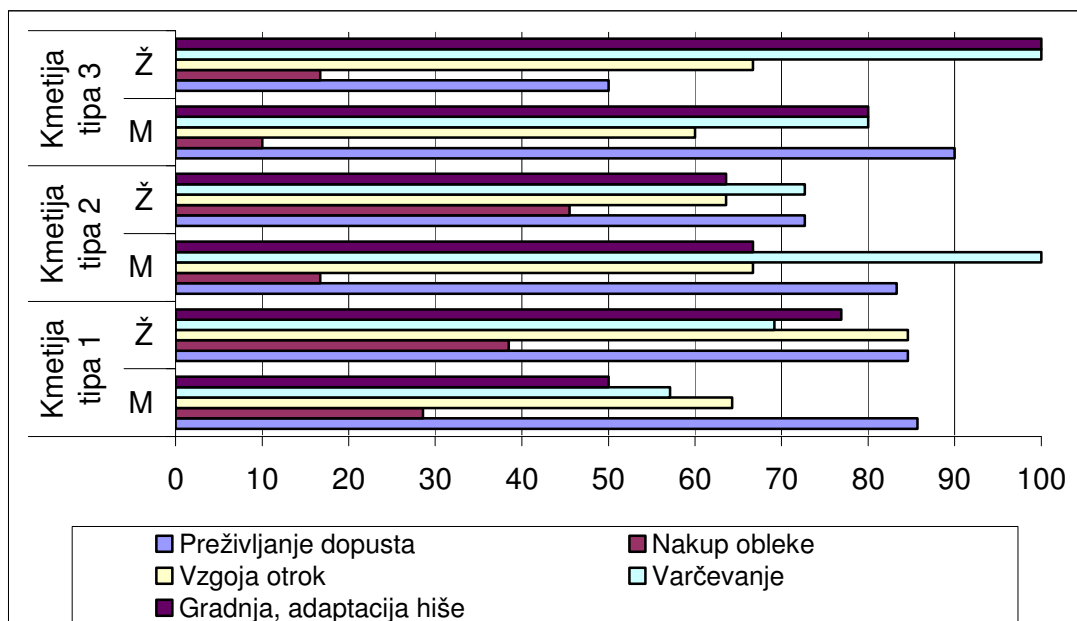
Zanimalo nas je tudi, kolikokrat se je anketirancem zgodilo, da so zaradi gospodinjstvih opravil prišli na delo preveč utrujeni, da bi dobro delovali. Večina anketirancev (60,9% iz kmetij tipa 1, 50% iz kmetij tipa 2 in 66,7% iz kmetij tipa 3) je odgovorila, da se jim to ni zgodilo nikoli. Večini preostalih anketirancev se to zgodilo enkrat ali dvakrat na mesec. Le enemu anketirancu (4,3%) se to dogaja nekajkrat na mesec.

Kot zadnje pa nas je zanimalo, ali so se anketiranci zaradi službenih obveznosti težko zbrali pri delu. Veliki večini (65,2% anketirancev iz kmetij tipa 1, 64,3% anketirancev iz kmetij tipa 2 in vsi anketiranci iz kmetij tipa 3) se to ni zgodilo nikoli, preostali pa so odgovorili, da se jim je to zgodilo enkrat ali dvakrat na mesec (34,8% anketirancev iz kmetij tipa 1 in 35,7% anketirancev iz kmetij tipa 2).

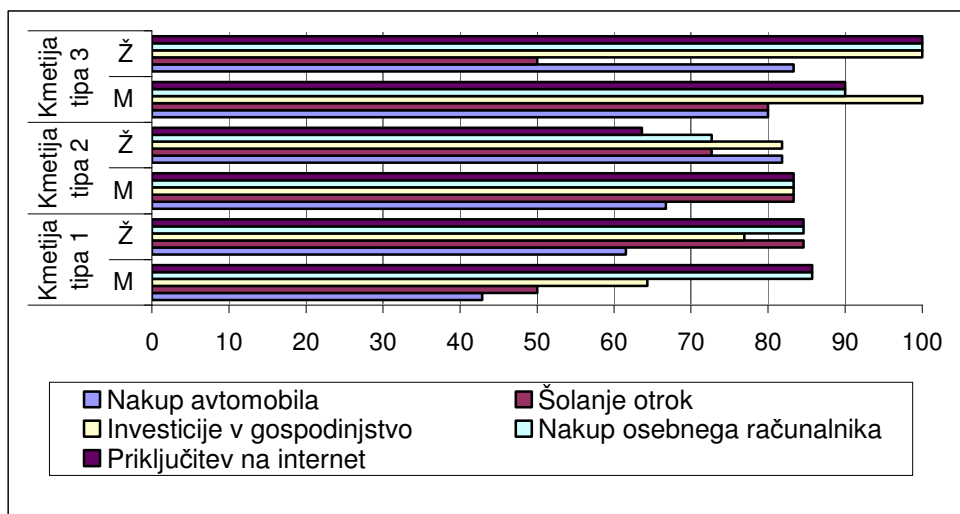
4.2.7 Delitev odločanja v gospodinjstvu

Iz slike 1 je razvidno, v kolikšni meri partnerja pri odločanju o zadevah znotraj gospodinjstva sodelujeta oz. se odločata skupaj. Na kmetijah tipa 3 so ženske poročale, da s partnerjem največ odločata skupaj glede varčevanja, gradnje in adaptacije hiše, priključitve na internet, nakupa osebnega računalnika in investicij v gospodinjstvo. Moški s teh kmetij so v večini odgovorili podobno, in sicer, da s partnerico največ odločata skupaj o preživljanju dopusta, varčevanju, nakupu osebnega računalnika in priključitvi na internet ter investicijah v gospodinjstvo.

Ženske s kmetij tipa 2, so poročale, da se skupaj s partnerjem največ odločata glede nakupa avtomobila, investicij v gospodinjstvo, varčevanja in preživljanja dopusta. Moški s teh kmetij pa so poročali, da se skupaj s partnerico največ odločata o varčevanju, preživljanju dopusta, šolanju otrok, nakupu osebnega računalnika in priključitvi na internet ter o investicijah v gospodinjstvo. Na kmetijah tipa 1, so ženske glede skupnega odločanja o zadevah poročale, da se skupaj s partnerjem največkrat odločata o vzgoji in šolanju otrok, preživljanju dopusta ter nakupu osebnega računalnika in priključitvi na internet. Moški pa so poročali, da je največ skupnega odločanja pri preživljanju dopusta ter nakupu osebnega računalnika in priključitvi na internet (Priloga C).

Slika 1: Delitev odločanja v gospodinjstvu (partnerja odločata skupaj)

Slika 2: Delitev odločanja v gospodinjstvu (partnerja odločata skupaj) (nadaljevanje).

4.2.8 Delitev dela v gospodinjstvu ter dnevna poraba časa za gospodinjstva dela

Pri delih v gospodinjstvu je še vedno vidna spolna delitev le teh. Dela kot so kuhanje, pospravljanje, likanje, pranje, šivanje, obisk otroka pri zdravniku in negovanje bolnega otroka so večinoma na bremenih gospodinj. Popravila kmetijskih strojev in avtomobilov pa so dela, ki jih opravljajo moški predstavniki družine. Pri opravih, kot so nakupovanje, manjša popravila, igranje z otroki, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih ter skrb za ostarele člane družine, pa večinoma sodelujejo in si pomagajo vsi člani družine, glede na čas, ki ga imajo na razpolago (Priloga B).

Iz preglednice 15 lahko razberemo, koliko časa na dan povprečno porabijo anketiranci za vsa delovna opravila v gospodinjstvu. Anketiranci, ki živijo na kmetijah tipa 1, porabijo za vsa gospodinjstva opravila povprečno 3 ure; tisti, ki živijo na kmetijah tipa 2 porabijo dnevno v povprečju 3,82 ur za gospodinjstva opravila; anketiranci s kmetij tipa 3 pa porabijo povprečno 2,5 ur na dan za vsa delovna opravila v gospodinjstvu. Iz tega lahko sklepamo, da je manjša poraba časa na teh kmetijah posledica večje količine dela na kmetiji.

Preglednica 15: Čas, porabljen za opravila v gospodinjstvu

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	27	3,00	1,797	
Kmetije tipa 2	17	3,82	2,555	
Kmetije tipa 3	16	2,50	2,221	
Skupaj	60	3,10	2,168	1,621

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.2.9 Delitev dela na kmetiji ter dnevna poraba časa za vsa kmečka dela

Anketirance smo tudi vprašali, kdo med družinskimi člani običajno opravlja različna dela na kmetiji.

Tudi mi smo opazili, da so določena dela značilno ženska, določena dela tipično moška, pri nekaterih delih pa sodeluje več članov družine skupaj (tudi otroci in stari starši). Dela, ki jih večinoma opravljajo ženske, so molža, skrb za perutnino, ročna poljska dela in obdelovanje zelenjavnega vrta. Moški večinoma krmijo živali, s stroji obdelujejo polja, silirajo, ročno kosijo, skrbijo za sadovnjak, pridelujejo vino ter žgane pijače. Čiščenje hleva, ročna poljska dela, spravilo sena, pobiranje sadja in dela v vinogradu so dela, ki jih večinoma opravljajo vsi člani družine (Priloga D).

Zanimalo nas je tudi, koliko časa na dan anketiranci povprečno porabijo za vsa delovna opravila na kmetiji. Iz podatkov lahko razberemo, da anketiranci s kmetij tipa v povprečju porabijo 4,07 ur dnevno za delovna opravila na kmetiji. Na kmetijah tipa 2 je povprečna dnevna poraba časa za delovna opravila na kmetiji najmanjša in sicer 2,94 ur na dan. Največ časa za delo na kmetiji (6,62 ur) porabijo anketiranci, na kmetijah tipa 3.

Preglednica 16: Čas, porabljen za opravila na kmetiji

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	27	4,07	1,900	
Kmetije tipa 2	17	2,94	1,519	
Kmetije tipa 3	16	6,62	3,222	
Skupaj	60	4,43	2,619	11,755***

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.2.10 Vključevanje otrok v kmečka in gospodinjska dela

Anketirance smo vprašali, kako pogosto vključujejo svoje otroke v različna dela na kmetiji in v gospodinjstvu. Zanimalo nas je, pri katerih delih so otroci bolj in pri katerih manj prisotni. Ugotovili smo, da so otroci najmanj prisotni pri molži, strojnih poljskih delih, košnji, siliranju, likanju, pranju, pa tudi kuhanju in nakupovanju. Glavni razlog, da otroci teh del ne opravljajo nikoli, je, da so premladi in jim starši še ne morejo zaupati teh obveznosti (večina anketiranih družin je imela še predšolske otroke). Dela, pri katerih so otroci prisotni v večji meri pa so krmljenje živali, čiščenje hleva, ročna poljska dela ter varstvo mlajših otrok. Omeniti velja, da so otroci, ki izvirajo iz kmetij tipa 3 veliko bolj vključeni v razna dela tako na kmetiji kot tudi v gospodinjstvu, seveda glede na njihove sposobnosti. Večja vključenost oz. obremenjenost teh otrok je posledica večjega obsega same kmetije in posledično večje količine dela (Priloga E).

4.2.11 Usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok

Iz preglednice 17 lahko razberemo, kakšna oblika usklajevanja službenih obveznosti in varstva otrok bi bila za anketirance najboljša možna rešitev. Anketiranci s kmetij tipa 1 v večini (63 %) menijo, da bi bila zanje najboljša rešitev zaposlitev s krajšim delovnim časom. Da je za usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok ustrezna zaposlitev s polnim delovnim časom meni 22,2 % anketirancev, da je najboljša možna rešitev biti brez zaposlitve pa jih meni 14,8 %. Anketiranci, ki živijo na kmetijah tipa 2, so prav tako v večini (52,9 %) mnenja, da je najbolje biti zaposlen za krajši delovni čas. Da je ustrezna zaposlitev s polnim delovnim časom, jih meni 29,4 %, 17,6 % pa jih je mnenja, da bi bilo za usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok najbolje biti brez zaposlitve. Anketiranci, ki živijo na kmetijah tipa 3 so v večini mnenja, da je biti brez zaposlitve najboljša rešitev za varstvo otrok. Takega mnenja je kar 68,8 % anketirancev.

Da je najbolje biti zaposlen s krajšim delovnim časom jih meni 18,8 %, 12,5 % pa jih meni, da je zaposlitev s polnim delovnim časom najboljša rešitev.

Preglednica 17: Najboljša možna rešitev za usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zaposlitev s polnim delovnim časom	6	22,2	5	29,4	2	12,5
Zaposlitev z krajšim delovnim časom	17	63	9	52,9	3	18,8
Brez zaposlitve	4	14,8	3	17,6	11	68,8
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.2.12 Koriščenje starševskega dopusta

Preglednica 18 kaže, v kolikšni meri so anketiranci koristili starševski dopust za svoje otroke. Večina anketirancev je bila na starševskem dopustu. Odstopanja se kažejo le na kmetijah tipa 3. V teh primerih je delež tistih, ki niso koristili starševskega dopusta, večji.

Preglednica 18: Koriščenje starševskega dopusta

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Prvi otrok						
Ne	8	29,6	3	17,6	12	75
Da	19	70,4	14	82,4	4	25
Drugi otrok						
Ne	8	29,6	2	11,8	12	75
Da	19	70,4	15	88,2	4	25
Tretji otrok						
Ne	3	11,1	2	11,8	10	62,5
Da	24	88,9	15	88,2	6	37,5
Četrti otrok						
Ne	1	3,7	1	5,9	6	37,5
Da	26	96,3	16	94,1	10	62,5
Peti otrok						
Ne	0	0,0	1	5,9	4	25
Da	27	100	16	94,1	12	75
Šesti otrok						
Ne	0	0,0	1	100	1	100
Da	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.2.13 Sodelovanje pri kmečkih in gospodinjstkih delih v času porodniškega dopusta

Velika večina anketirancev je na vprašanje, ali so v času porodniškega dopusta opravljali dela na kmetiji, odgovorila pritrdilno, in sicer da so to delo opravljali redno. Na kmetijah, tipa 1 je 58,3 % anketirancev redno opravljalo dela v času porodniškega dopusta, 41,7 % anketirancev je delalo samo včasih. Med vsemi anketiranci ni bilo nobenega, ki v času porodniškega dopusta ne bi delal na kmetiji.

Tudi anketiranci s kmetij tipa 2 so v 63,6 % deležu v času porodniškega dopusta delali redno, 27,3 % včasih, le 9,1 % pa jih v času porodniškega dopusta ni delalo. Na kmetijah tipa 3 je delež tistih, ki so v času porodniškega dopusta delali redno, največji (83,3 %). Včasih jih je delalo 16,7 %.

Preglednica 19: Delo v času porodniškega dopusta

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Redno	7	58,3	7	63,6	5	83,3
Včasih	5	41,7	4	27,3	1	16,7
Nikoli	0	0,0	1	9,1	0	0,0
Skupaj	12	100	12	100	6	100

4.2.14 Varstvo predšolskih otrok

Glede možnosti varstva predšolskih otrok so anketiranci v večini menili, da je v okolju, kjer živijo, težko najti varstvo, oz. da ga ni niti lahko niti težko najti (Preglednica 20). O omejenih možnostih varstva za otroke poroča 44,4 % anketirancev s kmetij tipa 1. 40,7 % anketirancev s takih kmetij poroča, da ni niti težko niti lahko, le 14,8 % pa je takih, ki poročajo, da varstvo za otroke ni problem. Anketiranci s kmetij tipa 2 poročajo (52,9 %), da ni niti težko niti lahko dobiti varstvo za otroke, takih ki menijo, da je varstvo lahko dobiti, je 35,3 %, 11,8 % pa takih, ki so nasprotnega mnenja in sicer, da je težko najti varstvo za otroke.

Preglednica 20: Možnosti za varstvo predšolskih otrok

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zelo težko	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Težko	12	44,4	2	11,8	4	25
Niti lahko niti težko	11	40,7	9	52,9	9	56,2
Lahko	4	14,8	6	35,3	3	18,8
Zelo lahko	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Tudi na kmetijah tipa 3 so anketiranci v 56,2 % deležu poročali, da ni niti težko niti lahko najti varstvo za otroke. Da je težko dobiti varstvo za otroke, jih je izjavilo 25 %, 18,8 % pa da je varstvo lahko dobiti.

Preglednica 21 prikazuje različne oblike varstva predšolskih otrok, ki se jih poslužujejo anketiranci. Anketiranci, zaposleni izven kmetije, se v večini odločajo za vrtec.. Med njimi je 40,7 % anketirancev s kmetij tipa 1 in 47,1 % anketirancev s kmetij tipa 2. Nekoliko drugače je na kmetijah tipa 3. Tu lahko opazimo, da v večini (43,8 %) otroke varujejo starši (anketiranec ali partner), saj je več takih članov gospodinjstva, ki ne hodijo v službo. Pogosto so anketiranci kot obliko varstva za svoje otroke navedli tudi stare starše in podaljšano bivanje v šoli.

Preglednica 21: Oblike varstva predšolskih otrok

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Vrtec	11	40,7	8	47,1	5	31,2
Varuška	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Stari starši	5	18,5	4	23,5	1	6,2
Podaljšano bivanje v šoli	5	18,5	2	11,8	3	18,8
Starši (anketiranec ali partner)	5	18,5	3	17,6	7	43,8
Več članov družine	1	3,7	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Tudi v popoldanskem času je potrebno poskrbeti za varstvo otrok, zato smo anketirance vprašali, kdo običajno varuje otroke, ko pridejo iz šole oziroma rednega varstva. Preglednica 22 kaže, da otroke v popoldanskem času varuje več članov družine. Taka situacija je pri 62,9 % anketirancev s kmetij tipa 1, 35, 3 % anketirancev s kmetij tipa 2 in 43,7 % anketirancev s kmetij tipa 3. Da otroke varuje mati ali pa oba starša, je naslednja najpogostejša situacija. Najredkeje otroke varujejo starejši bratje in sestre ter stari starši.

Preglednica 22: Varstvo otrok v popoldanskem času

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Mati	5	18,5	6	35,3	5	31,2
Oče	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Oba starša	3	11,1	6	23,5	0	0,0
Starejši bratje in sestre	2	7,5	0	0,0	3	18,8
Stari starši	0	0,0	1	5,9	1	6,2
Več članov družine	17	62,9	6	35,3	7	43,7
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.2.15 Življenje otrok na podeželju

Anketirance smo vprašali, kje je po njihovem mnenju lažje imeti otroke, na podeželju ali v mestu oz. če glede tega sploh obstajajo kakšne razlike. V večini so bili anketiranci mnenja (Preglednica 23), da samo okolje nima velikega vpliva na vzgojo otrok ter da ni razlik med mestom in podeželjem. Tako je odgovorilo 77,8 % anketirancev s kmetij tipa 1, 88,2 % s kmetij tipa 2 in 56,2 % s kmetij tipa 3. Tisti, ki so bili mnenja, da je lažje imeti otroke v mestu, so svoj odgovor utemeljili predvsem z dejstvi, da imajo ljudje v mestu več časa, ki ga lahko posvetijo svojim otrokom, da so boljše možnosti za varstvo otrok in da je boljše tudi finančno stanje družin. Nekaj anketirancev pa je menilo, da je lažje imeti otroke na podeželju. Takega mnenja so bili predvsem anketiranci s kmetij Tipa 3. Svoj odgovor so utemeljili z dejstvom, da je na podeželju boljše okolje za vzgojo otrok.

Preglednica 23: Vpliv življenjskega okolja na vzgojo otrok

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Ni razlike	21	77,8	15	88,2	9	56,2
Na podeželju	1	3,7	2	11,8	3	18,8
V mestu	5	18,5	0	0,0	4	25
Več časa	24	88,9	15	88,2	13	81,2
Boljše možnosti varstva	0	0,0	1	5,9	1	6,3
Boljše okolje	1	3,7	1	5,9	2	12,5
Boljše finančno stanje	2	7,4	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Preglednica 24 prikazuje mnenja anketirancev o tem, kakšne so prednosti življenja otrok na podeželju v primerjavi z življenjem v mestu. Kot lahko razberemo iz preglednice 26, so anketiranci mnenja, da je na podeželju bolj zdravo in čisto okolje ter da je tudi manj hrupa in prometa kot v mestu. Velik delež anketirancev meni, da imajo otroci na podeželju več svobode in prostora, boljši stik z naravo, več delovnih navad in manjše želje po materialnih dobrinah.

Preglednica 24: Prednosti življenja otrok na podeželju

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Bolj zdravo, čisto okolje	12	44,5	4	23,5	4	25
Manj hrupa, prometa	3	11,1	5	29,4	2	12,5
Manjše zahteve (želje) otrok	2	7,4	2	11,8	2	12,5
Boljše delovne navade	3	11,1	0	0,0	4	25
Več prostora	2	7,4	4	23,5	0	0,0
Več svobode, boljši stik z naravo	5	18,5	2	11,8	4	25
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Anketirance smo vprašali za mnenje, ali so kmečki otroci v primerjavi z mestnimi otroki za kaj prikrajšani zaradi okolja, v katerem živijo. Velika večina anketirancev je menila (Preglednica 25), da kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, niso nič prikrajšani. Takega mnenja je 74,1 % anketirancev s kmetij tipa 1, 94,1 % anketirancev s kmetij tipa 2 in 75 % anketirancev s kmetij tipa 3. Anketiranci, ki so bili mnenja, da so kmečki otroci zaradi življenjskega okolja prikrajšani za določene stvari, so kot utemeljitev svojega odgovora podali dejstva, kot so manj časa za igro, več dela, manj možnosti za obiskovanje obšolskih interesnih dejavnosti ter občutek manjvrednosti.

Preglednica 25: Prikrajšanost kmečkih otrok zaradi življenja na podeželju

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Ne	20	74,1	16	94,1	12	75
Da						
Manj časa za igro, več dela	4	14,8	0	0,0	3	18,7
Manj obšolskih dejavnosti	2	7,4	1	5,9	1	6,3
Občutek manjvrednosti	1	3,7	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Preglednica 26 prikazuje odgovore anketirancev o tem, kakšni se jim zdijo medsebojni odnosi v njihovih družinah. Iz podatkov lahko razberemo, da velika večina anketirancev meni, da so njihovi medsebojni odnosi dobri. Za ta odgovor se je odločilo 74,1 % anketirancev iz kmetij tipa 1, 58,8 % anketirancev s kmetij tipa 2 in 87,5 % anketirancev s kmetij tipa 3. Drugi najpogostejše zastopan odgovor na vprašanje o medsebojnih odnosih je bil, da so le ti zelo dobri. Takega mnenja je 18,5 % anketirancev s kmetij tipa 1, 41,2 % anketirancev s kmetij tipa 2 in 12,5 % s kmetij tipa 3. Nihče od anketirancev ni ocenil medsebojnih odnosov v svoji družini kot slabih ali zelo slabih.

Preglednica 26: Medsebojni odnosi v družini

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zelo slabi	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Slabi	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Niti dobri, niti slabi	2	7,4	0	0,0	0	0,0
Dobri	20	74,1	10	58,8	14	87,5
Zelo dobri	5	18,5	7	41,2	2	12,5
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.3 PROSTI ČAS, DRUŽINSKO ŽIVLJENJE NA KMETIJI

Anketirance smo vprašali, koliko časa na dan v povprečju porabijo za vse prostočasne dejavnosti, ki jih izvajajo v okviru družine. Kot lahko razberemo iz preglednice 27, največ časa za prostočasne dejavnosti porabijo na kmetijah tipa 2. Družine s teh kmetij namenijo v povprečju 3,35 ur dnevno za prostočasne dejavnosti. Sledijo jim kmetije tipa 3. Anketiranci s teh kmetij so povedali, da dnevno namenijo povprečno 3,19 ur za prostočasne dejavnosti. Najmanj časa za prostočasne dejavnosti pa porabijo družine s kmetij tipa 1. Le ti porabijo za prostočasne dejavnosti v povprečju 2,67 ur na dan.

Preglednica 27: Dnevna poraba časa za prostočasne aktivnosti

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	27	2,67	,961	
Kmetije tipa 2	17	3,35	1,412	
Kmetije tipa 3	16	3,19	1,471	
Skupaj	60	3,00	1,262	1,833

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.3.1 Pogostost ukvarjanja s prostočasnimi aktivnostmi

Eno izmed vprašanj se je nanašalo tudi na to, kako pogosto se kmečke družine ukvarjajo z določenimi prostočasnimi dejavnostmi (Priloga F). Na kmetijah tipa 1 se velika večina anketirancev redno ukvarja z naslednjimi prostočasnimi dejavnostmi: pogovor z družino (70,4%), gledanje televizije (51,9%) in udeležba verskih obredov (51,9%). Včasih tudi poslušajo radio (66,7%), berejo časopise, revije (59,3%) in knjige (48,1%), se igrajo z otroki (51,9%), obiskujejo sorodnike in prijatelje (88,9%), hodijo na izlete (48,1%), se ukvarjajo s športom (44,4%), igrajo družabne igre z družino (59,3%), hodijo na sprehode (63%) ter obiskujejo prireditve in koncerte (70,4%). Najmanj zastopane prostočasne aktivnosti so: obiskovanje kina in gledališča (81,5%), branje knjig, izleti ter šport (44,4%).

Anketiranci s kmetij tipa 2 so kot prostočasne dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo vedno, navedli: pogovor z družino (88,2%), igranje z otroki (64,7%), udeležba verskih obredov (58,8%), družabne igre z družino (52,9%). Prostočasne dejavnosti, ki jih izvajajo včasih, so: poslušanje radia (76,5%), gledanje televizije (70,6%), branje časopisov, revij (82,4%) in branje knjig (64,7%), obiskovanje sorodnikov in prijateljev (88,2%), hoja na izlete (52,9%), ukvarjanje s športom (47,1%) in hoja na sprehode (76,5%). Prostočasne dejavnosti, s katerimi se ne ukvarjajo nikoli pa so: obiskovanje kina in gledališča (76,5%) in hoja na izlete (35,3%). Na čistih živinorejskih kmetijah, kjer je kmetovanje glavni vir dohodka, so glede ukvarjanja z prostočasnimi dnevnimi dejavnostmi poročali naslednje: redno se pogovarjajo z družino (68,8%) in udeležujejo verskih obredov (56,2%). Dejavnosti, s katerimi se včasih ukvarjajo, so: poslušanje radia (75%), gledanje televizije (56,2%), branje časopisov in revij (75%), igranje z otroki (56,2%), obiskovanje sorodnikov in prijateljev (93,8%), ukvarjanje s športom (50%), hoja na sprehode (81,2%) in obiskovanje prireditev (56,2%). Dejavnosti, ki jih večinoma nikoli ne izvajajo pa so: branje knjig (87,5%), obiskovanje kina in gledališča (93,8%) in ukvarjanje s športom (50%).

Preglednica 28: Prostočasne dnevne aktivnosti glede na porabo časa

	Kmetije tipa 1			Kmetije tipa 2			Kmetije tipa 3			
	N	Pov p.	Stan. odklon	N	Povp.	Stan. odklon	N	Povp.	Stan. odklon	F
Gledanje televizije	27	2,63	1,363	17	2,24	1,147	16	3,12	1,586	1,742
Pomoč pri šolskih obveznostih	27	2,89	1,847	17	3,71	1,649	16	2,56	1,672	1,931
Družinski pogovor	27	3,89	,801	17	3,76	,664	16	4,00	,894	,365
Igranje družabnih iger	27	3,30	1,325	17	3,82	,951	16	3,38	1,088	1,129
Branje časopisov, revij, knjig	27	2,30	1,171	17	1,47	,514	16	1,94	,854	4,000*

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

Anketirance smo vprašali, za katere prostočasne dejavnosti porabijo največ in za katere najmanj časa. Preglednice 28 kaže, da so anketiranci iz vseh treh skupin kmetij kot najpogostejše izvajane prostočasne dejavnosti navedli družinski pogovor in igranje družabnih iger z otroki. Anketiranci s kmetij tipa 1 so prostočasne dejavnosti glede na pogostost oz. porabo časa razvrstili takole: družinski pogovor je na prvem mestu z največjo porabo časa, sledi igranje družabnih iger z otroki, na tretjem mestu je pomoč otrokom pri domačih nalogah, na četrtem je gledanje televizije, kot najmanj pogosto izvajano prostočasno dejavnost pa so navedli branje časopisov, revij in knjig. Anketiranci s kmetij tipa 2 so kot najpogostejše izvajano prostočasno dejavnost navedli igranje družabnih iger z otroki, nato družinski pogovor, na tretjem mestu je pomoč otrokom pri domačih nalogah, na četrtem mestu je gledanje televizije in kot zadnje so navedli branje časopisov, revij in knjig. Na kmetijah tipa 3 je razvrstitev prostočasnih dejavnosti podobna: na prvem mestu je družinski pogovor, sledi igranje družabnih iger z otroki, na tretjem mestu je gledanje televizije, na četrtem pomoč otrokom pri domačih nalogah in kot zadnje so navedli branje časopisov, revij in knjig.

4.3.2 Prosti čas kmečkih družin in izkoriščenost le tega

Preglednica 29 prikazuje možnosti kmečkih družin za udejstvovanje v prostočasnih dejavnostih, kot so smučanje, planinarjenje, daljša potovanja in odhod na morje. Kot lahko vidimo, si kmečke družine to težko privoščijo. Najmanj možnosti za te dejavnosti imajo kmetije tipa 3, saj imajo le te več obdelovalnih površin in živine, za kar je potrebno poskrbeti. Na splošno so anketiranci kot vzroke za nedosegljivost teh dejavnosti omenili: delo v službi in na kmetiji, premajhni otroci, skrb za starše (stare starše), pomanjkanje denarja, gradnje (adaptacije) hiše in kmečkega poslopja, ni želje po teh dobrinah.

Preglednica 29: Možnosti družin za planinarjenje, daljša potovanja, morje

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Morje						
Da	15	55,6	11	64,7	1	6,2
Ne	7	25,9	5	29,4	11	68,8
Včasih	5	18,5	1	5,9	4	25
Planine						
Da	7	25,9	8	47,1	1	6,2
Ne	18	66,7	8	47,1	15	93,8
Včasih	2	7,4	1	5,9	0	0,0
Smučanje						
Da	6	22,2	7	41,2	0	0,0
Ne	19	70,4	9	52,9	16	100
Včasih	2	7,4	1	5,9	0	0,0
Daljša potovanja						
Da	1	3,7	3	17,6	0	0,0
Ne	25	92,6	11	64,7	16	100
Včasih	1	3,7	3	17,6	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Podatki v tabeli 30, nam kažejo, kdaj si anketiranci vzamejo največ časa za ukvarjanje z otroki. Anketiranci s kmetij tipa 1 so v 59,3 % deležu odgovorili, da si vzamejo največ časa ob večerih in vikendih, drugi najpogostejši odgovor (40,7 %) teh anketirancev je bil, da imajo največ časa za svoje otroke, ko le ti pridejo iz šole. Anketiranci s kmetij tipa 2 so najpogostejše (52,9 %) odgovorili, da imajo največ časa za otroke, ko ti pridejo iz šole. Da imajo največ časa ob večerih in vikendih, jih je odgovorilo 35,3 %, 11,8 % anketirancev pa je svojim otrokom na razpolago skozi ves dan enako. Tudi anketirancih s kmetij tipa 3 so v največjem deležu 68,6 % odgovorili, da si vzamejo največ časa za svoje otroke ob večerih in vikendih, ko imajo manj dela. Da imajo največ časa, ko pridejo otroci iz šole, jih je odgovorilo 18,8 %, 12,6 % anketirancev pa ima skozi ves dan čas za ukvarjanje z otroki.

Preglednica 30: Čas za ukvarjanje z otroki

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Skozi ves dan enako	0	0,0	2	11,8	2	12,6
Ko pridejo iz šole	11	40,7	9	52,9	3	18,8
Ob večerih in vikendih	16	59,3	6	35,3	11	68,6
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

5.1 RAZPRAVA O REZULTATIH

V naslednjih podpoglavjih so predstavljene ugotovitve, do katerih smo prišli na podlagi analize rezultatov.

Od 60 anketiranih oseb jih več kot dve tretjini pridobiva glavni vir zaslužka iz nekmetijske dejavnosti in le nekaj iz kmetovanja. Kmetije so večinoma usmerjene v živinorejo, takih kjer prevladuje več kmetijskih panog pa je le peščica. V večini primerov dela na kmetiji opravljata gospodar in gospodinja (mož in žena) skupaj. Na tistih kmetih, kjer so stari starši še sposobni za opravljanje kmetijskih del, so le ti prav tako vključeni v večino opravil na kmetiji. Prav tako so v kmečka opravila vključeni tudi otroci, ki dosegajo primerno starost za določena dela.

Večina anketiranih kmetij dosega velikost 5 do 10 hektarjev (obdelovalnih površin). Sledijo kmetije z 11 do 15 hektarji obdelovalnih površin, precej pa je tudi kmetij z več kot 15 hektarji obdelovalnih površin (kmetije, ki so usmerjene v živinorejsko dejavnost in na katerih družine črpajo glavni vir dohodkov prav iz kmetijstva). Najmanj anketiranih kmetij ima 3 do 5 hektarjev obdelovalnih površin ali manj.

Več kot polovica anketirancev in njihovih partnerjev ima dokončano le poklicno ali srednjo šolo. Posebno na kmetijah, kjer se anketiranci ukvarjajo samo s kmetovanjem (kmetije tipa 3), je stopnja izobrazbe nižja in sicer ima večina dokončano le poklicno šolo. Med vsemi anketiranci ni nobenega, ki bi imel dokončano le osnovno šolo, precej majhno pa je bilo tudi število tistih, ki imajo dokončano višjo ali visoko šolo. To stopnjo izobrazbe dosegajo predvsem mlajši anketiranci iz tistih kmetij, na katerih je obseg kmetovanja manjši in kjer glavni vir zaslužka predstavlja zaposlitev izven kmetije.

Pri vprašanju o številu otrok v družini je največ anketirancev odgovorilo, da imajo dva ali tri otroke, kar nekaj družin ima štiri otroke, dve družini imata po šest otrok, v treh družinah pa imajo samo enega otroka. Povprečno število otrok v anketiranih družinah je 2,8. Pri tem velja poudariti, da imajo družine tipa 3 več otrok kot kmečke družine, v katerih so starši zaposleni tudi izven kmetijske dejavnosti. Starost najmlajšega otroka je pri več kot tretjini anketirancev med 4 do 7 let, pri drugi tretjini anketirancev pa od enega do treh let. Le nekaj anketirancev ima najmlajšega otroka starega več kot sedem let, oz. manj kot eno leto.

Od vseh 60 anketiranih oseb jih je velika večina poleg kmetovanja zaposlenih tudi v nekmetijski dejavnosti, katera predstavlja glavni vir dohodka. Največ jih je zaposlenih v gospodarstvu (več kot dve tretjini anketirancev), le nekaj jih je samozaposlenih ali pa imajo status kmeta/gospodinje. Anketiranci s kmetij tipa 3 večinoma nimajo dodatne zaposlitve izven kmetijstva. Večina anketirancev je zaposlenih za nedoločen čas, le dva sta odgovorila, da sta zaposlena za določen čas. Od vseh zaposlenih (40), skoraj vsi delajo za polni delovni čas, le dva pa za krajši delovni čas. Več kot polovica anketirancev ima enoizmenski delavnik, nekaj anketirancev dvoizmenskega, le eden večizmenskega in eden premakljivega. Anketiranci so v večini zaposleni v javnih podjetjih, le nekaj jih dela v zasebnih ali mešanih podjetjih.

Zanimalo nas je tudi, koliko časa dnevno porabijo anketiranci za zaposlitev skupaj s prevozom. Iz dobljenih podatkov smo ugotovili, da je povprečna dnevna poraba časa za zaposlitev skupaj s prevozom 8,8 ure. Velika večina anketirancev je s trenutno zaposlitvijo zadovoljnih.

Eno izmed vprašanj o zaposlitvi je bilo tudi, ali so zaposleni anketiranci zaradi vseh obveznosti na delovnem mestu kdaj težko uskladili oz. izpolnili obveze, ki jih zahteva družinsko življenje ter delo na kmetiji in obratno, ali so zaradi družinskih obveznosti in dela na kmetiji kdaj slabo delovali oz. ne izpolnili zahteve na delovnem mestu. Ugotovili smo, da pri večini anketirancev pride do problema pri izpolnjevanju službenih in družinskih obveznosti enkrat ali dvakrat na mesec, le pri majhnem odstotku anketirancev pride do teh problemov večkrat na mesec.

Anketirance smo vprašali, kdo običajno odloča o zadevah, ki se nanašajo na vse gospodinjstvo. Pri zadevah, kot so vzgoja in šolanje otrok, varčevanje, preživljanje dopusta, gradnja in adaptacija hiše, investicije v gospodinjstvo, nakup osebnega računalnika in priključitev na internet, je večina vprašanih rekla, da odločajo skupaj s partnerjem, torej mož in žena skupaj. Majhno odstopanje se kaže pri nakupu obleke, ki je večinoma žensko opravilo in pri nakupu avtomobila, pri čemer ima večinoma glavno besedo mož/gospodar.

Pri delih v gospodinjstvu je še vedno vidna spolna delitev. Dela, kot so kuhanje, pospravljanje, likanje, pranje, šivanje, obisk otroka pri zdravniku in negovanje bolnega otroka, so večinoma na bremenih gospodinj. Popravila kmetijskih strojev in avtomobilov pa so dela, ki jih opravljajo moški predstavniki družine. Pri opravih, kot so nakupovanje, manjša popravila, igranje z otroki, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih ter skrb za ostarele člane družine, pa večinoma sodelujejo in si pomagajo vsi člani družine, glede na čas, ki ga imajo na razpolago. Zanimalo nas je tudi, koliko časa dnevno porabijo anketiranci za vsa prej omenjena dela v gospodinjstvu. Iz pridobljenih odgovorov smo izračunali, da je povprečna dnevna poraba časa za vsa dela v gospodinjstvu 3,1 ura na dan.

Anketirance smo med drugim tudi vprašali, kdo izmed družinskih članov običajno opravlja različna dela na kmetiji. Tudi tukaj smo opazili, da so določena dela značilno ženska, določena dela so obveznost moških, pri nekaterih delih pa sodeluje več članov družine (tudi otroci in stari starši). Dela, ki jih večinoma opravljajo ženske, so molža, skrb za perutnino, ročna poljska dela in obdelovanje zelenjavnega vrta. Moški so v veliki večini prisotni pri krmljenju živali, strojnih poljskih delih, siliranju, ročni košnji, oskrbi sadovnjakov in pridelavi vina ter žganih pijač. Čiščenje hleva, ročna poljska dela, spravilo sena, pobiranje sadja in dela v vinogradu pa so večinoma dela, ki jih opravljajo vsi člani družine, tudi starejša generacija in otroci, ki so za to sposobni.

Za vsa delovna opravila dnevno največ časa porabijo na kmetijah tipa 3 in sicer v povprečju 6,62 ur na dan. Tolikšna poraba časa je posledica večjega obsega obdelovalnih površin in večjega staleža živali. Na kmetijah, kjer glavni vir dohodka predstavlja zaposlitev izven kmetije, je poraba časa za dnevna kmetijska opravila manjša. Na kmetijah tipa 1 porabijo povprečno 4,07 ur na dan, na kmetijah tipa 2 pa 2,94 ure na dan. Iz tega lahko sklepamo, da živinorejska proizvodnja zahteva precej več časa kot ostale kmetijske panoge.

Zanimalo nas je, kako pogosto so otroci vključeni v kmečka in gospodinjska dela, kot so molža, krmljenje živali, čiščenje hleva, strojna in ročna poljska dela, spravilo sena, pospravljanje, kuhanje, likanje, pranje, nakupovanje in varstvo mlajših otrok. Na podlagi odgovorov lahko ugotovimo, da je večina otrok iz anketiranih družin še premajhna, da bi jim starši lahko zaupali tako odgovorna dela. Po drugi strani pa so tisti otroci, ki dosegajo primerno starost za opravljanje različnih del, zelo pogosto vključeni v ta dela in predstavljajo pomembno delovno silo na kmetiji in s tem razbremenitev za starše. Predvsem je večje vključevanje otrok v dela na kmetiji in v gospodinjstvo vidno na velikih kmetijah tipa 3.

Večina anketirancev je za svoje otroke izkoristila starševski dopust, odstopanja se kažejo le na kmetijah tipa 3. V teh primerih je delež tistih, ki niso izkoristili starševskega dopusta, večji. Ženske so v času porodniškega dopusta tudi redno delale na kmetiji, le nekaj je bilo takih, ki so delale le občasno ali nikoli.

Anketirance smo tudi vprašali, katera oblika zaposlitve bi bila zanje najustreznejša, da bi lahko hkrati uskladili tudi družinsko obveznost varstva predšolskih otrok. Večina vprašanih je bila mnenja, da bi bila zanje najboljša možna rešitev zaposlitev s krajšim delovnim časom, nekaj vprašanih je odgovorilo, da jim ustreza in je primerna zaposlitev s polnim delovnim časom, nekaj pa jih je bilo mnenja, da je najboljša možna rešitev biti brez zaposlitve.

Pri vprašanju, »ali je v okolju, kjer živite«, lahko najti varstvo za predšolske otroke, jih je večina odgovorilo, da ni niti lahko niti težko, precej jih je bilo tudi mnenja, da je varstvo najti težko, nekaj pa jih je menilo, da je varstvo za predšolske otroke lahko najti. Velika večina anketirancev se za varstvo najmlajših otrok poslužuje vrtca. V nekaterih družinah otroke varujejo stari starši, ali pa starši koristijo podaljšano bivanje v šoli.

Starši, ki niso zaposleni izven kmetije (kmetije tipa 3), otroke večinoma varujejo sami (anketiranec ali partner). Glede popoldanskega varstva otrok je kar polovica anketirancev odgovorila, da otroke varuje več članov družine, odvisno od razpoložljivega časa. V nekaterih družinah otroke varuje samo mati ali pa oba starša (oče ali mati). Nekaj je tudi družin, v katerih majhne otroke varujejo starejši bratje ali sestre ali pa stari starši.

Anketirance smo tudi vprašali, kje je po njihovem mnenju lažje imeti otroke ali na podeželju ali v mestu. Večina jih je menila, da ni razlik. Le nekaj posameznikov je bilo mnenja, da jih je lažje imeti v mestu kot na podeželju. Tisti, ki so bili mnenja, da je lažje imeti otroke v mestu, so svoj odgovor utemeljili predvsem z dejstvi, da imajo ljudje v mestu več časa, ki ga lahko posvetijo svojim otrokom, da so boljše možnosti za varstvo otrok in da je boljše tudi finančno stanje družin.

Nekaj anketirancev pa je menilo, da je lažje imeti otroke na podeželju. Takega mnenja so bili predvsem anketiranci s kmetij tipa 3. Svoj odgovor so utemeljili z dejstvom, da je na podeželju boljše okolje za vzgojo otrok. Kot prednosti življenja otrok na podeželju so navedli bolj zdravo in čisto okolje ter tudi manj hrupa in prometa kot v mestu. Velik delež anketirancev meni, da imajo otroci na podeželju več svobode in prostora, boljši stik z naravo, več delovnih navad in manjše želje po materialnih dobrinah.

Anketirance smo vprašali, ali menijo, da so kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, za kaj prikrajšani v primerjavi z mestnimi otroki. Velika večina anketirancev je mnenja, da kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, niso nič prikrajšani.

Nekateri anketiranci pa so menili, da so kmečki otroci zaradi življenjskega okolja prikrajšani za določene stvari, kot so manj časa za igro, več dela, manj možnosti za obiskovanje obšolskih interesnih dejavnosti ter občutek manjvrednosti.

Anketirance smo nadalje vprašali, koliko časa na dan v povprečju porabijo za vse prostočasne dejavnosti v okviru družine. Največ časa za prostočasne dejavnosti porabijo na kmetijah, tipa 2. Družine s teh kmetij namenijo v povprečju 3,35 ur dnevno za prostočasne dejavnosti. Sledijo kmetije tipa 3. Anketiranci s teh kmetij so povedali, da za prostočasne dejavnosti dnevno namenijo povprečno 3,19 ur. Najmanj časa za prostočasne dejavnosti porabijo družine s kmetij tipa 1. Le ti porabijo za prostočasne dejavnosti v povprečju 2,67 ur na dan, iz česar lahko sklepamo, da na teh kmetijah živinorejska proizvodnja zahteva precej večjo porabo časa in posledično družinam ostane manj časa za prostočasne dejavnosti. Zanimalo nas je tudi, katere prostočasne dejavnosti družine najbolj pogosto izvajajo v svojem prostem času in katere najmanj. Velika večina anketirancev se redno pogovarja s člani svoje družine, igra z otroki (družabne igre), gleda televizijo in udeležuje verskih obredov. Prostočasne dejavnosti, ki jih izvajajo včasih, so: poslušanje radia, branje časopisov, revij in knjig, obiskovanje sorodnikov in prijateljev, izleti, ukvarjanje s športom in sprehodi. Prostočasne dejavnosti, ki jih družine večinoma nikoli ne počnejo, so obiskovanje kina in gledališča. Na kmetijah tipa 3 so kot prostočasno dejavnost, ki je nikoli ne počnejo, navedli izlete, branje knjig in ukvarjanje s športom, kar je verjetno posledica velike obremenjenosti z delom na kmetiji.

Anketirance smo vprašali, kako bi razvrstili prostočasne dnevne dejavnosti (gledanje televizije, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih, družinski pogovor, igranje družabnih iger z otroki, branje časopisov, revij in knjig) glede na to, koliko časa porabijo zanje. Razvrstitev je sledeča: največ časa porabijo za družinski pogovor ter pomoč otrokom pri šolskih obveznostih, najmanj časa pa porabijo za družabne igre z družino, gledanje televizije in branje časopisov, revij ter knjig.

Zanimalo nas je mnenje anketirancev o tem, ali imajo dovolj časa za družinsko življenje. Več kot dve tretjini jih je odgovorilo, da imajo za to dovolj časa, le nekaj jih je bilo mnenja, da časa nimajo dovolj. Kot glavni razlog za pomanjkanje časa so navedli delo na kmetiji, gospodinjstva opravila in obveznosti v službi.

Zanimalo nas je tudi, kakšne so možnosti kmečkih družin za udejstvovanje v prostočasnih dejavnostih, kot so smučanje, planinarjenje, daljša potovanja in odhod na morje. Ugotovili smo, da si kmečke družine to težko privoščijo. Več možnosti za te dejavnosti imajo družine, ki na kmetijah nimajo živinorejske proizvodnje in mlajše družine, ki lahko delo prepustijo staršem. Najmanj možnosti za te dejavnosti imajo kmetije tipa 3, saj imajo več obdelovalnih površin in živine, za kar je potrebno poskrbeti. Vzroki za nedosegljivost teh dejavnosti so delo v službi in na kmetiji, premajhni otroci, skrb za (stare) starše, pomanjkanje denarja, gradnje hiše/kmečkega poslopja, pri nekateri pa ni te želje.

Glede medsebojnih odnosov v družini je raziskava pokazala, da več kot dve tretjini anketirancev ocenjuje svoje medsebojne odnose kot dobre oz. zelo dobre. Da odnosi v njihovi družini niso niti slabi niti dobri, ocenjujeta le dva anketiranca, nihče pa jih ni ocenil kot slabih ali zelo slabih. Raziskava je tudi pokazal, da si anketiranci vzamejo največ časa za svoje otroke oz. družinsko življenje ob večerih in ob koncu tedna, ko je manj dela in ko otroci pridejo iz šole.

5.2 SKLEPI

Ugotovili smo, da je usklajevanje delovnega in družinskega življenja na kmetijah dokaj težko, saj so družine oz. starši, obremenjeni z zaposlitvijo v nekmetijski dejavnosti, ki od njih zahteva vsak dan več znanja in truda. Tudi oddaljenost zaposlitve od doma je pomemben dejavnik, ki vpliva na razpoložljivi čas, ki ga lahko starši preživijo s svojo družino. V času službe morajo starši najti ustrezno varstvo za svoje otroke, kar tudi ni vedno enostavno in jim velikokrat predstavlja dodatno skrb.

Dodatno obremenitev kmečkim družinam predstavlja kmetija in s tem povezana obilica dela. Predvsem težko je delovno in družinsko življenje uskladiti na tistih kmetijah, kjer kmetovanje družinam predstavlja glavni vir dohodkov, saj so te kmetije večje in je zato na njih več dela. Kot vemo, se delovni dan kmeta ne začne in konča ob točno določeni uri, dolžina delovnega dne se spreminja glede na letni čas, vremenske razmere in delovne konice, vse to pa vpliva na razporeditev in izrabo prostega časa kmečkih družin oz. predstavlja dodaten problem pri usklajevanju dela in družine. Zaradi vseh teh obveznosti, tako na delovnem mestu, kot tudi na kmetiji, je vsak prosti trenutek, ki ga imajo družine na razpolago, toliko bolj dragocen in izkoriščen. Večinoma se taki trenutki najdejo ob večerih, koncu tedna, deževnih ali zimskih dnevih.

6 POVZETEK

S problemom usklajevanja delovnega in družinskega življenja se soočajo vse poklicne skupine, med njimi vse bolj tudi kmečko prebivalstvo.

Z raziskavo smo hoteli predstaviti vsakdanje življenje članov kmečkih družin. Želeli smo tudi ugotoviti, ali se življenje članov kmečkih družin, ki svoj glavni vir dohodkov pridobivajo iz kmetijstva, razlikuje od življenja članov kmečkih družin, ki glavni vir dohodkov pridobivajo z zaposlitvijo izven kmetijstva (ali imajo kmečke družine, ki se ukvarjajo le s kmetovanjem, več časa za družinsko življenje, kot tiste družine, ki so poleg kmetovanja obremenjene tudi z zaposlitvijo izven kmetije).

Raziskava je pokazala, da več kot dve tretjini vprašanih pridobiva glavni vir zaslužka iz nekmetijske dejavnosti. Stopnja izobrazbe anketirancev je nizka, saj ima več kot polovica anketirancev in njihovih partnerjev dokončano le poklicno ali srednjo šolo. Na kmetijah, kjer se anketiranci ukvarjajo samo s kmetovanjem, je stopnja izobrazbe najnižja. Največ vprašanih je zaposlenih v gospodarstvu (več kot dve tretjini), in sicer za nedoločen čas, skoraj vsi pa delajo za polni delovni čas. Več kot polovica anketirancev ima enoizmenski delavnik, nekaj anketirancev dvoizmenskega. Večina je zaposlena v javnih podjetjih. Povprečna dnevna poraba časa za zaposlitev skupaj s prevozom je 8,8 ure. Velika večina jih je s trenutno zaposlitvijo zadovoljnih, saj nimajo večjih problemov pri izpolnjevanju službenih in družinskih obveznosti.

Kmetije so večinoma usmerjene v živinorejo in dosegajo velikost 5 do 10 hektarjev obdelovalnih površin. Sledijo kmetije z 11 do 15 hektarji, kmetije, na katerih družine črpajo glavni vir dohodkov prav iz kmetijstva pa večinoma presegajo velikost 15 hektarjev.

Večina družin ima dva ali tri otoke, kar nekaj družin ima štiri otroke ali več. Povprečno število otrok v anketiranih družinah je 2,8. Družine, ki se ukvarjajo samo s kmetovanjem, imajo več otrok kot družine, v katerih so starši zaposleni tudi izven kmetije. Starost najmlajšega otroka je pri več kot tretjini anketirancev med 4 do 7 let.

Pri delih v gospodinjstvu je vidna spolna delitev. Kuhanje, pospravljanje, likanje, pranje, šivanje, obisk otroka pri zdravniku in negovanje bolnega otroka, so na bremenih gospodinj. Popravila kmetijskih strojev in avtomobilov pa so dela, ki jih opravljajo moški. Pri opravih, kot so nakupovanje, manjša popravila, igranje z otroki, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih ter skrb za ostarele člane družine, večinoma sodelujejo vsi člani družine. Povprečna poraba časa za vsa dela v gospodinjstvu je 3,1 ura na dan.

Tudi dela na kmetiji se delijo na ženska, moška in skupinska. Dela, ki jih večinoma opravljajo ženske, so molža, skrb za perutnino, ročna poljska dela in obdelovanje zelenjavnega vrta. Moški so v veliki večini prisotni pri krmljenju živali, strojnih poljskih delih, siliranju, ročni košnji, oskrbi sadovnjakov in pridelavi vina ter žganih pijač. Čiščenje hleva, ročna poljska dela, spravilo sena, pobiranje sadja in dela v vinogradu pa so večinoma dela, ki jih opravljajo vsi člani družine. Za vsa delovna opravila dnevno največ časa (6,62 ur) porabijo na kmetijah, kjer kmetovanje predstavlja glavni vir dohodka. Na kmetijah, kjer glavni vir dohodka predstavlja zaposlitev izven kmetije, je poraba časa manjša. Na živinorejskih kmetijah porabijo povprečno 4,07 ur na dan, na kmetijah, kjer prevladuje več kmetijskih panog pa 2,94 ure na dan.

Večina anketirancev je za svoje otroke izkoristila starševski dopust; ženske so v času porodniškega dopusta večinoma tudi redno delale na kmetiji.

Za večino anketirancev bi bila najustreznejša oblika uskladitve delovnih in družinskih obveznosti zaposlitev s krajšim delovnim časom. Večina vprašanih težko oz. niti lahko niti težko najde varstvo za svoje otroke. Največ anketirancev se za varstvo najmlajših otrok poslužuje vrtca. V nekaterih družinah otroke varujejo stari starši, ali pa starši koristijo podaljšano bivanje v šoli. Starši, ki niso zaposleni izven kmetije (čiste živinorejske kmetije), otroke večinoma varujejo sami (anketiranec ali partner). V popoldanskem času otroke varuje več članov družine, odvisno od razpoložljivega časa.

Največ časa za prostočasne dejavnosti (3,35 ur dnevno) porabijo na kmetijah, kjer je kmetijska pridelava usmerjena v več panog, glavni vir dohodka pa predstavlja zaposlitev izven kmetije. Sledijo čiste živinorejske kmetije, na katerih je glavni vir dohodka prav kmetijska dejavnost s 3,19 ur dnevno. Najmanj časa (2,67 ur na dan) imajo družine z živinorejskih kmetij, na katerih je glavni vir zaslužka zaposlitev izven kmetije. Dejavnosti, ki jih družine izvajajo redno, so: pogovor s člani družine, igra z otroki (družabne igre), gledanje televizije in udeležba verskih obredov. Dejavnosti, ki jih izvajajo včasih, so: poslušanje radia, branje časopisov in revij, branje knjig, obiskovanje sorodnikov in prijateljev, hoja na izlete, ukvarjanje s športom in hoja na sprehode. Dejavnosti, ki jih družine večinoma nikoli ne počnejo, so obiskovanje kina in gledališča. Razvrstitev prostočnih dnevnih dejavnosti glede na porabo časa je sledeča: družinski pogovor ter pomoč otrokom pri šolskih obveznostih (porabijo največ časa), igranje družabnih iger z družino, gledanje televizije in branje časopisov, revij ter knjig (porabijo najmanj časa). Več kot dve tretjini anketirancev je odgovorilo, da imajo za družinsko življenje dovolj časa.

Anketirance smo tudi vprašali, kje je po njihovem mnenju lažje imeti otroke, na podeželju ali v mestu. Večina jih je odgovorilo, da ni razlike. Tisti, ki so bili mnjenja, da je lažje imeti otroke v mestu, so svoj odgovor utemeljili predvsem z dejstvi, da imajo ljudje v mestu več časa, ki ga lahko posvetijo svojim otrokom, da so boljše možnosti za varstvo otrok in da je boljše tudi finančno stanje družin.

Nekaj anketirancev pa je menilo, da je lažje imeti otroke na podeželju, saj je le tu bolj zdravo in čisto okolje, manj hrupa in prometa, otroci imajo več svobode in prostora, boljši stik z naravo, več delovnih navad in manjše želje po materialnih dobrinah. Velika večina anketirancev je odgovorila, da kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, niso nič prikrajšani. Nekateri anketiranci pa so menili, da imajo kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, manj časa za igro, več dela, manj možnosti za obiskovanje obšolskih interesnih dejavnosti ter občutek manjvrednosti.

Zanimalo nas je tudi, ali imajo kmečke družine čas za smučanje, planinarjanje, daljša potovanja in odhod na morje. Ugotovili smo, da si družine to težko privoščijo (predvsem tiste, kjer glavni vir dohodka predstavlja kmetijska dejavnost). Več možnosti za te dejavnosti imajo družine, ki na kmetijah nimajo živinorejske proizvodnje in mlajše družine, ki lahko delo prepustijo staršem. Na splošno so anketiranci kot vzroke za nedosegljivost teh dejavnosti omenili: delo v službi in na kmetiji, premajhni otroci, skrb za starše (stare starše), pomanjkanje denarja, gradnje (adaptacije) hiše in kmečkega poslopja, nekateri pa nimajo želje po teh dobrinah. Pri vprašanju o odnosih v družini je več kot dve tretjini anketirancev menilo, da so njihovi medsebojni odnosi dobri oz. zelo dobri.

Kot zadnje nas je še zanimalo, kdaj si anketiranci vzamejo največ časa za svoje otroke oz. družinsko življenje. Več kot polovica jih je odgovorila, da si največ časa vzamejo ob večerih in ob koncu tedna, ko je manj dela in ko otroci pridejo iz šole.

7 VIRI

- Barbič A. 1984. Mešane kmetije kot dejavnik razvoja kmetijstva in podeželja. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, VTOZD za agronomijo: 427 str.
- Barbič A. 1989a. Možnosti mladih kmetov, da si ustvarijo družino. *Sodobno kmetijstvo*, 22, 3: 113-119
- Barbič A. 1989b. Pogoji za ustvarjanje družine kmečkih fantov in deklet: Poročilo o delu pri raziskovalni nalogi. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, VTOZD za agronomijo, Ljubljana: 11 str.
- Barbič A. 1990. Kmetov vsakdan. Položaj in prihodnost družinskih kmetij na slovenskem. Ljubljana, Cankarjeva založba: 349 str.
- Barbič A. 1993. Samoobnavljanje kmečkega sloja v Sloveniji. *Sodobno kmetijstvo*, 26, 5: 209-217, 6: 258-266
- Barbič A. 1994. Kakšne so možnosti, da se delavke poročijo na kmetijo. *Sodobno kmetijstvo*, 27, 2: 61-67
- Bahor A. 1991. Delitev dela v kmečkem gospodinjstvu, Diplomaska naloga. Ljubljana, Biotehniška fakulteta: 36 str.
- Bavec U., Komelj M., Marin M., Peček S., Pekolj M., Peterle Udovič P., Sapač I., Zupan J. 2006. V objemu Temenice in Mirne. Ljubljana, Narodna in univerzitetna knjižnica: 207 str.
- Černič Istenič M. 2002, Predlog nacionalnega načrta za vključevanje žensk v razvoj podeželja. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Odd. za agronomijo: 20 str.
- Dyczewski L. 1999. The family in a transforming society. Lublin, The learned society of the Catholic University of Lublin: 241 str.
- Družinam prijazna podjetja so uspešnejša. 2007. Slovenija.com, medij nove generacije (18.11.2007)
<http://slowwwenia.ena.com/prikazi/CL.asp?C1ID=15343> (7.maj 2009)
- Gidakou I. 1999. Young womens attitudes towards agriculture and womens new roles in the Greek countryside: A first approach. *Journal of Rural Studies*, 15,2: 147-158
- Hribernik F. 1987. Socioekonomski položaj mladih v zasebnem kmetijstvu v SR Sloveniji. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, VTOZD za agronomijo: 239 str.
- Kanjuro Mrčela A. Černigoj Sadar N. 2006. Starši med delom in družino. Teorija in praksa, 43, 5-6: 716-735
- Kavčič B. 1979. Poglavlja iz sociologije dela. Ljubljana, Delavska enotnost: 450 str.

- Kyovsky R. 1978. Delovno pravo. Splošni del. Ljubljana, Pravna fakulteta: 206 str.
- Makarovič M. 1995. Družinsko življenje v luči slovenskega narodopisja. V: Družina. Zbornik predavanj in razprav na osrednjih strokovnih prireditvah v Sloveniji v letu družine, Ljubljana, 1994-10-25/26. Ramovš J. Ljubljana, Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno: 221-261
- Režun F. 1992. Naši kraji. Podobe preteklosti in sedanjosti v občini Trebnje. Trebnje, Center za izobraževanje in kulturo Trebnje: 181 str.
- Sieder R. 1998. Socialna zgodovina družine. Ljubljana, Založba ZRC: 384 str.
- Svetlik I., Kos D., Boh K., Zrimšek Z. 1988. Neformalno delo. Ljubljana, Delavska enotnost: 203 str.
- Švab A. 2003. Skrb med delom in družino; koncept usklajevanja dela in družinskih obveznosti v družinski politiki. Teorija in praksa, 40, 6: 1112-1126
- Wunsche G., Wolfig S., Liinaharja K., Heinila L., Heeran j., Barata C., Graca Neto M., Caro A., Framond O., Dijk W., Spaargaren N., Welboren P., Zwieten D., Janssen T., Meijers R., Bolman B., Essen P., Jakobs C., Liefting A., Nederstigt J., Roetman E., Veen E. 2004. Reconciliation of work and family life in rural areas in Europe: 18 best practices. National Reference Centre for Agriculture, Nature and Food Quality: 100 str.

ZAHVALA

Za pomoč in strokovne nasvete pri izdelavi diplomskega dela se zahvaljujem mentorici doc. dr. Majdi ČERNIČ ISTENIČ.

Zahvala gre tudi vsem anketirancem, ki so odgovarjali na anketna vprašanja.

Posebna zahvala gre tudi mojim staršem, ki so mi omogočili študij.

PRILOGA A

ANKETNI VPRAŠALNIK

USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA NA KMETIJAH NA OBMOČJU OBČINE TREBNJE

1. SPLOŠNI DEL

1A. SPOL ANKETIRANCA IN STAROST

- 1 M
- 2 Ž

1B. _____ STAROST (V LETIH)

2. KOLIKO ČLANOV ŠTEJE VAŠE GOSPODINJSTVO?

3. KOLIKO GENERACIJ ŽIVI V VAŠEM GOSPODINJSTVU?

- 1 DVE
- 2 TRI
- 3 ŠTIRI

4. KAKŠNA JE IZOBRAZBA ANKETIRANE OSEBE IN PARTNERJA?

	a. anketiranec	b. partner
OSNOVNA ŠOLA	1	1
POKLICNA ŠOLA	2	2
SREDNJA ŠOLA	3	3
VIŠJA ALI VISOKA	4	4

5. KAKŠEN JE ZAPOSLOTITVENI STATUS ANKETIRANE OSEBE IN PARTNERJA?

	a. anketiranec	b. partner
ZAPOSLEN V GOSPODARSTVU	1	1
ZAPOSLEN V NEGOSPODARSTVU	2	2
SAMOZAPOSLEN	3	3
KMET	4	4
GOSPODINJA	5	5
ŠTUDENT, DIJAK	6	6
BREZPOSELEN	7	7

6. KOLIKO OTROK JE V VAŠI DRUŽINI?

_____ število otrok

7. KOLIKŠNA JE STAROST NAJMLAJŠEGA OTROKA?

- 1 DO ENEGA LETA
- 2 1-3 LETA
- 3 4-7 LET
- 4 VEČ KOT SEDEM LET

**8A. KOLIKŠNA JE VELIKOST VAŠE KMETIJE GLEDE NA OBSEG
OBDDELOVALNIH KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ?**

- 1 DO 3 HEKTARJE
- 2 3-5 HEKTARJEV
- 3 5-10 HEKTARJEV
- 4 11-15 HEKTARJEV
- 5 NAD 15 HEKTARJEV

8B. KATERA JE PREVLAJUJOČA DEJAVNOST NA VAŠI KMETIJI?

- 1 ŽIVINOREJA
- 2 POLJEDELSTVO
- 3 SADJARSTVO
- 4 VSAKEGA PO MALEM

9. KDO DEJANSKO GOSPODARI NA VAŠI KMETIJI?

- 1 JAZ SAM
- 2 JAZ IN MOJ PARTNER
- 3 PARTNER
- 4 STARŠI
- 5 JAZ S STARŠI
- 6 PARTNER S STARŠI

2. DELO (ZAPOSLOITEV, DELO NA KMETIJI)

**1. KAJ OD NAŠTETEGA PREDSTAVLJA GLAVNI VIR DOHODKA V VAŠI
DRUŽINI?**

- 1 ZAPOSLOITEV IZVEN KMETIJE
- 2 SAMO KMETIJSTVO
- 3 DOPOLNILNA DEJAVNOST V OKVIRU GOSPODINJSTVA (OBRT,
TURISTIČNA DEJAVNOST)
- 4 SOCIALNA POMOČ, POKOJNINA, ŠTIPENDIJA

**2A. (ZA ZAPOSLENE) KOLIKO ČASA DNEVNO SKUPAJ S PREVOZOM
PORABITE ZA ZAPOSILITEV?**

_____število ur

2B. KAKŠNO JE VAŠE DELOVNO MESTO, KAJ DELATE?

2C. KAKŠEN JE VAŠ DELOVNI ČAS?

- 1 ENOIZMENSKI
- 2 DVOIZMENSKI
- 3 VEČIZMENSKI
- 4 PREMAKLJIV

2D. KAKO STE ZADOVOLJNI S SVOJO TRENUTNO ZAPOSLOTVIJO?

1. ZELO ZADOVOLJEN
2. ZADOVOLJEN
3. NITI ZADOVOLJEN, NITI RAZOČARAN
4. RAZOČARAN
5. ZELO RAZOČARAN

**2E. ALI JE PODJETJE OZ. ORGANIZACIJA, V KATERI DELATE, ZASEBNO,
JAVNO ALI MEŠANO?**

1. ZASEBNO
2. JAVNO
3. MEŠANO

**2F. ALI JE VAŠA TRENUTNA POGODBA O DELU, ČE JO SPLOH IMATE,
POGODBA ZA NEDOLOČEN ČAS, ZA DOLOČEN ČAS ALI POGODBA O
ZAČASNEM DELU?**

1. ZA NEDOLOČEN ČAS
2. ZA DOLOČEN ČAS
3. ZAČASNA
4. BREZ PISNE POGODBE

2G. KAKO POGOSTO SE VAM JE V PRETEKLIH 3 MESECIH ZGODILO KAJ OD NASLEDNJEGA?

	nekajkrat na teden	nekajkrat na mesec	enkrat ali dvakrat na mesec	nikoli
7.1.1.1 DOMOV SEM PRIŠEL PREVEČ UTRUJEN, DA BI LAHKO OPRAVIL NUJNA GOSPODINJSKA OPRAVILA.	1	2	3	4
7.1.1.2 ZARADI KOLIČINE ČASA, KI GA PORABIM NA DELU, SEM TEŽKO IZPOLNIL DRUŽINSKE OBVEZNOSTI.	1	2	3	4
7.1.1.3 ZARADI GOSPODINJSKIH OPRAVIL, KI SEM JIH MORAL OPRAVITI, SEM PRIŠEL NA DELO PREVEČ UTRUJEN, DA BI DOBRO DELOVAL.	1	2	3	4
7.1.1.4 ZARADI DRUŽINSKIH OBVEZNOSTI SEM SE TEŽKO ZBRAL PRI DELU.	1	2	3	4

3. KDO V GOSPODINJSTVU OBIČAJNO OPRAVLJA NASLEDNJA GOSPODINJSKA OPRAVILA?

	jaz	partner	otroci	starši	delo delijo	oseba, ki ni član gospodinjstva
KUHANJE	1	2	3	4	5	6
POSPRAVLJANJE	1	2	3	4	5	6
LIKANJE	1	2	3	4	5	6
ŠIVANJE	1	2	3	4	5	6
MANJŠA POPRAVILA	1	2	3	4	5	6
NAKUPOVANJE	1	2	3	4	5	6
POPRAVILA KMETIJSKIH STROJEV	1	2	3	4	5	6
POPRAVILO AVTOMOBILA	1	2	3	4	5	6
IGRANJE Z OTROKI	1	2	3	4	5	6
POMOČ OTROKOM PRI DOMAČIH NALOGAH	1	2	3	4	5	6
OBISK OTROKA PRI ZDRAVNIKU	1	2	3	4	5	6
NEGOVANJE BOLNEGA OTROKA	1	2	3	4	5	6
SKRB ZA OSTARELE IN BOLNE ČLANE	1	2	3	4	5	6

4. KOLIKO UR DNEVNO VI OSEBNO PORABITE ZA VSA DELOVNA OPRAVILA V GOSPODINJSTVU?

_____število ur

5. KDO OBIČAJNO OPRAVLJA NASLEDNJA DELA NA KMETIJI?

	jaz	partner	otroci	starši	delo delijo	oseba, ki ni član gospodinjstva
MOLŽA	1	2	3	4	5	6
SKRB ZA PERUTNINO	1	2	3	4	5	6
KRMLJENJE ŽIVALI	1	2	3	4	5	6
ČIŠČENJE HLEVA	1	2	3	4	5	6
STROJNA POLJSKA DELA	1	2	3	4	5	6
ROČNA POLJSKA DELA	1	2	3	4	5	6
SPRAVILO SENA	1	2	3	4	5	6
SILIRANJE	1	2	3	4	5	6
OBDELOVANJE ZELENJAVNEGA VRTA	1	2	3	4	5	6
OSKRBA SADOVNJAKOV	1	2	3	4	5	6
POBIRANJE SADJA	1	2	3	4	5	6
DELA V VINOGRADU	1	2	3	4	5	6
PRIDELAVA VINA, ŽGANIH PIJAČ (KLETARJENJE)	1	2	3	4	5	6
KOŠNJA TRAVE S STROJI	1	2	3	4	5	6
ROČNA KOŠNJA	1	2	3	4	5	6
ZMETAVANJE MRVE, SENA	1	2	3	4	5	6
DRUGO, KAJ.....	1	2	3	4	5	6

6. KOLIKO UR DNEVNO VI OSEBNO PORABITE ZA VSA DELOVNA OPRAVILA (NA KMETIJI)?

_____število ur

7. KDO ODLOČA O STVAREH, KI ZADEVAJO VSE GOSPODINJSTVO?

	jaz	partner	oba skupaj	različno, jaz ali partner
PREŽIVLJANJE DOPUSTA	1	2	3	5
NAKUP OBLEKE	1	2	3	5
VZGOJA OTROK	1	2	3	5
VARČEVANJE	1	2	3	5
GRADNJA, ADAPTACIJA HIŠE	1	2	3	5
NAKUP AVTOMOBILA	1	2	4	5
ŠOLANJU OTROK	1	2	4	5
INVESTICIJAH V GOSPODINJSTVO (NAKUP OPREME)	1	2	4	5
NAKUPU OSEBNEGA RAČUNALNIKA IN PRIKLJUČITVI NA INTERNET	1	2	4	5

8. KAKO POGOSTO VKLJUČUJETE OTROKE V KMEČKA IN GOSPODINJSKA DELA?

	vedno	pogosto	včasih	nikoli
MOLŽA	1	2	3	4
KRMLJENJE ŽIVALI	1	2	3	4
ČIŠČENJE HLEVA	1	2	3	4
STROJNA POLJSKA DELA	1	2	3	4
ROČNA POLJSKA DELA	1	2	3	4
KOŠNJA	1	2	3	4
SPRAVILO SENA	1	2	3	4
SILIRANJE	1	2	3	4
POSPRAVLJANJE	1	2	3	4
KUHANJE	1	2	3	4
LIKANJE	1	2	3	4
NAKUPOVANJE	1	2	3	4
GOSPODINJSKA DELA, VARSTVO OTROK	1	2	3	4

9. KAKŠNE OBLIKE VARSTVA TRENUTNO UPORABLJATE ZA VAŠE OTROKE (NAJMLAJŠEGA)?

1. VRTEC
2. VARUŠKA
3. STARI STARŠI
4. PODALJŠANO BIVANJE V ŠOLI
5. STARŠI (ANKETIRANEC ALI PARTNER)

10. KDO OBIČAJNO SKRBI ZA VARSTVO OTROK, KO PRIDEJO IZ REDNEGA VARSTVA (V POPOLDANSKEM ČASU)?

1. MATI
2. OČE
3. OBA STARŠA
4. STAREJŠI BRATJE IN SESTRE
5. STARI STARŠI
6. KDO DRUG, KDO _____

3. PROSTI ČAS, DRUŽINSKO ŽIVLJENJE NA KMETIJI

1. KOLIKO ČASA (UR DNEVNO) PREŽIVITE SKUPAJ Z DRUŽINO V OKVIRU PROSTOČASNIH AKTIVNOSTI?

_____število ur

2. KAKO POGOSTO SE UKVARJATE Z NASLEDNJI MI PROSTOČASNI MI AKTIVNOSTMI?

	redno	včasih	nikoli
POGOVOR Z DRUŽINO	1	2	3
POSLUŠANJE RADIA	1	2	3
GLEĐANJE TELEVIZIJE	1	2	3
BRANJE ČASOPISOV, REVIJ	1	2	3
BRANJE KNJIG	1	2	3
IGRA Z OTROKI	1	2	3
UDELEŽBA NA VERSKIH OBREDIH	1	2	3
OBISKOVANJE SORODNIKOV, PRIJATELJEV	1	2	3
HOJA NA IZLETE	1	2	3
OBISKOVANJE PRIREDITEV, KONCERTOV	1	2	3
KINO, GLEDALIŠČE	1	2	3
HOJA NA SPREHODE	1	2	3
UKVARJANJE S ŠPORTOM	1	2	3
DRUŽABNE IGRE Z DRUŽINO	1	2	3

3. KAKO BI RAZVRSTILI NASLEDNJE PROSTOČASNE DNEVNE AKTIVNOSTI Z OCENO OD 1 (PORABIM NAJMANJ ČASA) DO 5 (PORABIM NAJVEČ ČASA) ?

1. GLEĐANJE TELEVIZIJE _____
2. POMOČ OTROKOM PRI UČENJU IN ŠOLSKIH OBVEZNOSTIH _____
3. DRUŽINSKI POGOVOR _____
4. IGRANJE DRUŽABNIH IGER Z ČLANI DRUŽINE _____
5. BRANJE ČASOPISOV, REVIJ, KNJIG _____

4. ALI MENITE DA IMATE DOVOLJ PROSTEGA ČASA ZA DRUŽINSKO ŽIVLJENJE (ČE NE, KAJ JE PO VAŠEM MNENJU GLAVNI RAZLOG ZA POMANKANJE ČASA)?

1. DA

2. NE _____

**5. KJE JE PO VAŠEM MNENJU LAŽE IMETI OTROKE NA PODEŽELJU ALI V MESTU?
ZAKAJ?_____**

6. V ČEM JE PO VAŠEM MNENJU PREDNOST ŽIVLJENJA NA PODEŽELJU OZ. KAKŠNE PREDNOSTI IMAJO OTOCI NA DEŽELI V PRIMERJAVI Z MEŠČANSKIMI?

7. ALI MENITE, DA SO KMEČKI OTROCI ZARADI OKOLJA, V KATEREM ŽIVIJO, ZA KAJ PRIKRAJŠANI V PRIMERJAVI Z MESTNIMI OTROKI?

1. NE

2. DA _____

8. ALI SI KOT DRUŽINA LAHKO PRIVOŠČITE NASLEDNJE?

	da	ne	včasih
MORJE	1	2	3
PLANINE	1	2	3
SMUČANJE	1	2	3
DALJŠA POTOVANJA	1	2	3

8 A. KAJ JE GLAVNI RAZLOG, DA VAM TE DEJAVNOSTI NISO DOSEGLJIVE?

9. KAKO OCENJUJETE MEDSEBOJNE ODNOS V VAŠI DRUŽINI?

1. ZELO SLABI

2. SLABI

3. NITI SLABI, NITI DOBRI

4. DOBRI

5. ZELO DOBRI

10. KDAJ SI VZAMETE NAJVEČ ČASA ZA PREŽIVLJANJE (UKVARJANJE) Z OTROKI?

1. SKOZI VES DAN ENAKO

2. KO PRIDEJO IZ ŠOLE

3. OB VEČERU

4. NIKOLI

PRILOGA B

DELITEV DELA V GOSPODINJSTVU

[illegible]

[illegible]

Delitev dela v gospodinjstvu (nadaljevanje)

	Kmetije tipa 1				Kmetije tipa 2				Kmetije tipa 3			
	M		Ž		M		Ž		M		Ž	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Pomoč otrokom pri domačih nalogah												
Anketiranec			11	84,6			9	81,8			5	100
Partner	10	83,3			6	100			9	90		
Starši												
Delo si delijo	2	16,7	2	15,4			2	18,2	1	10		
Oseba, ki ni član gospodinjstva												
Obisk otroka pri zdravniku												
Anketiranec	1	7,1	10	76,9			8	72,7			6	100
Partner	7	50	1	7,7	5	83,3			10	100		
Starši												
Delo si delijo	6	42,9	2	15,4	1	16,7	3	27,3				
Oseba, ki ni član gospodinjstva												
Negovanje bolnega otroka												
Anketiranec			13	100			8	72,7			5	83,3
Partner	10	71,4			6	100			10	100		
Starši												
Delo si delijo	4	28,6					3	27,3			1	16,7
Oseba, ki ni član gospodinjstva												
Skrb za ostarele in bolne člane												
Anketiranec	1	8,3	7	53,8			6	66,7			2	40
Partner	5	41,7			4	80			8	88,9		
Starši												
Delo si delijo	6	50	6	46,2	1	20	3	33,3	1	11,1	3	50
Oseba, ki ni član gospodinjstva												
Skupaj	12	100	13	100	5	100	9	100	9	100	5	100

PRILOGA C

ODLOČANJE V GOSPODINJSTVU

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Preživljanje dopusta						
Anketiranec	1	3,7	0	0,0	2	12,5
Partner	3	11,1	1	5,9	0	0,0
Oba skupaj	23	85,2	13	76,5	12	75
Različno	0	0,0	3	17,6	2	12,5
Nakup obleke						
Anketiranec	7	25,9	6	35,3	18	30
Partner	10	37	4	23,5	22	36,7
Oba skupaj	9	33,3	6	35,3	2	12,5
Različno	1	3,7	1	5,9	1	6,2
Vzgoja otrok						
Anketiranec	2	7,4	3	17,6	2	12,5
Partner	4	14,8	2	11,8	3	18,8
Oba skupaj	20	74,1	11	64,7	10	62,5
Različno	1	3,7	1	5,9	1	6,2
Varčevanje						
Anketiranec	5	18,5	0	0,0	2	12,5
Partner	4	14,8	3	17,6	0	0,0
Oba skupaj	17	63	14	82,4	14	87,5
Različno	1	3,7	0	0,0	0	0,0
Gradnja, adaptacija hiše						
Anketiranec	7	25,9	2	11,8	2	12,5
Partner	3	11,1	4	23,5	0	0,0
Oba skupaj	17	63	11	64,7	14	87,5
Različno						
Nakup avtomobila						
Anketiranec	8	29,6	1	5,9	2	12,5
Partner	5	18,5	2	11,8	1	6,2
Oba skupaj	14	51,9	13	76,5	13	81,2
Različno	0	0,0	1	5,9	0	0,0
Šolanje otrok						
Anketiranec	2	7,4	3	17,6	3	18,8
Partner	7	25,9	1	5,9	2	12,5
Oba skupaj	18	66,7	13	76,5	11	68,8
Investicije v gospodinjstvo						
Anketiranec	3	11,1	1	5,9	0	0,0
Partner	5	18,5	0	0,0	0	0,0
Oba skupaj	19	70,4	14	82,4	16	100
Različno	0	0,0	2	11,8	0	0,0
Nakup osebnega računalnika						
Anketiranec	0	0,0	3	17,6	0	0,0
Partner	4	14,8	1	5,9	1	6,2
Oba skupaj	23	85,2	13	76,5	15	93,8
Različno						
Priključitev na internet						
Anketiranec	0	0,0	3	17,6	0	0,0
Partner	4	14,8	2	11,8	1	6,2
Oba skupaj	23	85,2	12	70,6	15	93,8
Različno						
Skupaj	27	100	17	100	16	100

PRILOGA D

DELITEV DELA NA KMETIJI

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Molža						
Anketiranec	6	22,2	2	18,2	5	31,2
Partner	4	14,8	2	18,2	6	37,5
Starši	10	37	5	45,5	0	0,0
Delo si delijo	7	23,2	2	18,2	5	31,2
Skrb za perutnino						
Anketiranec	3	11,1	4	26,7	0	0,0
Partner	6	22,2	4	26,7	7	50
Starši	14	51,9	7	46,7	5	35,7
Delo si delijo	4	14,8	0	0,0	2	14,2
Krmljenje živali						
Anketiranec	7	25,9	4	23,5	5	31,2
Partner	3	11,1	4	23,5	3	18,8
Starši	1	3,7	2	11,8	0	0,0
Delo si delijo	16	59,3	7	41,2	8	50
Čiščenje hleva						
Anketiranec	7	25,9	4	23,5	5	31,2
Partner	3	11,1	5	29,4	3	18,8
Starši	1	3,7	2	11,8	0	0,0
Delo si delijo	16	59,3	6	35,3	8	50
Strojna poljska dela						
Anketiranec	11	40,7	4	23,5	7	43,8
Partner	10	37	7	41,2	5	31,2
Starši	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Delo si delijo	6	22,3	6	35,3	4	25
Ročna poljska dela						
Anketiranec	2	7,4	1	5,9	2	12,5
Partner	1	3,7	1	5,9	2	12,5
Starši	0	0,0	1	5,9	0	0,0
Delo si delijo	24	88,9	14	82,3	12	75
Spravilo sena						
Anketiranec	1	3,7	2	11,8	0	0,0
Partner	1	3,7	0	0,0	1	6,2
Starši	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Delo si delijo	25	92,6	15	88,2	15	93,8

Delitev dela na kmetiji (nadaljevanje)

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Siliranje						
Anketiranec	4	14,8	4	28,6	2	12,5
Partner	4	14,8	2	14,3	1	6,2
Starši	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Delo si delijo	19	70,4	8	57,1	13	81,3
Obdelovanje zelenjavnega vrta						
Anketiranec	5	18,5	6	35,3	1	6,2
Partner	9	33,3	5	29,4	8	50
Starši	3	11,1	1	5,9	3	18,8
Delo si delijo	10	37,1	5	29,4	4	25
Oskrba sadovnjakov						
Anketiranec	6	22,2	4	26,7	3	23,1
Partner	5	18,5	5	33,3	3	23,1
Starši	9	33,3	3	20	1	7,7
Delo si delijo	7	26	3	20	6	46,1
Pobiranje sadja						
Anketiranec	0	0,0	0	0,0	1	7,7
Partner	1	3,7	0	0,0	1	7,7
Starši	6	22,2	2	14,3	1	7,7
Delo si delijo	20	74,1	12	85,7	10	76,9
Delo v vinogradu						
Anketiranec	1	3,8	0	0,0	0	0,0
Partner	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Starši	6	23,1	2	12,5	1	7,7
Delo si delijo	19	73,1	14	87,5	12	92,3
Pridelava vina in žganih pijač						
Anketiranec	8	30,8	5	31,2	9	69,2
Partner	6	23,1	5	31,2	3	23,1
Starši	11	42,3	4	25	1	7,7
Delo si delijo	1	3,8	2	12,6	0	0,0
Strojna košnja						
Anketiranec	12	44,4	7	41,2	7	43,8
Partner	12	44,4	8	47,1	5	31,2
Starši	0	0,0	1	5,9	0	0,0
Delo si delijo	3	11,2	1	5,9	4	25
Ročna košnja						
Anketiranec	11	40,7	6	35,3	10	62,5
Partner	10	37	7	41,2	5	31,2
Starši	4	14,8	2	11,8	0	0,0
Delo si delijo	2	7,4	2	11,8	1	6,2
Zmetavanje mrve						
Anketiranec	0	0,0	0	0,0	1	6,2
Partner	3	11,1	2	11,8	2	12,5
Starši	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Delo si delijo	24	88,9	15	88,2	13	81,3
Skupaj	27	100	17	100	16	100

PRILOGA E

VKLJUČEVANJE OTROK V KMEČKA IN GOSPODINJSKA DELA

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Molža						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Včasih	13	48,1	2	14,3	7	43,8
Nikoli	14	51,9	12	85,7	9	56,2
Krmljenje živali						
Vedno	1	3,7	3	17,6	4	25
Pogosto	14	51,9	5	29,4	6	37,5
Včasih	7	25,9	4	23,5	1	6,2
Nikoli	5	18,5	5	29,4	5	31,2
Čiščenje hleva						
Vedno	1	3,7	3	17,6	3	18,8
Pogosto	9	33,3	4	23,5	7	43,8
Včasih	12	44,4	5	29,4	1	6,2
Nikoli	5	18,5	5	29,4	5	31,2
Strojna poljska dela						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	3	11,1	5	29,4	5	31,2
Včasih	13	48,1	1	5,9	5	31,2
Nikoli	11	40,7	11	64,7	6	37,6
Ročna poljska dela						
Vedno	2	7,4	1	5,9	1	6,2
Pogosto	9	33,3	5	29,4	7	43,8
Včasih	11	40,7	4	23,5	3	18,8
Nikoli	5	18,5	7	41,2	5	31,2
Košnja						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	1	3,7	2	11,8	4	25
Včasih	8	29,6	3	17,6	6	37,5
Nikoli	18	66,7	12	70,6	6	37,5
Spravilo sena						
Vedno	4	14,8	3	17,6	3	18,8
Pogosto	10	37	2	11,8	5	31,2
Včasih	7	25,9	5	29,4	3	18,8
Nikoli	6	22,2	7	41,2	5	31,2
Siliranje						
Vedno	1	3,7	0	0,0	1	6,2
Pogosto	5	18,5	3	18,8	6	37,5
Včasih	10	37	0	0,0	3	18,8
Nikoli	11	40,7	13	81,2	6	37,5

Vključevanje otrok v kmečka in gospodinjstva dela (nadaljevanje)

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Pospravljanje						
Vedno	4	14,8	1	5,9	1	6,2
Pogosto	10	37	5	29,4	7	43,8
Včasih	9	33,3	6	35,3	3	18,8
Nikoli	4	14,8	5	29,4	5	31,2
Kuhanje						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	10	37	2	11,8	1	6,2
Včasih	9	33,9	7	41,2	8	50
Nikoli	8	29,6	8	47	7	43,8
Likanje						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	1	3,7	0	0,0	1	6,2
Včasih	11	40,7	1	5,9	4	25
Nikoli	15	55,6	16	94,1	11	68,8
Pranje						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	2	7,4	0	0,0	1	6,2
Včasih	8	29,6	1	5,9	3	18,8
Nikoli	17	63	19	94,1	12	75
Nakupovanje						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	5	18,5	1	5,9	0	0,0
Včasih	13	48,1	10	58,8	9	56,2
Nikoli	9	33,3	6	35,3	7	43,8
Varstvo mlajših otrok						
Vedno	2	7,4	0	0,0	1	6,2
Pogosto	10	37	7	41,2	6	37,5
Včasih	7	25,9	7	41,2	5	31,2
Nikoli	8	29,6	3	17,6	4	25
Skupaj	27	100	17	100	16	100

PRILOGA F

POGOSTOST UKVARJANJA S PROSTOČASNIMI AKTIVNOSTMI

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Pogovor z družino						
Redno	19	70,4	15	88,2	11	68,8
Včasih	8	29,6	2	11,8	5	31,2
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Poslušanje radia						
Redno	5	18,5	2	11,8	1	6,2
Včasih	18	66,7	13	76,5	12	75
Nikoli	4	14,8	2	11,8	3	18,8
Gledanje televizije						
Redno	14	51,9	5	29,4	7	43,8
Včasih	13	48,1	12	70,6	9	56,2
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Branje časopisov, revij						
Redno	11	40,7	2	11,8	0	0,0
Včasih	16	59,3	14	82,4	12	75
Nikoli	0	0,0	1	5,9	4	25
Branje knjig						
Redno	2	7,4	3	17,6	0	0,0
Včasih	13	48,1	11	64,7	2	12,5
Nikoli	12	44,4	3	17,6	14	87,5
Igra z otroki						
Redno	13	48,1	11	64,7	7	43,8
Včasih	14	51,9	6	35,3	9	56,2
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Udeležba verskih obredov						
Redno	14	51,9	10	58,8	9	56,2
Včasih	11	40,7	6	35,3	4	25
Nikoli	2	7,4	1	5,9	3	18,8
Obiskovanje sorodnikov, prijateljev						
Redno	2	7,4	2	11,8	1	6,2
Včasih	24	88,9	15	88,2	15	93,8
Nikoli	1	3,7	0	0,0	0	0,0

Pogostost ukvarjanja s prostočasnimi aktivnostmi (nadaljevanje)

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Kino, gledališče						
Redno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Včasih	5	18,5	4	23,5	1	6,2
Nikoli	22	81,5	13	76,5	15	93,8
Hoja na izlete						
Redno	2	7,4	2	11,8	0	0,0
Včasih	13	48,1	9	52,9	3	18,8
Nikoli	12	44,4	6	35,3	13	81,2
Ukvarjanje s športom						
Redno	3	11,1	4	23,5	0	0,0
Včasih	12	44,4	8	47,1	8	50
Nikoli	12	44,4	5	29,4	8	50
Družabne igre z družino						
Redno	11	40,7	9	52,9	7	43,8
Včasih	16	59,3	8	47,1	9	56,2
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Hoja na sprehode						
Redno	3	11,1	3	17,6	0	0,0
Včasih	17	63	13	76,5	13	81,2
Nikoli	7	25,9	1	5,9	3	18,8
Obiskovanje prireditev, koncertov						
Redno	0	0,0	2	11,8	0	0,0
Včasih	19	70,4	13	76,5	9	56,2
Nikoli	8	29,6	2	11,8	7	43,8
Skupaj	27	100	17	100	16	100

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Darja ZALETELJ

**USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA NA
NA KMETIJAH V OBČINI TREBNJE**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**RECONCILIATION OF WORK AND FAMILY LIFE ON FARMS IN
THE MUNICIPALITY OF TREBNJE**

GRADUATION THESIS
University studies

Ljubljana, 2009

Diplomska naloga je zaključek Univerzitetnega študija agronomije. Delo je bilo opravljeno na Katedri za agrometeorologijo, urejanje kmetijskega prostora ter ekonomiko in razvoj podeželja, Oddelka za agronomijo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Anketa je bila izvedena na kmetijah na območju občine Trebnje.

Študijska komisija oddelka za agronomijo je za mentorico diplomskega dela imenoval doc. dr. Majdo Černič Istenič.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. dr. Franc BATIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: doc. dr. Majda ČERNIČ ISTENIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: prof. dr. Ivan KREFT
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Datum zagovora:

Diplomsko delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisana se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehnične fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddala v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Darja Zaletelj

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Dn
DK	UDK 631.1.017.3:316.334.55/56(497.4 Trebnje) (043.2)
KG	kmečka družina/delo na kmetiji/prosti čas/usklajevanje dela in družine/anketa
KK	AGRIS E50
AV	ZALETELJ, Darja
SA	ČERNIČ ISTENIČ, Majda (mentorica)
KZ	SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo
LI	2009
IN	USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA NA KMETIJAH V OBČINI TREBNJE
TD	Diplomsko delo (univerzitetni študij)
OP	X, 39, (19) str., 30 pregl., 2 sl., 6 pril., 22 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AI	S problemom usklajevanja delovnega in družinskega življenja se soočajo vse poklicne skupine, med njimi vse bolj tudi kmečko prebivalstvo. Namen diplomske naloge je bil na primeru izbranih prebivalcev občine Trebnje pokazati, kako ta problem usklajevanja rešujejo kmečke družine. Želeli smo ugotoviti ali se življenje članov kmečkih družin, ki svoj glavni vir dohodkov pridobivajo iz kmetijstva, razlikuje od življenja članov kmečkih družin, ki jim glavni vir dohodkov predstavlja zaposlitev izven kmetijstva. Rezultati ankete kažejo, da je večini anketirancev glavni vir zaslužka zaposlitev izven kmetijstva, kar jim predstavlja dodatno obremenitev pri usklajevanju delovnega in družinskega življenja, saj so več kot osem ur na dan zdoma. Njihove kmetije so v primerjavi z tistimi, ki se preživljajo zgolj od dohodkov iz kmetijstva manjše. Pri usklajevanju dela in prostega časa večinoma sodelujejo vsi člani družine, tako da si dela delijo glede na posameznikove sposobnosti. Pomembno delovno silo pri različnih gospodinjskih in kmečkih delih predstavljajo stari starši, ki so v veliki meri vključeni tudi v varstvo otrok. Po drugi strani pa so tudi kmečki otroci tisti, ki s svojo prisotnostjo pri delovnih opravilih razbremenijo starše in prispevajo k večji količini prostega časa ter lažjemu usklajevanju delovnih in prostočasnih aktivnosti. Zaradi vseh delovnih obveznosti si anketiranci največ časa za družinsko življenje vzamejo ob večerih in ob koncu tedna, ko je manj dela in ko otroci pridejo iz šole. Ta čas izkoristijo za družinski pogovor, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih, igro z otroki, gledanje televizije ipd. Večina vprašanih je bila mnenja, da imajo dovolj časa za družinsko življenje.

KEY WORDS DOCUMENTATION

- ŠD Dn
- DK UDC 631.1.017.3:316.334.55/56(497.4 Trebnje) (043.2)
- KG peasant family/work on the farm/leisure/reconcile work and family/survey
- KK AGRIS E50
- AV ZALETELJ, Darja
- SA ČERNIČ ISTENIČ, Majda (supervisor)
- KZ SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
- ZA University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Agronomy
- LI 2009
- IN RECONCILIATION OF WORK AND FAMILY LIFE ON FARMS IN THE
MUNICIPALITY OF TREBNJE
- TD Graduation Thesis (University studies)
- OP X, 39, (19) p., 30 tab., 2 fig., 6 ann., 22 ref
- IJ sl
- JI sl/en
- AI Nowadays people from all professional groups are faced with difficulties of reconciliation of their private and professional life. This issue is more and more evident by the rural population too. The thesis studied a selected group of farmers in the municipality of Trebnje considering their ways of reconciling between private and professional life. The focus of the thesis is on differences between farmers who work on farm full-time and farmers who have an off-farm full-time job. The main source of family income for the majority of respondents represents the full-time off-farm job, which puts additional burden on the combining of professional and private life due to the fact that they are away from home for more than eight hours per day. In comparison with full-time farmers their farms are much smaller. Therefore, the work on their farms is divided among all family members according to their individual capabilities. An important role of grandparents on those farms is also the care of grandchildren while their parents are at work. On the other hand children at their late teenage period already take a considerable part of the burden of farming from their parents' shoulder. In this way children importantly contribute to the amount of spare time of their families. The respondents spend the most of their spare time with their family members at the evenings and during the weekends. At that time children are at home and most of the work on farm is already done. They spend that time for discussing private problems, helping children with their school.

KAZALO VSEBINE

Ključna dokumentacijska informacija (KDI).....	III
Key words documentation (KWD).....	IV
Kazalo vsebine.....	V
Kazalo preglednic.....	VII
Kazalo slik.....	IX
Kazalo prilog.....	X
1 UVOD	1
2 PREGLED OBJAV	2
2.1 KMEČKA DRUŽINA.....	2
2.1.1 Kmečka družina v preteklosti	3
2.1.2 Kmečka družina danes.....	5
2.2 DELO NA KMETIJI IN V KMEČKEM GOSPODINJSTVU	6
2.2.1 Značilnosti delitve dela na kmetiji	6
2.3 USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA	8
2.3.1 Starševski dopust	9
2.3.2 Otroško varstvo	9
2.3.3 Delodajalci in delovno okolje.....	10
2.3.4 Gospodinjsko in skrbstveno delo	11
2.4 OBČINA TREBNJE.....	12
2.4.1 Življenje in delo	12
2.4.2 Statistični podatki za občino Trebnje	12
3 MATERIALI IN METODE	13
3.1 DOLOČITEV VZORCA IN ZBIRANJE PODATKOV	13
3.2 ANKETNI VPRAŠALNIK	13
3.3 ANALIZA PODATKOV	13
4 REZULTATI.....	14
4.1 OSNOVNI PODATKI O ANKETIRANCIH	14
4.1.1 Skupine kmetij glede na vrsto dejavnosti in vir dohodka.....	14
4.1.2 Izobrazba anketirancev in njihovih partnerjev	14
4.1.3 Število otrok v družini.....	15
4.1.4 Starost najmlajšega otroka	15
4.1.5 Velikost kmetije glede na površino obdelovalnih zemljišč	15
4.1.6 Gospodarjenje na kmetiji	16
4.1.7 Zaposlitveni status anketiranca in partnerja.....	16
4.2 DELO (ZAPOSLOITEV IZVEN KMETIJE, GOSPODINJSKA DELA, DELA NA KMETIJI TER VARSTVO OTROK)	17
4.2.1 Pogodba o delu	17
4.2.2 Delovni čas anketirancev ter razporeditev delovnega časa	17
4.2.3 Dnevna poraba časa za zaposlitev skupaj s prevozom.....	18

4.2.4	Zadovoljstvo anketirancev s trenutno zaposlitvijo.....	18
4.2.5	Podatek o podjetju.....	19
4.2.6	Vpliv službenih obveznosti na družinsko življenje in obratno.....	19
4.2.7	Delitev odločanja v gospodinjstvu.....	21
4.2.8	Delitev dela v gospodinjstvu ter dnevna poraba časa za gospodinjska dela.....	22
4.2.9	Delitev dela na kmetiji ter dnevna poraba časa za vsa kmečka dela.....	22
4.2.10	Vključevanje otrok v kmečka in gospodinjska dela.....	23
4.2.11	Usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok.....	23
4.2.12	Koriščenje starševskega dopusta.....	24
4.2.13	Sodelovanje pri kmečkih in gospodinjskih delih v času porodniškega dopusta..	24
4.2.14	Varstvo predšolskih otrok.....	25
4.2.15	Življenje otrok na podeželju.....	26
4.3	PROSTI ČAS, DRUŽINSKO ŽIVLJENJE NA KMETIJI.....	28
4.3.1	Pogostost ukvarjanja s prostočasnimi aktivnostmi.....	28
4.3.2	Prosti čas kmečkih družin in izkoriščenost le tega.....	30
5	RAZPRAVA IN SKLEPI.....	31
5.1	RAZPRAVA O REZULTATIH.....	31
5.2	SKLEPI.....	35
6	POVZETEK.....	36
7	VIRI.....	38
	ZAHVALA	

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	Skupine kmetij, glede na vrsto dejavnost in vir dohodka.....	14
Preglednica 2:	Izobrazba anketirane osebe in partnerja.....	15
Preglednica 3:	Število otrok v družini.....	15
Preglednica 4:	Starost najmlajšega otroka.....	15
Preglednica 5:	Velikost kmetij glede na obseg obdelovalnih površin.....	16
Preglednica 6:	Gospodarjenje na kmetiji.....	16
Preglednica 7:	Zaposlitveni status anketiranca in partnerja.....	17
Preglednica 8:	Pogodba o delu.....	17
Preglednica 9:	Delovni čas anketirancev.....	18
Preglednica 10:	Razporeditev delovnega časa.....	18
Preglednica 11:	Povprečna dnevna poraba časa anketirancev za zaposlitev skupaj s prevozom.....	18
Preglednica 12:	Zadovoljstvo anketirancev z trenutno zaposlitvijo.....	19
Preglednica 13:	Podatek o podjetju (zasebno, javno, mešano).....	19
Preglednica 14:	Vpliv službenih obveznosti na družinsko življenje in obratno.....	20
Preglednica 15:	Čas, porabljen za opravila v gospodinjstvu.....	22
Preglednica 16:	Čas, porabljen za opravila na kmetiji.....	23
Preglednica 17:	Najboljša možna rešitev za usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok.....	24
Preglednica 18:	Koriščenje starševskega dopusta.....	24
Preglednica 19:	Delo v času porodniškega dopusta.....	25
Preglednica 20:	Možnosti za varstvo predšolskih otrok.....	25
Preglednica 21:	Oblike varstva predšolskih otrok.....	26
Preglednica 22:	Varstvo otrok v popoldanskem času.....	26
Preglednica 23:	Vpliv življenjskega okolja na vzgojo otrok	27
Preglednica 24:	Prednosti življenja otrok na podežlju	27
Preglednica 25:	Prikrajšanost kmečkih otrok zaradi življenja na podežlju	27
Preglednica 26:	Medsebojni odnosi v družini	28
Preglednica 27:	Dnevna poraba časa za prostočasne aktivnosti.....	28
Preglednica 28:	Prostočasne dnevne aktivnosti glede na porabo časa.....	29

Preglednica 29:	Možnosti družin za planinarjenje, daljša potovanja,.....	30
Preglednica 30:	Čas za ukvarjanje z otroki.....	30

KAZALO SLIK

Slika 1:	Delitev odločanja v gospodinjstvu (partnerja odločata skupaj).....	21
Slika 2:	Delitev odločanja v gospodinjstvu (partnerja odločata skupaj) (nadaljevanje)	22

KAZALO PRILOG

Priloga A: Anketni vprašalnik

Priloga B: Delitev dela v gospodinjstvu

Priloga C: Odločanje v gospodinjstvu

Priloga D: Delitev dela na kmetiji

Priloga E: Vključevanje otrok v kmečka in gospodinjstva dela

Priloga F: Pogostost ukvarjanja s prostočasnimi aktivnostmi

1 UVOD

Zdi se, da je glavni problem usklajevanja dela in družine to, da ga vodi posebna povezava podmen, ki postavljajo določenim vidikom razmerja med delom in družino večje prednosti. Na prvem mestu teh povezav je otrok in njegove potrebe oz. blaginja. Posebna prioriteta v razmerju delo-družina je dana tudi delu oz. zaposlitvi, ob predpostavki, da so vsi odrasli aktivno prisotni na trgu delovne sile in so sposobni skrbeti zase in za družino. Dandanes so zaposleni starši, še posebno ženske močno obremenjeni tako z zahtevami svojega delovnega okolja kakor tudi družbenimi pričakovanji glede skrbi za družino, otroke in zaradi vse bolj intenzivnega staranja družbe tudi za ostarele. Prizadevanja za večjo kakovost človekovega življenja povezujejo delo in prosti čas, kajti le celota obeh določa človekovo uspešnost in zadovoljstvo. Medsebojno učinkovanje dela in prostočasnih aktivnosti pa hkrati omogoča, da probleme, težave ali morebitne neuspehe v enem delu te celote človek nadomesti z učinkovitostjo in zadovoljstvi, ki jih doživlja v drugem delu.

S problemom usklajevanja delovnega in družinskega življenja se soočajo vse poklicne skupine, med njimi vse bolj tudi kmečko prebivalstvo. Dejstva, da se delovni dan kmeta ne začne in konča ob točno določeni uri, da se dolžina delovnega dne spreminja glede na letni čas, vremenske razmere in delovne konice, vplivajo na drugačno razporeditev in izrabo prostega časa kmečkih družin oziroma predstavljajo dodaten problem pri usklajevanju dela in družine. Vse več članov kmečkih družin, si poleg kmetovanja poišče dodatno zaposlitev izven kmetije, saj so dohodki iz kmetijstva premajhni za zadovoljevanje vsakdanjih življenjskih potreb. Zaposlitev tako predstavlja dodatno obremenitev pri usklajevanju dela in družine na kmetiji. Raziskav na tem področju v Sloveniji ni. Namen diplomske naloge je na primeru izbranih prebivalcev občine Trebnje pokazati, kako ta problem usklajevanja rešujejo kmečke družine.

NAMEN NALOGE

Namen naloge je bil predstaviti vsakdanje življenje članov kmečkih družin, še zlasti njihovo razporejanje časa za delo in družinske obveznosti (skrb za otroke, ostarele in bolne člane družin) ter prostočasne aktivnosti. Namen je bilo ugotoviti, ali se življenje članov kmečkih družin, ki svoj glavni vir dohodkov pridobivajo iz kmetijstva, razlikuje od življenja članov kmečkih družin, ki jim glavni vir dohodkov predstavlja zaposlitev izven kmetijstva.

DELOVNA HIPOTEZA

V nalogi smo postavili hipotezo, da člani kmečkih družin, ki se ukvarjajo samo s kmetovanjem, lažje usklajujejo družinsko in delovno življenje in imajo več prostega časa kot člani kmečkih družin, ki so poleg kmetovanja vključeni tudi v druge pridobitne nekmetijske dejavnosti.

2 PREGLED OBJAV

2.1 KMEČKA DRUŽINA

Biti kmet/kmetica, pomeni sprejeti delo na kmetiji kot način življenja. Kmetu življenje pomeni delo in obratno. Sprejetje življenja kot dela je povezano z gospodarsko usmeritvijo kmečke družine. Kmetija je z družino usodno povezana. Kmetija brez kmečke družine ne more delovati, ali zelo težko deluje kot učinkovita produkcijska enota. Člani kmečke družine praviloma predstavljajo edino delovno silo na kmetiji, če zanemarimo občasno pomoč ali izmenjavo pomoči. Hkrati pa se na podeželju tudi večina socialnih stikov odvija v okviru družine (Barbič, 1989a).

Kot kmečko družino opredeljujemo družino, kjer odrasli in delovno sposobni člani skupaj delajo na družinskem posestvu. Med značilnostmi kmečke družine avtorica navaja naslednje:

- kmečka družina je proizvodna skupnost,
- v kmečki družini delitev dela temelji na osnovi generacijske pripadnosti vseh delovno sposobnih članov družine,
- družinska skupnost omogoča eksistenco vsem članom družine,
- kmečka družina predstavlja vseobsežno življenjsko skupnost.

Nastete značilnosti vsaj do neke mere še danes veljajo za kmečke družine na čistih kmetijah, nikakor pa ne za družine iz mešanih in dopolnilnih kmetij, katerih člani pridobivajo dohodek tudi iz nekmetijske dejavnosti. V vseh kmečkih družinah vsaj v Sloveniji delitev dela ne temelji le na generacijski pripadnosti družinskih članov, temveč je vezana tudi na njihov spol (Barbič 1990).

Ker v kmečkem gospodinjstvu običajno živi več generaciji, razlikujemo med kmečko družino in kmečkim gospodinjstvom. H kmečkemu gospodinjstvu štejejo vsi člani, ki živijo na družinski kmetiji in trošijo skupaj vsaj del dohodkov ne glede na njihov izvor. Lahko so med seboj v bližnjem ali dalnem sorodstvu, ali pa med njimi sploh ni nikakršnih sorodstvenih vezi (Barbič 1990). Nasprotno pa kmečko družino tvorijo le starši in njihovi otroci (t.i. monogamna družina). Vendar o kmečki družini govorimo tudi v primerih, ko gre za tako imenovano patriarhalno (razširjeno) družino, čeprav se zdi izraz kmečko gospodinjstvo bolj primeren. Kljub razlikam med pojmom kmečka družina in kmečko gospodinjstvo jih mnogi avtorji uporabljajo kot sinonima, saj so danes člani kmečkih gospodinjstev praviloma med seboj v sorodu, v nasprotju s kmečkimi gospodinjstvi v Evropi v 19. stol., ko so bili poleg družinskih članov vključeni tudi najeti služabniki (dekle/hlapci) (Barbič 1990).

Sorodstvenost odnosov med člani kmečkega gospodinjstva opredeljuje socialne odnose, katerih bistvo je solidarnost in medsebojno sodelovanje, kar se kaže tudi v sami organiziranosti delovnih procesov. Kljub veliki stopnji medsebojnega sodelovanja in solidarnosti med člani, je za kmečke družine značilna tradicionalnost medsebojnih odnosov, ki mladim v večini primerov ne ustreza (Barbič 1989a).

Danes kot družinsko opredeljujemo vsako kmetijo, na kateri se s kmetijsko pridelavo ukvarjajo člani kmečke družine ali kmečkega gospodinjstva ne glede na to, ali pridobivajo dohodek samo s kmetovanjem ali tudi iz drugih dejavnosti.

Gre torej za socialno in gospodarsko skupnost, katere člani si delijo delovne in druge obveznosti s ciljem, ustvariti potreben dohodek in zagotoviti zadovoljevanje potreb svojih članov (Barbič, 1990).

Kmečka družina ali gospodinjstvo ustvarja s kmetijsko dejavnostjo vsaj del dohodka bodisi v denarju, ki ga dobi s prodajo pridelkov, bodisi s pridelki za samooskrbo (Barbič, 1990). Zgolj višji dohodek kot rezultat učinkovite tržne pridelave ni edini cilj sodobnih družinskih kmetij, temveč je njihov cilj tudi optimalno razmerje med dohodkom in kakovostjo življenja, ki jo označujejo številne nematerialne dobrine, kot so medsebojno razumevanje, ljubezen, prijateljstvo, zdravje, zadovoljstvo v poklicu ipd. (Barbič, 1990). Za obstoj in prihodnost družinskih kmetij so bistvenega pomena člani jedra kmečke družine, med katere A. Barbič (1984) uvršča gospodarja/moža gospodarice, gospodarico/ženo gospodarja in naslednika/naslednico, če je že dopolnil(a) 15 let in je odločen(a), da bo prevzel(a) kmetijo.

Kmečka družina pa nima pomembne vloge le v okviru družinskega kmetovanja, temveč je tudi nepogrešljiv dejavnik poseljenosti podeželja. Problem izvajanja obeh vlog družinskih kmetij je v dejstvu, da se mladi v vse manjšem številu odločajo za življenje na podeželju in delo na kmetiji, ker nimajo enakih/dobrih možnosti za ustvarjanje dohodka (v kmetijstvu in/ali zunaj njega), ter zadovoljevanja drugih potreb kot njihovi vrstniki v mestih. Družinske kmetije so brez mladih, ki bi jih nasledili, obsojene na propad (Barbič, 1989a). Problem propadanja kmetij pri nas ni nov. Že dolgo smo priče odhajanju mlajšega prebivalstva v mesta in staranju kmečkega prebivalstva, ki ne more več delati na kmetiji. Posledica odhoda mladih iz kmetij je tudi upadanje števila rojstev na kmetijah, posebej še zato, ker tudi mladi, ki so ostali na kmetijah, vse težje najdejo življenjskega partnerja. Kot posledica pospešene deagrarizacije se v kmetijstvu pojavlja izrazito neuravnotežena spolna struktura prebivalstva. Pravzaprav prihaja do nekega navideznega paradoksa. Na eni strani podatki kažejo, da je med kmečkim prebivalstvom več žensk kot moških, na drugi strani pa velja na tem mestu izpostaviti problem, ki je vezan za socialno reprodukcijo individualnih kmečkih gospodarjev. Povečuje se zlasti število kmečkih fantov, ki ne morejo najti deklet za poroko na kmetijo. Delež neporočenih kmetov se naglo večja, za aktivno kmetovanje pa je še kako pomembna generacijska kontinuiteta (Hribernik, 1987).

Čeprav je kmečkim fantom pa tudi dekletom, ki bodo prevzeli kmetijo, težko najti partnerja, ki bi bil pripravljen z njimi deliti usodo slovenskega kmeta, pa podatki o izjemno majhnem številu razvezanih kmetov in kmetic opozarjajo na izredno stabilnost kmečke družine, kar bi morda veljalo izpostaviti kot prednost poroke s kmetom ali kmetico. Seveda pa takšna »prednost« hkrati lahko tudi pomeni, da se je kmetu/kmetici težje razvezati kot njihovim vrstnikom, ki živijo v mestu in ne na deželi, kjer tradicionalne vrednote razveze ne odobravajo (Barbič, 1989b). Poleg tega pa razvezo zakonske zveze med kmetom in kmetico ovirajo tudi objektivni razlogi, med katere v prvi vrsti sodi problem delitve premoženja, saj sta le v 19,7 odstotkov (od 2052 anketiranih kmetij) lastnika zemlje mož in žena, v 46,8 odstotkov primerov je lastnik mož, v 16,8 odstotkov primerov žena, v 16,6 odstotkov primerov pa so lastniki stari starši ali kdo drug (Barbič, 1984).

2.1.1 Kmečka družina v preteklosti

Kmečko gospodinjstvo v zahodni in srednji Evropi do 19. stoletja ni zajemalo le družinskih članov, ki so si bili v krvnem in priženjenem sorodstvu, temveč so bili pogosto v gospodinjstvo vključeni tudi samski posli. Proti koncu 19. stoletja so se posli, služinčad in druge pomožne delovne moči umaknili iz kroga kmečke družine.

Kmečko gospodinjstvo se je številčno vse bolj krčilo. V 20. stoletju kmečko gospodinjstvo vključuje le krvno in priženjeno sorodstvo (Sieder, 1998). Kmečko družino je načeloma vodil kmečki par. To je bilo razvidno tudi iz delitve dela na gospodarstvu. Kmet je imel nadzor nad moškimi delovnimi močmi, kmetica pa nad ženskimi. Delitev dela med spoloma, je bila odvisna od področja in gospodarskega pomena določenih opravil na kmetiji (Sieder, 1998; Dyczewski, 1999).

Čim bolj je bilo neko delovno področje v središču ekonomskega interesa, obravnavano kot poklic in naravnano na trgovanje onkraj regionalnih meja, tem večji delež moških je bil vključen v taka opravila. Tesneje ko je bila neka dejavnost povezana z gospodinjstvom, tem bolj verjetno je bilo, da so ta dela opravljale ženske. Čim bolj zapletene so bile naprave in stroji, ki so jih potrebovali za delo, tem bolj pomemben je bil delež moških pri tovrstnih opravilih. Enako je veljalo za opravila, ki so zahtevala večjo uporabo moči. Čim bolj precizno je bilo neko delo, čim več spretnosti je zahtevalo in čim bolj enolično je bilo, tem bolj verjetno so ga opravljale ženske. Vendar se je od tega vzorca tudi odstopalo; ženske so se vedno znova vključevale v dela na travnikih in poljih, kjer so rahljale grude za plugom, ruvale plevel, kosile, grabile seno in pomagale pri spravilu. Prav tako pa so opravila, ki so na nekem področju veljala za tipična moška opravila, lahko v nekem drugem okolju veljala za domeno žensk (Sieder, 1998).

Pretekle generacije niso imele izkušnje z razvezami, predvsem na kmetijah ne, kar se pozna še danes (Sieder, 1998). Makarovič (1995) ugotavlja, da je statistično najmanj razvez med zakonci na kmetijah. Zatrjevanje, da med njimi vlada večje razumevanje in ljubezen bi lahko bila ohlapna in hkrati neresnična. Vzrok temu, da je ločitev manj, pa so lahko vera, otroci, mnenje sosedov in navsezadnje kmetija ter skupno opravljanje kmečkih opravil. Barbič (1993) ocenjuje, da kmetija daje članom družine ekonomsko in socialno varnost, ki je ni moč razdeliti na več delov. K ohranjanju zadovoljivih medsebojnih odnosov na kmetijah prispeva tudi pozitivno mišljenje in iskanje pozitivnih lastnosti med partnerji (Makarovič, 1995). Zakonci v urbanem okolju lažje sprejemajo razvezo kot kmetje (Barbič, 1993).

Kmečka družina je v preteklosti veljala za patriarhalno. Predvsem se je to kazalo v nezaupanju mož do svojih žena. Možje so vse do uvedbe industrijskega meznega dela imeli svoje žene »na obeh«. Ženske so opravljale dela na domu v bližini svojih soprogov in niso opravljale plačanih del, vsaj v večji meri ne. Življenjski krog žensk je bil omejen na kmečko gospodinjstvo, trg, cerkev in zbor faranov.

Družinske odnose v preteklosti so zaznamovali tudi odnosi do otrok. Ti so bili pogostokrat površina, na katero so odrasli projicirali svoje težave (Sieder, 1998). Kmečki otroci so bili obravnavani kot delovna sila. Že zelo kmalu so bili vključeni v svet odraslih. Čim so dosegli določeno telesno moč, so bili vključeni v delovna opravila na kmetiji. S stopnjevanjem storilnosti se je otrokom stopnjeval tudi njihov ugled v hiši, količina hrane in simboličen vrstni red pri mizi. S tem ni rečeno, da odnosi niso imeli nobene »emocionalne kvalitete«, ali pa da matere niso gojile nobenih čustev do svojih otrok. Starši niso svojih čustev kazali preko govora in empatije, ampak preko simbolov in ritualnih vedenjskih vzorcev. Preteklost priča o precejšnjem številu umrlih novorojenčkov, slabi oskrbi in negi otrok zaradi pomanjkanja znanja, vendar pa so starši vedno pazili, da so bili novorojenčki takoj po rojstvu krščeni. Kljub navidezni hladnosti v odnosih za današnje oči, so bili tovrstni obredi orodje, s katerim so starši pokazali svojim otrokom naklonjenost.

2.1.2 Kmečka družina danes

Način življenja na kmetiji danes še vedno narekuje posebno delitev dela med družinskimi člani. Opravila na kmetiji ostajajo tradicionalno deljena na tipično ženska, moška in skupinska. Černič Istenič (2002) ugotavlja, da se v gospodinjstva dela večinoma vključujejo le ženske. Moški se bolj ukvarjajo s t.i. »tehničnimi« opravili v in izven hiše. Skrb za otroke in ostarele je še vedno največkrat žensko delo, medtem ko si starša igro z otroki pogosto delita. Odločanje v gospodinjstvu je pomembno za življenje v kmečkem gospodinjstvu. Černič Istenič (2002) ugotavlja, da skorajda ni področja sprejemanja odločitev, kjer bi odločal le moški ali le ženska. Odločitve v večini kmečkih gospodinjstev sprejemata mož in žena skupaj. Ker so tri generacijske družine v kmečki populaciji kar trikrat bolj pogoste kot v mestih, je tudi vpliv večjega števila članov gospodinjstva na odločitve v gospodinjstvu večji.

V kmečkem gospodinjstvu pogosto živita starejši in mlajši zakonski par. Nekako samoumevno je, da mlajši par izkazuje spoštovanje starejšemu paru. Spoštovanje starejših je ena najpomembnejših vrednot v kmečkih družinah, ki se prenaša iz roda v rod. Spoštovanje starejših je prisotno že pri majhnih otrocih, še posebej je to izrazito na samotnih kmetijah (Makarovič, 1995).

Ženske, ki živijo na kmetiji, si danes pogosto poiščejo zaposlitev v nekmetijski dejavnosti. Gidarakou (1999) z raziskavo na podeželju v Grčiji ugotavlja, da je zaposlitev ženskam izredno pomembna. Tudi tiste ženske, ki niso zaposlene zunaj kmetije, si na kmetijah pogostokrat najdejo svojo zaposlitev v dopolnilnih dejavnostih: kmečki turizem, pridelovanje raznih poljščin, prodajanje na tržnici in druge majhne podjetne storitve, ki so koristne v danem okolju. Te dejavnosti so ključne za zadrževanje mladih žensk na kmetijah. Do podobnih ugotovitev je prišla tudi Barbič (1994), ki je raziskovala razloge precej manjše pripravljenosti današnjih podeželskih deklet za poroko na kmetijo kot v preteklosti. Kmečka dekleta so poroki na kmetijo dandanes manj naklonjena kot v preteklosti, ker kmečki poklic v družbi ni cenjen, zaslužek od kmetijstva je premajhen, izšolale so se za drug poklic, kmečki fantje nimajo časa za sklepanje znanstev, na deželi ni zasebnosti in ker kmetice nimajo možnosti izrabiti porodniški dopust. Kmetje danes tako težje dobijo ženo, celo tisti, z dobro opremljenih in učinkovitih kmetij (Barbič, 1994). Tudi viri drugje po svetu (Gidarakou, 1999) poročajo, da dekleta negativno vrednotijo zaposlitev na kmetiji in s tem tudi življenje na kmetiji.

2.2 DELO NA KMETIJI IN V KMEČKEM GOSPODINJSTVU

Delo je kot zavestno človekovo delovanje temelj razvoja človeštva skozi vse zgodovinske formacije. Človek ne dobi materialnih dobrin, kakršne potrebuje za svoje življenje, že v naravi, temveč mora naravne dobrine v večini primerov z delom pridelati, preden jih lahko uporabi za zadovoljevanje svojih potreb. Delo je torej smotrna človekova dejavnost, skozi katero človek obdeluje, spreminja in prilagaja snovi, ki jih črpa iz narave za zadovoljitev svojih potreb. Delo je tako osnovni pogoj človekovega obstoja in razvoja. V tem pogledu je delo proces med človekom in naravo, naravni pogoj za obstoj človeka in družbe. V delovnem procesu človek ne nastopa izolirano, temveč sama narava dela zahteva, da v delovnem procesu sodeluje z drugimi ljudmi v okviru določene globalne družbe (Kyovsky, 1978).

Delo je proces uporabe delovne sile človeka. Kot delovno silo ali tudi delovno zmožnost pa opredeljujemo celoten splet telesnih in duhovnih sposobnosti, ki jih ima na voljo posameznik in, ki jih uporablja pri delu, pri proizvodjanju uporabnih vrednosti. Osnovne telesne in duhovne sposobnosti, ki so potrebne za delo, so dane človeku po naravi. Te sposobnosti zadostujejo za opravljanje »enostavnega dela«. Z izkušnjami, ki jih človek pridobiva pri delu in zlasti s šolanjem si razširja svoje delovne sposobnosti tudi za opravljanje bolj zahtevnega sestavljenega dela, za katerega je potrebna večja stopnja izkušenosti, spretnosti, znanja, delovnih navad. Delovna sila se pri delu izrablja, vendar se kot živa sila človeka tudi obnavlja. Za to so potrebni nekateri pogoji: hrana, počitek. Delitev dela je nujen in naraven pogoj obstoja vsake družbe. Vsa opravila, ki jih je potrebno opravljati v določeni družbi, da sploh lahko normalno deluje, je mogoče opravljati le s pomočjo delitve dela (Kavčič, 1979).

2.2.1 Značilnosti delitve dela na kmetiji

Kmetijstvo je ena najstarejših človeških proizvodnih dejavnosti, saj so ljudje prej kot vse drugo morali pridelovati živež. Kot proizvodnja hrane, je bila to dejavnost vseh ljudi. Z razvojem družbe in s tehnološkim razvojem je kmetijstvo ostalo sestavni del družbene delitve dela. Delo na družinski kmetiji se razlikuje od dela v drugih družbenih skupnostih, kot tudi od dela v nekmečkih gospodinjstvih. Značilnosti kmečkega dela so povezane s proizvodno usmeritvijo kmetije. Kmetijska proizvodnja je raznovrstna in zavzema veliko število različnih del. Delo na družinski kmetiji predstavlja skupek aktivnosti posameznih družinskih članov, ki si posamezna opravila bodisi delijo bodisi jih opravljajo skupaj (First-Dilić, 1973, cit. po Bahor 1991).

Glede na prostor izvajanja dela, delimo delo na kmetiji na (First-Dilić, 1973, cit. po Bahor 1991):

- dela na njivi, travniku, v gozdu, v vinogradu (oranje, okopavanje, gnojenje, setev, pospravljanje sena)
- dela v hlevu, na dvorišču (molža, krmljenje živine, delo na vrtu)
- dela v gospodinjstvu (kuhanje, pospravljanje, pranje, šivanje, vsakdanji nakupi)

Kmet poleg pridelovanja živeža opravlja tudi dela, ki sodijo v druge dejavnosti in poklice. Kot lastnik večine sredstev za proizvodnjo je kmet istočasno proizvajalec in trgovec, podjetnik in delovodja, organizator in izvrševalec. Kmet ne samo obdeluje zemljo in redi živino, temveč je tudi mehanik, zidar.

Tudi gospodinja poleg kmetijskih del, ki ji pripadajo v delitvi dela na kmetiji in znotraj gospodinjstva, opravlja tudi druga dela, kot so predelava proizvodov, peka kruha, šivanje oblačil, ipd. (Stojanov, 1977, cit. po Bahor 1991).

Veliko kmetov je brez strokovne kmetijske izobrazbe. To pa ne pomeni, da so kmetje neizobraženi. Njihova izobrazba ni visoka, temveč je široka. Kmet mora znati delati z traktorjem, drugimi stroji in uporabljati kemične pripravke. Njegovo znanje v glavnem temelji na izkušnjah (Stojanov, 1977, cit. po Bahor 1991). Razvoj družbene delitve dela in nove tehnologije silijo kmete, da vse bolj usmerjajo svoje kmetije v specializirano pridelavo. Raznovernost njihovega dela se je s tem znatno zožila v primerjavi s tradicionalno pridelavo, v kateri kmetija prideluje raznovernostne proizvode za lastne potrebe in za prodajo (Stojanov, 1977, cit. po Bahor 1991).

Delovno silo na kmetiji predstavljajo aktivni in delovno sposobni člani gospodinjstva, ki živijo na kmetiji. Največkrat je udeležba člana družine pri delu določena s starostjo in spolom. Tako je vnaprej določeno, katera dela so moška, katera ženska, kaj bodo naredili otroci in kaj starejši člani (očetje, matere). Včasih so imeli kmetje tudi najeto delovno silo, ki je danes na naših kmetijah ni zaslediti. Morda je k temu pripomogla tudi modernizacija proizvodnje, predvsem strojna obdelava, vendar se je s tem kmetovo delo samo olajšalo, nikakor pa se ni zmanjšalo. Lahko rečemo, da je kmet zaposlen ves dan, da praktično dela od jutra do večera. Tako bi predvsem v maloštevilnih družinah prišla prav tudi najeta pomoč. Vendar zaradi slabega položaja v kmetijstvu, predvsem pa zaradi majhnih kmetij, katerih mnoge lahko preživljajo le enega družinskega člana, o najetih delavcih kmetje pri nas skoraj da ne morejo razmišljati, vsaj v bližnji prihodnosti ne (Bahor, 1991).

Na kmetijah, kjer je zaposlen samo gospodar/mož, je gospodarica/žena še dodatno obremenjena tudi z moškimi deli. Čeprav kmetica predstavlja del delovnih moči na kmetiji, ji velja nameniti posebno pozornost, saj za kmetijo še posebej velja slovenski rek, da ženska podpira tri vogale hiše. Kot prvo ne smemo prezreti gospodinjanskega dela, ki je na kmetiji izključno na ramenih žene/gospodinje (Bahor, 1991).

Relativno majhna zaposlenost žensk v prejšnjem in v začetku tega stoletja je imela za posledico, da se je delo v zvezi s skrbjo in varovanjem družinskih članov pretežno opravljal kot neplačano gospodinjstvo delo. Tudi potem, ko je zaposlovanje žensk že postalo množičen pojav, so raziskave pokazale, da je večino dela, povezanega z varstvom in skrbjo za družinske člane, ostalo v domačem gospodinjstvu kot neplačano delo, ki ga še vedno in v pretežni meri opravljajo ženske (Svetlik in sod., 1988). Ker to delo ni plačano, ga ne moremo meriti s finančnimi merili, zato vrednost tega dela izražamo s porabljenim časom. Strokovnjaki ugotavljajo, da se navzlic razvoju tehnologije in posodabljanju gospodinjstev, čas, ki ga ženske porabijo za gospodinjstva dela ter za skrb in varstvo družinskih članov, bistveno ne spreminja, je približno enak v vseh evropskih deželah in se giblje med 28 in 35 urami na teden (Svetlik in sod., 1988). V kmečki družini in gospodinjstvu je delovna vloga ženske/gospodinje ostala skoraj nespremenjena, oz. se le počasi spreminja in izboljšuje v smislu sodelovanja drugih članov pri opravljanju gospodinjstevskih obveznosti (Bahor, 1991).

2.3 USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA

Spreminjajoče se razmere na podeželju v veliki meri vplivajo na potek dela in družinskega življenja. Potreba po usklajevanju med delom in skrbjo za družino se pojavlja tako v mestih kot na podeželju, vendar je na podeželju le to težje doseči zaradi mnogih sprememb, ki vplivajo tako na delo kot tudi na družinsko življenje (Wunsche in sod., 2004).

Raziskave javnega mnenja in kakovosti življenja v svetu in pri nas kažejo, da imajo ljudje premalo časa za zasebno življenje. Prav tako je ugotovljena povezanost med nadpovprečnimi delovnimi obremenitvami in bolezensko problematiko (Kanjuro Mrčela in Černigoj Sadar, 2006). Analitiki strategij mladih glede odločanja za starševstvo in načrtovanje družinskega življenja ugotavljajo, da sta področji dela in družine neločljivo povezani. Za učinkovito uresničevanje družinske politike je potrebno poskrbeti za delovno okolje in za javne storitve, ki bodo družini prijazne. Analiza družinskih politik v svetu pa kaže, da so najuspešnejše tiste politike, ki posameznikom in parom z otroki zagotavljajo tudi pomoč pri usklajevanju vlog zaposlenega in starša (Kanjuro Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

Usklajevanje med delom in družinskim življenjem poteka med moškimi in ženskami, ki združujejo skrb za delo s skrbjo za druge: otroke, starejše osebe in invalide. Notranja dinamika družine je v stalnem toku: otroci se rodijo, odrastejo in končno živijo daleč od doma. V družini poteka komunikacija z zunanjim svetom, ki je sestavljen iz dela, izobraževanja in aktivnosti v prostem času. Oba svetova vplivata drug na drugega in se pogosto z lahkoto povežeta in dopolnjujeta. Ko povezava ne uspe, družina težko uskladi delo in družinsko življenje. Pomembni dejavniki, ki vplivajo na te povezave, vključujejo razpoložljivost otroškega varstva, pripravljenost moških da skrbijo za otroke in starejše, oddaljenost in obratovalni čas šol, trgovin, športnih objektov, itd. (Wunsche in sod., 2004).

V družinskih politikah se razmerje med delom in družino v obliki različnih konceptov ter poskusov realizacije v različnih ukrepih, s katerimi država regulira to razmerje, pojavi v sredini sedemdesetih let prejšnjega stoletja (Hantrais in Latablier, 1996; povzeto po Švab 2003), ko je porast deleža žensk na trgu delovne sile v zahodnih državah že več kot očiten. Takrat šele postane to razmerje politično pomembno, in sicer kot predvsem problem žensk in množičnega zaposlovanja ter posledic za družinsko življenje. Čeprav množičnega zaposlovanja ni več, velja razmerje med delom in družino tudi danes za problematično ali vsaj nelagodno. Predvsem takrat, ko govorimo o dejanski učinkovitosti različnih politik za usklajevanje dela in družine (Švab, 2003).

V razmerju med delom in družino gre lahko tudi za nasprotovanje med vrednotami sfere dela in sfere družine. To je problematično, ko v razpravi o delitvi obveznosti med državo in družino vrednote skrbi postanejo podrejene vrednotam neodvisnega posameznika (za katerega se predpostavlja, da ne potrebuje skrbi). To se dogaja na področju usklajevanja dela in družine, kar je razvidno iz različnih ukrepov, npr. porodniškega dopusta (Švab, 2003). Z vidika dela, je delo označeno pozitivno kot graditev kariere, družina pa kot breme, obveznost, ki predstavlja oviro v razvijanju kariere posameznika in ne obratno.

Z vidika družinskega življenja pa je razmerje med delom in družino obratno: pogoji dela ovirajo izvajanje družinskih obveznosti oz. zahtevajo nenehno prilagajanje družine pogojem v sferi dela. Dobra praksa politike usklajevanja dela in družine npr. skandinavskih držav kaže, da je rezultat družinam prijaznih političnih ukrepov ustvarjanje okolja, v katerem delo in družinsko življenje nista razumljeni kot konfliktni, ampak komplementarni sferi (Hantrais in Latablier, 1996, cit. po Švab 2003).

2.3.1 Starševski dopust

Eden od ukrepov na področju usklajevanja dela in družine se nanaša na starševski dopust. V Sloveniji razlikujemo štiri vrste starševskega dopusta, in sicer: porodniški dopust, očetovski dopust, dopust za nego in varstvo otroka ter posvojitelski dopust. Materinski dopust je neprenosljiva pravica matere ob rojstvu otroka, očetovski dopust (90 dni) pa je namenjen spodbujanju skupne skrbi za novorojenega otroka. Dejstvo, da dopust za nego in varstvo otroka izkoristi le odstotek očetov, lahko razumemo kot neučinkovitost ukrepa, ki ni bil povezan v celovit sistem politike na področju usklajevanja dela in družine. Sedanja ureditev očetovskega dopusta ima že v izhodišču slabe možnosti. Obseg dni, ki jih lahko očetje izkoristijo ob rojstvu otroka (oz. v času porodniškega dopusta matere) je premajhen, da bi lahko dejansko vplival na enakomernejšo delitev skrbi med starša (Švab, 2003).

Stopnja koriščenja starševskih dopustov je zelo visoka. Po podatkih Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve je leta 2003 starševski dopust prekinilo in uporabilo pravico do izplačila preostalega dela starševskega nadomestila samo 77 žensk in 18 moških, v letu 2004 pa 73 žensk in 93 moških. Odstotek očetov, ki so v zadnjih nekaj letih izkoristili starševski dopust, je okoli 1%, februarja 2005 pa 1,8%. (Kanjua Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

Ženske so tudi pogostejše kot moški odsotne z dela zaradi družinskih/skrbstvenih obveznosti. Raziskava iz leta 1995 je pokazala, da na vsakih sto zaposlenih samo 5,6% moških vzame dopust za bolnega družinskega člana, medtem ko je takšnih žensk kar 28% (Kanjua Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

2.3.2 Otroško varstvo

Delovni starši potrebujejo varstvo za svoje otroke, kronično bolne, starejše in invalidne osebe. V mestnih območjih so varstvene ustanove lažje dostopne kot na podeželju, kar predstavlja dodatno oviro kmečkim družinam pri usklajevanju dela in družinskih obveznosti (Wunsche in sod., 2004).

Če odmislimo starševski dopust, je največji del politike usklajevanja dela in družine namenjen institucionaliziranemu otroškemu varstvu. Ob sicer dobro razvitem sistemu javnih vrtcev, obstaja v Sloveniji velik problem nenadzorovanega zasebnega varstva (zasebne varuške), ki svoje delo opravljajo mimo državnega nadzora in postavljenih standardov, ki sicer veljajo za javne in zasebne vrtce. To predstavlja problem kakovosti takšnega varstva, v katerega je zajet dobršen del predšolskih otrok. Pomembno je tudi dejstvo, da velik del dnevnega otroškega varstva zagotavljajo neformalne sorodniške mreže, najpogostejše so to stari starši. Ta oblika dnevnega otroškega varstva ima več prednosti: je cenejša, starši ji bolj zaupajo in časovno je mnogo bolj fleksibilna kot institucionalno dnevno varstvo.

Problem javnih otroških vrtcev je togost urnikov, saj navadno še vedno delujejo v okviru klasičnih 8-urnih dopoldanskih delavnikov in se le počasi prilagajajo raznolikim delovnim urnikom staršev. Le redki vrtci imajo tudi sobotno ali pozno popoldansko varstvo (Švab, 2003).

Po podatkih ministrstva za delo, družino in socialne zadeve se je število otrok, vključenih v predšolsko institucionalno varstvo, v 80. in 90. povečevalo; leta 1980 je bilo v javnih vrtcih 38% otrok, v letu 1987 pa je število naraslo na 52% in se do leta 1998 povečevalo, ko je doseglo 58,9%. V letu 2000/01 je bilo v vrtcih 63.328 otrok, kar je 61,6%. Število otrok, ki ne dobijo mesta v vrtcih je majhno, v obdobju 1995-1999 je bilo zavrženih med 1% in 1,7% vseh otrok v obdobju med prvim letom starosti in vstopom v šolo (Kanjuro Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

2.3.3 Delodajalci in delovno okolje

Zaposlenost obeh partnerjev ter potrebe po usklajevanju dela ter družinskega življenja so v Evropski uniji in drugod v razvitem svetu privedle najprej do ukrepov za usklajevanje dela in družine, kasneje pa tudi za uveljavitev družini prijaznih politik v delovnih okoljih. Družini prijazni delovni sporazumi so primer dobre prakse v nekaterih zahodnih državah na področju usklajevanja dela in družinskega življenja. V Sloveniji se je proces podpiranja družini prijaznih delovnih ureditev in politik začel šele pred kratkim v okviru sistema »Družini prijazno podjetje". Po izkušnjah prvih 32 podjetij, ki so uvedla aktivno politiko družini prijaznega podjetja, so najbolj vidne naslednje posledice: večja motivacija zaposlenih, večja produktivnost ter pripadnost podjetju, več zadovoljstva in zmanjšanje stresa pri zaposlenih,... S prijaznejšim odnosom do družin tako ne pridobijo samo zaposleni, pač pa tudi delodajalci, tovrstna aktivnost pa ima lahko neposreden vpliv na povečanje rodnosti, kar Slovenija dejansko tudi potrebuje (Družinam prijazna..., 2007).

Ustvarjanje novih delovnih mest na podeželskih območjih lahko bistveno prispeva k usklajevanju poklicnega in družinskega življenja, zlasti če so delovna mesta prilagodljiva in se ujemajo z lokalnimi znanji in potrebami. Kmetijstvo je postavljeno pred nove izzive pri ustvarjanju delovnih mest. To zlasti velja za razmere v državah članicah, ki so se EU pridružile leta 2004, saj se te soočajo z visoko stopnjo brezposelnosti na podeželskih območjih (Wunsche in sod., 2004).

Delovna aktivnost žensk zunaj doma je v Sloveniji že tradicija. Leta 2003 je bila po podatkih Eurostata delovna aktivnost žensk 57,6%, kar je nad povprečjem EU, medtem ko je bila delovna aktivnost moških (67,4%) podpovprečna. V povprečju je bila leta 2003 delovna aktivnost žensk brez otrok v EU za 13,6% višja od delovne aktivnosti žensk, ki imajo otroka. Ženske v Sloveniji kažejo »moške« vzorce delovne aktivnosti: stopnja delovne aktivnosti moških v EU, ki imajo otroka/e, je bila leta 2003 v povprečju za 10% višja od stopnje delovne aktivnosti moških brez otrok. Stopnja delovne aktivnosti moških v Sloveniji, ki imajo otroke, je višja od povprečja za EU: pri moških v Sloveniji starševstvo poveča stopnjo delovne aktivnosti za 13,3% (Kanjuro Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

Hkrati je za Slovenijo že desetletja značilna tudi visoka stopnja zaposlenosti žensk s polnim delovnim časom. Vzporedno s povečanjem stopnje zaposlenosti žensk so se v Sloveniji razvijale tudi različne oblike socialnih politik, ki so podpirale starševstvo. Družina, v kateri sta zaposlena oba starša, je postala norma.

Tudi sodobne slovenske politike zaposlovanja v skladu s smernicami EU izpostavljajo enakopravnost spolov in ustvarjanje možnosti za usklajevanje dela in zasebnega življenja kot pomembna cilja in pogoja uravnovešenega socialno-ekonomskega razvoja. Obstoječa zakonodaja v Sloveniji ponuja dobro podlago za enakopravno udeležbo žensk in moških na trgu delovne sile.

Najpomembnejši zakoni glede tega so Zakon o delovnih razmerjih (sprejet leta 2002), Zakon o enakih možnostih (sprejet leta 2002), in Zakon o starševstvu in družinskih prejemkih (sprejet leta 2001). Prva dva zakona prepovedujeta posredno in neposredno diskriminacijo na osnovi spola pri delu in zaposlovanju in določata pravice delavcev in obveznosti delodajalcev, usmerjene v doseganje enakopravnosti spolov; Zakon o starševstvu in družinskih prejemkih pa predstavlja podlago za lažje usklajevanje starševskih in delovnih obveznosti in podpira enakopravnejšo delitev starševskih pravic in obveznosti med spoloma (najbolj z uvajanjem očetovskega dopusta kot neprenosljive pravice očeta) (Kanjua Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

2.3.4 Gospodinjsko in skrbstveno delo

Javne politike v Sloveniji so bile usmerjene predvsem v izobraževanje in zaposlovanje žensk, medtem ko so bili odnosi med spoloma, spremembe delitve dela in spremembe položaja moških dolgo zapostavljeni. Kljub zelo visokemu deležu žensk na trgu delovne sile, ostaja neplačano delo domena žensk. To potrjujejo tudi rezultati novjših raziskav; ženske prevzemajo večino skrbi za otroke in druge odvisne družinske člane ter večino gospodinjskega dela. Če upoštevamo tako plačano kot neplačano delo, ugotovimo, da je delovni čas žensk v resnici daljši kot delovni čas moških. Rezultati študije o porabi časa, ki jo je izvedel Statistični urad R. Slovenije v obdobju od aprila 2000 do marca 2001 kažejo, da ženske porabijo v povprečju za gospodinjska opravila in neformalno pomoč drugim 4 ure in 4 minute na dan, moški pa 2 ure in 23 minut (Kanjua Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

Podobno spolno neravnotežje kažejo tudi novjši podatki Eurostata (European Communities, 2004). Ženske v Sloveniji porabijo za gospodinjske obveznosti 4 ure in 57 minut na dan, moški pa 2 ure in 39 minut. Celotni delovni čas plačanega in neplačanega dela 7,4 ure presega celotni delovni čas moških (6,3 ur) za dobro uro. Ženske v Sloveniji delajo več kot moški in ženske v ostalih preučevanih evropskih državah (Belgija, Nemčija, Estonija, Francija, Madžarska, Finska, Švedska, Združeno Kraljestvo, Norveška). Med temi državami so spolne razlike največje v Sloveniji in Estoniji. Še večje razlike pa so v skrbi za otroke, stare do 6 let. Ženske v Sloveniji preživijo z otroki 2 uri in 23 minut, medtem ko moški 56 minut. Zaposlitveni status tega razmerja ne spremeni: zaposlene matere skrbijo za otroke 2 uri 16 minut, zaposleni očetje pa 55 minut. K spolnim razlikam doprinese tudi dopust za nego in vzgojo otroka, ki ga koristijo skoraj samo ženske (Kanjua Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

2.4 OBČINA TREBNJE

Občina Trebnje je del osrednje Slovenije, natančneje Srednje Dolenjske. Zanja je značilna izrazito prehodna pokrajina, ujeta v razgiban prostor na stičišču alpskega, dinarskega in panonskega sveta. To se odraža v njeni kamninski sestavi, v reliefnih, hidrografskih in podnebnih značilnostih, v tipih prsti, rastja in živalstva, pa tudi v gospodarskem in kulturnem pogledu (Bavec in sod., 2006).

2.4.1 Življenje in delo

Nove obdelovalne površine so ljudje pridobivali s krčenjem gozda. S temi posegi je skozi stoletja nastajala podoba dolenjske pokrajine s tako raznolikim in bogatim mozaikom kulturnih površin, kakršno gledamo še danes: v najbolj strmih, predvsem v osojnih legah, je ostal gozd, v ravninskih, položnejših prosojnih legah pa so nastala polja, travniki, senožeti, sadovnjaki in vinogradi. Ob takem odnosu do naravnega okolja se je že skozi srednji vek izoblikovalo zaokroženo kmečko gospodarstvo - kmetija, ki je bila pretežno sama sebi zadostna, saj je obsegala poleg uporabe gozda še poljedelstvo z mnogimi kulturami; govedorejo, prašičerejo, konjerejo, ovčjerejo, perutninarstvo, čebelarstvo, sadjarstvo, vinogradništvo, marsikje izrabo vodne energije za mline in žage, žganje apna in oglja ter domače obrti (Režun, 1992).

Današnji izbor njivskih kultur ustreza kmetijski usmerjenosti v živinorejo. Za kmetijske namene so izkoriščene predvsem različno debele rjave prsti, razvite na apnencu in dolomitu, na mešanici trdega laporja, apnenca in peščenjaka, ali pa na mehkih karbonatnih kamninah. Srednji Dolenjski je pečat vedno dajalo kmetijstvo. Industrija se je začela resneje razvijati šele po letu 1960, ko so z izgradnjo magistralne ceste Ljubljana - Zagreb postali ti kraji manj odročni. Danes industrija ustvarja dve tretjini družbenega proizvoda, podjetništvo in obrtništvo pa četrtno skupnih prihodkov občine (Bavec in sod., 2006).

2.4.2 Statistični podatki za občino Trebnje

Občina Trebnje meri 317km², po popisu leta 2002 je v njej v 220 naseljih živel 18.424 ljudi, kar pomeni gostoto 58 ljudi na km². V občini je aktivnih 8.501 prebivalcev ali 46,14%, delovno aktivnih je 7.664 ali 41,60%. Zaposlenih je 6.536 (85,28%) ljudi in samozaposlenih 1.128 (14,72%) - samostojnih podjetnikov je 569 (7,43%) in kmetovalcev 559 (7,29%) (Bavec in sod., 2006).

V občini Trebnje živijo ljudje v 5.921 gospodinjstvih: družinskih gospodinjstev je 4.648 (78,5%), nedružinskih pa 1.273 (21,5%); povprečna velikost gospodinjstva je 3,1 člana. Družin v tem prostoru je 4.965: brez otrok je 1.052 družin, z enim otrokom je 1.548, z dvema 1.745, s tremi in več pa 620 družin (Bavec in sod., 2006).

3 MATERIALI IN METODE

3.1 DOLOČITEV VZORCA IN ZBIRANJE PODATKOV

Z namenom pridobiti podatke smo izvedli anketo med člani kmečkih družin (gospodarjem/možem ali gospodinjo/ženo). V anketno raziskavo smo vključili 60 kmetij oz. anketirancev iz živinorejskih ali mešanih kmetij, med katerimi je večina vključenih tudi v druge pridobitne nekmetijske dejavnosti. Med anketiranci je bila polovica moških in polovica žensk. Anketo smo izvedli med 1. januarjem 2008 in 1. majem 2008. V večini primerov je anketiranje potekalo po metodi osebnega spraševanja, nekaj anket pa so anketiranci izpolnili sami. V raziskavi smo uporabili anketni vprašalnik, ki sem ga sestavila pod mentorstvom doc. dr. Majde Čerňič Istenič.

3.2 ANKETNI VPRAŠALNIK

Anketni vprašalnik je vseboval 38 vprašanj (Priloga A). Od 38 vprašanj je bilo enajst vprašanj splošne narave, z drugimi vprašanji pa smo pridobili podatke o zaposlitvi anketiranih oseb, o njihovem delu na kmetiji in v gospodinjstvu, varstvu otrok, preživljanju prostega časa in prostočasnih aktivnostih. Vprašanja so bila zaprtega tipa, pri enajstih vprašanjih ni bilo vnaprej danih odgovorov in so anketiranci lahko prosto odgovarjali. Pri oblikovanju vprašalnika smo se trudili, da bi bila vprašanja taka, da bi nam ponudila čim več jasnih odgovorov in da bi bila razumljiva anketirancem.

3.3 ANALIZA PODATKOV

Z anketo pridobljene podatke anketirancev (s seznama kmetij Kmetijske svetovalne službe) smo obdelali z metodami opisne statistike in analizo variance za ugotavljanje razlik med skupinami. Uporabili smo računalniški program Microsoft Excel in statistični program za družbene vede (SPSS- Statistical Package for Social Sciences).

4 REZULTATI

4.1 OSNOVNI PODATKI O ANKETIRANCIH

4.1.1 Skupine kmetij glede na vrsto dejavnosti in vir dohodka

V nalogi smo med seboj primerjali kmečka gospodinjstva z različno vključenostjo v kmetovanje. Preglednica 1 prikazuje anketirane kmetije po viru dohodka in vrsti dejavnosti, na osnovi česar smo kmetije razdelili v tri skupine. Prvo skupino kmetij predstavljajo živinorejske kmetije, katerih glavni vir dohodka je zaposlitev izven kmetijstva (kmetije tipa 1), drugo skupino predstavljajo kmetije, kjer je zaposlitev izven kmetijstva prav tako glavni vir dohodka in se ukvarjajo z različnimi panogami kmetijstva (kmetije tipa 2), za tretjo skupino pa je značilno, da je glavna panoga živinoreja in glavni vir dohodka kmetijstvo (kmetije tipa 3). Ta tretja skupina gospodinjstev je tako najbolj vključena v kmetijsko dejavnost.

Preglednica 1: Skupine kmetij, glede na vrsto dejavnost in vir dohodka

	Živinorejska kmetija		Več kmetijskih panog	
	Št.	%	Št.	%
Zaposlitev izven kmetijstva	27	63	17	100
Kmetijstvo	16	37	0	0,0
Skupaj	43	100	17	100

4.1.2 Izobrazba anketirancev in njihovih partnerjev

Rezultati v preglednici 2 prikazujejo stopnjo izobrazbe anketirancev in njihovih partnerjev. Razberemo lahko sledeče: anketiranci iz kmetij tipa 1, imajo dokončano zlasti poklicno (40,7%) ali srednjo šolo (44,4%); le 14,8% anketirancev iz teh kmetij ima dokončano višjo ali visoko šolo. Njihovi partnerji imajo v večini (48,1%) dokončano poklicno šolo, 33,3% jih ima dokončano srednjo šolo, 18,5% pa jih je končalo višjo ali visoko šolo. Na kmetijah tipa 2, je najvišji delež anketirancev (52,9%) z dokončano srednjo šolo, 29,4% jih ima dokončano poklicno šolo, delež tistih, ki imajo dokončano višjo ali visoko šolo pa je 17,6%. Njihovi partnerji imajo v večini (52,9%) dokončano poklicno šolo, delež tistih z končano srednjo in višjo ali visoko šolo pa je enak, in sicer 23,5%. Vidnejša odstopanja glede izobrazbe opazimo pri anketirancih, ki živijo na kmetijah tipa 3. Kar 68,8% anketirancev ima dokončano le poklicno šolo, 31,2% jih ima dokončano srednjo šolo, nikogar pa ni z dokončano višjo ali visoko šolo. Podobno razmerje velja tudi za njihove partnerje, med njimi jih ima 56,2% dokončano poklicno šolo, 43,8% dokončano srednjo šolo, niče pa nima dokončane višje ali visoke šole.

Preglednica 2: Izobrazba anketirane osebe in partnerja

	Kmetije tipa 1				Kmetije tipa 2				Kmetije tipa 3			
	anketiranec		partner		anketiranec		partner		anketiranec		partner	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Osnovna šola	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Poklicna šola	11	40,7	13	48,2	5	29,4	9	52,9	11	68,8	9	56,2
Srednja šola	12	44,4	9	33,3	9	52,9	4	23,5	5	31,2	7	43,8
Višja ali visoka	4	14,8	5	18,5	3	17,6	4	23,5	0	0,00	0	0,00
Skupaj	27	100	27	100	17	100	17	100	16	100	16	100

4.1.3 Število otrok v družini

Preglednica 3 prikazuje povprečno število otrok v družinah anketiranih. Družine, ki živijo na kmetijah tipa 1, imajo v povprečju 2,59 otrok. Družine, ki živijo na kmetijah tipa 2, imajo povprečno 2,82 otrok. Na kmetijah tipa 3, pa imajo v povprečju 3,44 otrok.

Preglednica 3: Število otrok v družini

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	27	2,59	0,971	
Kmetije tipa 2	17	2,82	1,074	
Kmetije tipa 3	16	3,44	1,365	
Skupaj	60	2,88	1,151	2,916

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.1.4 Starost najmlajšega otroka

Anketirance smo vprašali, kolikšna je starost njihovega najmlajšega otroka. Iz preglednice 4 lahko razberemo, da ima največ anketirancev najmlajšega otroka starega od 4 do 7 let; med njimi je kar 40,7% anketirancev iz kmetij tipa 1, 41,2% anketirancev iz kmetij tipa 2 in 31,2% anketirancev iz kmetij tipa 3. Druga najštevilčnejša skupina ima najmlajšega otroka starega enega do treh let. Med njimi je 37% anketirancev iz kmetij tipa 1, 29,4% anketirancev iz kmetij tipa 2 in kar 43,8% anketirancev iz kmetij tipa 3. Manjši deleži anketirancev ima najmlajšega otroka starega do enega leta ali nad sedem let.

Preglednica 4: Starost najmlajšega otroka

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Do enega leta	3	11,1	1	5,9	2	12,5
1-3 leta	10	37	5	29,4	7	43,8
4-7 let	11	40,7	7	41,2	5	31,2
Več kot sedem let	3	11,1	4	23,5	2	12,5
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.1.5 Velikost kmetije glede na površino obdelovalnih zemljišč

Preglednica 5 prikazuje velikost kmetij glede na obseg obdelovalnih zemljišč. Kot lahko vidimo iz rezultatov, so tiste kmetije, na katerih zaposlitev izven kmetijstva predstavlja glavni vir zaslužka, manjše kot kmetije, na katerih je kmetovanje prvotnega pomena pri pridobivanju zaslužka.

Kar 75% anketirancev s teh kmetij ima več kot 15 hektarjev obdelovalnih površin, 25% anketirancev pa ima od 11 do 15 hektarjev obdelovalnih površin. Na živinorejskih in tudi na mešanih kmetijah, kjer je zaposlitev izven kmetije glavni vir dohodkov, pa je največ kmetij v obsegu 5 do 10 hektarjev obdelovalnih površin; takih je 55,6% živinorejskih in 76,5% mešanih kmetij. Ob primerjavi teh dveh tipov kmetij tudi opazimo, da imajo živinorejske kmetije več obdelovalnih površin kot kmetije, ki so usmerjene v več kmetijskih panog.

Preglednica 5: Velikost kmetij glede na obseg obdelovalnih površin

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
do 3 hektarje	0	0,0	1	5,9	0	0,0
3-5 hektarjev	1	3,7	3	17,6	0	0,0
5-10 hektarjev	15	55,6	13	76,5	0	0,0
11-15 hektarjev	9	33,3	0	0,0	4	25
nad 15 hektarjev	2	7,4	0	0,0	12	75
Skupaj	27	100	16	100	16	100

4.1.6 Gospodarjenje na kmetiji

Zanimalo nas je, kdo dejansko gospodari oz., kdo je tisti, ki v večini opravlja fizična dela na kmetiji. Na kmetijah tipa 1 anketiranci v največjem deležu (48,1%) gospodarijo skupaj s partnerjem. Precejšen je tudi delež, ko se v delo vključujejo tudi starši (anketiranec s starši 14,8%; partner s starši 18,5%). Na nekaj kmetijah (11,1%) si delo delijo, najmanjši pa je delež kmetij, kjer gospodari anketiranec sam (3,7%) ali samo starši (3,7%). Tudi na kmetijah tipa 2 v največjem deležu (41,2%) gospodarita anketiranec in partner skupaj. 23,5% žensk je odgovorilo, da gospodari partner/mož, 17,6% moških je odgovorilo, da gospodarijo sami, enak pa je delež (5,9%), ko na kmetiji gospodarijo starši, partner/mož s starši ali si delo delijo.

Preglednica 6: Gospodarjenje na kmetiji

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Jaz sam	1	3,7	3	17,6	0	0,00
Jaz in moj partner	13	48,1	7	41,2	8	50
Partner	0	0,00	4	23,5	0	0,00
Starši	1	3,7	1	5,9	0	0,00
Jaz s starši	4	14,8	0	0,00	2	12,5
Partner s starši	5	18,5	1	5,9	3	18,8
Delo si delimo	3	11,1	1	5,9	3	18,7
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.1.7 Zaposlitveni status anketiranca in partnerja

Anketirance smo vprašali, kakšen je njihov zaposlitveni status. Večina tistih anketirancev, ki pridobivajo glavni vir dohodka iz nekmetijske dejavnosti, je zaposlenih v gospodarstvu. Takih je 81,5% anketirancev iz kmetij tipa 1, 64,7% anketirancev in 70,6% njihovih partnerjev iz kmetij tipa 2 ter 18,8% anketirancev in 43,8% njihovih partnerjev iz kmetij tipa 3.

Prav na teh slednjih kmetijah je vidno odstopanje glede zaposlitvenega statusa in sicer, kar 62,5% anketirancev in 37,5% njihovih partnerjev ima status kmeta ter 12,5% anketirancev in 18,8% partnerjev status gospodinje. Na kmetijah, kjer glavni vir dohodka ni kmetijstvo, je delež anketirancev, ki so zaposleni v negospodarstvu, ali so samozaposleni ali imajo status kmeta/gospodinje ali so brez zaposlitve, zelo majhen.

Preglednica 7: Zaposlitveni status anketiranca in partnerja

	Kmetije tipa 1				Kmetije tipa 2				Kmetije tipa 3			
	anketiranec		partner		anketiranec		partner		anketiranec		partner	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zaposlen v gospodarstvu	22	81,5	22	81,5	11	64,7	12	70,6	3	18,8	7	43,8
Zaposlen v negospodarstvu	0	0,00	0	0,00	1	5,9	1	5,9	0	0,00	0	0,00
Samozaposlen	1	3,7	1	3,7	2	11,8	3	17,6	0	0,00	0	0,00
Kmet	2	7,4	1	3,7	0	0,00	0	0,00	10	62,5	6	37,5
Gospodinja	2	7,4	2	7,4	3	17,6	0	0,00	2	12,5	3	18,8
Študent, dijak	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	6,2	0	0,00
Brezposeln	0	0,00	1	3,7	0	0,00	1	5,9	0	0,00	0	0,00
Upokojenec	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Skupaj	27	100	27	100	17	100	17	100	16	100	16	100

4.2 DELO (ZAPOSILITEV IZVEN KMETIJE, GOSPODINJSKA DELA, DELA NA KMETIJI TER VARSTVO OTROK)

4.2.1 Pogodba o delu

Anketirance smo vprašali, kakšna je njihova pogodba o delu. Iz preglednice 8 je razvidno, da ima na vseh treh tipih kmetij največ anketirancev pogodbo o delu, sklenjeno za nedoločen čas. Tako pogodbo ima 91,3% anketirancev iz kmetij tipa 1, in vsi anketiranci (100%) iz kmetij tipa 2 in 3.

Preglednica 8: Pogodba o delu

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Za nedoločen čas	21	91,3	14	100	3	100
Za določen čas	2	8,7	0	0,00	0	0,00
Skupaj	23	100	14	100	3	100

4.2.2 Delovni čas anketirancev ter razporeditev delovnega časa

Zanimalo nas je tudi, ali anketiranci delajo za polni ali za krajši delovni čas. Kot lahko razberemo iz preglednice 9, večina anketirancev dela za polni delovni čas. Tako so odgovorili vsi anketiranci (100%) iz živinorejskih in čistih kmetij in 85,7% anketirancev iz mešanih kmetij. 14,3% anketirancev iz teh kmetij pa dela za krajši delovni čas.

Preglednica 9: Delovni čas anketirancev

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Polni delovni čas	23	100	12	85,7	3	100
Krajši delovni čas	0	0,0	2	14,3	0	0,0
Skupaj	23	100	14	100	3	100

Glede razporeditve delovnega časa, je 56,5% anketirancev iz kmetij tipa 2 odgovorilo, da je njihov delovni čas enoizmenski, 34,8% jih je odgovorilo, da je njihov delovni čas dvoizmenski, 4,3% anketirancev pa ima večizmenski ali premakljiv delovni čas. Na kmetijah tipa 2, ima 64,3% anketirancev enoizmenski delovni čas in 35,7% anketirancev dvoizmenski delovni čas. Nihče nima večizmenskega ali premakljivega delovnega časa. Na kmetijah tipa 3 je 33,3% anketirancev z enoizmenskim delovnim časom in 66,7% anketirancev z dvoizmenskim delovnim časom. Prav tako tudi tukaj ni nikogar, ki bi imel večizmenski ali premakljiv delovni čas.

Preglednica 10: Razporeditev delovnega časa

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Enoizmenski	13	56,5	9	64,3	1	33,3
Dvoizmenski	8	34,8	5	35,7	2	66,7
Večizmenski	1	4,3	0	0,0	0	0,0
Premakljiv	1	4,3	0	0,0	0	0,0
Skupaj	23	100	14	100	3	100

4.2.3 Dnevna poraba časa za zaposlitev skupaj s prevozom

Iz preglednice 11 je razvidno, koliko časa dnevno so anketiranci porabili za zaposlitev skupaj s prevozom. Največ časa (8,96 ur) so porabili anketiranci s kmetij tipa 1. Sledijo jim anketiranci s kmetij tipa 3. Le ti porabijo v povprečju 8,83 ur na dan za zaposlitev skupaj s prevozom. Najmanj časa za zaposlitev porabijo anketiranci s kmetij tipa 2. Ti porabijo v povprečju 8,54 ur na dan za zaposlitev skupaj s prevozom.

Preglednica 11: Povprečna dnevna poraba časa anketirancev za zaposlitev skupaj s prevozom

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	23	8,96	0,475	
Kmetije tipa 2	14	8,54	1,681	
Kmetije tipa 3	3	8,83	0,289	
Skupaj	40	8,80	1,055	0,683

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.2.4 Zadovoljstvo anketirancev s trenutno zaposlitvijo

Podatek o zadovoljstvu anketirancev z trenutno zaposlitvijo kaže na to, da je velika večina anketirancev s svojo zaposlitvijo zadovoljna. Takih je 52,2% anketirancev iz kmetij tipa 1, 64,3% anketirancev iz kmetij tipa 2 in 33,3% anketirancev iz kmetij tipa 3.

Kar nekaj anketirancev (34,8% anketirancev iz kmetij tipa 1, 14,3% iz kmetij tipa 2 in 66,7% iz kmetij tipa 3) pa je odgovorilo, da z trenutno zaposlitvijo niso niti zadovoljni, niti nezadovoljni. Precej manj anketirancev pa je podalo odgovor, da so z trenutno zaposlitvijo zelo zadovoljni (le 4,3% iz kmetij tipa 1 in nekaj več, 14,3% iz kmetij tipa 2) ali, da so z zaposlitvijo nezadovoljni (8,7% anketirancev iz kmetij tipa 1 in 7,1% anketirancev iz kmetij tipa 2).

Preglednica 12: Zadovoljstvo anketirancev z trenutno zaposlitvijo

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zelo zadovoljen	1	4,3	2	14,3	0	0,0
Zadovoljen	12	52,2	9	64,3	1	33,3
Niti zadovoljen niti nezadovoljen	8	34,8	2	14,3	2	66,7
Nezadovoljen	2	8,7	1	7,1	0	0,0
Zelo nezadovoljen	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Skupaj	23	100	14	100	3	100

4.2.5 Podatek o podjetju

Zanimalo nas je tudi, ali je podjetje, v katerem so anketiranci zaposleni, zasebno, javno ali mešano. Kot lahko vidimo iz preglednice 13, je večina anketirancev zaposlenih v javnih podjetjih (73,9% iz kmetij tipa 1, 71,4% iz kmetij tipa 2 in 66,7% iz kmetij tipa 3). Precej manj anketirancev je zaposlenih v zasebnih podjetjih, in sicer 21,7% anketirancev iz kmetij tipa 1, 21,4% iz kmetij tipa 2 in 33,3% iz kmetij tipa 3. Najmanj anketirancev je zaposlenih v mešanem podjetju. Takih je le 4,3% anketirancev iz kmetij tipa 1 in 7,1% anketirancev iz kmetij tipa 2.

Preglednica 13: Podatek o podjetju (zasebno, javno, mešano)

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zasebno	5	21,7	3	21,4	1	33,3
Javno	17	73,9	10	71,4	2	66,7
Mešano	1	4,3	1	7,1	0	0,0
Skupaj	23	100	14	100	3	100

4.2.6 Vpliv službenih obveznosti na družinsko življenje in obratno

Anketirance smo vprašali, kako pogosto se jim je v preteklih treh mesecih zgodilo, da so domov prišli preveč utrujeni, da bi lahko opravili najnujnejša gospodinjstva opravila. Največ anketirancev se je to zgodilo enkrat ali dvakrat na mesec (60,9% iz kmetij tipa 1, 57,1% iz kmetij tipa 2, 33,3% iz kmetij tipa 3).

Drugi najpogostejši odgovor je bil 'nikoli', in sicer pri 39,1% anketirancev iz kmetij tipa 1, 35,7% iz kmetija tipa 2 in kar 66,7% iz kmetij tipa 3. Samo enemu anketirancu (7,1%) se je to zgodilo nekajkrat na mesec.

Preglednica 14: Vpliv službenih obveznosti na družinsko življenje in obratno

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Domov sem prišel preveč utrujen da bi lahko opravil nujna gospodinjska opravila						
nekajkrat na teden	0	0,0	0	0,0	0	0,0
nekajkrat na mesec	0	0,0	1	7,1	0	0,0
enkrat ali dvakrat na mesec	14	60,9	8	57,1	1	33,3
nikoli	9	39,1	5	35,7	2	66,7
Zaradi količine časa ki ga porabim na delu, sem težko izpolnil družinske obveznosti						
nekajkrat na teden	0	0,00	0	0,00	0	0,00
nekajkrat na mesec	2	8,7	1	7,1	0	0,00
enkrat ali dvakrat na mesec	14	60,9	6	42,9	1	33,3
nikoli	7	30,4	7	50	2	66,7
Zaradi gospodinjskih opravil sem prišel na delo preveč utrujen da bi dobro deloval						
nekajkrat na teden						
nekajkrat na mesec	1	4,3	0	0,00	0	0,00
enkrat ali dvakrat na mesec	8	34,8	7	50	1	33,3
nikoli	14	60,9	7	50	2	66,7
Zaradi službenih obveznosti sem se težko zbral pri delu						
nekajkrat na teden	0	0,00	0	0,00	0	0,00
nekajkrat na mesec	0	0,00	0	0,00	0	0,00
enkrat ali dvakrat na mesec	8	34,8	5	35,7	0	0,00
nikoli	15	65,2	9	64,3	3	100
Skupaj	23	100	14	100	3	100

Anketirance smo tudi vprašali, kolikokrat se jim je zgodilo, da so zaradi količine časa ki ga porabijo v službi težko izpolnili družinske obveznosti. Tudi pri tem vprašanju (preglednica 14) se najpogosteje pojavljata odgovora 'enkrat ali dvakrat na mesec' (tako je odgovorilo 60,9% anketirancev iz kmetij tipa 1 42,9% anketirancev iz kmetij tipa 2 in 33,3% anketirancev iz kmetij tipa 3. Za ta odgovor 'nikoli' se je odločilo 30,4% anketirancev iz kmetij tipa 1 in 50% anketirancev iz kmetij tipa 2 ter 66,7% anketirancev iz kmetij tipa 3. Tudi v tem primeru je bilo le nekaj anketirancev, ki se jim je to zgodilo nekajkrat na mesec.

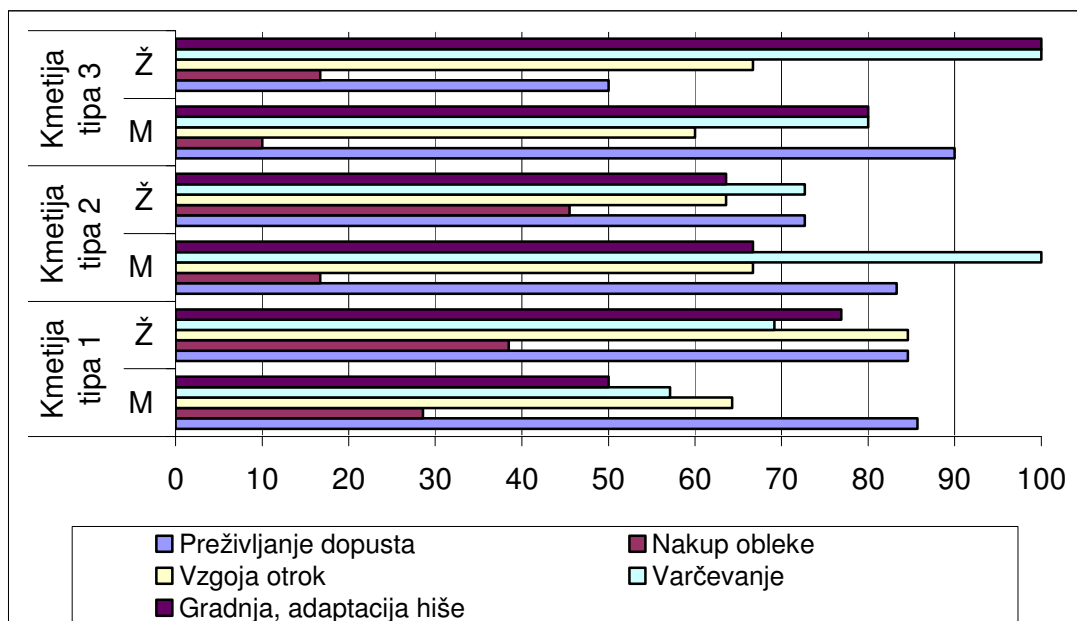
Zanimalo nas je tudi, kolikokrat se je anketirancem zgodilo, da so zaradi gospodinjskih opravil prišli na delo preveč utrujeni, da bi dobro delovali. Večina anketirancev (60,9% iz kmetij tipa 1, 50% iz kmetij tipa 2 in 66,7% iz kmetij tipa 3) je odgovorila, da se jim to ni zgodilo nikoli. Večini preostalih anketirancev se to zgodilo enkrat ali dvakrat na mesec. Le enemu anketirancu (4,3%) se to dogaja nekajkrat na mesec.

Kot zadnje pa nas je zanimalo, ali so se anketiranci zaradi službenih obveznosti težko zbrali pri delu. Veliki večini (65,2% anketirancev iz kmetij tipa 1, 64,3% anketirancev iz kmetij tipa 2 in vsi anketiranci iz kmetij tipa 3) se to ni zgodilo nikoli, preostali pa so odgovorili, da se jim je to zgodilo enkrat ali dvakrat na mesec (34,8% anketirancev iz kmetij tipa 1 in 35,7% anketirancev iz kmetij tipa 2).

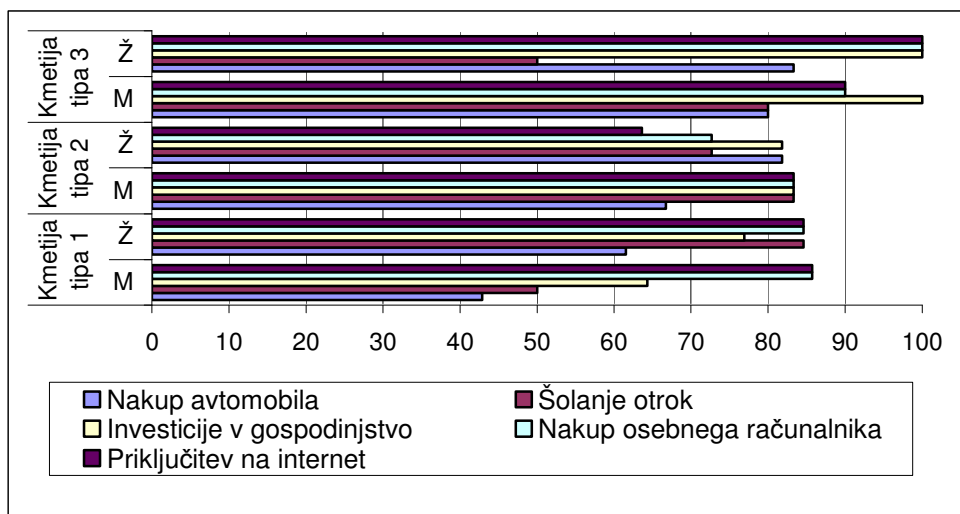
4.2.7 Delitev odločanja v gospodinjstvu

Iz slike 1 je razvidno, v kolikšni meri partnerja pri odločanju o zadevah znotraj gospodinjstva sodelujeta oz. se odločata skupaj. Na kmetijah tipa 3 so ženske poročale, da s partnerjem največ odločata skupaj glede varčevanja, gradnje in adaptacije hiše, priključitve na internet, nakupa osebnega računalnika in investicij v gospodinjstvo. Moški s teh kmetij so v večini odgovorili podobno, in sicer, da s partnerico največ odločata skupaj o preživljanju dopusta, varčevanju, nakupu osebnega računalnika in priključitvi na internet ter investicijah v gospodinjstvo.

Ženske s kmetij tipa 2, so poročale, da se skupaj s partnerjem največ odločata glede nakupa avtomobila, investicij v gospodinjstvo, varčevanja in preživljanja dopusta. Moški s teh kmetij pa so poročali, da se skupaj s partnerico največ odločata o varčevanju, preživljanju dopusta, šolanju otrok, nakupu osebnega računalnika in priključitvi na internet ter o investicijah v gospodinjstvo. Na kmetijah tipa 1, so ženske glede skupnega odločanja o zadevah poročale, da se skupaj s partnerjem največkrat odločata o vzgoji in šolanju otrok, preživljanju dopusta ter nakupu osebnega računalnika in priključitvi na internet. Moški pa so poročali, da je največ skupnega odločanja pri preživljanju dopusta ter nakupu osebnega računalnika in priključitvi na internet (Priloga C).

Slika 1: Delitev odločanja v gospodinjstvu (partnerja odločata skupaj)

Slika 2: Delitev odločanja v gospodinjstvu (partnerja odločata skupaj) (nadaljevanje).

4.2.8 Delitev dela v gospodinjstvu ter dnevna poraba časa za gospodinjstva dela

Pri delih v gospodinjstvu je še vedno vidna spolna delitev le teh. Dela kot so kuhanje, pospravljanje, likanje, pranje, šivanje, obisk otroka pri zdravniku in negovanje bolnega otroka so večinoma na bremenih gospodinj. Popravila kmetijskih strojev in avtomobilov pa so dela, ki jih opravljajo moški predstavniki družine. Pri opravih, kot so nakupovanje, manjša popravila, igranje z otroki, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih ter skrb za ostarele člane družine, pa večinoma sodelujejo in si pomagajo vsi člani družine, glede na čas, ki ga imajo na razpolago (Priloga B).

Iz preglednice 15 lahko razberemo, koliko časa na dan povprečno porabijo anketiranci za vsa delovna opravila v gospodinjstvu. Anketiranci, ki živijo na kmetijah tipa 1, porabijo za vsa gospodinjstva opravila povprečno 3 ure; tisti, ki živijo na kmetijah tipa 2 porabijo dnevno v povprečju 3,82 ur za gospodinjstva opravila; anketiranci s kmetij tipa 3 pa porabijo povprečno 2,5 ur na dan za vsa delovna opravila v gospodinjstvu. Iz tega lahko sklepamo, da je manjša poraba časa na teh kmetijah posledica večje količine dela na kmetiji.

Preglednica 15: Čas, porabljen za opravila v gospodinjstvu

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	27	3,00	1,797	
Kmetije tipa 2	17	3,82	2,555	
Kmetije tipa 3	16	2,50	2,221	
Skupaj	60	3,10	2,168	1,621

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.2.9 Delitev dela na kmetiji ter dnevna poraba časa za vsa kmečka dela

Anketirance smo tudi vprašali, kdo med družinskimi člani običajno opravlja različna dela na kmetiji.

Tudi mi smo opazili, da so določena dela značilno ženska, določena dela tipično moška, pri nekaterih delih pa sodeluje več članov družine skupaj (tudi otroci in stari starši). Dela, ki jih večinoma opravljajo ženske, so molža, skrb za perutnino, ročna poljska dela in obdelovanje zelenjavnega vrta. Moški večinoma krmijo živali, s stroji obdelujejo polja, silirajo, ročno kosijo, skrbijo za sadovnjak, pridelujejo vino ter žgane pijače. Čiščenje hleva, ročna poljska dela, spravilo sena, pobiranje sadja in dela v vinogradu so dela, ki jih večinoma opravljajo vsi člani družine (Priloga D).

Zanimalo nas je tudi, koliko časa na dan anketiranci povprečno porabijo za vsa delovna opravila na kmetiji. Iz podatkov lahko razberemo, da anketiranci s kmetij tipa v povprečju porabijo 4,07 ur dnevno za delovna opravila na kmetiji. Na kmetijah tipa 2 je povprečna dnevna poraba časa za delovna opravila na kmetiji najmanjša in sicer 2,94 ur na dan. Največ časa za delo na kmetiji (6,62 ur) porabijo anketiranci, na kmetijah tipa 3.

Preglednica 16: Čas, porabljen za opravila na kmetiji

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	27	4,07	1,900	
Kmetije tipa 2	17	2,94	1,519	
Kmetije tipa 3	16	6,62	3,222	
Skupaj	60	4,43	2,619	11,755***

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.2.10 Vključevanje otrok v kmečka in gospodinjska dela

Anketirance smo vprašali, kako pogosto vključujejo svoje otroke v različna dela na kmetiji in v gospodinjstvu. Zanimalo nas je, pri katerih delih so otroci bolj in pri katerih manj prisotni. Ugotovili smo, da so otroci najmanj prisotni pri molži, strojnih poljskih delih, košnji, siliranju, likanju, pranju, pa tudi kuhanju in nakupovanju. Glavni razlog, da otroci teh del ne opravljajo nikoli, je, da so premladi in jim starši še ne morejo zaupati teh obveznosti (večina anketiranih družin je imela še predšolske otroke). Dela, pri katerih so otroci prisotni v večji meri pa so krmljenje živali, čiščenje hleva, ročna poljska dela ter varstvo mlajših otrok. Omeniti velja, da so otroci, ki izvirajo iz kmetij tipa 3 veliko bolj vključeni v razna dela tako na kmetiji kot tudi v gospodinjstvu, seveda glede na njihove sposobnosti. Večja vključenost oz. obremenjenost teh otrok je posledica večjega obsega same kmetije in posledično večje količine dela (Priloga E).

4.2.11 Usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok

Iz preglednice 17 lahko razberemo, kakšna oblika usklajevanja službenih obveznosti in varstva otrok bi bila za anketirance najboljša možna rešitev. Anketiranci s kmetij tipa 1 v večini (63 %) menijo, da bi bila zanje najboljša rešitev zaposlitev s krajšim delovnim časom. Da je za usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok ustrezna zaposlitev s polnim delovnim časom meni 22,2 % anketirancev, da je najboljša možna rešitev biti brez zaposlitve pa jih meni 14,8 %. Anketiranci, ki živijo na kmetijah tipa 2, so prav tako v večini (52,9 %) mnenja, da je najbolje biti zaposlen za krajši delovni čas. Da je ustrezna zaposlitev s polnim delovnim časom, jih meni 29,4 %, 17,6 % pa jih je mnenja, da bi bilo za usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok najbolje biti brez zaposlitve. Anketiranci, ki živijo na kmetijah tipa 3 so v večini mnenja, da je biti brez zaposlitve najboljša rešitev za varstvo otrok. Takega mnenja je kar 68,8 % anketirancev.

Da je najbolje biti zaposlen s krajšim delovnim časom jih meni 18,8 %, 12,5 % pa jih meni, da je zaposlitev s polnim delovnim časom najboljša rešitev.

Preglednica 17: Najboljša možna rešitev za usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zaposlitev s polnim delovnim časom	6	22,2	5	29,4	2	12,5
Zaposlitev z krajšim delovnim časom	17	63	9	52,9	3	18,8
Brez zaposlitve	4	14,8	3	17,6	11	68,8
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.2.12 Koriščenje starševskega dopusta

Preglednica 18 kaže, v kolikšni meri so anketiranci koristili starševski dopust za svoje otroke. Večina anketirancev je bila na starševskem dopustu. Odstopanja se kažejo le na kmetijah tipa 3. V teh primerih je delež tistih, ki niso koristili starševskega dopusta, večji.

Preglednica 18: Koriščenje starševskega dopusta

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Prvi otrok						
Ne	8	29,6	3	17,6	12	75
Da	19	70,4	14	82,4	4	25
Drugi otrok						
Ne	8	29,6	2	11,8	12	75
Da	19	70,4	15	88,2	4	25
Tretji otrok						
Ne	3	11,1	2	11,8	10	62,5
Da	24	88,9	15	88,2	6	37,5
Četrty otrok						
Ne	1	3,7	1	5,9	6	37,5
Da	26	96,3	16	94,1	10	62,5
Peti otrok						
Ne	0	0,0	1	5,9	4	25
Da	27	100	16	94,1	12	75
Šesti otrok						
Ne	0	0,0	1	100	1	100
Da	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.2.13 Sodelovanje pri kmečkih in gospodinjstkih delih v času porodniškega dopusta

Velika večina anketirancev je na vprašanje, ali so v času porodniškega dopusta opravljali dela na kmetiji, odgovorila pritrdilno, in sicer da so to delo opravljali redno. Na kmetijah, tipa 1 je 58,3 % anketirancev redno opravljalo dela v času porodniškega dopusta, 41,7 % anketirancev je delalo samo včasih. Med vsemi anketiranci ni bilo nobenega, ki v času porodniškega dopusta ne bi delal na kmetiji.

Tudi anketiranci s kmetij tipa 2 so v 63,6 % deležu v času porodniškega dopusta delali redno, 27,3 % včasih, le 9,1 % pa jih v času porodniškega dopusta ni delalo. Na kmetijah tipa 3 je delež tistih, ki so v času porodniškega dopusta delali redno, največji (83,3 %). Včasih jih je delalo 16,7 %.

Preglednica 19: Delo v času porodniškega dopusta

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Redno	7	58,3	7	63,6	5	83,3
Včasih	5	41,7	4	27,3	1	16,7
Nikoli	0	0,0	1	9,1	0	0,0
Skupaj	12	100	12	100	6	100

4.2.14 Varstvo predšolskih otrok

Glede možnosti varstva predšolskih otrok so anketiranci v večini menili, da je v okolju, kjer živijo, težko najti varstvo, oz. da ga ni niti lahko niti težko najti (Preglednica 20). O omejenih možnostih varstva za otroke poroča 44,4 % anketirancev s kmetij tipa 1. 40,7 % anketirancev s takih kmetij poroča, da ni niti težko niti lahko, le 14,8 % pa je takih, ki poročajo, da varstvo za otroke ni problem. Anketiranci s kmetij tipa 2 poročajo (52,9 %), da ni niti težko niti lahko dobiti varstvo za otroke, takih ki menijo, da je varstvo lahko dobiti, je 35,3 %, 11,8 % pa takih, ki so nasprotnega mnenja in sicer, da je težko najti varstvo za otroke.

Preglednica 20: Možnosti za varstvo predšolskih otrok

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zelo težko	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Težko	12	44,4	2	11,8	4	25
Niti lahko niti težko	11	40,7	9	52,9	9	56,2
Lahko	4	14,8	6	35,3	3	18,8
Zelo lahko	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Tudi na kmetijah tipa 3 so anketiranci v 56,2 % deležu poročali, da ni niti težko niti lahko najti varstvo za otroke. Da je težko dobiti varstvo za otroke, jih je izjavilo 25 %, 18,8 % pa da je varstvo lahko dobiti.

Preglednica 21 prikazuje različne oblike varstva predšolskih otrok, ki se jih poslužujejo anketiranci. Anketiranci, zaposleni izven kmetije, se v večini odločajo za vrtec.. Med njimi je 40,7 % anketirancev s kmetij tipa 1 in 47,1 % anketirancev s kmetij tipa 2. Nekoliko drugače je na kmetijah tipa 3. Tu lahko opazimo, da v večini (43,8 %) otroke varujejo starši (anketiranec ali partner), saj je več takih članov gospodinjstva, ki ne hodijo v službo. Pogosto so anketiranci kot obliko varstva za svoje otroke navedli tudi stare starše in podaljšano bivanje v šoli.

Preglednica 21: Oblike varstva predšolskih otrok

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Vrtec	11	40,7	8	47,1	5	31,2
Varuška	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Stari starši	5	18,5	4	23,5	1	6,2
Podaljšano bivanje v šoli	5	18,5	2	11,8	3	18,8
Starši (anketiranec ali partner)	5	18,5	3	17,6	7	43,8
Več članov družine	1	3,7	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Tudi v popoldanskem času je potrebno poskrbeti za varstvo otrok, zato smo anketirance vprašali, kdo običajno varuje otroke, ko pridejo iz šole oziroma rednega varstva. Preglednica 22 kaže, da otroke v popoldanskem času varuje več članov družine. Taka situacija je pri 62,9 % anketirancev s kmetij tipa 1, 35, 3 % anketirancev s kmetij tipa 2 in 43,7 % anketirancev s kmetij tipa 3. Da otroke varuje mati ali pa oba starša, je naslednja najpogostejša situacija. Najredkeje otroke varujejo starejši bratje in sestre ter stari starši.

Preglednica 22: Varstvo otrok v popoldanskem času

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Mati	5	18,5	6	35,3	5	31,2
Oče	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Oba starša	3	11,1	6	23,5	0	0,0
Starejši bratje in sestre	2	7,5	0	0,0	3	18,8
Stari starši	0	0,0	1	5,9	1	6,2
Več članov družine	17	62,9	6	35,3	7	43,7
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.2.15 Življenje otrok na podeželju

Anketirance smo vprašali, kje je po njihovem mnenju lažje imeti otroke, na podeželju ali v mestu oz. če glede tega sploh obstajajo kakšne razlike. V večini so bili anketiranci mnenja (Preglednica 23), da samo okolje nima velikega vpliva na vzgojo otrok ter da ni razlik med mestom in podeželjem. Tako je odgovorilo 77,8 % anketirancev s kmetij tipa 1, 88,2 % s kmetij tipa 2 in 56,2 % s kmetij tipa 3. Tisti, ki so bili mnenja, da je lažje imeti otroke v mestu, so svoj odgovor utemeljili predvsem z dejstvi, da imajo ljudje v mestu več časa, ki ga lahko posvetijo svojim otrokom, da so boljše možnosti za varstvo otrok in da je boljše tudi finančno stanje družin. Nekaj anketirancev pa je menilo, da je lažje imeti otroke na podeželju. Takega mnenja so bili predvsem anketiranci s kmetij Tipa 3. Svoj odgovor so utemeljili z dejstvom, da je na podeželju boljše okolje za vzgojo otrok.

Preglednica 23: Vpliv življenjskega okolja na vzgojo otrok

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Ni razlike	21	77,8	15	88,2	9	56,2
Na podeželju	1	3,7	2	11,8	3	18,8
V mestu	5	18,5	0	0,0	4	25
Več časa	24	88,9	15	88,2	13	81,2
Boljše možnosti varstva	0	0,0	1	5,9	1	6,3
Boljše okolje	1	3,7	1	5,9	2	12,5
Boljše finančno stanje	2	7,4	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Preglednica 24 prikazuje mnenja anketirancev o tem, kakšne so prednosti življenja otrok na podeželju v primerjavi z življenjem v mestu. Kot lahko razberemo iz preglednice 26, so anketiranci mnenja, da je na podeželju bolj zdravo in čisto okolje ter da je tudi manj hrupa in prometa kot v mestu. Velik delež anketirancev meni, da imajo otroci na podeželju več svobode in prostora, boljši stik z naravo, več delovnih navad in manjše želje po materialnih dobrinah.

Preglednica 24: Prednosti življenja otrok na podeželju

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Bolj zdravo, čisto okolje	12	44,5	4	23,5	4	25
Manj hrupa, prometa	3	11,1	5	29,4	2	12,5
Manjše zahteve (želje) otrok	2	7,4	2	11,8	2	12,5
Boljše delovne navade	3	11,1	0	0,0	4	25
Več prostora	2	7,4	4	23,5	0	0,0
Več svobode, boljši stik z naravo	5	18,5	2	11,8	4	25
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Anketirance smo vprašali za mnenje, ali so kmečki otroci v primerjavi z mestnimi otroki za kaj prikrajšani zaradi okolja, v katerem živijo. Velika večina anketirancev je menila (Preglednica 25), da kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, niso nič prikrajšani. Takega mnenja je 74,1 % anketirancev s kmetij tipa 1, 94,1 % anketirancev s kmetij tipa 2 in 75 % anketirancev s kmetij tipa 3. Anketiranci, ki so bili mnenja, da so kmečki otroci zaradi življenjskega okolja prikrajšani za določene stvari, so kot utemeljitev svojega odgovora podali dejstva, kot so manj časa za igro, več dela, manj možnosti za obiskovanje obšolskih interesnih dejavnosti ter občutek manjvrednosti.

Preglednica 25: Prikrajšanost kmečkih otrok zaradi življenja na podeželju

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Ne	20	74,1	16	94,1	12	75
Da						
Manj časa za igro, več dela	4	14,8	0	0,0	3	18,7
Manj obšolskih dejavnosti	2	7,4	1	5,9	1	6,3
Občutek manjvrednosti	1	3,7	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Preglednica 26 prikazuje odgovore anketirancev o tem, kakšni se jim zdijo medsebojni odnosi v njihovih družinah. Iz podatkov lahko razberemo, da velika večina anketirancev meni, da so njihovi medsebojni odnosi dobri. Za ta odgovor se je odločilo 74,1 % anketirancev iz kmetij tipa 1, 58,8 % anketirancev s kmetij tipa 2 in 87,5 % anketirancev s kmetij tipa 3. Drugi najpogostejše zastopan odgovor na vprašanje o medsebojnih odnosih je bil, da so le ti zelo dobri. Takega mnenja je 18,5 % anketirancev s kmetij tipa 1, 41,2 % anketirancev s kmetij tipa 2 in 12,5 % s kmetij tipa 3. Nihče od anketirancev ni ocenil medsebojnih odnosov v svoji družini kot slabih ali zelo slabih.

Preglednica 26: Medsebojni odnosi v družini

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zelo slabi	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Slabi	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Niti dobri, niti slabi	2	7,4	0	0,0	0	0,0
Dobri	20	74,1	10	58,8	14	87,5
Zelo dobri	5	18,5	7	41,2	2	12,5
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.3 PROSTI ČAS, DRUŽINSKO ŽIVLJENJE NA KMETIJI

Anketirance smo vprašali, koliko časa na dan v povprečju porabijo za vse prostočasne dejavnosti, ki jih izvajajo v okviru družine. Kot lahko razberemo iz preglednice 27, največ časa za prostočasne dejavnosti porabijo na kmetijah tipa 2. Družine s teh kmetij namenijo v povprečju 3,35 ur dnevno za prostočasne dejavnosti. Sledijo jim kmetije tipa 3. Anketiranci s teh kmetij so povedali, da dnevno namenijo povprečno 3,19 ur za prostočasne dejavnosti. Najmanj časa za prostočasne dejavnosti pa porabijo družine s kmetij tipa 1. Le ti porabijo za prostočasne dejavnosti v povprečju 2,67 ur na dan.

Preglednica 27: Dnevna poraba časa za prostočasne aktivnosti

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	27	2,67	,961	
Kmetije tipa 2	17	3,35	1,412	
Kmetije tipa 3	16	3,19	1,471	
Skupaj	60	3,00	1,262	1,833

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.3.1 Pogostost ukvarjanja s prostočasnimi aktivnostmi

Eno izmed vprašanj se je nanašalo tudi na to, kako pogosto se kmečke družine ukvarjajo z določenimi prostočasnimi dejavnostmi (Priloga F). Na kmetijah tipa 1 se velika večina anketirancev redno ukvarja z naslednjimi prostočasnimi dejavnostmi: pogovor z družino (70,4%), gledanje televizije (51,9%) in udeležba verskih obredov (51,9%). Včasih tudi poslušajo radio (66,7%), berejo časopise, revije (59,3%) in knjige (48,1%), se igrajo z otroki (51,9%), obiskujejo sorodnike in prijatelje (88,9%), hodijo na izlete (48,1%), se ukvarjajo s športom (44,4%), igrajo družabne igre z družino (59,3%), hodijo na sprehode (63%) ter obiskujejo prireditve in koncerte (70,4%). Najmanj zastopane prostočasne aktivnosti so: obiskovanje kina in gledališča (81,5%), branje knjig, izleti ter šport (44,4%).

Anketiranci s kmetij tipa 2 so kot prostočasne dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo vedno, navedli: pogovor z družino (88,2%), igranje z otroki (64,7%), udeležba verskih obredov (58,8%), družabne igre z družino (52,9%). Prostočasne dejavnosti, ki jih izvajajo včasih, so: poslušanje radia (76,5%), gledanje televizije (70,6%), branje časopisov, revij (82,4%) in branje knjig (64,7%), obiskovanje sorodnikov in prijateljev (88,2%), hoja na izlete (52,9%), ukvarjanje s športom (47,1%) in hoja na sprehode (76,5%). Prostočasne dejavnosti, s katerimi se ne ukvarjajo nikoli pa so: obiskovanje kina in gledališča (76,5%) in hoja na izlete (35,3%). Na čistih živinorejskih kmetijah, kjer je kmetovanje glavni vir dohodka, so glede ukvarjanja z prostočasnimi dnevnimi dejavnostmi poročali naslednje: redno se pogovarjajo z družino (68,8%) in udeležujejo verskih obredov (56,2%). Dejavnosti, s katerimi se včasih ukvarjajo, so: poslušanje radia (75%), gledanje televizije (56,2%), branje časopisov in revij (75%), igranje z otroki (56,2%), obiskovanje sorodnikov in prijateljev (93,8%), ukvarjanje s športom (50%), hoja na sprehode (81,2%) in obiskovanje prireditev (56,2%). Dejavnosti, ki jih večinoma nikoli ne izvajajo pa so: branje knjig (87,5%), obiskovanje kina in gledališča (93,8%) in ukvarjanje s športom (50%).

Preglednica 28: Prostočasne dnevne aktivnosti glede na porabo časa

	Kmetije tipa 1			Kmetije tipa 2			Kmetije tipa 3			
	N	Pov p.	Stan. odklon	N	Povp.	Stan. odklon	N	Povp.	Stan. odklon	F
Gledanje televizije	27	2,63	1,363	17	2,24	1,147	16	3,12	1,586	1,742
Pomoč pri šolskih obveznostih	27	2,89	1,847	17	3,71	1,649	16	2,56	1,672	1,931
Družinski pogovor	27	3,89	,801	17	3,76	,664	16	4,00	,894	,365
Igranje družabnih iger	27	3,30	1,325	17	3,82	,951	16	3,38	1,088	1,129
Branje časopisov, revij, knjig	27	2,30	1,171	17	1,47	,514	16	1,94	,854	4,000*

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

Anketirance smo vprašali, za katere prostočasne dejavnosti porabijo največ in za katere najmanj časa. Preglednice 28 kaže, da so anketiranci iz vseh treh skupin kmetij kot najpogostejše izvajane prostočasne dejavnosti navedli družinski pogovor in igranje družabnih iger z otroki. Anketiranci s kmetij tipa 1 so prostočasne dejavnosti glede na pogostost oz. porabo časa razvrstili takole: družinski pogovor je na prvem mestu z največjo porabo časa, sledi igranje družabnih iger z otroki, na tretjem mestu je pomoč otrokom pri domačih nalogah, na četrtem je gledanje televizije, kot najmanj pogosto izvajano prostočasno dejavnost pa so navedli branje časopisov, revij in knjig. Anketiranci s kmetij tipa 2 so kot najpogostejše izvajano prostočasno dejavnost navedli igranje družabnih iger z otroki, nato družinski pogovor, na tretjem mestu je pomoč otrokom pri domačih nalogah, na četrtem mestu je gledanje televizije in kot zadnje so navedli branje časopisov, revij in knjig. Na kmetijah tipa 3 je razvrstitev prostočasnih dejavnosti podobna: na prvem mestu je družinski pogovor, sledi igranje družabnih iger z otroki, na tretjem mestu je gledanje televizije, na četrtem pomoč otrokom pri domačih nalogah in kot zadnje so navedli branje časopisov, revij in knjig.

4.3.2 Prosti čas kmečkih družin in izkoriščenost le tega

Preglednica 29 prikazuje možnosti kmečkih družin za udejstvovanje v pristočasnih dejavnostih, kot so smučanje, planinarjenje, daljša potovanja in odhod na morje. Kot lahko vidimo, si kmečke družine to težko privoščijo. Najmanj možnosti za te dejavnosti imajo kmetije tipa 3, saj imajo le te več obdelovalnih površin in živine, za kar je potrebno poskrbeti. Na splošno so anketiranci kot vzroke za nedosegljivost teh dejavnosti omenili: delo v službi in na kmetiji, premajhni otroci, skrb za starše (stare starše), pomanjkanje denarja, gradnje (adaptacije) hiše in kmečkega poslopja, ni želje po teh dobrinah.

Preglednica 29: Možnosti družin za planinarjenje, daljša potovanja, morje

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Morje						
Da	15	55,6	11	64,7	1	6,2
Ne	7	25,9	5	29,4	11	68,8
Včasih	5	18,5	1	5,9	4	25
Planine						
Da	7	25,9	8	47,1	1	6,2
Ne	18	66,7	8	47,1	15	93,8
Včasih	2	7,4	1	5,9	0	0,0
Smučanje						
Da	6	22,2	7	41,2	0	0,0
Ne	19	70,4	9	52,9	16	100
Včasih	2	7,4	1	5,9	0	0,0
Daljša potovanja						
Da	1	3,7	3	17,6	0	0,0
Ne	25	92,6	11	64,7	16	100
Včasih	1	3,7	3	17,6	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Podatki v tabeli 30, nam kažejo, kdaj si anketiranci vzamejo največ časa za ukvarjanje z otroki. Anketiranci s kmetij tipa 1 so v 59,3 % deležu odgovorili, da si vzamejo največ časa ob večerih in vikendih, drugi najpogostejši odgovor (40,7 %) teh anketirancev je bil, da imajo največ časa za svoje otroke, ko le ti pridejo iz šole. Anketiranci s kmetij tipa 2 so najpogostejše (52,9 %) odgovorili, da imajo največ časa za otroke, ko ti pridejo iz šole. Da imajo največ časa ob večerih in vikendih, jih je odgovorilo 35,3 %, 11,8 % anketirancev pa je svojim otrokom na razpolago skozi ves dan enako. Tudi anketirancih s kmetij tipa 3 so v največjem deležu 68,6 % odgovorili, da si vzamejo največ časa za svoje otroke ob večerih in vikendih, ko imajo manj dela. Da imajo največ časa, ko pridejo otroci iz šole, jih je odgovorilo 18,8 %, 12,6 % anketirancev pa ima skozi ves dan čas za ukvarjanje z otroki.

Preglednica 30: Čas za ukvarjanje z otroki

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Skozi ves dan enako	0	0,0	2	11,8	2	12,6
Ko pridejo iz šole	11	40,7	9	52,9	3	18,8
Ob večerih in vikendih	16	59,3	6	35,3	11	68,6
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

5.1 RAZPRAVA O REZULTATIH

V naslednjih podpoglavjih so predstavljene ugotovitve, do katerih smo prišli na podlagi analize rezultatov.

Od 60 anketiranih oseb jih več kot dve tretjini pridobiva glavni vir zaslužka iz nekmetijske dejavnosti in le nekaj iz kmetovanja. Kmetije so večinoma usmerjene v živinorejo, takih kjer prevladuje več kmetijskih panog pa je le peščica. V večini primerov dela na kmetiji opravljata gospodar in gospodinja (mož in žena) skupaj. Na tistih kmetih, kjer so stari starši še sposobni za opravljanje kmetijskih del, so le ti prav tako vključeni v večino opravil na kmetiji. Prav tako so v kmečka opravila vključeni tudi otroci, ki dosegajo primerno starost za določena dela.

Večina anketiranih kmetij dosega velikost 5 do 10 hektarjev (obdelovalnih površin). Sledijo kmetije z 11 do 15 hektarji obdelovalnih površin, precej pa je tudi kmetij z več kot 15 hektarji obdelovalnih površin (kmetije, ki so usmerjene v živinorejsko dejavnost in na katerih družine črpajo glavni vir dohodkov prav iz kmetijstva). Najmanj anketiranih kmetij ima 3 do 5 hektarjev obdelovalnih površin ali manj.

Več kot polovica anketirancev in njihovih partnerjev ima dokončano le poklicno ali srednjo šolo. Posebno na kmetijah, kjer se anketiranci ukvarjajo samo s kmetovanjem (kmetije tipa 3), je stopnja izobrazbe nižja in sicer ima večina dokončano le poklicno šolo. Med vsemi anketiranci ni nobenega, ki bi imel dokončano le osnovno šolo, precej majhno pa je bilo tudi število tistih, ki imajo dokončano višjo ali visoko šolo. To stopnjo izobrazbe dosegajo predvsem mlajši anketiranci iz tistih kmetij, na katerih je obseg kmetovanja manjši in kjer glavni vir zaslužka predstavlja zaposlitev izven kmetije.

Pri vprašanju o številu otrok v družini je največ anketirancev odgovorilo, da imajo dva ali tri otroke, kar nekaj družin ima štiri otroke, dve družini imata po šest otrok, v treh družinah pa imajo samo enega otroka. Povprečno število otrok v anketiranih družinah je 2,8. Pri tem velja poudariti, da imajo družine tipa 3 več otrok kot kmečke družine, v katerih so starši zaposleni tudi izven kmetijske dejavnosti. Starost najmlajšega otroka je pri več kot tretjini anketirancev med 4 do 7 let, pri drugi tretjini anketirancev pa od enega do treh let. Le nekaj anketirancev ima najmlajšega otroka starega več kot sedem let, oz. manj kot eno leto.

Od vseh 60 anketiranih oseb jih je velika večina poleg kmetovanja zaposlenih tudi v nekmetijski dejavnosti, katera predstavlja glavni vir dohodka. Največ jih je zaposlenih v gospodarstvu (več kot dve tretjini anketirancev), le nekaj jih je samozaposlenih ali pa imajo status kmeta/gospodinje. Anketiranci s kmetij tipa 3 večinoma nimajo dodatne zaposlitve izven kmetijstva. Večina anketirancev je zaposlenih za nedoločen čas, le dva sta odgovorila, da sta zaposlena za določen čas. Od vseh zaposlenih (40), skoraj vsi delajo za polni delovni čas, le dva pa za krajši delovni čas. Več kot polovica anketirancev ima enoizmenski delavnik, nekaj anketirancev dvoizmenskega, le eden večizmenskega in eden premakljivega. Anketiranci so v večini zaposleni v javnih podjetjih, le nekaj jih dela v zasebnih ali mešanih podjetjih.

Zanimalo nas je tudi, koliko časa dnevno porabijo anketiranci za zaposlitev skupaj s prevozom. Iz dobljenih podatkov smo ugotovili, da je povprečna dnevna poraba časa za zaposlitev skupaj s prevozom 8,8 ure. Velika večina anketirancev je s trenutno zaposlitvijo zadovoljnih.

Eno izmed vprašanj o zaposlitvi je bilo tudi, ali so zaposleni anketiranci zaradi vseh obveznosti na delovnem mestu kdaj težko uskladili oz. izpolnili obveze, ki jih zahteva družinsko življenje ter delo na kmetiji in obratno, ali so zaradi družinskih obveznosti in dela na kmetiji kdaj slabo delovali oz. ne izpolnili zahteve na delovnem mestu. Ugotovili smo, da pri večini anketirancev pride do problema pri izpolnjevanju službenih in družinskih obveznosti enkrat ali dvakrat na mesec, le pri majhnem odstotku anketirancev pride do teh problemov večkrat na mesec.

Anketirance smo vprašali, kdo običajno odloča o zadevah, ki se nanašajo na vse gospodinjstvo. Pri zadevah, kot so vzgoja in šolanje otrok, varčevanje, preživljanje dopusta, gradnja in adaptacija hiše, investicije v gospodinjstvo, nakup osebnega računalnika in priključitev na internet, je večina vprašanih rekla, da odločajo skupaj s partnerjem, torej mož in žena skupaj. Majhno odstopanje se kaže pri nakupu obleke, ki je večinoma žensko opravilo in pri nakupu avtomobila, pri čemer ima večinoma glavno besedo mož/gospodar.

Pri delih v gospodinjstvu je še vedno vidna spolna delitev. Dela, kot so kuhanje, pospravljanje, likanje, pranje, šivanje, obisk otroka pri zdravniku in negovanje bolnega otroka, so večinoma na bremenih gospodinj. Popravila kmetijskih strojev in avtomobilov pa so dela, ki jih opravljajo moški predstavniki družine. Pri opravih, kot so nakupovanje, manjša popravila, igranje z otroki, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih ter skrb za ostarele člane družine, pa večinoma sodelujejo in si pomagajo vsi člani družine, glede na čas, ki ga imajo na razpolago. Zanimalo nas je tudi, koliko časa dnevno porabijo anketiranci za vsa prej omenjena dela v gospodinjstvu. Iz pridobljenih odgovorov smo izračunali, da je povprečna dnevna poraba časa za vsa dela v gospodinjstvu 3,1 ura na dan.

Anketirance smo med drugim tudi vprašali, kdo izmed družinskih članov običajno opravlja različna dela na kmetiji. Tudi tukaj smo opazili, da so določena dela značilno ženska, določena dela so obveznost moških, pri nekaterih delih pa sodeluje več članov družine (tudi otroci in stari starši). Dela, ki jih večinoma opravljajo ženske, so molža, skrb za perutnino, ročna poljska dela in obdelovanje zelenjavnega vrta. Moški so v veliki večini prisotni pri krmljenju živali, strojnih poljskih delih, siliranju, ročni košnji, oskrbi sadovnjakov in pridelavi vina ter žganih pijač. Čiščenje hleva, ročna poljska dela, spravilo sena, pobiranje sadja in dela v vinogradu pa so večinoma dela, ki jih opravljajo vsi člani družine, tudi starejša generacija in otroci, ki so za to sposobni.

Za vsa delovna opravila dnevno največ časa porabijo na kmetijah tipa 3 in sicer v povprečju 6,62 ur na dan. Tolikšna poraba časa je posledica večjega obsega obdelovalnih površin in večjega staleža živali. Na kmetijah, kjer glavni vir dohodka predstavlja zaposlitev izven kmetije, je poraba časa za dnevna kmetijska opravila manjša. Na kmetijah tipa 1 porabijo povprečno 4,07 ur na dan, na kmetijah tipa 2 pa 2,94 ure na dan. Iz tega lahko sklepamo, da živinorejska proizvodnja zahteva precej več časa kot ostale kmetijske panoge.

Zanimalo nas je, kako pogosto so otroci vključeni v kmečka in gospodinjska dela, kot so molža, krmljenje živali, čiščenje hleva, strojna in ročna poljska dela, spravilo sena, pospravljanje, kuhanje, likanje, pranje, nakupovanje in varstvo mlajših otrok. Na podlagi odgovorov lahko ugotovimo, da je večina otrok iz anketiranih družin še premajhna, da bi jim starši lahko zaupali tako odgovorna dela. Po drugi strani pa so tisti otroci, ki dosegajo primerno starost za opravljanje različnih del, zelo pogosto vključeni v ta dela in predstavljajo pomembno delovno silo na kmetiji in s tem razbremenitev za starše. Predvsem je večje vključevanje otrok v dela na kmetiji in v gospodinjstvo vidno na velikih kmetijah tipa 3.

Večina anketirancev je za svoje otroke izkoristila starševski dopust, odstopanja se kažejo le na kmetijah tipa 3. V teh primerih je delež tistih, ki niso izkoristili starševskega dopusta, večji. Ženske so v času porodniškega dopusta tudi redno delale na kmetiji, le nekaj je bilo takih, ki so delale le občasno ali nikoli.

Anketirance smo tudi vprašali, katera oblika zaposlitve bi bila zanje najustreznejša, da bi lahko hkrati uskladili tudi družinsko obveznost varstva predšolskih otrok. Večina vprašanih je bila mnenja, da bi bila zanje najboljša možna rešitev zaposlitev s krajšim delovnim časom, nekaj vprašanih je odgovorilo, da jim ustreza in je primerna zaposlitev s polnim delovnim časom, nekaj pa jih je bilo mnenja, da je najboljša možna rešitev biti brez zaposlitve.

Pri vprašanju, »ali je v okolju, kjer živite«, lahko najti varstvo za predšolske otroke, jih je večina odgovorilo, da ni niti lahko niti težko, precej jih je bilo tudi mnenja, da je varstvo najti težko, nekaj pa jih je menilo, da je varstvo za predšolske otroke lahko najti. Velika večina anketirancev se za varstvo najmlajših otrok poslužuje vrtca. V nekaterih družinah otroke varujejo stari starši, ali pa starši koristijo podaljšano bivanje v šoli.

Starši, ki niso zaposleni izven kmetije (kmetije tipa 3), otroke večinoma varujejo sami (anketiranec ali partner). Glede popoldanskega varstva otrok je kar polovica anketirancev odgovorila, da otroke varuje več članov družine, odvisno od razpoložljivega časa. V nekaterih družinah otroke varuje samo mati ali pa oba starša (oče ali mati). Nekaj je tudi družin, v katerih majhne otroke varujejo starejši bratje ali sestre ali pa stari starši.

Anketirance smo tudi vprašali, kje je po njihovem mnenju lažje imeti otroke ali na podežlju ali v mestu. Večina jih je menila, da ni razlik. Le nekaj posameznikov je bilo mnenja, da jih je lažje imeti v mestu kot na podežlju. Tisti, ki so bili mnenja, da je lažje imeti otroke v mestu, so svoj odgovor utemeljili predvsem z dejstvi, da imajo ljudje v mestu več časa, ki ga lahko posvetijo svojim otrokom, da so boljše možnosti za varstvo otrok in da je boljše tudi finančno stanje družin.

Nekaj anketirancev pa je menilo, da je lažje imeti otroke na podežlju. Takega mnenja so bili predvsem anketiranci s kmetij tipa 3. Svoj odgovor so utemeljili z dejstvom, da je na podežlju boljše okolje za vzgojo otrok. Kot prednosti življenja otrok na podežlju so navedli bolj zdravo in čisto okolje ter tudi manj hrupa in prometa kot v mestu. Velik delež anketirancev meni, da imajo otroci na podežlju več svobode in prostora, boljši stik z naravo, več delovnih navad in manjše želje po materialnih dobrinah.

Anketirance smo vprašali, ali menijo, da so kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, za kaj prikrajšani v primerjavi z mestnimi otroki. Velika večina anketirancev je mnenja, da kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, niso nič prikrajšani.

Nekateri anketiranci pa so menili, da so kmečki otroci zaradi življenjskega okolja prikrajšani za določene stvari, kot so manj časa za igro, več dela, manj možnosti za obiskovanje obšolskih interesnih dejavnosti ter občutek manjvrednosti.

Anketirance smo nadalje vprašali, koliko časa na dan v povprečju porabijo za vse prostočasne dejavnosti v okviru družine. Največ časa za prostočasne dejavnosti porabijo na kmetijah, tipa 2. Družine s teh kmetij namenijo v povprečju 3,35 ur dnevno za prostočasne dejavnosti. Sledijo kmetije tipa 3. Anketiranci s teh kmetij so povedali, da za prostočasne dejavnosti dnevno namenijo povprečno 3,19 ur. Najmanj časa za prostočasne dejavnosti porabijo družine s kmetij tipa 1. Le ti porabijo za prostočasne dejavnosti v povprečju 2,67 ur na dan, iz česar lahko sklepamo, da na teh kmetijah živinorejska proizvodnja zahteva precej večjo porabo časa in posledično družinam ostane manj časa za prostočasne dejavnosti. Zanimalo nas je tudi, katere prostočasne dejavnosti družine najbolj pogosto izvajajo v svojem prostem času in katere najmanj. Velika večina anketirancev se redno pogovarja s člani svoje družine, igra z otroki (družabne igre), gleda televizijo in udeležuje verskih obredov. Prostočasne dejavnosti, ki jih izvajajo včasih, so: poslušanje radia, branje časopisov, revij in knjig, obiskovanje sorodnikov in prijateljev, izleti, ukvarjanje s športom in sprehodi. Prostočasne dejavnosti, ki jih družine večinoma nikoli ne počnejo, so obiskovanje kina in gledališča. Na kmetijah tipa 3 so kot prostočasno dejavnost, ki je nikoli ne počnejo, navedli izlete, branje knjig in ukvarjanje s športom, kar je verjetno posledica velike obremenjenosti z delom na kmetiji.

Anketirance smo vprašali, kako bi razvrstili prostočasne dnevne dejavnosti (gledanje televizije, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih, družinski pogovor, igranje družabnih iger z otroki, branje časopisov, revij in knjig) glede na to, koliko časa porabijo zanje. Razvrstitev je sledeča: največ časa porabijo za družinski pogovor ter pomoč otrokom pri šolskih obveznostih, najmanj časa pa porabijo za družabne igre z družino, gledanje televizije in branje časopisov, revij ter knjig.

Zanimalo nas je mnenje anketirancev o tem, ali imajo dovolj časa za družinsko življenje. Več kot dve tretjini jih je odgovorilo, da imajo za to dovolj časa, le nekaj jih je bilo mnenja, da časa nimajo dovolj. Kot glavni razlog za pomanjkanje časa so navedli delo na kmetiji, gospodinjstva opravila in obveznosti v službi.

Zanimalo nas je tudi, kakšne so možnosti kmečkih družin za udejstvovanje v prostočasnih dejavnostih, kot so smučanje, planinarjenje, daljša potovanja in odhod na morje. Ugotovili smo, da si kmečke družine to težko privoščijo. Več možnosti za te dejavnosti imajo družine, ki na kmetijah nimajo živinorejske proizvodnje in mlajše družine, ki lahko delo prepustijo staršem. Najmanj možnosti za te dejavnosti imajo kmetije tipa 3, saj imajo več obdelovalnih površin in živine, za kar je potrebno poskrbeti. Vzroki za nedosegljivost teh dejavnosti so delo v službi in na kmetiji, premajhni otroci, skrb za (stare) starše, pomanjkanje denarja, gradnje hiše/kmečkega poslopja, pri nekateri pa ni te želje.

Glede medsebojnih odnosov v družini je raziskava pokazala, da več kot dve tretjini anketirancev ocenjuje svoje medsebojne odnose kot dobre oz. zelo dobre. Da odnosi v njihovi družini niso niti slabi niti dobri, ocenjujeta le dva anketiranca, nihče pa jih ni ocenil kot slabih ali zelo slabih. Raziskava je tudi pokazal, da si anketiranci vzamejo največ časa za svoje otroke oz. družinsko življenje ob večerih in ob koncu tedna, ko je manj dela in ko otroci pridejo iz šole.

5.2 SKLEPI

Ugotovili smo, da je usklajevanje delovnega in družinskega življenja na kmetijah dokaj težko, saj so družine oz. starši, obremenjeni z zaposlitvijo v nekmetijski dejavnosti, ki od njih zahteva vsak dan več znanja in truda. Tudi oddaljenost zaposlitve od doma je pomemben dejavnik, ki vpliva na razpoložljivi čas, ki ga lahko starši preživijo s svojo družino. V času službe morajo starši najti ustrezno varstvo za svoje otroke, kar tudi ni vedno enostavno in jim velikokrat predstavlja dodatno skrb.

Dodatno obremenitev kmečkim družinam predstavlja kmetija in s tem povezana obilica dela. Predvsem težko je delovno in družinsko življenje uskladiti na tistih kmetijah, kjer kmetovanje družinam predstavlja glavni vir dohodkov, saj so te kmetije večje in je zato na njih več dela. Kot vemo, se delovni dan kmeta ne začne in konča ob točno določeni uri, dolžina delovnega dne se spreminja glede na letni čas, vremenske razmere in delovne konice, vse to pa vpliva na razporeditev in izrabo prostega časa kmečkih družin oz. predstavlja dodaten problem pri usklajevanju dela in družine. Zaradi vseh teh obveznosti, tako na delovnem mestu, kot tudi na kmetiji, je vsak prosti trenutek, ki ga imajo družine na razpolago, toliko bolj dragocen in izkoriščen. Večinoma se taki trenutki najdejo ob večerih, koncu tedna, deževnih ali zimskih dnevih.

6 POVZETEK

S problemom usklajevanja delovnega in družinskega življenja se soočajo vse poklicne skupine, med njimi vse bolj tudi kmečko prebivalstvo.

Z raziskavo smo hoteli predstaviti vsakdanje življenje članov kmečkih družin. Želeli smo tudi ugotoviti, ali se življenje članov kmečkih družin, ki svoj glavni vir dohodkov pridobivajo iz kmetijstva, razlikuje od življenja članov kmečkih družin, ki glavni vir dohodkov pridobivajo z zaposlitvijo izven kmetijstva (ali imajo kmečke družine, ki se ukvarjajo le s kmetovanjem, več časa za družinsko življenje, kot tiste družine, ki so poleg kmetovanja obremenjene tudi z zaposlitvijo izven kmetije).

Raziskava je pokazala, da več kot dve tretjini vprašanih pridobiva glavni vir zaslužka iz nekmetijske dejavnosti. Stopnja izobrazbe anketirancev je nizka, saj ima več kot polovica anketirancev in njihovih partnerjev dokončano le poklicno ali srednjo šolo. Na kmetijah, kjer se anketiranci ukvarjajo samo s kmetovanjem, je stopnja izobrazbe najnižja. Največ vprašanih je zaposlenih v gospodarstvu (več kot dve tretjini), in sicer za nedoločen čas, skoraj vsi pa delajo za polni delovni čas. Več kot polovica anketirancev ima enoizmenski delavnik, nekaj anketirancev dvoizmenskega. Večina je zaposlena v javnih podjetjih. Povprečna dnevna poraba časa za zaposlitev skupaj s prevozom je 8,8 ure. Velika večina jih je s trenutno zaposlitvijo zadovoljnih, saj nimajo večjih problemov pri izpolnjevanju službenih in družinskih obveznosti.

Kmetije so večinoma usmerjene v živinorejo in dosegajo velikost 5 do 10 hektarjev obdelovalnih površin. Sledijo kmetije z 11 do 15 hektarji, kmetije, na katerih družine črpajo glavni vir dohodkov prav iz kmetijstva pa večinoma presegajo velikost 15 hektarjev.

Večina družin ima dva ali tri otoke, kar nekaj družin ima štiri otroke ali več. Povprečno število otrok v anketiranih družinah je 2,8. Družine, ki se ukvarjajo samo s kmetovanjem, imajo več otrok kot družine, v katerih so starši zaposleni tudi izven kmetije. Starost najmlajšega otroka je pri več kot tretjini anketirancev med 4 do 7 let.

Pri delih v gospodinjstvu je vidna spolna delitev. Kuhanje, pospravljanje, likanje, pranje, šivanje, obisk otroka pri zdravniku in negovanje bolnega otroka, so na bremenih gospodinj. Popravila kmetijskih strojev in avtomobilov pa so dela, ki jih opravljajo moški. Pri opravih, kot so nakupovanje, manjša popravila, igranje z otroki, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih ter skrb za ostarele člane družine, večinoma sodelujejo vsi člani družine. Povprečna poraba časa za vsa dela v gospodinjstvu je 3,1 ura na dan.

Tudi dela na kmetiji se delijo na ženska, moška in skupinska. Dela, ki jih večinoma opravljajo ženske, so molža, skrb za perutnino, ročna poljska dela in obdelovanje zelenjavnega vrta. Moški so v veliki večini prisotni pri krmljenju živali, strojnih poljskih delih, siliranju, ročni košnji, oskrbi sadovnjakov in pridelavi vina ter žganih pijač. Čiščenje hleva, ročna poljska dela, spravilo sena, pobiranje sadja in dela v vinogradu pa so večinoma dela, ki jih opravljajo vsi člani družine. Za vsa delovna opravila dnevno največ časa (6,62 ur) porabijo na kmetijah, kjer kmetovanje predstavlja glavni vir dohodka. Na kmetijah, kjer glavni vir dohodka predstavlja zaposlitev izven kmetije, je poraba časa manjša. Na živinorejskih kmetijah porabijo povprečno 4,07 ur na dan, na kmetijah, kjer prevladuje več kmetijskih panog pa 2,94 ure na dan.

Večina anketirancev je za svoje otroke izkoristila starševski dopust; ženske so v času porodniškega dopusta večinoma tudi redno delale na kmetiji.

Za večino anketirancev bi bila najustreznejša oblika uskladitve delovnih in družinskih obveznosti zaposlitev s krajšim delovnim časom. Večina vprašanih težko oz. niti lahko niti težko najde varstvo za svoje otroke. Največ anketirancev se za varstvo najmlajših otrok poslužuje vrtca. V nekaterih družinah otroke varujejo stari starši, ali pa starši koristijo podaljšano bivanje v šoli. Starši, ki niso zaposleni izven kmetije (čiste živinorejske kmetije), otroke večinoma varujejo sami (anketiranec ali partner). V popoldanskem času otroke varuje več članov družine, odvisno od razpoložljivega časa.

Največ časa za prostočasne dejavnosti (3,35 ur dnevno) porabijo na kmetijah, kjer je kmetijska pridelava usmerjena v več panog, glavni vir dohodka pa predstavlja zaposlitev izven kmetije. Sledijo čiste živinorejske kmetije, na katerih je glavni vir dohodka prav kmetijska dejavnost s 3,19 ur dnevno. Najmanj časa (2,67 ur na dan) imajo družine z živinorejskih kmetij, na katerih je glavni vir zaslužka zaposlitev izven kmetije. Dejavnosti, ki jih družine izvajajo redno, so: pogovor s člani družine, igra z otroki (družabne igre), gledanje televizije in udeležba verskih obredov. Dejavnosti, ki jih izvajajo včasih, so: poslušanje radia, branje časopisov in revij, branje knjig, obiskovanje sorodnikov in prijateljev, hoja na izlete, ukvarjanje s športom in hoja na sprehode. Dejavnosti, ki jih družine večinoma nikoli ne počnejo, so obiskovanje kina in gledališča. Razvrstitev prostočnih dnevnih dejavnosti glede na porabo časa je sledeča: družinski pogovor ter pomoč otrokom pri šolskih obveznostih (porabijo največ časa), igranje družabnih iger z družino, gledanje televizije in branje časopisov, revij ter knjig (porabijo najmanj časa). Več kot dve tretjini anketirancev je odgovorilo, da imajo za družinsko življenje dovolj časa.

Anketirance smo tudi vprašali, kje je po njihovem mnenju lažje imeti otroke, na podeželju ali v mestu. Večina jih je odgovorilo, da ni razlike. Tisti, ki so bili mnjenja, da je lažje imeti otroke v mestu, so svoj odgovor utemeljili predvsem z dejstvi, da imajo ljudje v mestu več časa, ki ga lahko posvetijo svojim otrokom, da so boljše možnosti za varstvo otrok in da je boljše tudi finančno stanje družin.

Nekaj anketirancev pa je menilo, da je lažje imeti otroke na podeželju, saj je le tu bolj zdravo in čisto okolje, manj hrupa in prometa, otroci imajo več svobode in prostora, boljši stik z naravo, več delovnih navad in manjše želje po materialnih dobrinah. Velika večina anketirancev je odgovorila, da kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, niso nič prikrajšani. Nekateri anketiranci pa so menili, da imajo kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, manj časa za igro, več dela, manj možnosti za obiskovanje obšolskih interesnih dejavnosti ter občutek manjvrednosti.

Zanimalo nas je tudi, ali imajo kmečke družine čas za smučanje, planinarjanje, daljša potovanja in odhod na morje. Ugotovili smo, da si družine to težko privoščijo (predvsem tiste, kjer glavni vir dohodka predstavlja kmetijska dejavnost). Več možnosti za te dejavnosti imajo družine, ki na kmetijah nimajo živinorejske proizvodnje in mlajše družine, ki lahko delo prepustijo staršem. Na splošno so anketiranci kot vzroke za nedosegljivost teh dejavnosti omenili: delo v službi in na kmetiji, premajhni otroci, skrb za starše (stare starše), pomanjkanje denarja, gradnje (adaptacije) hiše in kmečkega poslopja, nekateri pa nimajo želje po teh dobrinah. Pri vprašanju o odnosih v družini je več kot dve tretjini anketirancev menilo, da so njihovi medsebojni odnosi dobri oz. zelo dobri.

Kot zadnje nas je še zanimalo, kdaj si anketiranci vzamejo največ časa za svoje otroke oz. družinsko življenje. Več kot polovica jih je odgovorila, da si največ časa vzamejo ob večerih in ob koncu tedna, ko je manj dela in ko otroci pridejo iz šole.

7 VIRI

- Barbič A. 1984. Mešane kmetije kot dejavnik razvoja kmetijstva in podeželja. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, VTOZD za agronomijo: 427 str.
- Barbič A. 1989a. Možnosti mladih kmetov, da si ustvarijo družino. *Sodobno kmetijstvo*, 22, 3: 113-119
- Barbič A. 1989b. Pogoji za ustvarjanje družine kmečkih fantov in deklet: Poročilo o delu pri raziskovalni nalogi. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, VTOZD za agronomijo, Ljubljana: 11 str.
- Barbič A. 1990. Kmetov vsakdan. Položaj in prihodnost družinskih kmetij na slovenskem. Ljubljana, Cankarjeva založba: 349 str.
- Barbič A. 1993. Samoobnavljanje kmečkega sloja v Sloveniji. *Sodobno kmetijstvo*, 26, 5: 209-217, 6: 258-266
- Barbič A. 1994. Kakšne so možnosti, da se delavke poročijo na kmetijo. *Sodobno kmetijstvo*, 27, 2: 61-67
- Bahor A. 1991. Delitev dela v kmečkem gospodinjstvu, Diplomaska naloga. Ljubljana, Biotehniška fakulteta: 36 str.
- Bavec U., Komelj M., Marin M., Peček S., Pekolj M., Peterle Udovič P., Sapač I., Zupan J. 2006. V objemu Temenice in Mirne. Ljubljana, Narodna in univerzitetna knjižnica: 207 str.
- Černič Istenič M. 2002, Predlog nacionalnega načrta za vključevanje žensk v razvoj podeželja. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Odd. za agronomijo: 20 str.
- Dyczewski L. 1999. The family in a transforming society. Lublin, The learned society of the Catholic University of Lublin: 241 str.
- Družinam prijazna podjetja so uspešnejša. 2007. Slovenija.com, medij nove generacije (18.11.2007)
<http://slowwwenia.ena.com/prikazi/CL.asp?C1ID=15343> (7.maj 2009)
- Gidakou I. 1999. Young womens attitudes towards agriculture and womens new roles in the Greek countryside: A first approach. *Journal of Rural Studies*, 15,2: 147-158
- Hribernik F. 1987. Socioekonomski položaj mladih v zasebnem kmetijstvu v SR Sloveniji. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, VTOZD za agronomijo: 239 str.
- Kanjuro Mrčela A. Černigoj Sadar N. 2006. Starši med delom in družino. Teorija in praksa, 43, 5-6: 716-735
- Kavčič B. 1979. Poglavlja iz sociologije dela. Ljubljana, Delavska enotnost: 450 str.

- Kyovsky R. 1978. Delovno pravo. Splošni del. Ljubljana, Pravna fakulteta: 206 str.
- Makarovič M. 1995. Družinsko življenje v luči slovenskega narodopisja. V: Družina. Zbornik predavanj in razprav na osrednjih strokovnih prireditvah v Sloveniji v letu družine, Ljubljana, 1994-10-25/26. Ramovš J. Ljubljana, Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno: 221-261
- Režun F. 1992. Naši kraji. Podobe preteklosti in sedanjosti v občini Trebnje. Trebnje, Center za izobraževanje in kulturo Trebnje: 181 str.
- Sieder R. 1998. Socialna zgodovina družine. Ljubljana, Založba ZRC: 384 str.
- Svetlik I., Kos D., Boh K., Zrimšek Z. 1988. Neformalno delo. Ljubljana, Delavska enotnost: 203 str.
- Švab A. 2003. Skrb med delom in družino; koncept usklajevanja dela in družinskih obveznosti v družinski politiki. Teorija in praksa, 40, 6: 1112-1126
- Wunsche G., Wolfig S., Liinaharja K., Heinila L., Heeran j., Barata C., Graca Neto M., Caro A., Framond O., Dijk W., Spaargaren N., Welboren P., Zwieten D., Janssen T., Meijers R., Bolman B., Essen P., Jakobs C., Liefting A., Nederstigt J., Roetman E., Veen E. 2004. Reconciliation of work and family life in rural areas in Europe: 18 best practices. National Reference Centre for Agriculture, Nature and Food Quality: 100 str.

ZAHVALA

Za pomoč in strokovne nasvete pri izdelavi diplomskega dela se zahvaljujem mentorici doc. dr. Majdi ČERNIČ ISTENIČ.

Zahvala gre tudi vsem anketirancem, ki so odgovarjali na anketna vprašanja.

Posebna zahvala gre tudi mojim staršem, ki so mi omogočili študij.

PRILOGA A

ANKETNI VPRAŠALNIK

USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA NA KMETIJAH NA OBMOČJU OBČINE TREBNJE

1. SPLOŠNI DEL

1A. SPOL ANKETIRANCA IN STAROST

- 1 M
- 2 Ž

1B. _____ STAROST (V LETIH)

2. KOLIKO ČLANOV ŠTEJE VAŠE GOSPODINJSTVO?

3. KOLIKO GENERACIJ ŽIVI V VAŠEM GOSPODINJSTVU?

- 1 DVE
- 2 TRI
- 3 ŠTIRI

4. KAKŠNA JE IZOBRAZBA ANKETIRANE OSEBE IN PARTNERJA?

	a. anketiranec	b. partner
OSNOVNA ŠOLA	1	1
POKLICNA ŠOLA	2	2
SREDNJA ŠOLA	3	3
VIŠJA ALI VISOKA	4	4

5. KAKŠEN JE ZAPOSLOTITVENI STATUS ANKETIRANE OSEBE IN PARTNERJA?

	a. anketiranec	b. partner
ZAPOSLEN V GOSPODARSTVU	1	1
ZAPOSLEN V NEGOSPODARSTVU	2	2
SAMOZAPOSLEN	3	3
KMET	4	4
GOSPODINJA	5	5
ŠTUDENT, DIJAK	6	6
BREZPOSELEN	7	7

6. KOLIKO OTROK JE V VAŠI DRUŽINI?

_____ število otrok

7. KOLIKŠNA JE STAROST NAJMLAJŠEGA OTROKA?

- 1 DO ENEGA LETA
- 2 1-3 LETA
- 3 4-7 LET
- 4 VEČ KOT SEDEM LET

**8A. KOLIKŠNA JE VELIKOST VAŠE KMETIJE GLEDE NA OBSEG
OBDDELOVALNIH KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ?**

- 1 DO 3 HEKTARJE
- 2 3-5 HEKTARJEV
- 3 5-10 HEKTARJEV
- 4 11-15 HEKTARJEV
- 5 NAD 15 HEKTARJEV

8B. KATERA JE PREVLAJUJOČA DEJAVNOST NA VAŠI KMETIJI?

- 1 ŽIVINOREJA
- 2 POLJEDELSTVO
- 3 SADJARSTVO
- 4 VSAKEGA PO MALEM

9. KDO DEJANSKO GOSPODARI NA VAŠI KMETIJI?

- 1 JAZ SAM
- 2 JAZ IN MOJ PARTNER
- 3 PARTNER
- 4 STARŠI
- 5 JAZ S STARŠI
- 6 PARTNER S STARŠI

2. DELO (ZAPOSLOITEV, DELO NA KMETIJI)

**1. KAJ OD NAŠTETEGA PREDSTAVLJA GLAVNI VIR DOHODKA V VAŠI
DRUŽINI?**

- 1 ZAPOSLOITEV IZVEN KMETIJE
- 2 SAMO KMETIJSTVO
- 3 DOPOLNILNA DEJAVNOST V OKVIRU GOSPODINJSTVA (OBRT,
TURISTIČNA DEJAVNOST)
- 4 SOCIALNA POMOČ, POKOJNINA, ŠTIPENDIJA

**2A. (ZA ZAPOSLENE) KOLIKO ČASA DNEVNO SKUPAJ S PREVOZOM
PORABITE ZA ZAPOSLOSTEV?**

_____število ur

2B. KAKŠNO JE VAŠE DELOVNO MESTO, KAJ DELATE?

2C. KAKŠEN JE VAŠ DELOVNI ČAS?

- 1 ENOIZMENSKI
- 2 DVOIZMENSKI
- 3 VEČIZMENSKI
- 4 PREMAKLJIV

2D. KAKO STE ZADOVOLJNI S SVOJO TRENUTNO ZAPOSLOSTVIJO?

1. ZELO ZADOVOLJEN
2. ZADOVOLJEN
3. NITI ZADOVOLJEN, NITI RAZOČARAN
4. RAZOČARAN
5. ZELO RAZOČARAN

**2E. ALI JE PODJETJE OZ. ORGANIZACIJA, V KATERI DELATE, ZASEBNO,
JAVNO ALI MEŠANO?**

1. ZASEBNO
2. JAVNO
3. MEŠANO

**2F. ALI JE VAŠA TRENUTNA POGODBA O DELU, ČE JO SPLOH IMATE,
POGODBA ZA NEDOLOČEN ČAS, ZA DOLOČEN ČAS ALI POGODBA O
ZAČASNEM DELU?**

1. ZA NEDOLOČEN ČAS
2. ZA DOLOČEN ČAS
3. ZAČASNA
4. BREZ PISNE POGODBE

2G. KAKO POGOSTO SE VAM JE V PRETEKLIH 3 MESECIH ZGODILO KAJ OD NASLEDNJEGA?

	nekajkrat na teden	nekajkrat na mesec	enkrat ali dvakrat na mesec	nikoli
7.1.1.1 DOMOV SEM PRIŠEL PREVEČ UTRUJEN, DA BI LAHKO OPRAVIL NUJNA GOSPODINJSKA OPRAVILA.	1	2	3	4
7.1.1.2 ZARADI KOLIČINE ČASA, KI GA PORABIM NA DELU, SEM TEŽKO IZPOLNIL DRUŽINSKE OBVEZNOSTI.	1	2	3	4
7.1.1.3 ZARADI GOSPODINJSKIH OPRAVIL, KI SEM JIH MORAL OPRAVITI, SEM PRIŠEL NA DELO PREVEČ UTRUJEN, DA BI DOBRO DELOVAL.	1	2	3	4
7.1.1.4 ZARADI DRUŽINSKIH OBVEZNOSTI SEM SE TEŽKO ZBRAL PRI DELU.	1	2	3	4

3. KDO V GOSPODINJSTVU OBIČAJNO OPRAVLJA NASLEDNJA GOSPODINJSKA OPRAVILA?

	jaz	partner	otroci	starši	delo delijo	oseba, ki ni član gospodinjstva
KUHANJE	1	2	3	4	5	6
POSPRAVLJANJE	1	2	3	4	5	6
LIKANJE	1	2	3	4	5	6
ŠIVANJE	1	2	3	4	5	6
MANJŠA POPRAVILA	1	2	3	4	5	6
NAKUPOVANJE	1	2	3	4	5	6
POPRAVILA KMETIJSKIH STROJEV	1	2	3	4	5	6
POPRAVILO AVTOMOBILA	1	2	3	4	5	6
IGRANJE Z OTROKI	1	2	3	4	5	6
POMOČ OTROKOM PRI DOMAČIH NALOGAH	1	2	3	4	5	6
OBISK OTROKA PRI ZDRAVNIKU	1	2	3	4	5	6
NEGOVANJE BOLNEGA OTROKA	1	2	3	4	5	6
SKRB ZA OSTARELE IN BOLNE ČLANE	1	2	3	4	5	6

4. KOLIKO UR DNEVNO VI OSEBNO PORABITE ZA VSA DELOVNA OPRAVILA V GOSPODINJSTVU?

_____število ur

5. KDO OBIČAJNO OPRAVLJA NASLEDNJA DELA NA KMETIJI?

	jaz	partner	otroci	starši	delo delijo	oseba, ki ni član gospodinjstva
MOLŽA	1	2	3	4	5	6
SKRB ZA PERUTNINO	1	2	3	4	5	6
KRMLJENJE ŽIVALI	1	2	3	4	5	6
ČIŠČENJE HLEVA	1	2	3	4	5	6
STROJNA POLJSKA DELA	1	2	3	4	5	6
ROČNA POLJSKA DELA	1	2	3	4	5	6
SPRAVILO SENA	1	2	3	4	5	6
SILIRANJE	1	2	3	4	5	6
OBDELOVANJE ZELENJAVNEGA VRTA	1	2	3	4	5	6
OSKRBA SADOVNJAKOV	1	2	3	4	5	6
POBIRANJE SADJA	1	2	3	4	5	6
DELA V VINOGRADU	1	2	3	4	5	6
PRIDELAVA VINA, ŽGANIH PIJAČ (KLETARJENJE)	1	2	3	4	5	6
KOŠNJA TRAVE S STROJI	1	2	3	4	5	6
ROČNA KOŠNJA	1	2	3	4	5	6
ZMETAVANJE MRVE, SENA	1	2	3	4	5	6
DRUGO, KAJ.....	1	2	3	4	5	6

6. KOLIKO UR DNEVNO VI OSEBNO PORABITE ZA VSA DELOVNA OPRAVILA (NA KMETIJI)?

_____število ur

7. KDO ODLOČA O STVAREH, KI ZADEVAJO VSE GOSPODINJSTVO?

	jaz	partner	oba skupaj	različno, jaz ali partner
PREŽIVLJANJE DOPUSTA	1	2	3	5
NAKUP OBLEKE	1	2	3	5
VZGOJA OTROK	1	2	3	5
VARČEVANJE	1	2	3	5
GRADNJA, ADAPTACIJA HIŠE	1	2	3	5
NAKUP AVTOMOBILA	1	2	4	5
ŠOLANJU OTROK	1	2	4	5
INVESTICIJAH V GOSPODINJSTVO (NAKUP OPREME)	1	2	4	5
NAKUPU OSEBNEGA RAČUNALNIKA IN PRIKLJUČITVI NA INTERNET	1	2	4	5

8. KAKO POGOSTO VKLJUČUJETE OTROKE V KMEČKA IN GOSPODINJSKA DELA?

	vedno	pogosto	včasih	nikoli
MOLŽA	1	2	3	4
KRMLJENJE ŽIVALI	1	2	3	4
ČIŠČENJE HLEVA	1	2	3	4
STROJNA POLJSKA DELA	1	2	3	4
ROČNA POLJSKA DELA	1	2	3	4
KOŠNJA	1	2	3	4
SPRAVILO SENA	1	2	3	4
SILIRANJE	1	2	3	4
POSPRAVLJANJE	1	2	3	4
KUHANJE	1	2	3	4
LIKANJE	1	2	3	4
NAKUPOVANJE	1	2	3	4
GOSPODINJSKA DELA, VARSTVO OTROK	1	2	3	4

9. KAKŠNE OBLIKE VARSTVA TRENUTNO UPORABLJATE ZA VAŠE OTROKE (NAJMLAJŠEGA)?

1. VRTEC
2. VARUŠKA
3. STARI STARŠI
4. PODALJŠANO BIVANJE V ŠOLI
5. STARŠI (ANKETIRANEC ALI PARTNER)

10. KDO OBIČAJNO SKRBI ZA VARSTVO OTROK, KO PRIDEJO IZ REDNEGA VARSTVA (V POPOLDANSKEM ČASU)?

1. MATI
2. OČE
3. OBA STARŠA
4. STAREJŠI BRATJE IN SESTRE
5. STARI STARŠI
6. KDO DRUG, KDO _____

3. PROSTI ČAS, DRUŽINSKO ŽIVLJENJE NA KMETIJI

1. KOLIKO ČASA (UR DNEVNO) PREŽIVITE SKUPAJ Z DRUŽINO V OKVIRU PROSTOČASNIH AKTIVNOSTI?

_____število ur

2. KAKO POGOSTO SE UKVARJATE Z NASLEDNJI PROSTOČASNIH AKTIVNOSTMI?

	redno	včasih	nikoli
POGOVOR Z DRUŽINO	1	2	3
POSLUŠANJE RADIA	1	2	3
GLEĐANJE TELEVIZIJE	1	2	3
BRANJE ČASOPISOV, REVIJ	1	2	3
BRANJE KNJIG	1	2	3
IGRA Z OTROKI	1	2	3
UDELEŽBA NA VERSKIH OBREDIH	1	2	3
OBISKOVANJE SORODNIKOV, PRIJATELJEV	1	2	3
HOJA NA IZLETE	1	2	3
OBISKOVANJE PRIREDITEV, KONCERTOV	1	2	3
KINO, GLEDALIŠČE	1	2	3
HOJA NA SPREHODE	1	2	3
UKVARJANJE S ŠPORTOM	1	2	3
DRUŽABNE IGRE Z DRUŽINO	1	2	3

3. KAKO BI RAZVRSTILI NASLEDNJE PROSTOČASNE DNEVNE AKTIVNOSTI Z OCENO OD 1 (PORABIM NAJMANJ ČASA) DO 5 (PORABIM NAJVEČ ČASA) ?

1. GLEĐANJE TELEVIZIJE _____
2. POMOČ OTROKOM PRI UČENJU IN ŠOLSKIH OBVEZNOSTIH _____
3. DRUŽINSKI POGOVOR _____
4. IGRANJE DRUŽABNIH IGER Z ČLANI DRUŽINE _____
5. BRANJE ČASOPISOV, REVIJ, KNJIG _____

4. ALI MENITE DA IMATE DOVOLJ PROSTEGA ČASA ZA DRUŽINSKO ŽIVLJENJE (ČE NE, KAJ JE PO VAŠEM MNENJU GLAVNI RAZLOG ZA POMANKANJE ČASA)?

1. DA

2. NE _____

**5. KJE JE PO VAŠEM MNENJU LAŽE IMETI OTROKE NA PODEŽELJU ALI V MESTU?
ZAKAJ?_____**

6. V ČEM JE PO VAŠEM MNENJU PREDNOST ŽIVLJENJA NA PODEŽELJU OZ. KAKŠNE PREDNOSTI IMAJO OTOCI NA DEŽELI V PRIMERJAVI Z MEŠČANSKIMI?

7. ALI MENITE, DA SO KMEČKI OTROCI ZARADI OKOLJA, V KATEREM ŽIVIJO, ZA KAJ PRIKRAJŠANI V PRIMERJAVI Z MESTNIMI OTROKI?

1. NE

2. DA _____

8. ALI SI KOT DRUŽINA LAHKO PRIVOŠČITE NASLEDNJE?

	da	ne	včasih
MORJE	1	2	3
PLANINE	1	2	3
SMUČANJE	1	2	3
DALJŠA POTOVANJA	1	2	3

8 A. KAJ JE GLAVNI RAZLOG, DA VAM TE DEJAVNOSTI NISO DOSEGLJIVE?

9. KAKO OCENJUJETE MEDSEBOJNE ODNOS V VAŠI DRUŽINI?

1. ZELO SLABI

2. SLABI

3. NITI SLABI, NITI DOBRI

4. DOBRI

5. ZELO DOBRI

10. KDAJ SI VZAMETE NAJVEČ ČASA ZA PREŽIVLJANJE (UKVARJANJE) Z OTROKI?

1. SKOZI VES DAN ENAKO

2. KO PRIDEJO IZ ŠOLE

3. OB VEČERU

4. NIKOLI

PRILOGA B

DELITEV DELA V GOSPODINJSTVU

[illegible]

[illegible]

Delitev dela v gospodinjstvu (nadaljevanje)

	Kmetije tipa 1				Kmetije tipa 2				Kmetije tipa 3			
	M		Ž		M		Ž		M		Ž	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Pomoč otrokom pri domačih nalogah												
Anketiranec			11	84,6			9	81,8			5	100
Partner	10	83,3			6	100			9	90		
Starši												
Delo si delijo	2	16,7	2	15,4			2	18,2	1	10		
Oseba, ki ni član gospodinjstva												
Obisk otroka pri zdravniku												
Anketiranec	1	7,1	10	76,9			8	72,7			6	100
Partner	7	50	1	7,7	5	83,3			10	100		
Starši												
Delo si delijo	6	42,9	2	15,4	1	16,7	3	27,3				
Oseba, ki ni član gospodinjstva												
Negovanje bolnega otroka												
Anketiranec			13	100			8	72,7			5	83,3
Partner	10	71,4			6	100			10	100		
Starši												
Delo si delijo	4	28,6					3	27,3			1	16,7
Oseba, ki ni član gospodinjstva												
Skrb za ostarele in bolne člane												
Anketiranec	1	8,3	7	53,8			6	66,7			2	40
Partner	5	41,7			4	80			8	88,9		
Starši												
Delo si delijo	6	50	6	46,2	1	20	3	33,3	1	11,1	3	50
Oseba, ki ni član gospodinjstva												
Skupaj	12	100	13	100	5	100	9	100	9	100	5	100

PRILOGA C

ODLOČANJE V GOSPODINJSTVU

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Preživljanje dopusta						
Anketiranec	1	3,7	0	0,0	2	12,5
Partner	3	11,1	1	5,9	0	0,0
Oba skupaj	23	85,2	13	76,5	12	75
Različno	0	0,0	3	17,6	2	12,5
Nakup obleke						
Anketiranec	7	25,9	6	35,3	18	30
Partner	10	37	4	23,5	22	36,7
Oba skupaj	9	33,3	6	35,3	2	12,5
Različno	1	3,7	1	5,9	1	6,2
Vzgoja otrok						
Anketiranec	2	7,4	3	17,6	2	12,5
Partner	4	14,8	2	11,8	3	18,8
Oba skupaj	20	74,1	11	64,7	10	62,5
Različno	1	3,7	1	5,9	1	6,2
Varčevanje						
Anketiranec	5	18,5	0	0,0	2	12,5
Partner	4	14,8	3	17,6	0	0,0
Oba skupaj	17	63	14	82,4	14	87,5
Različno	1	3,7	0	0,0	0	0,0
Gradnja, adaptacija hiše						
Anketiranec	7	25,9	2	11,8	2	12,5
Partner	3	11,1	4	23,5	0	0,0
Oba skupaj	17	63	11	64,7	14	87,5
Različno						
Nakup avtomobila						
Anketiranec	8	29,6	1	5,9	2	12,5
Partner	5	18,5	2	11,8	1	6,2
Oba skupaj	14	51,9	13	76,5	13	81,2
Različno	0	0,0	1	5,9	0	0,0
Šolanje otrok						
Anketiranec	2	7,4	3	17,6	3	18,8
Partner	7	25,9	1	5,9	2	12,5
Oba skupaj	18	66,7	13	76,5	11	68,8
Investicije v gospodinjstvo						
Anketiranec	3	11,1	1	5,9	0	0,0
Partner	5	18,5	0	0,0	0	0,0
Oba skupaj	19	70,4	14	82,4	16	100
Različno	0	0,0	2	11,8	0	0,0
Nakup osebnega računalnika						
Anketiranec	0	0,0	3	17,6	0	0,0
Partner	4	14,8	1	5,9	1	6,2
Oba skupaj	23	85,2	13	76,5	15	93,8
Različno						
Priključitev na internet						
Anketiranec	0	0,0	3	17,6	0	0,0
Partner	4	14,8	2	11,8	1	6,2
Oba skupaj	23	85,2	12	70,6	15	93,8
Različno						
Skupaj	27	100	17	100	16	100

PRILOGA D

DELITEV DELA NA KMETIJI

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Molža						
Anketiranec	6	22,2	2	18,2	5	31,2
Partner	4	14,8	2	18,2	6	37,5
Starši	10	37	5	45,5	0	0,0
Delo si delijo	7	23,2	2	18,2	5	31,2
Skrb za perutnino						
Anketiranec	3	11,1	4	26,7	0	0,0
Partner	6	22,2	4	26,7	7	50
Starši	14	51,9	7	46,7	5	35,7
Delo si delijo	4	14,8	0	0,0	2	14,2
Krmljenje živali						
Anketiranec	7	25,9	4	23,5	5	31,2
Partner	3	11,1	4	23,5	3	18,8
Starši	1	3,7	2	11,8	0	0,0
Delo si delijo	16	59,3	7	41,2	8	50
Čiščenje hleva						
Anketiranec	7	25,9	4	23,5	5	31,2
Partner	3	11,1	5	29,4	3	18,8
Starši	1	3,7	2	11,8	0	0,0
Delo si delijo	16	59,3	6	35,3	8	50
Strojna poljska dela						
Anketiranec	11	40,7	4	23,5	7	43,8
Partner	10	37	7	41,2	5	31,2
Starši	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Delo si delijo	6	22,3	6	35,3	4	25
Ročna poljska dela						
Anketiranec	2	7,4	1	5,9	2	12,5
Partner	1	3,7	1	5,9	2	12,5
Starši	0	0,0	1	5,9	0	0,0
Delo si delijo	24	88,9	14	82,3	12	75
Spravilo sena						
Anketiranec	1	3,7	2	11,8	0	0,0
Partner	1	3,7	0	0,0	1	6,2
Starši	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Delo si delijo	25	92,6	15	88,2	15	93,8

Delitev dela na kmetiji (nadaljevanje)

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Siliranje						
Anketiranec	4	14,8	4	28,6	2	12,5
Partner	4	14,8	2	14,3	1	6,2
Starši	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Delo si delijo	19	70,4	8	57,1	13	81,3
Obdelovanje zelenjavnega vrta						
Anketiranec	5	18,5	6	35,3	1	6,2
Partner	9	33,3	5	29,4	8	50
Starši	3	11,1	1	5,9	3	18,8
Delo si delijo	10	37,1	5	29,4	4	25
Oskrba sadovnjakov						
Anketiranec	6	22,2	4	26,7	3	23,1
Partner	5	18,5	5	33,3	3	23,1
Starši	9	33,3	3	20	1	7,7
Delo si delijo	7	26	3	20	6	46,1
Pobiranje sadja						
Anketiranec	0	0,0	0	0,0	1	7,7
Partner	1	3,7	0	0,0	1	7,7
Starši	6	22,2	2	14,3	1	7,7
Delo si delijo	20	74,1	12	85,7	10	76,9
Delo v vinogradu						
Anketiranec	1	3,8	0	0,0	0	0,0
Partner	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Starši	6	23,1	2	12,5	1	7,7
Delo si delijo	19	73,1	14	87,5	12	92,3
Pridelava vina in žganih pijač						
Anketiranec	8	30,8	5	31,2	9	69,2
Partner	6	23,1	5	31,2	3	23,1
Starši	11	42,3	4	25	1	7,7
Delo si delijo	1	3,8	2	12,6	0	0,0
Strojna košnja						
Anketiranec	12	44,4	7	41,2	7	43,8
Partner	12	44,4	8	47,1	5	31,2
Starši	0	0,0	1	5,9	0	0,0
Delo si delijo	3	11,2	1	5,9	4	25
Ročna košnja						
Anketiranec	11	40,7	6	35,3	10	62,5
Partner	10	37	7	41,2	5	31,2
Starši	4	14,8	2	11,8	0	0,0
Delo si delijo	2	7,4	2	11,8	1	6,2
Zmetavanje mrve						
Anketiranec	0	0,0	0	0,0	1	6,2
Partner	3	11,1	2	11,8	2	12,5
Starši	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Delo si delijo	24	88,9	15	88,2	13	81,3
Skupaj	27	100	17	100	16	100

PRILOGA E

VKLJUČEVANJE OTROK V KMEČKA IN GOSPODINJSKA DELA

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Molža						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Včasih	13	48,1	2	14,3	7	43,8
Nikoli	14	51,9	12	85,7	9	56,2
Krmljenje živali						
Vedno	1	3,7	3	17,6	4	25
Pogosto	14	51,9	5	29,4	6	37,5
Včasih	7	25,9	4	23,5	1	6,2
Nikoli	5	18,5	5	29,4	5	31,2
Čiščenje hleva						
Vedno	1	3,7	3	17,6	3	18,8
Pogosto	9	33,3	4	23,5	7	43,8
Včasih	12	44,4	5	29,4	1	6,2
Nikoli	5	18,5	5	29,4	5	31,2
Strojna poljska dela						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	3	11,1	5	29,4	5	31,2
Včasih	13	48,1	1	5,9	5	31,2
Nikoli	11	40,7	11	64,7	6	37,6
Ročna poljska dela						
Vedno	2	7,4	1	5,9	1	6,2
Pogosto	9	33,3	5	29,4	7	43,8
Včasih	11	40,7	4	23,5	3	18,8
Nikoli	5	18,5	7	41,2	5	31,2
Košnja						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	1	3,7	2	11,8	4	25
Včasih	8	29,6	3	17,6	6	37,5
Nikoli	18	66,7	12	70,6	6	37,5
Spravilo sena						
Vedno	4	14,8	3	17,6	3	18,8
Pogosto	10	37	2	11,8	5	31,2
Včasih	7	25,9	5	29,4	3	18,8
Nikoli	6	22,2	7	41,2	5	31,2
Siliranje						
Vedno	1	3,7	0	0,0	1	6,2
Pogosto	5	18,5	3	18,8	6	37,5
Včasih	10	37	0	0,0	3	18,8
Nikoli	11	40,7	13	81,2	6	37,5

Vključevanje otrok v kmečka in gospodinjstva dela (nadaljevanje)

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Pospravljanje						
Vedno	4	14,8	1	5,9	1	6,2
Pogosto	10	37	5	29,4	7	43,8
Včasih	9	33,3	6	35,3	3	18,8
Nikoli	4	14,8	5	29,4	5	31,2
Kuhanje						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	10	37	2	11,8	1	6,2
Včasih	9	33,9	7	41,2	8	50
Nikoli	8	29,6	8	47	7	43,8
Likanje						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	1	3,7	0	0,0	1	6,2
Včasih	11	40,7	1	5,9	4	25
Nikoli	15	55,6	16	94,1	11	68,8
Pranje						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	2	7,4	0	0,0	1	6,2
Včasih	8	29,6	1	5,9	3	18,8
Nikoli	17	63	19	94,1	12	75
Nakupovanje						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	5	18,5	1	5,9	0	0,0
Včasih	13	48,1	10	58,8	9	56,2
Nikoli	9	33,3	6	35,3	7	43,8
Varstvo mlajših otrok						
Vedno	2	7,4	0	0,0	1	6,2
Pogosto	10	37	7	41,2	6	37,5
Včasih	7	25,9	7	41,2	5	31,2
Nikoli	8	29,6	3	17,6	4	25
Skupaj	27	100	17	100	16	100

PRILOGA F

POGOSTOST UKVARJANJA S PROSTOČASNIMI AKTIVNOSTMI

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Pogovor z družino						
Redno	19	70,4	15	88,2	11	68,8
Včasih	8	29,6	2	11,8	5	31,2
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Poslušanje radia						
Redno	5	18,5	2	11,8	1	6,2
Včasih	18	66,7	13	76,5	12	75
Nikoli	4	14,8	2	11,8	3	18,8
Gledanje televizije						
Redno	14	51,9	5	29,4	7	43,8
Včasih	13	48,1	12	70,6	9	56,2
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Branje časopisov, revij						
Redno	11	40,7	2	11,8	0	0,0
Včasih	16	59,3	14	82,4	12	75
Nikoli	0	0,0	1	5,9	4	25
Branje knjig						
Redno	2	7,4	3	17,6	0	0,0
Včasih	13	48,1	11	64,7	2	12,5
Nikoli	12	44,4	3	17,6	14	87,5
Igra z otroki						
Redno	13	48,1	11	64,7	7	43,8
Včasih	14	51,9	6	35,3	9	56,2
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Udeležba verskih obredov						
Redno	14	51,9	10	58,8	9	56,2
Včasih	11	40,7	6	35,3	4	25
Nikoli	2	7,4	1	5,9	3	18,8
Obiskovanje sorodnikov, prijateljev						
Redno	2	7,4	2	11,8	1	6,2
Včasih	24	88,9	15	88,2	15	93,8
Nikoli	1	3,7	0	0,0	0	0,0

Pogostost ukvarjanja s prostočasnimi aktivnostmi (nadaljevanje)

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Kino, gledališče						
Redno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Včasih	5	18,5	4	23,5	1	6,2
Nikoli	22	81,5	13	76,5	15	93,8
Hoja na izlete						
Redno	2	7,4	2	11,8	0	0,0
Včasih	13	48,1	9	52,9	3	18,8
Nikoli	12	44,4	6	35,3	13	81,2
Ukvarjanje s športom						
Redno	3	11,1	4	23,5	0	0,0
Včasih	12	44,4	8	47,1	8	50
Nikoli	12	44,4	5	29,4	8	50
Družabne igre z družino						
Redno	11	40,7	9	52,9	7	43,8
Včasih	16	59,3	8	47,1	9	56,2
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Hoja na sprehode						
Redno	3	11,1	3	17,6	0	0,0
Včasih	17	63	13	76,5	13	81,2
Nikoli	7	25,9	1	5,9	3	18,8
Obiskovanje prireditev, koncertov						
Redno	0	0,0	2	11,8	0	0,0
Včasih	19	70,4	13	76,5	9	56,2
Nikoli	8	29,6	2	11,8	7	43,8
Skupaj	27	100	17	100	16	100

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Darja ZALETELJ

**USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA NA
NA KMETIJAH V OBČINI TREBNJE**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**RECONCILIATION OF WORK AND FAMILY LIFE ON FARMS IN
THE MUNICIPALITY OF TREBNJE**

GRADUATION THESIS
University studies

Ljubljana, 2009

Diplomska naloga je zaključek Univerzitetnega študija agronomije. Delo je bilo opravljeno na Katedri za agrometeorologijo, urejanje kmetijskega prostora ter ekonomiko in razvoj podeželja, Oddelka za agronomijo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Anketa je bila izvedena na kmetijah na območju občine Trebnje.

Študijska komisija oddelka za agronomijo je za mentorico diplomskega dela imenoval doc. dr. Majdo Černič Istenič.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. dr. Franc BATIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: doc. dr. Majda ČERNIČ ISTENIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: prof. dr. Ivan KREFT
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Datum zagovora:

Diplomsko delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisana se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehnične fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddala v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Darja Zaletelj

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Dn
DK	UDK 631.1.017.3:316.334.55/56(497.4 Trebnje) (043.2)
KG	kmečka družina/delo na kmetiji/prosti čas/usklajevanje dela in družine/anketa
KK	AGRIS E50
AV	ZALETELJ, Darja
SA	ČERNIČ ISTENIČ, Majda (mentorica)
KZ	SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo
LI	2009
IN	USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA NA KMETIJAH V OBČINI TREBNJE
TD	Diplomsko delo (univerzitetni študij)
OP	X, 39, (19) str., 30 pregl., 2 sl., 6 pril., 22 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AI	S problemom usklajevanja delovnega in družinskega življenja se soočajo vse poklicne skupine, med njimi vse bolj tudi kmečko prebivalstvo. Namen diplomske naloge je bil na primeru izbranih prebivalcev občine Trebnje pokazati, kako ta problem usklajevanja rešujejo kmečke družine. Želeli smo ugotoviti ali se življenje članov kmečkih družin, ki svoj glavni vir dohodkov pridobivajo iz kmetijstva, razlikuje od življenja članov kmečkih družin, ki jim glavni vir dohodkov predstavlja zaposlitev izven kmetijstva. Rezultati ankete kažejo, da je večini anketirancev glavni vir zaslužka zaposlitev izven kmetijstva, kar jim predstavlja dodatno obremenitev pri usklajevanju delovnega in družinskega življenja, saj so več kot osem ur na dan zdoma. Njihove kmetije so v primerjavi z tistimi, ki se preživljajo zgolj od dohodkov iz kmetijstva manjše. Pri usklajevanju dela in prostega časa večinoma sodelujejo vsi člani družine, tako da si dela delijo glede na posameznikove sposobnosti. Pomembno delovno silo pri različnih gospodinjskih in kmečkih delih predstavljajo stari starši, ki so v veliki meri vključeni tudi v varstvo otrok. Po drugi strani pa so tudi kmečki otroci tisti, ki s svojo prisotnostjo pri delovnih opravilih razbremenijo starše in prispevajo k večji količini prostega časa ter lažjemu usklajevanju delovnih in prostočasnih aktivnosti. Zaradi vseh delovnih obveznosti si anketiranci največ časa za družinsko življenje vzamejo ob večerih in ob koncu tedna, ko je manj dela in ko otroci pridejo iz šole. Ta čas izkoristijo za družinski pogovor, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih, igro z otroki, gledanje televizije ipd. Večina vprašanih je bila mnenja, da imajo dovolj časa za družinsko življenje.

KEY WORDS DOCUMENTATION

- ŠD Dn
- DK UDC 631.1.017.3:316.334.55/56(497.4 Trebnje) (043.2)
- KG peasant family/work on the farm/leisure/reconcile work and family/survey
- KK AGRIS E50
- AV ZALETELJ, Darja
- SA ČERNIČ ISTENIČ, Majda (supervisor)
- KZ SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
- ZA University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Agronomy
- LI 2009
- IN RECONCILIATION OF WORK AND FAMILY LIFE ON FARMS IN THE
MUNICIPALITY OF TREBNJE
- TD Graduation Thesis (University studies)
- OP X, 39, (19) p., 30 tab., 2 fig., 6 ann., 22 ref
- IJ sl
- JI sl/en
- AI Nowadays people from all professional groups are faced with difficulties of reconciliation of their private and professional life. This issue is more and more evident by the rural population too. The thesis studied a selected group of farmers in the municipality of Trebnje considering their ways of reconciling between private and professional life. The focus of the thesis is on differences between farmers who work on farm full-time and farmers who have an off-farm full-time job. The main source of family income for the majority of respondents represents the full-time off-farm job, which puts additional burden on the combining of professional and private life due to the fact that they are away from home for more than eight hours per day. In comparison with full-time farmers their farms are much smaller. Therefore, the work on their farms is divided among all family members according to their individual capabilities. An important role of grandparents on those farms is also the care of grandchildren while their parents are at work. On the other hand children at their late teenage period already take a considerable part of the burden of farming from their parents' shoulder. In this way children importantly contribute to the amount of spare time of their families. The respondents spend the most of their spare time with their family members at the evenings and during the weekends. At that time children are at home and most of the work on farm is already done. They spend that time for discussing private problems, helping children with their school.

KAZALO VSEBINE

Ključna dokumentacijska informacija (KDI).....	III
Key words documentation (KWD).....	IV
Kazalo vsebine.....	V
Kazalo preglednic.....	VII
Kazalo slik.....	IX
Kazalo prilog.....	X
1 UVOD	1
2 PREGLED OBJAV	2
2.1 KMEČKA DRUŽINA.....	2
2.1.1 Kmečka družina v preteklosti	3
2.1.2 Kmečka družina danes.....	5
2.2 DELO NA KMETIJI IN V KMEČKEM GOSPODINJSTVU	6
2.2.1 Značilnosti delitve dela na kmetiji	6
2.3 USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA	8
2.3.1 Starševski dopust	9
2.3.2 Otroško varstvo	9
2.3.3 Delodajalci in delovno okolje.....	10
2.3.4 Gospodinjsko in skrbstveno delo	11
2.4 OBČINA TREBNJE.....	12
2.4.1 Življenje in delo	12
2.4.2 Statistični podatki za občino Trebnje	12
3 MATERIALI IN METODE	13
3.1 DOLOČITEV VZORCA IN ZBIRANJE PODATKOV	13
3.2 ANKETNI VPRAŠALNIK	13
3.3 ANALIZA PODATKOV	13
4 REZULTATI.....	14
4.1 OSNOVNI PODATKI O ANKETIRANCIH	14
4.1.1 Skupine kmetij glede na vrsto dejavnosti in vir dohodka.....	14
4.1.2 Izobrazba anketirancev in njihovih partnerjev	14
4.1.3 Število otrok v družini.....	15
4.1.4 Starost najmlajšega otroka	15
4.1.5 Velikost kmetije glede na površino obdelovalnih zemljišč	15
4.1.6 Gospodarjenje na kmetiji	16
4.1.7 Zaposlitveni status anketiranca in partnerja.....	16
4.2 DELO (ZAPOSILITEV IZVEN KMETIJE, GOSPODINJSKA DELA, DELA NA KMETIJI TER VARSTVO OTROK)	17
4.2.1 Pogodba o delu	17
4.2.2 Delovni čas anketirancev ter razporeditev delovnega časa	17
4.2.3 Dnevna poraba časa za zaposlitev skupaj s prevozom.....	18

4.2.4	Zadovoljstvo anketirancev s trenutno zaposlitvijo.....	18
4.2.5	Podatek o podjetju.....	19
4.2.6	Vpliv službenih obveznosti na družinsko življenje in obratno.....	19
4.2.7	Delitev odločanja v gospodinjstvu.....	21
4.2.8	Delitev dela v gospodinjstvu ter dnevna poraba časa za gospodinjska dela.....	22
4.2.9	Delitev dela na kmetiji ter dnevna poraba časa za vsa kmečka dela.....	22
4.2.10	Vključevanje otrok v kmečka in gospodinjska dela.....	23
4.2.11	Usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok.....	23
4.2.12	Koriščenje starševskega dopusta.....	24
4.2.13	Sodelovanje pri kmečkih in gospodinjskih delih v času porodniškega dopusta..	24
4.2.14	Varstvo predšolskih otrok.....	25
4.2.15	Življenje otrok na podeželju.....	26
4.3	PROSTI ČAS, DRUŽINSKO ŽIVLJENJE NA KMETIJI.....	28
4.3.1	Pogostost ukvarjanja s prostočasnimi aktivnostmi.....	28
4.3.2	Prosti čas kmečkih družin in izkoriščenost le tega.....	30
5	RAZPRAVA IN SKLEPI.....	31
5.1	RAZPRAVA O REZULTATIH.....	31
5.2	SKLEPI.....	35
6	POVZETEK.....	36
7	VIRI.....	38
	ZAHVALA	

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	Skupine kmetij, glede na vrsto dejavnost in vir dohodka.....	14
Preglednica 2:	Izobrazba anketirane osebe in partnerja.....	15
Preglednica 3:	Število otrok v družini.....	15
Preglednica 4:	Starost najmlajšega otroka.....	15
Preglednica 5:	Velikost kmetij glede na obseg obdelovalnih površin.....	16
Preglednica 6:	Gospodarjenje na kmetiji.....	16
Preglednica 7:	Zaposlitveni status anketiranca in partnerja.....	17
Preglednica 8:	Pogodba o delu.....	17
Preglednica 9:	Delovni čas anketirancev.....	18
Preglednica 10:	Razporeditev delovnega časa.....	18
Preglednica 11:	Povprečna dnevna poraba časa anketirancev za zaposlitev skupaj s prevozom.....	18
Preglednica 12:	Zadovoljstvo anketirancev z trenutno zaposlitvijo.....	19
Preglednica 13:	Podatek o podjetju (zasebno, javno, mešano).....	19
Preglednica 14:	Vpliv službenih obveznosti na družinsko življenje in obratno.....	20
Preglednica 15:	Čas, porabljen za opravila v gospodinjstvu.....	22
Preglednica 16:	Čas, porabljen za opravila na kmetiji.....	23
Preglednica 17:	Najboljša možna rešitev za usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok.....	24
Preglednica 18:	Koriščenje starševskega dopusta.....	24
Preglednica 19:	Delo v času porodniškega dopusta.....	25
Preglednica 20:	Možnosti za varstvo predšolskih otrok.....	25
Preglednica 21:	Oblike varstva predšolskih otrok.....	26
Preglednica 22:	Varstvo otrok v popoldanskem času.....	26
Preglednica 23:	Vpliv življenjskega okolja na vzgojo otrok	27
Preglednica 24:	Prednosti življenja otrok na podežlju	27
Preglednica 25:	Prikrajšanost kmečkih otrok zaradi življenja na podežlju	27
Preglednica 26:	Medsebojni odnosi v družini	28
Preglednica 27:	Dnevna poraba časa za prostočasne aktivnosti.....	28
Preglednica 28:	Prostočasne dnevne aktivnosti glede na porabo časa.....	29

Preglednica 29:	Možnosti družin za planinarjenje, daljša potovanja,.....	30
Preglednica 30:	Čas za ukvarjanje z otroki.....	30

KAZALO SLIK

Slika 1:	Delitev odločanja v gospodinjstvu (partnerja odločata skupaj).....	21
Slika 2:	Delitev odločanja v gospodinjstvu (partnerja odločata skupaj) (nadaljevanje)	22

KAZALO PRILOG

Priloga A: Anketni vprašalnik

Priloga B: Delitev dela v gospodinjstvu

Priloga C: Odločanje v gospodinjstvu

Priloga D: Delitev dela na kmetiji

Priloga E: Vključevanje otrok v kmečka in gospodinjstva dela

Priloga F: Pogostost ukvarjanja s prostočasnimi aktivnostmi

1 UVOD

Zdi se, da je glavni problem usklajevanja dela in družine to, da ga vodi posebna povezava podmen, ki postavljajo določenim vidikom razmerja med delom in družino večje prednosti. Na prvem mestu teh povezav je otrok in njegove potrebe oz. blaginja. Posebna prioriteta v razmerju delo-družina je dana tudi delu oz. zaposlitvi, ob predpostavki, da so vsi odrasli aktivno prisotni na trgu delovne sile in so sposobni skrbeti zase in za družino. Dandanes so zaposleni starši, še posebno ženske močno obremenjeni tako z zahtevami svojega delovnega okolja kakor tudi družbenimi pričakovanji glede skrbi za družino, otroke in zaradi vse bolj intenzivnega staranja družbe tudi za ostarele. Prizadevanja za večjo kakovost človekovega življenja povezujejo delo in prosti čas, kajti le celota obeh določa človekovo uspešnost in zadovoljstvo. Medsebojno učinkovanje dela in prostočasnih aktivnosti pa hkrati omogoča, da probleme, težave ali morebitne neuspehe v enem delu te celote človek nadomesti z učinkovitostjo in zadovoljstvi, ki jih doživlja v drugem delu.

S problemom usklajevanja delovnega in družinskega življenja se soočajo vse poklicne skupine, med njimi vse bolj tudi kmečko prebivalstvo. Dejstva, da se delovni dan kmeta ne začne in konča ob točno določeni uri, da se dolžina delovnega dne spreminja glede na letni čas, vremenske razmere in delovne konice, vplivajo na drugačno razporeditev in izrabo prostega časa kmečkih družin oziroma predstavljajo dodaten problem pri usklajevanju dela in družine. Vse več članov kmečkih družin, si poleg kmetovanja poišče dodatno zaposlitev izven kmetije, saj so dohodki iz kmetijstva premajhni za zadovoljevanje vsakdanjih življenjskih potreb. Zaposlitev tako predstavlja dodatno obremenitev pri usklajevanju dela in družine na kmetiji. Raziskav na tem področju v Sloveniji ni. Namen diplomske naloge je na primeru izbranih prebivalcev občine Trebnje pokazati, kako ta problem usklajevanja rešujejo kmečke družine.

NAMEN NALOGE

Namen naloge je bil predstaviti vsakdanje življenje članov kmečkih družin, še zlasti njihovo razporejanje časa za delo in družinske obveznosti (skrb za otroke, ostarele in bolne člane družin) ter prostočasne aktivnosti. Namen je bilo ugotoviti, ali se življenje članov kmečkih družin, ki svoj glavni vir dohodkov pridobivajo iz kmetijstva, razlikuje od življenja članov kmečkih družin, ki jim glavni vir dohodkov predstavlja zaposlitev izven kmetijstva.

DELOVNA HIPOTEZA

V nalogi smo postavili hipotezo, da člani kmečkih družin, ki se ukvarjajo samo s kmetovanjem, lažje usklajujejo družinsko in delovno življenje in imajo več prostega časa kot člani kmečkih družin, ki so poleg kmetovanja vključeni tudi v druge pridobitne nekmetijske dejavnosti.

2 PREGLED OBJAV

2.1 KMEČKA DRUŽINA

Biti kmet/kmetica, pomeni sprejeti delo na kmetiji kot način življenja. Kmetu življenje pomeni delo in obratno. Sprejetje življenja kot dela je povezano z gospodarsko usmeritvijo kmečke družine. Kmetija je z družino usodno povezana. Kmetija brez kmečke družine ne more delovati, ali zelo težko deluje kot učinkovita produkcijska enota. Člani kmečke družine praviloma predstavljajo edino delovno silo na kmetiji, če zanemarimo občasno pomoč ali izmenjavo pomoči. Hkrati pa se na podeželju tudi večina socialnih stikov odvija v okviru družine (Barbič, 1989a).

Kot kmečko družino opredeljujemo družino, kjer odrasli in delovno sposobni člani skupaj delajo na družinskem posestvu. Med značilnostmi kmečke družine avtorica navaja naslednje:

- kmečka družina je proizvodna skupnost,
- v kmečki družini delitev dela temelji na osnovi generacijske pripadnosti vseh delovno sposobnih članov družine,
- družinska skupnost omogoča eksistenco vsem članom družine,
- kmečka družina predstavlja vseobsežno življenjsko skupnost.

Nastete značilnosti vsaj do neke mere še danes veljajo za kmečke družine na čistih kmetijah, nikakor pa ne za družine iz mešanih in dopolnilnih kmetij, katerih člani pridobivajo dohodek tudi iz nekmetijske dejavnosti. V vseh kmečkih družinah vsaj v Sloveniji delitev dela ne temelji le na generacijski pripadnosti družinskih članov, temveč je vezana tudi na njihov spol (Barbič 1990).

Ker v kmečkem gospodinjstvu običajno živi več generaciji, razlikujemo med kmečko družino in kmečkim gospodinjstvom. H kmečkemu gospodinjstvu štejejo vsi člani, ki živijo na družinski kmetiji in trošijo skupaj vsaj del dohodkov ne glede na njihov izvor. Lahko so med seboj v bližnjem ali dalnem sorodstvu, ali pa med njimi sploh ni nikakršnih sorodstvenih vezi (Barbič 1990). Nasprotno pa kmečko družino tvorijo le starši in njihovi otroci (t.i. monogamna družina). Vendar o kmečki družini govorimo tudi v primerih, ko gre za tako imenovano patriarhalno (razširjeno) družino, čeprav se zdi izraz kmečko gospodinjstvo bolj primeren. Kljub razlikam med pojmom kmečka družina in kmečko gospodinjstvo jih mnogi avtorji uporabljajo kot sinonima, saj so danes člani kmečkih gospodinjstev praviloma med seboj v sorodu, v nasprotju s kmečkimi gospodinjstvi v Evropi v 19. stol., ko so bili poleg družinskih članov vključeni tudi najeti služabniki (dekle/hlapci) (Barbič 1990).

Sorodstvenost odnosov med člani kmečkega gospodinjstva opredeljuje socialne odnose, katerih bistvo je solidarnost in medsebojno sodelovanje, kar se kaže tudi v sami organiziranosti delovnih procesov. Kljub veliki stopnji medsebojnega sodelovanja in solidarnosti med člani, je za kmečke družine značilna tradicionalnost medsebojnih odnosov, ki mladim v večini primerov ne ustreza (Barbič 1989a).

Danes kot družinsko opredeljujemo vsako kmetijo, na kateri se s kmetijsko pridelavo ukvarjajo člani kmečke družine ali kmečkega gospodinjstva ne glede na to, ali pridobivajo dohodek samo s kmetovanjem ali tudi iz drugih dejavnosti.

Gre torej za socialno in gospodarsko skupnost, katere člani si delijo delovne in druge obveznosti s ciljem, ustvariti potreben dohodek in zagotoviti zadovoljevanje potreb svojih članov (Barbič, 1990).

Kmečka družina ali gospodinjstvo ustvarja s kmetijsko dejavnostjo vsaj del dohodka bodisi v denarju, ki ga dobi s prodajo pridelkov, bodisi s pridelki za samooskrbo (Barbič, 1990). Zgolj višji dohodek kot rezultat učinkovite tržne pridelave ni edini cilj sodobnih družinskih kmetij, temveč je njihov cilj tudi optimalno razmerje med dohodkom in kakovostjo življenja, ki jo označujejo številne nematerialne dobrine, kot so medsebojno razumevanje, ljubezen, prijateljstvo, zdravje, zadovoljstvo v poklicu ipd. (Barbič, 1990). Za obstoj in prihodnost družinskih kmetij so bistvenega pomena člani jedra kmečke družine, med katere A. Barbič (1984) uvršča gospodarja/moža gospodarice, gospodarico/ženo gospodarja in naslednika/naslednico, če je že dopolnil(a) 15 let in je odločen(a), da bo prevzel(a) kmetijo.

Kmečka družina pa nima pomembne vloge le v okviru družinskega kmetovanja, temveč je tudi nepogrešljiv dejavnik poseljenosti podeželja. Problem izvajanja obeh vlog družinskih kmetij je v dejstvu, da se mladi v vse manjšem številu odločajo za življenje na podeželju in delo na kmetiji, ker nimajo enakih/dobrih možnosti za ustvarjanje dohodka (v kmetijstvu in/ali zunaj njega), ter zadovoljevanja drugih potreb kot njihovi vrstniki v mestih. Družinske kmetije so brez mladih, ki bi jih nasledili, obsojene na propad (Barbič, 1989a). Problem propadanja kmetij pri nas ni nov. Že dolgo smo priče odhajanju mlajšega prebivalstva v mesta in staranju kmečkega prebivalstva, ki ne more več delati na kmetiji. Posledica odhoda mladih iz kmetij je tudi upadanje števila rojstev na kmetijah, posebej še zato, ker tudi mladi, ki so ostali na kmetijah, vse težje najdejo življenjskega partnerja. Kot posledica pospešene deagrarizacije se v kmetijstvu pojavlja izrazito neuravnotežena spolna struktura prebivalstva. Pravzaprav prihaja do nekega navideznega paradoksa. Na eni strani podatki kažejo, da je med kmečkim prebivalstvom več žensk kot moških, na drugi strani pa velja na tem mestu izpostaviti problem, ki je vezan za socialno reprodukcijo individualnih kmečkih gospodarjev. Povečuje se zlasti število kmečkih fantov, ki ne morejo najti deklet za poroko na kmetijo. Delež neporočenih kmetov se naglo večja, za aktivno kmetovanje pa je še kako pomembna generacijska kontinuiteta (Hribernik, 1987).

Čeprav je kmečkim fantom pa tudi dekletom, ki bodo prevzeli kmetijo, težko najti partnerja, ki bi bil pripravljen z njimi deliti usodo slovenskega kmeta, pa podatki o izjemno majhnem številu razvezanih kmetov in kmetic opozarjajo na izredno stabilnost kmečke družine, kar bi morda veljalo izpostaviti kot prednost poroke s kmetom ali kmetico. Seveda pa takšna »prednost« hkrati lahko tudi pomeni, da se je kmetu/kmetici težje razvezati kot njihovim vrstnikom, ki živijo v mestu in ne na deželi, kjer tradicionalne vrednote razveze ne odobravajo (Barbič, 1989b). Poleg tega pa razvezo zakonske zveze med kmetom in kmetico ovirajo tudi objektivni razlogi, med katere v prvi vrsti sodi problem delitve premoženja, saj sta le v 19,7 odstotkov (od 2052 anketiranih kmetij) lastnika zemlje mož in žena, v 46,8 odstotkov primerov je lastnik mož, v 16,8 odstotkov primerov žena, v 16,6 odstotkov primerov pa so lastniki stari starši ali kdo drug (Barbič, 1984).

2.1.1 Kmečka družina v preteklosti

Kmečko gospodinjstvo v zahodni in srednji Evropi do 19. stoletja ni zajemalo le družinskih članov, ki so si bili v krvnem in priženjenem sorodstvu, temveč so bili pogosto v gospodinjstvo vključeni tudi samski posli. Proti koncu 19. stoletja so se posli, služinčad in druge pomožne delovne moči umaknili iz kroga kmečke družine.

Kmečko gospodinjstvo se je številčno vse bolj krčilo. V 20. stoletju kmečko gospodinjstvo vključuje le krvno in priženjeno sorodstvo (Sieder, 1998). Kmečko družino je načeloma vodil kmečki par. To je bilo razvidno tudi iz delitve dela na gospodarstvu. Kmet je imel nadzor nad moškimi delovnimi močmi, kmetica pa nad ženskimi. Delitev dela med spoloma, je bila odvisna od področja in gospodarskega pomena določenih opravil na kmetiji (Sieder, 1998; Dyczewski, 1999).

Čim bolj je bilo neko delovno področje v središču ekonomskega interesa, obravnavano kot poklic in naravnano na trgovanje onkraj regionalnih meja, tem večji delež moških je bil vključen v taka opravila. Tesneje ko je bila neka dejavnost povezana z gospodinjstvom, tem bolj verjetno je bilo, da so ta dela opravljale ženske. Čim bolj zapletene so bile naprave in stroji, ki so jih potrebovali za delo, tem bolj pomemben je bil delež moških pri tovrstnih opravilih. Enako je veljalo za opravila, ki so zahtevala večjo uporabo moči. Čim bolj precizno je bilo neko delo, čim več spretnosti je zahtevalo in čim bolj enolično je bilo, tem bolj verjetno so ga opravljale ženske. Vendar se je od tega vzorca tudi odstopalo; ženske so se vedno znova vključevale v dela na travnikih in poljih, kjer so rahljale grude za plugom, ruvale plevel, kosile, grabile seno in pomagale pri spravilu. Prav tako pa so opravila, ki so na nekem področju veljala za tipična moška opravila, lahko v nekem drugem okolju veljala za domeno žensk (Sieder, 1998).

Pretekle generacije niso imele izkušnje z razvezami, predvsem na kmetijah ne, kar se pozna še danes (Sieder, 1998). Makarovič (1995) ugotavlja, da je statistično najmanj razvez med zakonci na kmetijah. Zatrjevanje, da med njimi vlada večje razumevanje in ljubezen bi lahko bila ohlapna in hkrati neresnična. Vzrok temu, da je ločitev manj, pa so lahko vera, otroci, mnenje sosedov in navsezadnje kmetija ter skupno opravljanje kmečkih opravil. Barbič (1993) ocenjuje, da kmetija daje članom družine ekonomsko in socialno varnost, ki je ni moč razdeliti na več delov. K ohranjanju zadovoljivih medsebojnih odnosov na kmetijah prispeva tudi pozitivno mišljenje in iskanje pozitivnih lastnosti med partnerji (Makarovič, 1995). Zakonci v urbanem okolju lažje sprejemajo razvezo kot kmetje (Barbič, 1993).

Kmečka družina je v preteklosti veljala za patriarhalno. Predvsem se je to kazalo v nezaupanju mož do svojih žena. Možje so vse do uvedbe industrijskega meznega dela imeli svoje žene »na obeh«. Ženske so opravljale dela na domu v bližini svojih soprogov in niso opravljale plačanih del, vsaj v večji meri ne. Življenjski krog žensk je bil omejen na kmečko gospodinjstvo, trg, cerkev in zbor faranov.

Družinske odnose v preteklosti so zaznamovali tudi odnosi do otrok. Ti so bili pogostokrat površina, na katero so odrasli projicirali svoje težave (Sieder, 1998). Kmečki otroci so bili obravnavani kot delovna sila. Že zelo kmalu so bili vključeni v svet odraslih. Čim so dosegli določeno telesno moč, so bili vključeni v delovna opravila na kmetiji. S stopnjevanjem storilnosti se je otrokom stopnjeval tudi njihov ugled v hiši, količina hrane in simboličen vrstni red pri mizi. S tem ni rečeno, da odnosi niso imeli nobene »emocionalne kvalitete«, ali pa da matere niso gojile nobenih čustev do svojih otrok. Starši niso svojih čustev kazali preko govora in empatije, ampak preko simbolov in ritualnih vedenjskih vzorcev. Preteklost priča o precejšnjem številu umrlih novorojenčkov, slabi oskrbi in negi otrok zaradi pomanjkanja znanja, vendar pa so starši vedno pazili, da so bili novorojenčki takoj po rojstvu krščeni. Kljub navidezni hladnosti v odnosih za današnje oči, so bili tovrstni obredi orodje, s katerim so starši pokazali svojim otrokom naklonjenost.

2.1.2 Kmečka družina danes

Način življenja na kmetiji danes še vedno narekuje posebno delitev dela med družinskimi člani. Opravila na kmetiji ostajajo tradicionalno deljena na tipično ženska, moška in skupinska. Černič Istenič (2002) ugotavlja, da se v gospodinjstva dela večinoma vključujejo le ženske. Moški se bolj ukvarjajo s t.i. »tehničnimi« opravili v in izven hiše. Skrb za otroke in ostarele je še vedno največkrat žensko delo, medtem ko si starša igro z otroki pogosto delita. Odločanje v gospodinjstvu je pomembno za življenje v kmečkem gospodinjstvu. Černič Istenič (2002) ugotavlja, da skorajda ni področja sprejemanja odločitev, kjer bi odločal le moški ali le ženska. Odločitve v večini kmečkih gospodinjstev sprejemata mož in žena skupaj. Ker so tri generacijske družine v kmečki populaciji kar trikrat bolj pogoste kot v mestih, je tudi vpliv večjega števila članov gospodinjstva na odločitve v gospodinjstvu večji.

V kmečkem gospodinjstvu pogosto živita starejši in mlajši zakonski par. Nekako samoumevno je, da mlajši par izkazuje spoštovanje starejšemu paru. Spoštovanje starejših je ena najpomembnejših vrednot v kmečkih družinah, ki se prenaša iz roda v rod. Spoštovanje starejših je prisotno že pri majhnih otrocih, še posebej je to izrazito na samotnih kmetijah (Makarovič, 1995).

Ženske, ki živijo na kmetiji, si danes pogosto poiščejo zaposlitev v nekmetijski dejavnosti. Gidarakou (1999) z raziskavo na podeželju v Grčiji ugotavlja, da je zaposlitev ženskam izredno pomembna. Tudi tiste ženske, ki niso zaposlene zunaj kmetije, si na kmetijah pogostokrat najdejo svojo zaposlitev v dopolnilnih dejavnostih: kmečki turizem, pridelovanje raznih poljščin, prodajanje na tržnici in druge majhne podjetne storitve, ki so koristne v danem okolju. Te dejavnosti so ključne za zadrževanje mladih žensk na kmetijah. Do podobnih ugotovitev je prišla tudi Barbič (1994), ki je raziskovala razloge precej manjše pripravljenosti današnjih podeželskih deklet za poroko na kmetijo kot v preteklosti. Kmečka dekleta so poroki na kmetijo dandanes manj naklonjena kot v preteklosti, ker kmečki poklic v družbi ni cenjen, zaslužek od kmetijstva je premajhen, izšolale so se za drug poklic, kmečki fantje nimajo časa za sklepanje znanstev, na deželi ni zasebnosti in ker kmetice nimajo možnosti izrabiti porodniški dopust. Kmetje danes tako težje dobijo ženo, celo tisti, z dobro opremljenih in učinkovitih kmetij (Barbič, 1994). Tudi viri drugje po svetu (Gidarakou, 1999) poročajo, da dekleta negativno vrednotijo zaposlitev na kmetiji in s tem tudi življenje na kmetiji.

2.2 DELO NA KMETIJI IN V KMEČKEM GOSPODINJSTVU

Delo je kot zavestno človekovo delovanje temelj razvoja človeštva skozi vse zgodovinske formacije. Človek ne dobi materialnih dobrin, kakršne potrebuje za svoje življenje, že v naravi, temveč mora naravne dobrine v večini primerov z delom pridelati, preden jih lahko uporabi za zadovoljevanje svojih potreb. Delo je torej smotrna človekova dejavnost, skozi katero človek obdeluje, spreminja in prilagaja snovi, ki jih črpa iz narave za zadovoljitev svojih potreb. Delo je tako osnovni pogoj človekovega obstoja in razvoja. V tem pogledu je delo proces med človekom in naravo, naravni pogoj za obstoj človeka in družbe. V delovnem procesu človek ne nastopa izolirano, temveč sama narava dela zahteva, da v delovnem procesu sodeluje z drugimi ljudmi v okviru določene globalne družbe (Kyovsky, 1978).

Delo je proces uporabe delovne sile človeka. Kot delovno silo ali tudi delovno zmožnost pa opredeljujemo celoten splet telesnih in duhovnih sposobnosti, ki jih ima na voljo posameznik in, ki jih uporablja pri delu, pri proizvodjanju uporabnih vrednosti. Osnovne telesne in duhovne sposobnosti, ki so potrebne za delo, so dane človeku po naravi. Te sposobnosti zadostujejo za opravljanje »enostavnega dela«. Z izkušnjami, ki jih človek pridobiva pri delu in zlasti s šolanjem si razširja svoje delovne sposobnosti tudi za opravljanje bolj zahtevnega sestavljenega dela, za katerega je potrebna večja stopnja izkušenosti, spretnosti, znanja, delovnih navad. Delovna sila se pri delu izrablja, vendar se kot živa sila človeka tudi obnavlja. Za to so potrebni nekateri pogoji: hrana, počitek. Delitev dela je nujen in naraven pogoj obstoja vsake družbe. Vsa opravila, ki jih je potrebno opravljati v določeni družbi, da sploh lahko normalno deluje, je mogoče opravljati le s pomočjo delitve dela (Kavčič, 1979).

2.2.1 Značilnosti delitve dela na kmetiji

Kmetijstvo je ena najstarejših človeških proizvodnih dejavnosti, saj so ljudje prej kot vse drugo morali pridelovati živež. Kot proizvodnja hrane, je bila to dejavnost vseh ljudi. Z razvojem družbe in s tehnološkim razvojem je kmetijstvo ostalo sestavni del družbene delitve dela. Delo na družinski kmetiji se razlikuje od dela v drugih družbenih skupnostih, kot tudi od dela v nekmečkih gospodinjstvih. Značilnosti kmečkega dela so povezane s proizvodno usmeritvijo kmetije. Kmetijska proizvodnja je raznovrstna in zavzema veliko število različnih del. Delo na družinski kmetiji predstavlja skupek aktivnosti posameznih družinskih članov, ki si posamezna opravila bodisi delijo bodisi jih opravljajo skupaj (First-Dilić, 1973, cit. po Bahor 1991).

Glede na prostor izvajanja dela, delimo delo na kmetiji na (First-Dilić, 1973, cit. po Bahor 1991):

- dela na njivi, travniku, v gozdu, v vinogradu (oranje, okopavanje, gnojenje, setev, pospravljanje sena)
- dela v hlevu, na dvorišču (molža, krmljenje živine, delo na vrtu)
- dela v gospodinjstvu (kuhanje, pospravljanje, pranje, šivanje, vsakdanji nakupi)

Kmet poleg pridelovanja živeža opravlja tudi dela, ki sodijo v druge dejavnosti in poklice. Kot lastnik večine sredstev za proizvodnjo je kmet istočasno proizvajalec in trgovec, podjetnik in delovodja, organizator in izvrševalec. Kmet ne samo obdeluje zemljo in redi živino, temveč je tudi mehanik, zidar.

Tudi gospodinja poleg kmetijskih del, ki ji pripadajo v delitvi dela na kmetiji in znotraj gospodinjstva, opravlja tudi druga dela, kot so predelava proizvodov, peka kruha, šivanje oblačil, ipd. (Stojanov, 1977, cit. po Bahor 1991).

Veliko kmetov je brez strokovne kmetijske izobrazbe. To pa ne pomeni, da so kmetje neizobraženi. Njihova izobrazba ni visoka, temveč je široka. Kmet mora znati delati z traktorjem, drugimi stroji in uporabljati kemične pripravke. Njegovo znanje v glavnem temelji na izkušnjah (Stojanov, 1977, cit. po Bahor 1991). Razvoj družbene delitve dela in nove tehnologije silijo kmete, da vse bolj usmerjajo svoje kmetije v specializirano pridelavo. Raznovrstnost njihovega dela se je s tem znatno zožila v primerjavi s tradicionalno pridelavo, v kateri kmetija prideluje raznovrstne proizvode za lastne potrebe in za prodajo (Stojanov, 1977, cit. po Bahor 1991).

Delovno silo na kmetiji predstavljajo aktivni in delovno sposobni člani gospodinjstva, ki živijo na kmetiji. Največkrat je udeležba člana družine pri delu določena s starostjo in spolom. Tako je vnaprej določeno, katera dela so moška, katera ženska, kaj bodo naredili otroci in kaj starejši člani (očetje, matere). Včasih so imeli kmetje tudi najeto delovno silo, ki je danes na naših kmetijah ni zaslediti. Morda je k temu pripomogla tudi modernizacija proizvodnje, predvsem strojna obdelava, vendar se je s tem kmetovo delo samo olajšalo, nikakor pa se ni zmanjšalo. Lahko rečemo, da je kmet zaposlen ves dan, da praktično dela od jutra do večera. Tako bi predvsem v maloštevilnih družinah prišla prav tudi najeta pomoč. Vendar zaradi slabega položaja v kmetijstvu, predvsem pa zaradi majhnih kmetij, katerih mnoge lahko preživljajo le enega družinskega člana, o najetih delavcih kmetje pri nas skoraj da ne morejo razmišljati, vsaj v bližnji prihodnosti ne (Bahor, 1991).

Na kmetijah, kjer je zaposlen samo gospodar/mož, je gospodarica/žena še dodatno obremenjena tudi z moškimi deli. Čeprav kmetica predstavlja del delovnih moči na kmetiji, ji velja nameniti posebno pozornost, saj za kmetijo še posebej velja slovenski rek, da ženska podpira tri vogale hiše. Kot prvo ne smemo prezreti gospodinjanskega dela, ki je na kmetiji izključno na ramenih žene/gospodinje (Bahor, 1991).

Relativno majhna zaposlenost žensk v prejšnjem in v začetku tega stoletja je imela za posledico, da se je delo v zvezi s skrbjo in varovanjem družinskih članov pretežno opravljalo kot neplačano gospodinjstvo. Tudi potem, ko je zaposlovanje žensk že postalo množičen pojav, so raziskave pokazale, da je večino dela, povezanega z varstvom in skrbjo za družinske člane, ostalo v domačem gospodinjstvu kot neplačano delo, ki ga še vedno in v pretežni meri opravljajo ženske (Svetlik in sod., 1988). Ker to delo ni plačano, ga ne moremo meriti s finančnimi merili, zato vrednost tega dela izražamo s porabljenim časom. Strokovnjaki ugotavljajo, da se navzlic razvoju tehnologije in posodabljanju gospodinjstev, čas, ki ga ženske porabijo za gospodinjstva dela ter za skrb in varstvo družinskih članov, bistveno ne spreminja, je približno enak v vseh evropskih deželah in se giblje med 28 in 35 urami na teden (Svetlik in sod., 1988). V kmečki družini in gospodinjstvu je delovna vloga ženske/gospodinje ostala skoraj nespremenjena, oz. se le počasi spreminja in izboljšuje v smislu sodelovanja drugih članov pri opravljanju gospodinjstevskih obveznosti (Bahor, 1991).

2.3 USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA

Spreminjajoče se razmere na podežlju v veliki meri vplivajo na potek dela in družinskega življenja. Potreba po usklajevanju med delom in skrbjo za družino se pojavlja tako v mestih kot na podežlju, vendar je na podežlju le to težje doseči zaradi mnogih sprememb, ki vplivajo tako na delo kot tudi na družinsko življenje (Wunsche in sod., 2004).

Raziskave javnega mnenja in kakovosti življenja v svetu in pri nas kažejo, da imajo ljudje premalo časa za zasebno življenje. Prav tako je ugotovljena povezanost med nadpovprečnimi delovnimi obremenitvami in bolezensko problematiko (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006). Analitiki strategij mladih glede odločanja za starševstvo in načrtovanje družinskega življenja ugotavljajo, da sta področji dela in družine neločljivo povezani. Za učinkovito uresničevanje družinske politike je potrebno poskrbeti za delovno okolje in za javne storitve, ki bodo družini prijazne. Analiza družinskih politik v svetu pa kaže, da so najuspešnejše tiste politike, ki posameznikom in parom z otroki zagotavljajo tudi pomoč pri usklajevanju vlog zaposlenega in starša (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

Usklajevanje med delom in družinskim življenjem poteka med moškimi in ženskami, ki združujejo skrb za delo s skrbjo za druge: otroke, starejše osebe in invalide. Notranja dinamika družine je v stalnem toku: otroci se rodijo, odrastejo in končno živijo daleč od doma. V družini poteka komunikacija z zunanjim svetom, ki je sestavljen iz dela, izobraževanja in aktivnosti v prostem času. Oba svetova vplivata drug na drugega in se pogosto z lahkoto povežeta in dopolnjujeta. Ko povezava ne uspe, družina težko uskladi delo in družinsko življenje. Pomembni dejavniki, ki vplivajo na te povezave, vključujejo razpoložljivost otroškega varstva, pripravljenost moških da skrbijo za otroke in starejše, oddaljenost in obratovalni čas šol, trgovin, športnih objektov, itd. (Wunsche in sod., 2004).

V družinskih politikah se razmerje med delom in družino v obliki različnih konceptov ter poskusov realizacije v različnih ukrepih, s katerimi država regulira to razmerje, pojavi v sredini sedemdesetih let prejšnjega stoletja (Hantrais in Latablier, 1996; povzeto po Švab 2003), ko je porast deleža žensk na trgu delovne sile v zahodnih državah že več kot očiten. Takrat šele postane to razmerje politično pomembno, in sicer kot predvsem problem žensk in množičnega zaposlovanja ter posledic za družinsko življenje. Čeprav množičnega zaposlovanja ni več, velja razmerje med delom in družino tudi danes za problematično ali vsaj nelagodno. Predvsem takrat, ko govorimo o dejanski učinkovitosti različnih politik za usklajevanje dela in družine (Švab, 2003).

V razmerju med delom in družino gre lahko tudi za nasprotovanje med vrednotami sfere dela in sfere družine. To je problematično, ko v razpravi o delitvi obveznosti med državo in družino vrednote skrbi postanejo podrejene vrednotam neodvisnega posameznika (za katerega se predpostavlja, da ne potrebuje skrbi). To se dogaja na področju usklajevanja dela in družine, kar je razvidno iz različnih ukrepov, npr. porodniškega dopusta (Švab, 2003). Z vidika dela, je delo označeno pozitivno kot graditev kariere, družina pa kot breme, obveznost, ki predstavlja oviro v razvijanju kariere posameznika in ne obratno.

Z vidika družinskega življenja pa je razmerje med delom in družino obratno: pogoji dela ovirajo izvajanje družinskih obveznosti oz. zahtevajo nenehno prilagajanje družine pogojem v sferi dela. Dobra praksa politike usklajevanja dela in družine npr. skandinavskih držav kaže, da je rezultat družinam prijaznih političnih ukrepov ustvarjanje okolja, v katerem delo in družinsko življenje nista razumljeni kot konfliktni, ampak komplementarni sferi (Hantrais in Latablier, 1996, cit. po Švab 2003).

2.3.1 Starševski dopust

Eden od ukrepov na področju usklajevanja dela in družine se nanaša na starševski dopust. V Sloveniji razlikujemo štiri vrste starševskega dopusta, in sicer: porodniški dopust, očetovski dopust, dopust za nego in varstvo otroka ter posvojitelski dopust. Materinski dopust je neprenosljiva pravica matere ob rojstvu otroka, očetovski dopust (90 dni) pa je namenjen spodbujanju skupne skrbi za novorojenega otroka. Dejstvo, da dopust za nego in varstvo otroka izkoristi le odstotek očetov, lahko razumemo kot neučinkovitost ukrepa, ki ni bil povezan v celovit sistem politike na področju usklajevanja dela in družine. Sedanja ureditev očetovskega dopusta ima že v izhodišču slabe možnosti. Obseg dni, ki jih lahko očetje izkoristijo ob rojstvu otroka (oz. v času porodniškega dopusta matere) je premajhen, da bi lahko dejansko vplival na enakomernejšo delitev skrbi med starša (Švab, 2003).

Stopnja koriščenja starševskih dopustov je zelo visoka. Po podatkih Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve je leta 2003 starševski dopust prekinilo in uporabilo pravico do izplačila preostalega dela starševskega nadomestila samo 77 žensk in 18 moških, v letu 2004 pa 73 žensk in 93 moških. Odstotek očetov, ki so v zadnjih nekaj letih izkoristili starševski dopust, je okoli 1%, februarja 2005 pa 1,8%. (Kanjuro Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

Ženske so tudi pogostejše kot moški odsotne z dela zaradi družinskih/skrbstvenih obveznosti. Raziskava iz leta 1995 je pokazala, da na vsakih sto zaposlenih samo 5,6% moških vzame dopust za bolnega družinskega člana, medtem ko je takšnih žensk kar 28% (Kanjuro Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

2.3.2 Otroško varstvo

Delovni starši potrebujejo varstvo za svoje otroke, kronično bolne, starejše in invalidne osebe. V mestnih območjih so varstvene ustanove lažje dostopne kot na podeželju, kar predstavlja dodatno oviro kmečkim družinam pri usklajevanju dela in družinskih obveznosti (Wunsche in sod., 2004).

Če odmislimo starševski dopust, je največji del politike usklajevanja dela in družine namenjen institucionaliziranemu otroškemu varstvu. Ob sicer dobro razvitem sistemu javnih vrtcev, obstaja v Sloveniji velik problem nenadzorovanega zasebnega varstva (zasebne varuške), ki svoje delo opravljajo mimo državnega nadzora in postavljenih standardov, ki sicer veljajo za javne in zasebne vrtce. To predstavlja problem kakovosti takšnega varstva, v katerega je zajet dobršen del predšolskih otrok. Pomembno je tudi dejstvo, da velik del dnevnega otroškega varstva zagotavljajo neformalne sorodniške mreže, najpogostejše so to stari starši. Ta oblika dnevnega otroškega varstva ima več prednosti: je cenejša, starši ji bolj zaupajo in časovno je mnogo bolj fleksibilna kot institucionalno dnevno varstvo.

Problem javnih otroških vrtcev je togost urnikov, saj navadno še vedno delujejo v okviru klasičnih 8-urnih dopoldanskih delavnikov in se le počasi prilagajajo raznolikim delovnim urnikom staršev. Le redki vrtci imajo tudi sobotno ali pozno popoldansko varstvo (Švab, 2003).

Po podatkih ministrstva za delo, družino in socialne zadeve se je število otrok, vključenih v predšolsko institucionalno varstvo, v 80. in 90. povečevalo; leta 1980 je bilo v javnih vrtcih 38% otrok, v letu 1987 pa je število naraslo na 52% in se do leta 1998 povečevalo, ko je doseglo 58,9%. V letu 2000/01 je bilo v vrtcih 63.328 otrok, kar je 61,6%. Število otrok, ki ne dobijo mesta v vrtcih je majhno, v obdobju 1995-1999 je bilo zavrženih med 1% in 1,7% vseh otrok v obdobju med prvim letom starosti in vstopom v šolo (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

2.3.3 Delodajalci in delovno okolje

Zaposlenost obeh partnerjev ter potrebe po usklajevanju dela ter družinskega življenja so v Evropski uniji in drugod v razvitem svetu privedle najprej do ukrepov za usklajevanje dela in družine, kasneje pa tudi za uveljavitev družini prijaznih politik v delovnih okoljih. Družini prijazni delovni sporazumi so primer dobre prakse v nekaterih zahodnih državah na področju usklajevanja dela in družinskega življenja. V Sloveniji se je proces podpiranja družini prijaznih delovnih ureditev in politik začel šele pred kratkim v okviru sistema »Družini prijazno podjetje«. Po izkušnjah prvih 32 podjetij, ki so uvedla aktivno politiko družini prijaznega podjetja, so najbolj vidne naslednje posledice: večja motivacija zaposlenih, večja produktivnost ter pripadnost podjetju, več zadovoljstva in zmanjšanje stresa pri zaposlenih,... S prijaznejšim odnosom do družin tako ne pridobijo samo zaposleni, pač pa tudi delodajalci, tovrstna aktivnost pa ima lahko neposreden vpliv na povečanje rodnosti, kar Slovenija dejansko tudi potrebuje (Družinam prijazna..., 2007).

Ustvarjanje novih delovnih mest na podeželskih območjih lahko bistveno prispeva k usklajevanju poklicnega in družinskega življenja, zlasti če so delovna mesta prilagodljiva in se ujemajo z lokalnimi znanji in potrebami. Kmetijstvo je postavljeno pred nove izzive pri ustvarjanju delovnih mest. To zlasti velja za razmere v državah članicah, ki so se EU pridružile leta 2004, saj se te soočajo z visoko stopnjo brezposelnosti na podeželskih območjih (Wunsche in sod., 2004).

Delovna aktivnost žensk zunaj doma je v Sloveniji že tradicija. Leta 2003 je bila po podatkih Eurostata delovna aktivnost žensk 57,6%, kar je nad povprečjem EU, medtem ko je bila delovna aktivnost moških (67,4%) podpovprečna. V povprečju je bila leta 2003 delovna aktivnost žensk brez otrok v EU za 13,6% višja od delovne aktivnosti žensk, ki imajo otroka. Ženske v Sloveniji kažejo »moške« vzorce delovne aktivnosti: stopnja delovne aktivnosti moških v EU, ki imajo otroka/e, je bila leta 2003 v povprečju za 10% višja od stopnje delovne aktivnosti moških brez otrok. Stopnja delovne aktivnosti moških v Sloveniji, ki imajo otroke, je višja od povprečja za EU: pri moških v Sloveniji starševstvo poveča stopnjo delovne aktivnosti za 13,3% (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

Hkrati je za Slovenijo že desetletja značilna tudi visoka stopnja zaposlenosti žensk s polnim delovnim časom. Vzporedno s povečanjem stopnje zaposlenosti žensk so se v Sloveniji razvijale tudi različne oblike socialnih politik, ki so podpirale starševstvo. Družina, v kateri sta zaposlena oba starša, je postala norma.

Tudi sodobne slovenske politike zaposlovanja v skladu s smernicami EU izpostavljajo enakopravnost spolov in ustvarjanje možnosti za usklajevanje dela in zasebnega življenja kot pomembna cilja in pogoja uravnovešenega socialno-ekonomskega razvoja. Obstoječa zakonodaja v Sloveniji ponuja dobro podlago za enakopravno udeležbo žensk in moških na trgu delovne sile.

Najpomembnejši zakoni glede tega so Zakon o delovnih razmerjih (sprejet leta 2002), Zakon o enakih možnostih (sprejet leta 2002), in Zakon o starševstvu in družinskih prejemkih (sprejet leta 2001). Prva dva zakona prepovedujeta posredno in neposredno diskriminacijo na osnovi spola pri delu in zaposlovanju in določata pravice delavcev in obveznosti delodajalcev, usmerjene v doseganje enakopravnosti spolov; Zakon o starševstvu in družinskih prejemkih pa predstavlja podlago za lažje usklajevanje starševskih in delovnih obveznosti in podpira enakopravnejšo delitev starševskih pravic in obveznosti med spoloma (najbolj z uvajanjem očetovskega dopusta kot neprenosljive pravice očeta) (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

2.3.4 Gospodinjsko in skrbstveno delo

Javne politike v Sloveniji so bile usmerjene predvsem v izobraževanje in zaposlovanje žensk, medtem ko so bili odnosi med spoloma, spremembe delitve dela in spremembe položaja moških dolgo zapostavljeni. Kljub zelo visokemu deležu žensk na trgu delovne sile, ostaja neplačano delo domena žensk. To potrjujejo tudi rezultati novjših raziskav; ženske prevzemajo večino skrbi za otroke in druge odvisne družinske člane ter večino gospodinjskega dela. Če upoštevamo tako plačano kot neplačano delo, ugotovimo, da je delovni čas žensk v resnici daljši kot delovni čas moških. Rezultati študije o porabi časa, ki jo je izvedel Statistični urad R. Slovenije v obdobju od aprila 2000 do marca 2001 kažejo, da ženske porabijo v povprečju za gospodinjska opravila in neformalno pomoč drugim 4 ure in 4 minute na dan, moški pa 2 ure in 23 minut (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

Podobno spolno neravnotežje kažejo tudi novjši podatki Eurostata (European Communities, 2004). Ženske v Sloveniji porabijo za gospodinjske obveznosti 4 ure in 57 minut na dan, moški pa 2 ure in 39 minut. Celotni delovni čas plačanega in neplačanega dela 7,4 ure presega celotni delovni čas moških (6,3 ur) za dobro uro. Ženske v Sloveniji delajo več kot moški in ženske v ostalih preučevanih evropskih državah (Belgija, Nemčija, Estonija, Francija, Madžarska, Finska, Švedska, Združeno Kraljestvo, Norveška). Med temi državami so spolne razlike največje v Sloveniji in Estoniji. Še večje razlike pa so v skrbi za otroke, stare do 6 let. Ženske v Sloveniji preživijo z otroki 2 uri in 23 minut, medtem ko moški 56 minut. Zaposlitveni status tega razmerja ne spremeni: zaposlene matere skrbijo za otroke 2 uri 16 minut, zaposleni očetje pa 55 minut. K spolnim razlikam doprinese tudi dopust za nego in vzgojo otroka, ki ga koristijo skoraj samo ženske (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

2.4 OBČINA TREBNJE

Občina Trebnje je del osrednje Slovenije, natančneje Srednje Dolenjske. Zanja je značilna izrazito prehodna pokrajina, ujeta v razgiban prostor na stičišču alpskega, dinarskega in panonskega sveta. To se odraža v njeni kamninski sestavi, v reliefnih, hidrografskih in podnebnih značilnostih, v tipih prsti, rastja in živalstva, pa tudi v gospodarskem in kulturnem pogledu (Bavec in sod., 2006).

2.4.1 Življenje in delo

Nove obdelovalne površine so ljudje pridobivali s krčenjem gozda. S temi posegi je skozi stoletja nastajala podoba dolenjske pokrajine s tako raznolikim in bogatim mozaikom kulturnih površin, kakršno gledamo še danes: v najbolj strmih, predvsem v osojnih legah, je ostal gozd, v ravninskih, položnejših prosojnih legah pa so nastala polja, travniki, senožeti, sadovnjaki in vinogradi. Ob takem odnosu do naravnega okolja se je že skozi srednji vek izoblikovalo zaokroženo kmečko gospodarstvo - kmetija, ki je bila pretežno sama sebi zadostna, saj je obsegala poleg uporabe gozda še poljedelstvo z mnogimi kulturami; govedorejo, prašičerejo, konjerejo, ovčjerejo, perutninarstvo, čebelarstvo, sadjarstvo, vinogradništvo, marsikje izrabo vodne energije za mline in žage, žganje apna in oglja ter domače obrti (Režun, 1992).

Današnji izbor njivskih kultur ustreza kmetijski usmerjenosti v živinorejo. Za kmetijske namene so izkoriščene predvsem različno debele rjave prsti, razvite na apnencu in dolomitu, na mešanici trdega laporja, apnenca in peščenjaka, ali pa na mehkih karbonatnih kamninah. Srednji Dolenjski je pečat vedno dajalo kmetijstvo. Industrija se je začela resneje razvijati šele po letu 1960, ko so z izgradnjo magistralne ceste Ljubljana - Zagreb postali ti kraji manj odročni. Danes industrija ustvarja dve tretjini družbenega proizvoda, podjetništvo in obrtništvo pa četrtno skupnih prihodkov občine (Bavec in sod., 2006).

2.4.2 Statistični podatki za občino Trebnje

Občina Trebnje meri 317km², po popisu leta 2002 je v njej v 220 naseljih živel 18.424 ljudi, kar pomeni gostoto 58 ljudi na km². V občini je aktivnih 8.501 prebivalcev ali 46,14%, delovno aktivnih je 7.664 ali 41,60%. Zaposlenih je 6.536 (85,28%) ljudi in samozaposlenih 1.128 (14,72%) - samostojnih podjetnikov je 569 (7,43%) in kmetovalcev 559 (7,29%) (Bavec in sod., 2006).

V občini Trebnje živijo ljudje v 5.921 gospodinjstvih: družinskih gospodinjstev je 4.648 (78,5%), nedružinskih pa 1.273 (21,5%); povprečna velikost gospodinjstva je 3,1 člana. Družin v tem prostoru je 4.965: brez otrok je 1.052 družin, z enim otrokom je 1.548, z dvema 1.745, s tremi in več pa 620 družin (Bavec in sod., 2006).

3 MATERIALI IN METODE

3.1 DOLOČITEV VZORCA IN ZBIRANJE PODATKOV

Z namenom pridobiti podatke smo izvedli anketo med člani kmečkih družin (gospodarjem/možem ali gospodinjo/ženo). V anketno raziskavo smo vključili 60 kmetij oz. anketirancev iz živinorejskih ali mešanih kmetij, med katerimi je večina vključenih tudi v druge pridobitne nekmetijske dejavnosti. Med anketiranci je bila polovica moških in polovica žensk. Anketo smo izvedli med 1. januarjem 2008 in 1. majem 2008. V večini primerov je anketiranje potekalo po metodi osebnega spraševanja, nekaj anket pa so anketiranci izpolnili sami. V raziskavi smo uporabili anketni vprašalnik, ki sem ga sestavila pod mentorstvom doc. dr. Majde Čerňič Istenič.

3.2 ANKETNI VPRAŠALNIK

Anketni vprašalnik je vseboval 38 vprašanj (Priloga A). Od 38 vprašanj je bilo enajst vprašanj splošne narave, z drugimi vprašanji pa smo pridobili podatke o zaposlitvi anketiranih oseb, o njihovem delu na kmetiji in v gospodinjstvu, varstvu otrok, preživljanju prostega časa in prostočasnih aktivnostih. Vprašanja so bila zaprtega tipa, pri enajstih vprašanjih ni bilo vnaprej danih odgovorov in so anketiranci lahko prosto odgovarjali. Pri oblikovanju vprašalnika smo se trudili, da bi bila vprašanja taka, da bi nam ponudila čim več jasnih odgovorov in da bi bila razumljiva anketirancem.

3.3 ANALIZA PODATKOV

Z anketo pridobljene podatke anketirancev (s seznama kmetij Kmetijske svetovalne službe) smo obdelali z metodami opisne statistike in analizo variance za ugotavljanje razlik med skupinami. Uporabili smo računalniški program Microsoft Excel in statistični program za družbene vede (SPSS- Statistical Package for Social Sciences).

4 REZULTATI

4.1 OSNOVNI PODATKI O ANKETIRANCIH

4.1.1 Skupine kmetij glede na vrsto dejavnosti in vir dohodka

V nalogi smo med seboj primerjali kmečka gospodinjstva z različno vključenostjo v kmetovanje. Preglednica 1 prikazuje anketirane kmetije po viru dohodka in vrsti dejavnosti, na osnovi česar smo kmetije razdelili v tri skupine. Prvo skupino kmetij predstavljajo živinorejske kmetije, katerih glavni vir dohodka je zaposlitev izven kmetijstva (kmetije tipa 1), drugo skupino predstavljajo kmetije, kjer je zaposlitev izven kmetijstva prav tako glavni vir dohodka in se ukvarjajo z različnimi panogami kmetijstva (kmetije tipa 2), za tretjo skupino pa je značilno, da je glavna panoga živinoreja in glavni vir dohodka kmetijstvo (kmetije tipa 3). Ta tretja skupina gospodinjstev je tako najbolj vključena v kmetijsko dejavnost.

Preglednica 1: Skupine kmetij, glede na vrsto dejavnost in vir dohodka

	Živinorejska kmetija		Več kmetijskih panog	
	Št.	%	Št.	%
Zaposlitev izven kmetijstva	27	63	17	100
Kmetijstvo	16	37	0	0,0
Skupaj	43	100	17	100

4.1.2 Izobrazba anketirancev in njihovih partnerjev

Rezultati v preglednici 2 prikazujejo stopnjo izobrazbe anketirancev in njihovih partnerjev. Razberemo lahko sledeče: anketiranci iz kmetij tipa 1, imajo dokončano zlasti poklicno (40,7%) ali srednjo šolo (44,4%); le 14,8% anketirancev iz teh kmetij ima dokončano višjo ali visoko šolo. Njihovi partnerji imajo v večini (48,1%) dokončano poklicno šolo, 33,3% jih ima dokončano srednjo šolo, 18,5% pa jih je končalo višjo ali visoko šolo. Na kmetijah tipa 2, je najvišji delež anketirancev (52,9%) z dokončano srednjo šolo, 29,4% jih ima dokončano poklicno šolo, delež tistih, ki imajo dokončano višjo ali visoko šolo pa je 17,6%. Njihovi partnerji imajo v večini (52,9%) dokončano poklicno šolo, delež tistih z končano srednjo in višjo ali visoko šolo pa je enak, in sicer 23,5%. Vidnejša odstopanja glede izobrazbe opazimo pri anketirancih, ki živijo na kmetijah tipa 3. Kar 68,8% anketirancev ima dokončano le poklicno šolo, 31,2% jih ima dokončano srednjo šolo, nikogar pa ni z dokončano višjo ali visoko šolo. Podobno razmerje velja tudi za njihove partnerje, med njimi jih ima 56,2% dokončano poklicno šolo, 43,8% dokončano srednjo šolo, niče pa nima dokončane višje ali visoke šole.

Preglednica 2: Izobrazba anketirane osebe in partnerja

	Kmetije tipa 1				Kmetije tipa 2				Kmetije tipa 3			
	anketiranec		partner		anketiranec		partner		anketiranec		partner	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Osnovna šola	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Poklicna šola	11	40,7	13	48,2	5	29,4	9	52,9	11	68,8	9	56,2
Srednja šola	12	44,4	9	33,3	9	52,9	4	23,5	5	31,2	7	43,8
Višja ali visoka	4	14,8	5	18,5	3	17,6	4	23,5	0	0,00	0	0,00
Skupaj	27	100	27	100	17	100	17	100	16	100	16	100

4.1.3 Število otrok v družini

Preglednica 3 prikazuje povprečno število otrok v družinah anketiranih. Družine, ki živijo na kmetijah tipa 1, imajo v povprečju 2,59 otrok. Družine, ki živijo na kmetijah tipa 2, imajo povprečno 2,82 otrok. Na kmetijah tipa 3, pa imajo v povprečju 3,44 otrok.

Preglednica 3: Število otrok v družini

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	27	2,59	0,971	
Kmetije tipa 2	17	2,82	1,074	
Kmetije tipa 3	16	3,44	1,365	
Skupaj	60	2,88	1,151	2,916

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.1.4 Starost najmlajšega otroka

Anketirance smo vprašali, kolikšna je starost njihovega najmlajšega otroka. Iz preglednice 4 lahko razberemo, da ima največ anketirancev najmlajšega otroka starega od 4 do 7 let; med njimi je kar 40,7% anketirancev iz kmetij tipa 1, 41,2% anketirancev iz kmetij tipa 2 in 31,2% anketirancev iz kmetij tipa 3. Druga najštevilčnejša skupina ima najmlajšega otroka starega enega do treh let. Med njimi je 37% anketirancev iz kmetij tipa 1, 29,4% anketirancev iz kmetij tipa 2 in kar 43,8% anketirancev iz kmetij tipa 3. Manjši deleži anketirancev ima najmlajšega otroka starega do enega leta ali nad sedem let.

Preglednica 4: Starost najmlajšega otroka

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Do enega leta	3	11,1	1	5,9	2	12,5
1-3 leta	10	37	5	29,4	7	43,8
4-7 let	11	40,7	7	41,2	5	31,2
Več kot sedem let	3	11,1	4	23,5	2	12,5
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.1.5 Velikost kmetije glede na površino obdelovalnih zemljišč

Preglednica 5 prikazuje velikost kmetij glede na obseg obdelovalnih zemljišč. Kot lahko vidimo iz rezultatov, so tiste kmetije, na katerih zaposlitev izven kmetijstva predstavlja glavni vir zaslužka, manjše kot kmetije, na katerih je kmetovanje prvotnega pomena pri pridobivanju zaslužka.

Kar 75% anketirancev s teh kmetij ima več kot 15 hektarjev obdelovalnih površin, 25% anketirancev pa ima od 11 do 15 hektarjev obdelovalnih površin. Na živinorejskih in tudi na mešanih kmetijah, kjer je zaposlitev izven kmetije glavni vir dohodkov, pa je največ kmetij v obsegu 5 do 10 hektarjev obdelovalnih površin; takih je 55,6% živinorejskih in 76,5% mešanih kmetij. Ob primerjavi teh dveh tipov kmetij tudi opazimo, da imajo živinorejske kmetije več obdelovalnih površin kot kmetije, ki so usmerjene v več kmetijskih panog.

Preglednica 5: Velikost kmetij glede na obseg obdelovalnih površin

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
do 3 hektarje	0	0,0	1	5,9	0	0,0
3-5 hektarjev	1	3,7	3	17,6	0	0,0
5-10 hektarjev	15	55,6	13	76,5	0	0,0
11-15 hektarjev	9	33,3	0	0,0	4	25
nad 15 hektarjev	2	7,4	0	0,0	12	75
Skupaj	27	100	16	100	16	100

4.1.6 Gospodarjenje na kmetiji

Zanimalo nas je, kdo dejansko gospodari oz., kdo je tisti, ki v večini opravlja fizična dela na kmetiji. Na kmetijah tipa 1 anketiranci v največjem deležu (48,1%) gospodarijo skupaj s partnerjem. Precejšen je tudi delež, ko se v delo vključujejo tudi starši (anketiranec s starši 14,8%; partner s starši 18,5%). Na nekaj kmetijah (11,1%) si delo delijo, najmanjši pa je delež kmetij, kjer gospodari anketiranec sam (3,7%) ali samo starši (3,7%). Tudi na kmetijah tipa 2 v največjem deležu (41,2%) gospodarita anketiranec in partner skupaj. 23,5% žensk je odgovorilo, da gospodari partner/mož, 17,6% moških je odgovorilo, da gospodarijo sami, enak pa je delež (5,9%), ko na kmetiji gospodarijo starši, partner/mož s starši ali si delo delijo.

Preglednica 6: Gospodarjenje na kmetiji

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Jaz sam	1	3,7	3	17,6	0	0,00
Jaz in moj partner	13	48,1	7	41,2	8	50
Partner	0	0,00	4	23,5	0	0,00
Starši	1	3,7	1	5,9	0	0,00
Jaz s starši	4	14,8	0	0,00	2	12,5
Partner s starši	5	18,5	1	5,9	3	18,8
Delo si delimo	3	11,1	1	5,9	3	18,7
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.1.7 Zaposlitveni status anketiranca in partnerja

Anketirance smo vprašali, kakšen je njihov zaposlitveni status. Večina tistih anketirancev, ki pridobivajo glavni vir dohodka iz nekmetijske dejavnosti, je zaposlenih v gospodarstvu. Takih je 81,5% anketirancev iz kmetij tipa 1, 64,7% anketirancev in 70,6% njihovih partnerjev iz kmetij tipa 2 ter 18,8% anketirancev in 43,8% njihovih partnerjev iz kmetij tipa 3.

Prav na teh slednjih kmetijah je vidno odstopanje glede zaposlitvenega statusa in sicer, kar 62,5% anketirancev in 37,5% njihovih partnerjev ima status kmeta ter 12,5% anketirancev in 18,8% partnerjev status gospodinje. Na kmetijah, kjer glavni vir dohodka ni kmetijstvo, je delež anketirancev, ki so zaposleni v negospodarstvu, ali so samozaposleni ali imajo status kmeta/gospodinje ali so brez zaposlitve, zelo majhen.

Preglednica 7: Zaposlitveni status anketiranca in partnerja

	Kmetije tipa 1				Kmetije tipa 2				Kmetije tipa 3			
	anketiranec		partner		anketiranec		partner		anketiranec		partner	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zaposlen v gospodarstvu	22	81,5	22	81,5	11	64,7	12	70,6	3	18,8	7	43,8
Zaposlen v negospodarstvu	0	0,00	0	0,00	1	5,9	1	5,9	0	0,00	0	0,00
Samozaposlen	1	3,7	1	3,7	2	11,8	3	17,6	0	0,00	0	0,00
Kmet	2	7,4	1	3,7	0	0,00	0	0,00	10	62,5	6	37,5
Gospodinja	2	7,4	2	7,4	3	17,6	0	0,00	2	12,5	3	18,8
Študent, dijak	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	6,2	0	0,00
Brezposeln	0	0,00	1	3,7	0	0,00	1	5,9	0	0,00	0	0,00
Upokojenec	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Skupaj	27	100	27	100	17	100	17	100	16	100	16	100

4.2 DELO (ZAPOSILITEV IZVEN KMETIJE, GOSPODINJSKA DELA, DELA NA KMETIJI TER VARSTVO OTROK)

4.2.1 Pogodba o delu

Anketirance smo vprašali, kakšna je njihova pogodba o delu. Iz preglednice 8 je razvidno, da ima na vseh treh tipih kmetij največ anketirancev pogodbo o delu, sklenjeno za nedoločen čas. Tako pogodbo ima 91,3% anketirancev iz kmetij tipa 1, in vsi anketiranci (100%) iz kmetij tipa 2 in 3.

Preglednica 8: Pogodba o delu

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Za nedoločen čas	21	91,3	14	100	3	100
Za določen čas	2	8,7	0	0,00	0	0,00
Skupaj	23	100	14	100	3	100

4.2.2 Delovni čas anketirancev ter razporeditev delovnega časa

Zanimalo nas je tudi, ali anketiranci delajo za polni ali za krajši delovni čas. Kot lahko razberemo iz preglednice 9, večina anketirancev dela za polni delovni čas. Tako so odgovorili vsi anketiranci (100%) iz živinorejskih in čistih kmetij in 85,7% anketirancev iz mešanih kmetij. 14,3% anketirancev iz teh kmetij pa dela za krajši delovni čas.

Preglednica 9: Delovni čas anketirancev

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Polni delovni čas	23	100	12	85,7	3	100
Krajši delovni čas	0	0,0	2	14,3	0	0,0
Skupaj	23	100	14	100	3	100

Glede razporeditve delovnega časa, je 56,5% anketirancev iz kmetij tipa 2 odgovorilo, da je njihov delovni čas enoizmenski, 34,8% jih je odgovorilo, da je njihov delovni čas dvoizmenski, 4,3% anketirancev pa ima večizmenski ali premakljiv delovni čas. Na kmetijah tipa 2, ima 64,3% anketirancev enoizmenski delovni čas in 35,7% anketirancev dvoizmenski delovni čas. Nihče nima večizmenskega ali premakljivega delovnega časa. Na kmetijah tipa 3 je 33,3% anketirancev z enoizmenskim delovnim časom in 66,7% anketirancev z dvoizmenskim delovnim časom. Prav tako tudi tukaj ni nikogar, ki bi imel večizmenski ali premakljiv delovni čas.

Preglednica 10: Razporeditev delovnega časa

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Enoizmenski	13	56,5	9	64,3	1	33,3
Dvoizmenski	8	34,8	5	35,7	2	66,7
Večizmenski	1	4,3	0	0,0	0	0,0
Premakljiv	1	4,3	0	0,0	0	0,0
Skupaj	23	100	14	100	3	100

4.2.3 Dnevna poraba časa za zaposlitev skupaj s prevozom

Iz preglednice 11 je razvidno, koliko časa dnevno so anketiranci porabili za zaposlitev skupaj s prevozom. Največ časa (8,96 ur) so porabili anketiranci s kmetij tipa 1. Sledijo jim anketiranci s kmetij tipa 3. Le ti porabijo v povprečju 8,83 ur na dan za zaposlitev skupaj s prevozom. Najmanj časa za zaposlitev porabijo anketiranci s kmetij tipa 2. Ti porabijo v povprečju 8,54 ur na dan za zaposlitev skupaj s prevozom.

Preglednica 11: Povprečna dnevna poraba časa anketirancev za zaposlitev skupaj s prevozom

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	23	8,96	0,475	
Kmetije tipa 2	14	8,54	1,681	
Kmetije tipa 3	3	8,83	0,289	
Skupaj	40	8,80	1,055	0,683

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.2.4 Zadovoljstvo anketirancev s trenutno zaposlitvijo

Podatek o zadovoljstvu anketirancev z trenutno zaposlitvijo kaže na to, da je velika večina anketirancev s svojo zaposlitvijo zadovoljna. Takih je 52,2% anketirancev iz kmetij tipa 1, 64,3% anketirancev iz kmetij tipa 2 in 33,3% anketirancev iz kmetij tipa 3.

Kar nekaj anketirancev (34,8% anketirancev iz kmetij tipa 1, 14,3% iz kmetij tipa 2 in 66,7% iz kmetij tipa 3) pa je odgovorilo, da z trenutno zaposlitvijo niso niti zadovoljni, niti nezadovoljni. Precej manj anketirancev pa je podalo odgovor, da so z trenutno zaposlitvijo zelo zadovoljni (le 4,3% iz kmetij tipa 1 in nekaj več, 14,3% iz kmetij tipa 2) ali, da so z zaposlitvijo nezadovoljni (8,7% anketirancev iz kmetij tipa 1 in 7,1% anketirancev iz kmetij tipa 2).

Preglednica 12: Zadovoljstvo anketirancev z trenutno zaposlitvijo

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zelo zadovoljen	1	4,3	2	14,3	0	0,0
Zadovoljen	12	52,2	9	64,3	1	33,3
Niti zadovoljen niti nezadovoljen	8	34,8	2	14,3	2	66,7
Nezadovoljen	2	8,7	1	7,1	0	0,0
Zelo nezadovoljen	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Skupaj	23	100	14	100	3	100

4.2.5 Podatek o podjetju

Zanimalo nas je tudi, ali je podjetje, v katerem so anketiranci zaposleni, zasebno, javno ali mešano. Kot lahko vidimo iz preglednice 13, je večina anketirancev zaposlenih v javnih podjetjih (73,9% iz kmetij tipa 1, 71,4% iz kmetij tipa 2 in 66,7% iz kmetij tipa 3). Precej manj anketirancev je zaposlenih v zasebnih podjetjih, in sicer 21,7% anketirancev iz kmetij tipa 1, 21,4% iz kmetij tipa 2 in 33,3% iz kmetij tipa 3. Najmanj anketirancev je zaposlenih v mešanem podjetju. Takih je le 4,3% anketirancev iz kmetij tipa 1 in 7,1% anketirancev iz kmetij tipa 2.

Preglednica 13: Podatek o podjetju (zasebno, javno, mešano)

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zasebno	5	21,7	3	21,4	1	33,3
Javno	17	73,9	10	71,4	2	66,7
Mešano	1	4,3	1	7,1	0	0,0
Skupaj	23	100	14	100	3	100

4.2.6 Vpliv službenih obveznosti na družinsko življenje in obratno

Anketirance smo vprašali, kako pogosto se jim je v preteklih treh mesecih zgodilo, da so domov prišli preveč utrujeni, da bi lahko opravili najnujnejša gospodinjstva opravila. Največ anketirancev se je to zgodilo enkrat ali dvakrat na mesec (60,9% iz kmetij tipa 1, 57,1% iz kmetij tipa 2, 33,3% iz kmetij tipa 3).

Drugi najpogostejši odgovor je bil 'nikoli', in sicer pri 39,1% anketirancev iz kmetij tipa 1, 35,7% iz kmetija tipa 2 in kar 66,7% iz kmetij tipa 3. Samo enemu anketirancu (7,1%) se je to zgodilo nekajkrat na mesec.

Preglednica 14: Vpliv službenih obveznosti na družinsko življenje in obratno

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Domov sem prišel preveč utrujen da bi lahko opravil nujna gospodinjstva opravila						
nekajkrat na teden	0	0,0	0	0,0	0	0,0
nekajkrat na mesec	0	0,0	1	7,1	0	0,0
enkrat ali dvakrat na mesec	14	60,9	8	57,1	1	33,3
nikoli	9	39,1	5	35,7	2	66,7
Zaradi količine časa ki ga porabim na delu, sem težko izpolnil družinske obveznosti						
nekajkrat na teden	0	0,00	0	0,00	0	0,00
nekajkrat na mesec	2	8,7	1	7,1	0	0,00
enkrat ali dvakrat na mesec	14	60,9	6	42,9	1	33,3
nikoli	7	30,4	7	50	2	66,7
Zaradi gospodinjstvih opravil sem prišel na delo preveč utrujen da bi dobro deloval						
nekajkrat na teden						
nekajkrat na mesec	1	4,3	0	0,00	0	0,00
enkrat ali dvakrat na mesec	8	34,8	7	50	1	33,3
nikoli	14	60,9	7	50	2	66,7
Zaradi službenih obveznosti sem se težko zbral pri delu						
nekajkrat na teden	0	0,00	0	0,00	0	0,00
nekajkrat na mesec	0	0,00	0	0,00	0	0,00
enkrat ali dvakrat na mesec	8	34,8	5	35,7	0	0,00
nikoli	15	65,2	9	64,3	3	100
Skupaj	23	100	14	100	3	100

Anketirance smo tudi vprašali, kolikokrat se jim je zgodilo, da so zaradi količine časa ki ga porabijo v službi težko izpolnili družinske obveznosti. Tudi pri tem vprašanju (preglednica 14) se najpogosteje pojavljata odgovora 'enkrat ali dvakrat na mesec' (tako je odgovorilo 60,9% anketirancev iz kmetij tipa 1 42,9% anketirancev iz kmetij tipa 2 in 33,3% anketirancev iz kmetij tipa 3. Za ta odgovor 'nikoli' se je odločilo 30,4% anketirancev iz kmetij tipa 1 in 50% anketirancev iz kmetij tipa 2 ter 66,7% anketirancev iz kmetij tipa 3. Tudi v tem primeru je bilo le nekaj anketirancev, ki se jim je to zgodilo nekajkrat na mesec.

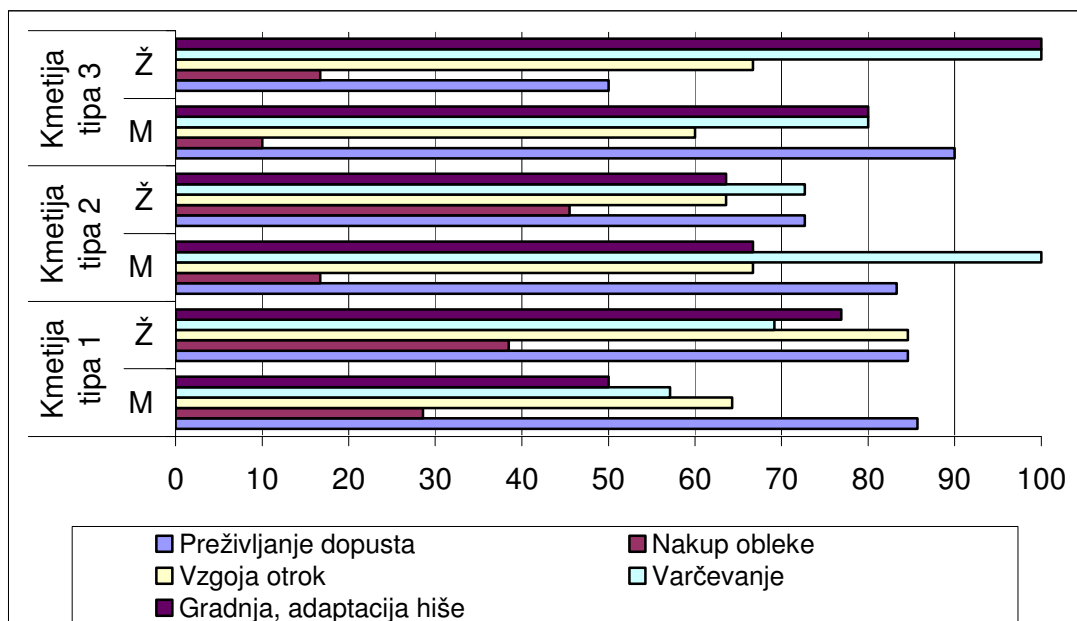
Zanimalo nas je tudi, kolikokrat se je anketirancem zgodilo, da so zaradi gospodinjstvih opravil prišli na delo preveč utrujeni, da bi dobro delovali. Večina anketirancev (60,9% iz kmetij tipa 1, 50% iz kmetij tipa 2 in 66,7% iz kmetij tipa 3) je odgovorila, da se jim to ni zgodilo nikoli. Večini preostalih anketirancev se to zgodilo enkrat ali dvakrat na mesec. Le enemu anketirancu (4,3%) se to dogaja nekajkrat na mesec.

Kot zadnje pa nas je zanimalo, ali so se anketiranci zaradi službenih obveznosti težko zbrali pri delu. Veliki večini (65,2% anketirancev iz kmetij tipa 1, 64,3% anketirancev iz kmetij tipa 2 in vsi anketiranci iz kmetij tipa 3) se to ni zgodilo nikoli, preostali pa so odgovorili, da se jim je to zgodilo enkrat ali dvakrat na mesec (34,8% anketirancev iz kmetij tipa 1 in 35,7% anketirancev iz kmetij tipa 2).

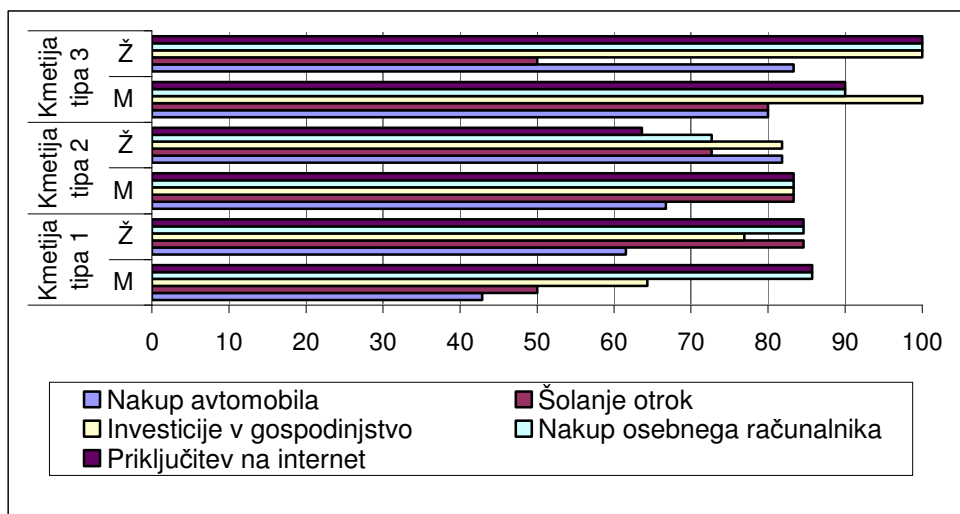
4.2.7 Delitev odločanja v gospodinjstvu

Iz slike 1 je razvidno, v kolikšni meri partnerja pri odločanju o zadevah znotraj gospodinjstva sodelujeta oz. se odločata skupaj. Na kmetijah tipa 3 so ženske poročale, da s partnerjem največ odločata skupaj glede varčevanja, gradnje in adaptacije hiše, priključitve na internet, nakupa osebnega računalnika in investicij v gospodinjstvo. Moški s teh kmetij so v večini odgovorili podobno, in sicer, da s partnerico največ odločata skupaj o preživljanju dopusta, varčevanju, nakupu osebnega računalnika in priključitvi na internet ter investicijah v gospodinjstvo.

Ženske s kmetij tipa 2, so poročale, da se skupaj s partnerjem največ odločata glede nakupa avtomobila, investicij v gospodinjstvo, varčevanja in preživljanja dopusta. Moški s teh kmetij pa so poročali, da se skupaj s partnerico največ odločata o varčevanju, preživljanju dopusta, šolanju otrok, nakupu osebnega računalnika in priključitvi na internet ter o investicijah v gospodinjstvo. Na kmetijah tipa 1, so ženske glede skupnega odločanja o zadevah poročale, da se skupaj s partnerjem največkrat odločata o vzgoji in šolanju otrok, preživljanju dopusta ter nakupu osebnega računalnika in priključitvi na internet. Moški pa so poročali, da je največ skupnega odločanja pri preživljanju dopusta ter nakupu osebnega računalnika in priključitvi na internet (Priloga C).

Slika 1: Delitev odločanja v gospodinjstvu (partnerja odločata skupaj)

Slika 2: Delitev odločanja v gospodinjstvu (partnerja odločata skupaj) (nadaljevanje).

4.2.8 Delitev dela v gospodinjstvu ter dnevna poraba časa za gospodinjstva dela

Pri delih v gospodinjstvu je še vedno vidna spolna delitev le teh. Dela kot so kuhanje, pospravljanje, likanje, pranje, šivanje, obisk otroka pri zdravniku in negovanje bolnega otroka so večinoma na bremenih gospodinj. Popravila kmetijskih strojev in avtomobilov pa so dela, ki jih opravljajo moški predstavniki družine. Pri opravih, kot so nakupovanje, manjša popravila, igranje z otroki, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih ter skrb za ostarele člane družine, pa večinoma sodelujejo in si pomagajo vsi člani družine, glede na čas, ki ga imajo na razpolago (Priloga B).

Iz preglednice 15 lahko razberemo, koliko časa na dan povprečno porabijo anketiranci za vsa delovna opravila v gospodinjstvu. Anketiranci, ki živijo na kmetijah tipa 1, porabijo za vsa gospodinjstva opravila povprečno 3 ure; tisti, ki živijo na kmetijah tipa 2 porabijo dnevno v povprečju 3,82 ur za gospodinjstva opravila; anketiranci s kmetij tipa 3 pa porabijo povprečno 2,5 ur na dan za vsa delovna opravila v gospodinjstvu. Iz tega lahko sklepamo, da je manjša poraba časa na teh kmetijah posledica večje količine dela na kmetiji.

Preglednica 15: Čas, porabljen za opravila v gospodinjstvu

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	27	3,00	1,797	
Kmetije tipa 2	17	3,82	2,555	
Kmetije tipa 3	16	2,50	2,221	
Skupaj	60	3,10	2,168	1,621

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.2.9 Delitev dela na kmetiji ter dnevna poraba časa za vsa kmečka dela

Anketirance smo tudi vprašali, kdo med družinskimi člani običajno opravlja različna dela na kmetiji.

Tudi mi smo opazili, da so določena dela značilno ženska, določena dela tipično moška, pri nekaterih delih pa sodeluje več članov družine skupaj (tudi otroci in stari starši). Dela, ki jih večinoma opravljajo ženske, so molža, skrb za perutnino, ročna poljska dela in obdelovanje zelenjavnega vrta. Moški večinoma krmijo živali, s stroji obdelujejo polja, silirajo, ročno kosijo, skrbijo za sadovnjak, pridelujejo vino ter žgane pijače. Čiščenje hleva, ročna poljska dela, spravilo sena, pobiranje sadja in dela v vinogradu so dela, ki jih večinoma opravljajo vsi člani družine (Priloga D).

Zanimalo nas je tudi, koliko časa na dan anketiranci povprečno porabijo za vsa delovna opravila na kmetiji. Iz podatkov lahko razberemo, da anketiranci s kmetij tipa v povprečju porabijo 4,07 ur dnevno za delovna opravila na kmetiji. Na kmetijah tipa 2 je povprečna dnevna poraba časa za delovna opravila na kmetiji najmanjša in sicer 2,94 ur na dan. Največ časa za delo na kmetiji (6,62 ur) porabijo anketiranci, na kmetijah tipa 3.

Preglednica 16: Čas, porabljen za opravila na kmetiji

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	27	4,07	1,900	
Kmetije tipa 2	17	2,94	1,519	
Kmetije tipa 3	16	6,62	3,222	
Skupaj	60	4,43	2,619	11,755***

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.2.10 Vključevanje otrok v kmečka in gospodinjska dela

Anketirance smo vprašali, kako pogosto vključujejo svoje otroke v različna dela na kmetiji in v gospodinjstvu. Zanimalo nas je, pri katerih delih so otroci bolj in pri katerih manj prisotni. Ugotovili smo, da so otroci najmanj prisotni pri molži, strojnih poljskih delih, košnji, siliranju, likanju, pranju, pa tudi kuhanju in nakupovanju. Glavni razlog, da otroci teh del ne opravljajo nikoli, je, da so premladi in jim starši še ne morejo zaupati teh obveznosti (večina anketiranih družin je imela še predšolske otroke). Dela, pri katerih so otroci prisotni v večji meri pa so krmljenje živali, čiščenje hleva, ročna poljska dela ter varstvo mlajših otrok. Omeniti velja, da so otroci, ki izvirajo iz kmetij tipa 3 veliko bolj vključeni v razna dela tako na kmetiji kot tudi v gospodinjstvu, seveda glede na njihove sposobnosti. Večja vključenost oz. obremenjenost teh otrok je posledica večjega obsega same kmetije in posledično večje količine dela (Priloga E).

4.2.11 Usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok

Iz preglednice 17 lahko razberemo, kakšna oblika usklajevanja službenih obveznosti in varstva otrok bi bila za anketirance najboljša možna rešitev. Anketiranci s kmetij tipa 1 v večini (63 %) menijo, da bi bila zanje najboljša rešitev zaposlitev s krajšim delovnim časom. Da je za usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok ustrezna zaposlitev s polnim delovnim časom meni 22,2 % anketirancev, da je najboljša možna rešitev biti brez zaposlitve pa jih meni 14,8 %. Anketiranci, ki živijo na kmetijah tipa 2, so prav tako v večini (52,9 %) mnenja, da je najbolje biti zaposlen za krajši delovni čas. Da je ustrezna zaposlitev s polnim delovnim časom, jih meni 29,4 %, 17,6 % pa jih je mnenja, da bi bilo za usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok najbolje biti brez zaposlitve. Anketiranci, ki živijo na kmetijah tipa 3 so v večini mnenja, da je biti brez zaposlitve najboljša rešitev za varstvo otrok. Takega mnenja je kar 68,8 % anketirancev.

Da je najbolje biti zaposlen s krajšim delovnim časom jih meni 18,8 %, 12,5 % pa jih meni, da je zaposlitev s polnim delovnim časom najboljša rešitev.

Preglednica 17: Najboljša možna rešitev za usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zaposlitev s polnim delovnim časom	6	22,2	5	29,4	2	12,5
Zaposlitev z krajšim delovnim časom	17	63	9	52,9	3	18,8
Brez zaposlitve	4	14,8	3	17,6	11	68,8
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.2.12 Koriščenje starševskega dopusta

Preglednica 18 kaže, v kolikšni meri so anketiranci koristili starševski dopust za svoje otroke. Večina anketirancev je bila na starševskem dopustu. Odstopanja se kažejo le na kmetijah tipa 3. V teh primerih je delež tistih, ki niso koristili starševskega dopusta, večji.

Preglednica 18: Koriščenje starševskega dopusta

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Prvi otrok						
Ne	8	29,6	3	17,6	12	75
Da	19	70,4	14	82,4	4	25
Drugi otrok						
Ne	8	29,6	2	11,8	12	75
Da	19	70,4	15	88,2	4	25
Tretji otrok						
Ne	3	11,1	2	11,8	10	62,5
Da	24	88,9	15	88,2	6	37,5
Četrti otrok						
Ne	1	3,7	1	5,9	6	37,5
Da	26	96,3	16	94,1	10	62,5
Peti otrok						
Ne	0	0,0	1	5,9	4	25
Da	27	100	16	94,1	12	75
Šesti otrok						
Ne	0	0,0	1	100	1	100
Da	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.2.13 Sodelovanje pri kmečkih in gospodinjstkih delih v času porodniškega dopusta

Velika večina anketirancev je na vprašanje, ali so v času porodniškega dopusta opravljali dela na kmetiji, odgovorila pritrdilno, in sicer da so to delo opravljali redno. Na kmetijah, tipa 1 je 58,3 % anketirancev redno opravljalo dela v času porodniškega dopusta, 41,7 % anketirancev je delalo samo včasih. Med vsemi anketiranci ni bilo nobenega, ki v času porodniškega dopusta ne bi delal na kmetiji.

Tudi anketiranci s kmetij tipa 2 so v 63,6 % deležu v času porodniškega dopusta delali redno, 27,3 % včasih, le 9,1 % pa jih v času porodniškega dopusta ni delalo. Na kmetijah tipa 3 je delež tistih, ki so v času porodniškega dopusta delali redno, največji (83,3 %). Včasih jih je delalo 16,7 %.

Preglednica 19: Delo v času porodniškega dopusta

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Redno	7	58,3	7	63,6	5	83,3
Včasih	5	41,7	4	27,3	1	16,7
Nikoli	0	0,0	1	9,1	0	0,0
Skupaj	12	100	12	100	6	100

4.2.14 Varstvo predšolskih otrok

Glede možnosti varstva predšolskih otrok so anketiranci v večini menili, da je v okolju, kjer živijo, težko najti varstvo, oz. da ga ni niti lahko niti težko najti (Preglednica 20). O omejenih možnostih varstva za otroke poroča 44,4 % anketirancev s kmetij tipa 1. 40,7 % anketirancev s takih kmetij poroča, da ni niti težko niti lahko, le 14,8 % pa je takih, ki poročajo, da varstvo za otroke ni problem. Anketiranci s kmetij tipa 2 poročajo (52,9 %), da ni niti težko niti lahko dobiti varstvo za otroke, takih ki menijo, da je varstvo lahko dobiti, je 35,3 %, 11,8 % pa takih, ki so nasprotnega mnenja in sicer, da je težko najti varstvo za otroke.

Preglednica 20: Možnosti za varstvo predšolskih otrok

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zelo težko	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Težko	12	44,4	2	11,8	4	25
Niti lahko niti težko	11	40,7	9	52,9	9	56,2
Lahko	4	14,8	6	35,3	3	18,8
Zelo lahko	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Tudi na kmetijah tipa 3 so anketiranci v 56,2 % deležu poročali, da ni niti težko niti lahko najti varstvo za otroke. Da je težko dobiti varstvo za otroke, jih je izjavilo 25 %, 18,8 % pa da je varstvo lahko dobiti.

Preglednica 21 prikazuje različne oblike varstva predšolskih otrok, ki se jih poslužujejo anketiranci. Anketiranci, zaposleni izven kmetije, se v večini odločajo za vrtec.. Med njimi je 40,7 % anketirancev s kmetij tipa 1 in 47,1 % anketirancev s kmetij tipa 2. Nekoliko drugače je na kmetijah tipa 3. Tu lahko opazimo, da v večini (43,8 %) otroke varujejo starši (anketiranec ali partner), saj je več takih članov gospodinjstva, ki ne hodijo v službo. Pogosto so anketiranci kot obliko varstva za svoje otroke navedli tudi stare starše in podaljšano bivanje v šoli.

Preglednica 21: Oblike varstva predšolskih otrok

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Vrtec	11	40,7	8	47,1	5	31,2
Varuška	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Stari starši	5	18,5	4	23,5	1	6,2
Podaljšano bivanje v šoli	5	18,5	2	11,8	3	18,8
Starši (anketiranec ali partner)	5	18,5	3	17,6	7	43,8
Več članov družine	1	3,7	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Tudi v popoldanskem času je potrebno poskrbeti za varstvo otrok, zato smo anketirance vprašali, kdo običajno varuje otroke, ko pridejo iz šole oziroma rednega varstva. Preglednica 22 kaže, da otroke v popoldanskem času varuje več članov družine. Taka situacija je pri 62,9 % anketirancev s kmetij tipa 1, 35, 3 % anketirancev s kmetij tipa 2 in 43,7 % anketirancev s kmetij tipa 3. Da otroke varuje mati ali pa oba starša, je naslednja najpogostejša situacija. Najredkeje otroke varujejo starejši bratje in sestre ter stari starši.

Preglednica 22: Varstvo otrok v popoldanskem času

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Mati	5	18,5	6	35,3	5	31,2
Oče	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Oba starša	3	11,1	6	23,5	0	0,0
Starejši bratje in sestre	2	7,5	0	0,0	3	18,8
Stari starši	0	0,0	1	5,9	1	6,2
Več članov družine	17	62,9	6	35,3	7	43,7
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.2.15 Življenje otrok na podeželju

Anketirance smo vprašali, kje je po njihovem mnenju lažje imeti otroke, na podeželju ali v mestu oz. če glede tega sploh obstajajo kakšne razlike. V večini so bili anketiranci mnenja (Preglednica 23), da samo okolje nima velikega vpliva na vzgojo otrok ter da ni razlik med mestom in podeželjem. Tako je odgovorilo 77,8 % anketirancev s kmetij tipa 1, 88,2 % s kmetij tipa 2 in 56,2 % s kmetij tipa 3. Tisti, ki so bili mnenja, da je lažje imeti otroke v mestu, so svoj odgovor utemeljili predvsem z dejstvi, da imajo ljudje v mestu več časa, ki ga lahko posvetijo svojim otrokom, da so boljše možnosti za varstvo otrok in da je boljše tudi finančno stanje družin. Nekaj anketirancev pa je menilo, da je lažje imeti otroke na podeželju. Takega mnenja so bili predvsem anketiranci s kmetij Tipa 3. Svoj odgovor so utemeljili z dejstvom, da je na podeželju boljše okolje za vzgojo otrok.

Preglednica 23: Vpliv življenjskega okolja na vzgojo otrok

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Ni razlike	21	77,8	15	88,2	9	56,2
Na podeželju	1	3,7	2	11,8	3	18,8
V mestu	5	18,5	0	0,0	4	25
Več časa	24	88,9	15	88,2	13	81,2
Boljše možnosti varstva	0	0,0	1	5,9	1	6,3
Boljše okolje	1	3,7	1	5,9	2	12,5
Boljše finančno stanje	2	7,4	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Preglednica 24 prikazuje mnenja anketirancev o tem, kakšne so prednosti življenja otrok na podeželju v primerjavi z življenjem v mestu. Kot lahko razberemo iz preglednice 26, so anketiranci mnenja, da je na podeželju bolj zdravo in čisto okolje ter da je tudi manj hrupa in prometa kot v mestu. Velik delež anketirancev meni, da imajo otroci na podeželju več svobode in prostora, boljši stik z naravo, več delovnih navad in manjše želje po materialnih dobrinah.

Preglednica 24: Prednosti življenja otrok na podeželju

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Bolj zdravo, čisto okolje	12	44,5	4	23,5	4	25
Manj hrupa, prometa	3	11,1	5	29,4	2	12,5
Manjše zahteve (želje) otrok	2	7,4	2	11,8	2	12,5
Boljše delovne navade	3	11,1	0	0,0	4	25
Več prostora	2	7,4	4	23,5	0	0,0
Več svobode, boljši stik z naravo	5	18,5	2	11,8	4	25
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Anketirance smo vprašali za mnenje, ali so kmečki otroci v primerjavi z mestnimi otroki za kaj prikrajšani zaradi okolja, v katerem živijo. Velika večina anketirancev je menila (Preglednica 25), da kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, niso nič prikrajšani. Takega mnenja je 74,1 % anketirancev s kmetij tipa 1, 94,1 % anketirancev s kmetij tipa 2 in 75 % anketirancev s kmetij tipa 3. Anketiranci, ki so bili mnenja, da so kmečki otroci zaradi življenjskega okolja prikrajšani za določene stvari, so kot utemeljitev svojega odgovora podali dejstva, kot so manj časa za igro, več dela, manj možnosti za obiskovanje obšolskih interesnih dejavnosti ter občutek manjvrednosti.

Preglednica 25: Prikrajšanost kmečkih otrok zaradi življenja na podeželju

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Ne	20	74,1	16	94,1	12	75
Da						
Manj časa za igro, več dela	4	14,8	0	0,0	3	18,7
Manj obšolskih dejavnosti	2	7,4	1	5,9	1	6,3
Občutek manjvrednosti	1	3,7	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Preglednica 26 prikazuje odgovore anketirancev o tem, kakšni se jim zdijo medsebojni odnosi v njihovih družinah. Iz podatkov lahko razberemo, da velika večina anketirancev meni, da so njihovi medsebojni odnosi dobri. Za ta odgovor se je odločilo 74,1 % anketirancev iz kmetij tipa 1, 58,8 % anketirancev s kmetij tipa 2 in 87,5 % anketirancev s kmetij tipa 3. Drugi najpogostejše zastopan odgovor na vprašanje o medsebojnih odnosih je bil, da so le ti zelo dobri. Takega mnenja je 18,5 % anketirancev s kmetij tipa 1, 41,2 % anketirancev s kmetij tipa 2 in 12,5 % s kmetij tipa 3. Nihče od anketirancev ni ocenil medsebojnih odnosov v svoji družini kot slabih ali zelo slabih.

Preglednica 26: Medsebojni odnosi v družini

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zelo slabi	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Slabi	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Niti dobri, niti slabi	2	7,4	0	0,0	0	0,0
Dobri	20	74,1	10	58,8	14	87,5
Zelo dobri	5	18,5	7	41,2	2	12,5
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.3 PROSTI ČAS, DRUŽINSKO ŽIVLJENJE NA KMETIJI

Anketirance smo vprašali, koliko časa na dan v povprečju porabijo za vse prostočasne dejavnosti, ki jih izvajajo v okviru družine. Kot lahko razberemo iz preglednice 27, največ časa za prostočasne dejavnosti porabijo na kmetijah tipa 2. Družine s teh kmetij namenijo v povprečju 3,35 ur dnevno za prostočasne dejavnosti. Sledijo jim kmetije tipa 3. Anketiranci s teh kmetij so povedali, da dnevno namenijo povprečno 3,19 ur za prostočasne dejavnosti. Najmanj časa za prostočasne dejavnosti pa porabijo družine s kmetij tipa 1. Le ti porabijo za prostočasne dejavnosti v povprečju 2,67 ur na dan.

Preglednica 27: Dnevna poraba časa za prostočasne aktivnosti

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	27	2,67	,961	
Kmetije tipa 2	17	3,35	1,412	
Kmetije tipa 3	16	3,19	1,471	
Skupaj	60	3,00	1,262	1,833

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.3.1 Pogostost ukvarjanja s prostočasnimi aktivnostmi

Eno izmed vprašanj se je nanašalo tudi na to, kako pogosto se kmečke družine ukvarjajo z določenimi prostočasnimi dejavnostmi (Priloga F). Na kmetijah tipa 1 se velika večina anketirancev redno ukvarja z naslednjimi prostočasnimi dejavnostmi: pogovor z družino (70,4%), gledanje televizije (51,9%) in udeležba verskih obredov (51,9%). Včasih tudi poslušajo radio (66,7%), berejo časopise, revije (59,3%) in knjige (48,1%), se igrajo z otroki (51,9%), obiskujejo sorodnike in prijatelje (88,9%), hodijo na izlete (48,1%), se ukvarjajo s športom (44,4%), igrajo družabne igre z družino (59,3%), hodijo na sprehode (63%) ter obiskujejo prireditve in koncerte (70,4%). Najmanj zastopane prostočasne aktivnosti so: obiskovanje kina in gledališča (81,5%), branje knjig, izleti ter šport (44,4%).

Anketiranci s kmetij tipa 2 so kot prostočasne dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo vedno, navedli: pogovor z družino (88,2%), igranje z otroki (64,7%), udeležba verskih obredov (58,8%), družabne igre z družino (52,9%). Prostočasne dejavnosti, ki jih izvajajo včasih, so: poslušanje radia (76,5%), gledanje televizije (70,6%), branje časopisov, revij (82,4%) in branje knjig (64,7%), obiskovanje sorodnikov in prijateljev (88,2%), hoja na izlete (52,9%), ukvarjanje s športom (47,1%) in hoja na sprehode (76,5%). Prostočasne dejavnosti, s katerimi se ne ukvarjajo nikoli pa so: obiskovanje kina in gledališča (76,5%) in hoja na izlete (35,3%). Na čistih živinorejskih kmetijah, kjer je kmetovanje glavni vir dohodka, so glede ukvarjanja z prostočasnimi dnevnimi dejavnostmi poročali naslednje: redno se pogovarjajo z družino (68,8%) in udeležujejo verskih obredov (56,2%). Dejavnosti, s katerimi se včasih ukvarjajo, so: poslušanje radia (75%), gledanje televizije (56,2%), branje časopisov in revij (75%), igranje z otroki (56,2%), obiskovanje sorodnikov in prijateljev (93,8%), ukvarjanje s športom (50%), hoja na sprehode (81,2%) in obiskovanje prireditev (56,2%). Dejavnosti, ki jih večinoma nikoli ne izvajajo pa so: branje knjig (87,5%), obiskovanje kina in gledališča (93,8%) in ukvarjanje s športom (50%).

Preglednica 28: Prostočasne dnevne aktivnosti glede na porabo časa

	Kmetije tipa 1			Kmetije tipa 2			Kmetije tipa 3			
	N	Pov p.	Stan. odklon	N	Povp.	Stan. odklon	N	Povp.	Stan. odklon	F
Gledanje televizije	27	2,63	1,363	17	2,24	1,147	16	3,12	1,586	1,742
Pomoč pri šolskih obveznostih	27	2,89	1,847	17	3,71	1,649	16	2,56	1,672	1,931
Družinski pogovor	27	3,89	,801	17	3,76	,664	16	4,00	,894	,365
Igranje družabnih iger	27	3,30	1,325	17	3,82	,951	16	3,38	1,088	1,129
Branje časopisov, revij, knjig	27	2,30	1,171	17	1,47	,514	16	1,94	,854	4,000*

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

Anketirance smo vprašali, za katere prostočasne dejavnosti porabijo največ in za katere najmanj časa. Preglednice 28 kaže, da so anketiranci iz vseh treh skupin kmetij kot najpogostejše izvajane prostočasne dejavnosti navedli družinski pogovor in igranje družabnih iger z otroki. Anketiranci s kmetij tipa 1 so prostočasne dejavnosti glede na pogostost oz. porabo časa razvrstili takole: družinski pogovor je na prvem mestu z največjo porabo časa, sledi igranje družabnih iger z otroki, na tretjem mestu je pomoč otrokom pri domačih nalogah, na četrtem je gledanje televizije, kot najmanj pogosto izvajano prostočasno dejavnost pa so navedli branje časopisov, revij in knjig. Anketiranci s kmetij tipa 2 so kot najpogostejše izvajano prostočasno dejavnost navedli igranje družabnih iger z otroki, nato družinski pogovor, na tretjem mestu je pomoč otrokom pri domačih nalogah, na četrtem mestu je gledanje televizije in kot zadnje so navedli branje časopisov, revij in knjig. Na kmetijah tipa 3 je razvrstitev prostočasnih dejavnosti podobna: na prvem mestu je družinski pogovor, sledi igranje družabnih iger z otroki, na tretjem mestu je gledanje televizije, na četrtem pomoč otrokom pri domačih nalogah in kot zadnje so navedli branje časopisov, revij in knjig.

4.3.2 Prosti čas kmečkih družin in izkoriščenost le tega

Preglednica 29 prikazuje možnosti kmečkih družin za udejstvovanje v prostočasnih dejavnostih, kot so smučanje, planinarjenje, daljša potovanja in odhod na morje. Kot lahko vidimo, si kmečke družine to težko privoščijo. Najmanj možnosti za te dejavnosti imajo kmetije tipa 3, saj imajo le te več obdelovalnih površin in živine, za kar je potrebno poskrbeti. Na splošno so anketiranci kot vzroke za nedosegljivost teh dejavnosti omenili: delo v službi in na kmetiji, premajhni otroci, skrb za starše (stare starše), pomanjkanje denarja, gradnje (adaptacije) hiše in kmečkega poslopja, ni želje po teh dobrinah.

Preglednica 29: Možnosti družin za planinarjenje, daljša potovanja, morje

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Morje						
Da	15	55,6	11	64,7	1	6,2
Ne	7	25,9	5	29,4	11	68,8
Včasih	5	18,5	1	5,9	4	25
Planine						
Da	7	25,9	8	47,1	1	6,2
Ne	18	66,7	8	47,1	15	93,8
Včasih	2	7,4	1	5,9	0	0,0
Smučanje						
Da	6	22,2	7	41,2	0	0,0
Ne	19	70,4	9	52,9	16	100
Včasih	2	7,4	1	5,9	0	0,0
Daljša potovanja						
Da	1	3,7	3	17,6	0	0,0
Ne	25	92,6	11	64,7	16	100
Včasih	1	3,7	3	17,6	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Podatki v tabeli 30, nam kažejo, kdaj si anketiranci vzamejo največ časa za ukvarjanje z otroki. Anketiranci s kmetij tipa 1 so v 59,3 % deležu odgovorili, da si vzamejo največ časa ob večerih in vikendih, drugi najpogostejši odgovor (40,7 %) teh anketirancev je bil, da imajo največ časa za svoje otroke, ko le ti pridejo iz šole. Anketiranci s kmetij tipa 2 so najpogostejše (52,9 %) odgovorili, da imajo največ časa za otroke, ko ti pridejo iz šole. Da imajo največ časa ob večerih in vikendih, jih je odgovorilo 35,3 %, 11,8 % anketirancev pa je svojim otrokom na razpolago skozi ves dan enako. Tudi anketirancih s kmetij tipa 3 so v največjem deležu 68,6 % odgovorili, da si vzamejo največ časa za svoje otroke ob večerih in vikendih, ko imajo manj dela. Da imajo največ časa, ko pridejo otroci iz šole, jih je odgovorilo 18,8 %, 12,6 % anketirancev pa ima skozi ves dan čas za ukvarjanje z otroki.

Preglednica 30: Čas za ukvarjanje z otroki

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Skozi ves dan enako	0	0,0	2	11,8	2	12,6
Ko pridejo iz šole	11	40,7	9	52,9	3	18,8
Ob večerih in vikendih	16	59,3	6	35,3	11	68,6
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

5.1 RAZPRAVA O REZULTATIH

V naslednjih podpoglavjih so predstavljene ugotovitve, do katerih smo prišli na podlagi analize rezultatov.

Od 60 anketiranih oseb jih več kot dve tretjini pridobiva glavni vir zaslužka iz nekmetijske dejavnosti in le nekaj iz kmetovanja. Kmetije so večinoma usmerjene v živinorejo, takih kjer prevladuje več kmetijskih panog pa je le peščica. V večini primerov dela na kmetiji opravljata gospodar in gospodinja (mož in žena) skupaj. Na tistih kmetih, kjer so stari starši še sposobni za opravljanje kmetijskih del, so le ti prav tako vključeni v večino opravil na kmetiji. Prav tako so v kmečka opravila vključeni tudi otroci, ki dosegajo primerno starost za določena dela.

Večina anketiranih kmetij dosega velikost 5 do 10 hektarjev (obdelovalnih površin). Sledijo kmetije z 11 do 15 hektarji obdelovalnih površin, precej pa je tudi kmetij z več kot 15 hektarji obdelovalnih površin (kmetije, ki so usmerjene v živinorejsko dejavnost in na katerih družine črpajo glavni vir dohodkov prav iz kmetijstva). Najmanj anketiranih kmetij ima 3 do 5 hektarjev obdelovalnih površin ali manj.

Več kot polovica anketirancev in njihovih partnerjev ima dokončano le poklicno ali srednjo šolo. Posebno na kmetijah, kjer se anketiranci ukvarjajo samo s kmetovanjem (kmetije tipa 3), je stopnja izobrazbe nižja in sicer ima večina dokončano le poklicno šolo. Med vsemi anketiranci ni nobenega, ki bi imel dokončano le osnovno šolo, precej majhno pa je bilo tudi število tistih, ki imajo dokončano višjo ali visoko šolo. To stopnjo izobrazbe dosegajo predvsem mlajši anketiranci iz tistih kmetij, na katerih je obseg kmetovanja manjši in kjer glavni vir zaslužka predstavlja zaposlitev izven kmetije.

Pri vprašanju o številu otrok v družini je največ anketirancev odgovorilo, da imajo dva ali tri otroke, kar nekaj družin ima štiri otroke, dve družini imata po šest otrok, v treh družinah pa imajo samo enega otroka. Povprečno število otrok v anketiranih družinah je 2,8. Pri tem velja poudariti, da imajo družine tipa 3 več otrok kot kmečke družine, v katerih so starši zaposleni tudi izven kmetijske dejavnosti. Starost najmlajšega otroka je pri več kot tretjini anketirancev med 4 do 7 let, pri drugi tretjini anketirancev pa od enega do treh let. Le nekaj anketirancev ima najmlajšega otroka starega več kot sedem let, oz. manj kot eno leto.

Od vseh 60 anketiranih oseb jih je velika večina poleg kmetovanja zaposlenih tudi v nekmetijski dejavnosti, katera predstavlja glavni vir dohodka. Največ jih je zaposlenih v gospodarstvu (več kot dve tretjini anketirancev), le nekaj jih je samozaposlenih ali pa imajo status kmeta/gospodinje. Anketiranci s kmetij tipa 3 večinoma nimajo dodatne zaposlitve izven kmetijstva. Večina anketirancev je zaposlenih za nedoločen čas, le dva sta odgovorila, da sta zaposlena za določen čas. Od vseh zaposlenih (40), skoraj vsi delajo za polni delovni čas, le dva pa za krajši delovni čas. Več kot polovica anketirancev ima enoizmenski delavnik, nekaj anketirancev dvoizmenskega, le eden večizmenskega in eden premakljivega. Anketiranci so v večini zaposleni v javnih podjetjih, le nekaj jih dela v zasebnih ali mešanih podjetjih.

Zanimalo nas je tudi, koliko časa dnevno porabijo anketiranci za zaposlitev skupaj s prevozom. Iz dobljenih podatkov smo ugotovili, da je povprečna dnevna poraba časa za zaposlitev skupaj s prevozom 8,8 ure. Velika večina anketirancev je s trenutno zaposlitvijo zadovoljnih.

Eno izmed vprašanj o zaposlitvi je bilo tudi, ali so zaposleni anketiranci zaradi vseh obveznosti na delovnem mestu kdaj težko uskladili oz. izpolnili obveze, ki jih zahteva družinsko življenje ter delo na kmetiji in obratno, ali so zaradi družinskih obveznosti in dela na kmetiji kdaj slabo delovali oz. ne izpolnili zahteve na delovnem mestu. Ugotovili smo, da pri večini anketirancev pride do problema pri izpolnjevanju službenih in družinskih obveznosti enkrat ali dvakrat na mesec, le pri majhnem odstotku anketirancev pride do teh problemov večkrat na mesec.

Anketirance smo vprašali, kdo običajno odloča o zadevah, ki se nanašajo na vse gospodinjstvo. Pri zadevah, kot so vzgoja in šolanje otrok, varčevanje, preživljanje dopusta, gradnja in adaptacija hiše, investicije v gospodinjstvo, nakup osebnega računalnika in priključitev na internet, je večina vprašanih rekla, da odločajo skupaj s partnerjem, torej mož in žena skupaj. Majhno odstopanje se kaže pri nakupu obleke, ki je večinoma žensko opravilo in pri nakupu avtomobila, pri čemer ima večinoma glavno besedo mož/gospodar.

Pri delih v gospodinjstvu je še vedno vidna spolna delitev. Dela, kot so kuhanje, pospravljanje, likanje, pranje, šivanje, obisk otroka pri zdravniku in negovanje bolnega otroka, so večinoma na bremenih gospodinj. Popravila kmetijskih strojev in avtomobilov pa so dela, ki jih opravljajo moški predstavniki družine. Pri opravih, kot so nakupovanje, manjša popravila, igranje z otroki, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih ter skrb za ostarele člane družine, pa večinoma sodelujejo in si pomagajo vsi člani družine, glede na čas, ki ga imajo na razpolago. Zanimalo nas je tudi, koliko časa dnevno porabijo anketiranci za vsa prej omenjena dela v gospodinjstvu. Iz pridobljenih odgovorov smo izračunali, da je povprečna dnevna poraba časa za vsa dela v gospodinjstvu 3,1 ura na dan.

Anketirance smo med drugim tudi vprašali, kdo izmed družinskih članov običajno opravlja različna dela na kmetiji. Tudi tukaj smo opazili, da so določena dela značilno ženska, določena dela so obveznost moških, pri nekaterih delih pa sodeluje več članov družine (tudi otroci in stari starši). Dela, ki jih večinoma opravljajo ženske, so molža, skrb za perutnino, ročna poljska dela in obdelovanje zelenjavnega vrta. Moški so v veliki večini prisotni pri krmljenju živali, strojnih poljskih delih, siliranju, ročni košnji, oskrbi sadovnjakov in pridelavi vina ter žganih pijač. Čiščenje hleva, ročna poljska dela, spravilo sena, pobiranje sadja in dela v vinogradu pa so večinoma dela, ki jih opravljajo vsi člani družine, tudi starejša generacija in otroci, ki so za to sposobni.

Za vsa delovna opravila dnevno največ časa porabijo na kmetijah tipa 3 in sicer v povprečju 6,62 ur na dan. Tolikšna poraba časa je posledica večjega obsega obdelovalnih površin in večjega staleža živali. Na kmetijah, kjer glavni vir dohodka predstavlja zaposlitev izven kmetije, je poraba časa za dnevna kmetijska opravila manjša. Na kmetijah tipa 1 porabijo povprečno 4,07 ur na dan, na kmetijah tipa 2 pa 2,94 ure na dan. Iz tega lahko sklepamo, da živinorejska proizvodnja zahteva precej več časa kot ostale kmetijske panoge.

Zanimalo nas je, kako pogosto so otroci vključeni v kmečka in gospodinjska dela, kot so molža, krmljenje živali, čiščenje hleva, strojna in ročna poljska dela, spravilo sena, pospravljanje, kuhanje, likanje, pranje, nakupovanje in varstvo mlajših otrok. Na podlagi odgovorov lahko ugotovimo, da je večina otrok iz anketiranih družin še premajhna, da bi jim starši lahko zaupali tako odgovorna dela. Po drugi strani pa so tisti otroci, ki dosegajo primerno starost za opravljanje različnih del, zelo pogosto vključeni v ta dela in predstavljajo pomembno delovno silo na kmetiji in s tem razbremenitev za starše. Predvsem je večje vključevanje otrok v dela na kmetiji in v gospodinjstvo vidno na velikih kmetijah tipa 3.

Večina anketirancev je za svoje otroke izkoristila starševski dopust, odstopanja se kažejo le na kmetijah tipa 3. V teh primerih je delež tistih, ki niso izkoristili starševskega dopusta, večji. Ženske so v času porodniškega dopusta tudi redno delale na kmetiji, le nekaj je bilo takih, ki so delale le občasno ali nikoli.

Anketirance smo tudi vprašali, katera oblika zaposlitve bi bila zanje najustreznejša, da bi lahko hkrati uskladili tudi družinsko obveznost varstva predšolskih otrok. Večina vprašanih je bila mnenja, da bi bila zanje najboljša možna rešitev zaposlitev s krajšim delovnim časom, nekaj vprašanih je odgovorilo, da jim ustreza in je primerna zaposlitev s polnim delovnim časom, nekaj pa jih je bilo mnenja, da je najboljša možna rešitev biti brez zaposlitve.

Pri vprašanju, »ali je v okolju, kjer živite«, lahko najti varstvo za predšolske otroke, jih je večina odgovorilo, da ni niti lahko niti težko, precej jih je bilo tudi mnenja, da je varstvo najti težko, nekaj pa jih je menilo, da je varstvo za predšolske otroke lahko najti. Velika večina anketirancev se za varstvo najmlajših otrok poslužuje vrtca. V nekaterih družinah otroke varujejo stari starši, ali pa starši koristijo podaljšano bivanje v šoli.

Starši, ki niso zaposleni izven kmetije (kmetije tipa 3), otroke večinoma varujejo sami (anketiranec ali partner). Glede popoldanskega varstva otrok je kar polovica anketirancev odgovorila, da otroke varuje več članov družine, odvisno od razpoložljivega časa. V nekaterih družinah otroke varuje samo mati ali pa oba starša (oče ali mati). Nekaj je tudi družin, v katerih majhne otroke varujejo starejši bratje ali sestre ali pa stari starši.

Anketirance smo tudi vprašali, kje je po njihovem mnenju lažje imeti otroke ali na podežlju ali v mestu. Večina jih je menila, da ni razlik. Le nekaj posameznikov je bilo mnenja, da jih je lažje imeti v mestu kot na podežlju. Tisti, ki so bili mnenja, da je lažje imeti otroke v mestu, so svoj odgovor utemeljili predvsem z dejstvi, da imajo ljudje v mestu več časa, ki ga lahko posvetijo svojim otrokom, da so boljše možnosti za varstvo otrok in da je boljše tudi finančno stanje družin.

Nekaj anketirancev pa je menilo, da je lažje imeti otroke na podežlju. Takega mnenja so bili predvsem anketiranci s kmetij tipa 3. Svoj odgovor so utemeljili z dejstvom, da je na podežlju boljše okolje za vzgojo otrok. Kot prednosti življenja otrok na podežlju so navedli bolj zdravo in čisto okolje ter tudi manj hrupa in prometa kot v mestu. Velik delež anketirancev meni, da imajo otroci na podežlju več svobode in prostora, boljši stik z naravo, več delovnih navad in manjše želje po materialnih dobrinah.

Anketirance smo vprašali, ali menijo, da so kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, za kaj prikrajšani v primerjavi z mestnimi otroki. Velika večina anketirancev je mnenja, da kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, niso nič prikrajšani.

Nekateri anketiranci pa so menili, da so kmečki otroci zaradi življenjskega okolja prikrajšani za določene stvari, kot so manj časa za igro, več dela, manj možnosti za obiskovanje obšolskih interesnih dejavnosti ter občutek manjvrednosti.

Anketirance smo nadalje vprašali, koliko časa na dan v povprečju porabijo za vse prostočasne dejavnosti v okviru družine. Največ časa za prostočasne dejavnosti porabijo na kmetijah, tipa 2. Družine s teh kmetij namenijo v povprečju 3,35 ur dnevno za prostočasne dejavnosti. Sledijo kmetije tipa 3. Anketiranci s teh kmetij so povedali, da za prostočasne dejavnosti dnevno namenijo povprečno 3,19 ur. Najmanj časa za prostočasne dejavnosti porabijo družine s kmetij tipa 1. Le ti porabijo za prostočasne dejavnosti v povprečju 2,67 ur na dan, iz česar lahko sklepamo, da na teh kmetijah živinorejska proizvodnja zahteva precej večjo porabo časa in posledično družinam ostane manj časa za prostočasne dejavnosti. Zanimalo nas je tudi, katere prostočasne dejavnosti družine najbolj pogosto izvajajo v svojem prostem času in katere najmanj. Velika večina anketirancev se redno pogovarja s člani svoje družine, igra z otroki (družabne igre), gleda televizijo in udeležuje verskih obredov. Prostočasne dejavnosti, ki jih izvajajo včasih, so: poslušanje radia, branje časopisov, revij in knjig, obiskovanje sorodnikov in prijateljev, izleti, ukvarjanje s športom in sprehodi. Prostočasne dejavnosti, ki jih družine večinoma nikoli ne počnejo, so obiskovanje kina in gledališča. Na kmetijah tipa 3 so kot prostočasno dejavnost, ki je nikoli ne počnejo, navedli izlete, branje knjig in ukvarjanje s športom, kar je verjetno posledica velike obremenjenosti z delom na kmetiji.

Anketirance smo vprašali, kako bi razvrstili prostočasne dnevne dejavnosti (gledanje televizije, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih, družinski pogovor, igranje družabnih iger z otroki, branje časopisov, revij in knjig) glede na to, koliko časa porabijo zanje. Razvrstitev je sledeča: največ časa porabijo za družinski pogovor ter pomoč otrokom pri šolskih obveznostih, najmanj časa pa porabijo za družabne igre z družino, gledanje televizije in branje časopisov, revij ter knjig.

Zanimalo nas je mnenje anketirancev o tem, ali imajo dovolj časa za družinsko življenje. Več kot dve tretjini jih je odgovorilo, da imajo za to dovolj časa, le nekaj jih je bilo mnenja, da časa nimajo dovolj. Kot glavni razlog za pomanjkanje časa so navedli delo na kmetiji, gospodinjstva opravila in obveznosti v službi.

Zanimalo nas je tudi, kakšne so možnosti kmečkih družin za udejstvovanje v prostočasnih dejavnostih, kot so smučanje, planinarjenje, daljša potovanja in odhod na morje. Ugotovili smo, da si kmečke družine to težko privoščijo. Več možnosti za te dejavnosti imajo družine, ki na kmetijah nimajo živinorejske proizvodnje in mlajše družine, ki lahko delo prepustijo staršem. Najmanj možnosti za te dejavnosti imajo kmetije tipa 3, saj imajo več obdelovalnih površin in živine, za kar je potrebno poskrbeti. Vzroki za nedosegljivost teh dejavnosti so delo v službi in na kmetiji, premajhni otroci, skrb za (stare) starše, pomanjkanje denarja, gradnje hiše/kmečkega poslopja, pri nekateri pa ni te želje.

Glede medsebojnih odnosov v družini je raziskava pokazala, da več kot dve tretjini anketirancev ocenjuje svoje medsebojne odnose kot dobre oz. zelo dobre. Da odnosi v njihovi družini niso niti slabi niti dobri, ocenjujeta le dva anketiranca, nihče pa jih ni ocenil kot slabih ali zelo slabih. Raziskava je tudi pokazal, da si anketiranci vzamejo največ časa za svoje otroke oz. družinsko življenje ob večerih in ob koncu tedna, ko je manj dela in ko otroci pridejo iz šole.

5.2 SKLEPI

Ugotovili smo, da je usklajevanje delovnega in družinskega življenja na kmetijah dokaj težko, saj so družine oz. starši, obremenjeni z zaposlitvijo v nekmetijski dejavnosti, ki od njih zahteva vsak dan več znanja in truda. Tudi oddaljenost zaposlitve od doma je pomemben dejavnik, ki vpliva na razpoložljivi čas, ki ga lahko starši preživijo s svojo družino. V času službe morajo starši najti ustrezno varstvo za svoje otroke, kar tudi ni vedno enostavno in jim velikokrat predstavlja dodatno skrb.

Dodatno obremenitev kmečkim družinam predstavlja kmetija in s tem povezana obilica dela. Predvsem težko je delovno in družinsko življenje uskladiti na tistih kmetijah, kjer kmetovanje družinam predstavlja glavni vir dohodkov, saj so te kmetije večje in je zato na njih več dela. Kot vemo, se delovni dan kmeta ne začne in konča ob točno določeni uri, dolžina delovnega dne se spreminja glede na letni čas, vremenske razmere in delovne konice, vse to pa vpliva na razporeditev in izrabo prostega časa kmečkih družin oz. predstavlja dodaten problem pri usklajevanju dela in družine. Zaradi vseh teh obveznosti, tako na delovnem mestu, kot tudi na kmetiji, je vsak prosti trenutek, ki ga imajo družine na razpolago, toliko bolj dragocen in izkoriščen. Večinoma se taki trenutki najdejo ob večerih, koncu tedna, deževnih ali zimskih dnevih.

6 POVZETEK

S problemom usklajevanja delovnega in družinskega življenja se soočajo vse poklicne skupine, med njimi vse bolj tudi kmečko prebivalstvo.

Z raziskavo smo hoteli predstaviti vsakdanje življenje članov kmečkih družin. Želeli smo tudi ugotoviti, ali se življenje članov kmečkih družin, ki svoj glavni vir dohodkov pridobivajo iz kmetijstva, razlikuje od življenja članov kmečkih družin, ki glavni vir dohodkov pridobivajo z zaposlitvijo izven kmetijstva (ali imajo kmečke družine, ki se ukvarjajo le s kmetovanjem, več časa za družinsko življenje, kot tiste družine, ki so poleg kmetovanja obremenjene tudi z zaposlitvijo izven kmetije).

Raziskava je pokazala, da več kot dve tretjini vprašanih pridobiva glavni vir zaslužka iz nekmetijske dejavnosti. Stopnja izobrazbe anketirancev je nizka, saj ima več kot polovica anketirancev in njihovih partnerjev dokončano le poklicno ali srednjo šolo. Na kmetijah, kjer se anketiranci ukvarjajo samo s kmetovanjem, je stopnja izobrazbe najnižja. Največ vprašanih je zaposlenih v gospodarstvu (več kot dve tretjini), in sicer za nedoločen čas, skoraj vsi pa delajo za polni delovni čas. Več kot polovica anketirancev ima enoizmenski delavnik, nekaj anketirancev dvoizmenskega. Večina je zaposlena v javnih podjetjih. Povprečna dnevna poraba časa za zaposlitev skupaj s prevozom je 8,8 ure. Velika večina jih je s trenutno zaposlitvijo zadovoljnih, saj nimajo večjih problemov pri izpolnjevanju službenih in družinskih obveznosti.

Kmetije so večinoma usmerjene v živinorejo in dosegajo velikost 5 do 10 hektarjev obdelovalnih površin. Sledijo kmetije z 11 do 15 hektarji, kmetije, na katerih družine črpajo glavni vir dohodkov prav iz kmetijstva pa večinoma presegajo velikost 15 hektarjev.

Večina družin ima dva ali tri otoke, kar nekaj družin ima štiri otroke ali več. Povprečno število otrok v anketiranih družinah je 2,8. Družine, ki se ukvarjajo samo s kmetovanjem, imajo več otrok kot družine, v katerih so starši zaposleni tudi izven kmetije. Starost najmlajšega otroka je pri več kot tretjini anketirancev med 4 do 7 let.

Pri delih v gospodinjstvu je vidna spolna delitev. Kuhanje, pospravljanje, likanje, pranje, šivanje, obisk otroka pri zdravniku in negovanje bolnega otroka, so na bremenih gospodinj. Popravila kmetijskih strojev in avtomobilov pa so dela, ki jih opravljajo moški. Pri opravih, kot so nakupovanje, manjša popravila, igranje z otroki, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih ter skrb za ostarele člane družine, večinoma sodelujejo vsi člani družine. Povprečna poraba časa za vsa dela v gospodinjstvu je 3,1 ura na dan.

Tudi dela na kmetiji se delijo na ženska, moška in skupinska. Dela, ki jih večinoma opravljajo ženske, so molža, skrb za perutnino, ročna poljska dela in obdelovanje zelenjavnega vrta. Moški so v veliki večini prisotni pri krmljenju živali, strojnih poljskih delih, siliranju, ročni košnji, oskrbi sadovnjakov in pridelavi vina ter žganih pijač. Čiščenje hleva, ročna poljska dela, spravilo sena, pobiranje sadja in dela v vinogradu pa so večinoma dela, ki jih opravljajo vsi člani družine. Za vsa delovna opravila dnevno največ časa (6,62 ur) porabijo na kmetijah, kjer kmetovanje predstavlja glavni vir dohodka. Na kmetijah, kjer glavni vir dohodka predstavlja zaposlitev izven kmetije, je poraba časa manjša. Na živinorejskih kmetijah porabijo povprečno 4,07 ur na dan, na kmetijah, kjer prevladuje več kmetijskih panog pa 2,94 ure na dan.

Večina anketirancev je za svoje otroke izkoristila starševski dopust; ženske so v času porodniškega dopusta večinoma tudi redno delale na kmetiji.

Za večino anketirancev bi bila najustreznejša oblika uskladitve delovnih in družinskih obveznosti zaposlitev s krajšim delovnim časom. Večina vprašanih težko oz. niti lahko niti težko najde varstvo za svoje otroke. Največ anketirancev se za varstvo najmlajših otrok poslužuje vrtca. V nekaterih družinah otroke varujejo stari starši, ali pa starši koristijo podaljšano bivanje v šoli. Starši, ki niso zaposleni izven kmetije (čiste živinorejske kmetije), otroke večinoma varujejo sami (anketiranec ali partner). V popoldanskem času otroke varuje več članov družine, odvisno od razpoložljivega časa.

Največ časa za prostočasne dejavnosti (3,35 ur dnevno) porabijo na kmetijah, kjer je kmetijska pridelava usmerjena v več panog, glavni vir dohodka pa predstavlja zaposlitev izven kmetije. Sledijo čiste živinorejske kmetije, na katerih je glavni vir dohodka prav kmetijska dejavnost s 3,19 ur dnevno. Najmanj časa (2,67 ur na dan) imajo družine z živinorejskih kmetij, na katerih je glavni vir zaslužka zaposlitev izven kmetije. Dejavnosti, ki jih družine izvajajo redno, so: pogovor s člani družine, igra z otroki (družabne igre), gledanje televizije in udeležba verskih obredov. Dejavnosti, ki jih izvajajo včasih, so: poslušanje radia, branje časopisov in revij, branje knjig, obiskovanje sorodnikov in prijateljev, hoja na izlete, ukvarjanje s športom in hoja na sprehode. Dejavnosti, ki jih družine večinoma nikoli ne počnejo, so obiskovanje kina in gledališča. Razvrstitev prostočnih dnevnih dejavnosti glede na porabo časa je sledeča: družinski pogovor ter pomoč otrokom pri šolskih obveznostih (porabijo največ časa), igranje družabnih iger z družino, gledanje televizije in branje časopisov, revij ter knjig (porabijo najmanj časa). Več kot dve tretjini anketirancev je odgovorilo, da imajo za družinsko življenje dovolj časa.

Anketirance smo tudi vprašali, kje je po njihovem mnenju lažje imeti otroke, na podeželju ali v mestu. Večina jih je odgovorilo, da ni razlike. Tisti, ki so bili mnjenja, da je lažje imeti otroke v mestu, so svoj odgovor utemeljili predvsem z dejstvi, da imajo ljudje v mestu več časa, ki ga lahko posvetijo svojim otrokom, da so boljše možnosti za varstvo otrok in da je boljše tudi finančno stanje družin.

Nekaj anketirancev pa je menilo, da je lažje imeti otroke na podeželju, saj je le tu bolj zdravo in čisto okolje, manj hrupa in prometa, otroci imajo več svobode in prostora, boljši stik z naravo, več delovnih navad in manjše želje po materialnih dobrinah. Velika večina anketirancev je odgovorila, da kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, niso nič prikrajšani. Nekateri anketiranci pa so menili, da imajo kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, manj časa za igro, več dela, manj možnosti za obiskovanje obšolskih interesnih dejavnosti ter občutek manjvrednosti.

Zanimalo nas je tudi, ali imajo kmečke družine čas za smučanje, planinarjanje, daljša potovanja in odhod na morje. Ugotovili smo, da si družine to težko privoščijo (predvsem tiste, kjer glavni vir dohodka predstavlja kmetijska dejavnost). Več možnosti za te dejavnosti imajo družine, ki na kmetijah nimajo živinorejske proizvodnje in mlajše družine, ki lahko delo prepustijo staršem. Na splošno so anketiranci kot vzroke za nedosegljivost teh dejavnosti omenili: delo v službi in na kmetiji, premajhni otroci, skrb za starše (stare starše), pomanjkanje denarja, gradnje (adaptacije) hiše in kmečkega poslopja, nekateri pa nimajo želje po teh dobrinah. Pri vprašanju o odnosih v družini je več kot dve tretjini anketirancev menilo, da so njihovi medsebojni odnosi dobri oz. zelo dobri.

Kot zadnje nas je še zanimalo, kdaj si anketiranci vzamejo največ časa za svoje otroke oz. družinsko življenje. Več kot polovica jih je odgovorila, da si največ časa vzamejo ob večerih in ob koncu tedna, ko je manj dela in ko otroci pridejo iz šole.

7 VIRI

- Barbič A. 1984. Mešane kmetije kot dejavnik razvoja kmetijstva in podeželja. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, VTOZD za agronomijo: 427 str.
- Barbič A. 1989a. Možnosti mladih kmetov, da si ustvarijo družino. *Sodobno kmetijstvo*, 22, 3: 113-119
- Barbič A. 1989b. Pogoji za ustvarjanje družine kmečkih fantov in deklet: Poročilo o delu pri raziskovalni nalogi. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, VTOZD za agronomijo, Ljubljana: 11 str.
- Barbič A. 1990. Kmetov vsakdan. Položaj in prihodnost družinskih kmetij na slovenskem. Ljubljana, Cankarjeva založba: 349 str.
- Barbič A. 1993. Samoobnavljanje kmečkega sloja v Sloveniji. *Sodobno kmetijstvo*, 26, 5: 209-217, 6: 258-266
- Barbič A. 1994. Kakšne so možnosti, da se delavke poročijo na kmetijo. *Sodobno kmetijstvo*, 27, 2: 61-67
- Bahor A. 1991. Delitev dela v kmečkem gospodinjstvu, Diplomaska naloga. Ljubljana, Biotehniška fakulteta: 36 str.
- Bavec U., Komelj M., Marin M., Peček S., Pekolj M., Peterle Udovič P., Sapač I., Zupan J. 2006. V objemu Temenice in Mirne. Ljubljana, Narodna in univerzitetna knjižnica: 207 str.
- Černič Istenič M. 2002, Predlog nacionalnega načrta za vključevanje žensk v razvoj podeželja. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Odd. za agronomijo: 20 str.
- Dyczewski L. 1999. The family in a transforming society. Lublin, The learned society of the Catholic University of Lublin: 241 str.
- Družinam prijazna podjetja so uspešnejša. 2007. Slovenija.com, medij nove generacije (18.11.2007)
<http://slowwwenia.ena.com/prikazi CL.asp?C1ID=15343> (7.maj 2009)
- Gidakou I. 1999. Young womens attitudes towards agriculture and womens new roles in the Greek countryside: A first approach. *Journal of Rural Studies*, 15,2: 147-158
- Hribernik F. 1987. Socioekonomski položaj mladih v zasebnem kmetijstvu v SR Sloveniji. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, VTOZD za agronomijo: 239 str.
- Kanjuro Mrčela A. Černigoj Sadar N. 2006. Starši med delom in družino. Teorija in praksa, 43, 5-6: 716-735
- Kavčič B. 1979. Poglavlja iz sociologije dela. Ljubljana, Delavska enotnost: 450 str.

- Kyovsky R. 1978. Delovno pravo. Splošni del. Ljubljana, Pravna fakulteta: 206 str.
- Makarovič M. 1995. Družinsko življenje v luči slovenskega narodopisja. V: Družina. Zbornik predavanj in razprav na osrednjih strokovnih prireditvah v Sloveniji v letu družine, Ljubljana, 1994-10-25/26. Ramovš J. Ljubljana, Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno: 221-261
- Režun F. 1992. Naši kraji. Podobe preteklosti in sedanjosti v občini Trebnje. Trebnje, Center za izobraževanje in kulturo Trebnje: 181 str.
- Sieder R. 1998. Socialna zgodovina družine. Ljubljana, Založba ZRC: 384 str.
- Svetlik I., Kos D., Boh K., Zrimšek Z. 1988. Neformalno delo. Ljubljana, Delavska enotnost: 203 str.
- Švab A. 2003. Skrb med delom in družino; koncept usklajevanja dela in družinskih obveznosti v družinski politiki. Teorija in praksa, 40, 6: 1112-1126
- Wunsche G., Wolfig S., Liinaharja K., Heinila L., Heeran j., Barata C., Graca Neto M., Caro A., Framond O., Dijk W., Spaargaren N., Welboren P., Zwieten D., Janssen T., Meijers R., Bolman B., Essen P., Jakobs C., Liefting A., Nederstigt J., Roetman E., Veen E. 2004. Reconciliation of work and family life in rural areas in Europe: 18 best practices. National Reference Centre for Agriculture, Nature and Food Quality: 100 str.

ZAHVALA

Za pomoč in strokovne nasvete pri izdelavi diplomskega dela se zahvaljujem mentorici doc. dr. Majdi ČERNIČ ISTENIČ.

Zahvala gre tudi vsem anketirancem, ki so odgovarjali na anketna vprašanja.

Posebna zahvala gre tudi mojim staršem, ki so mi omogočili študij.

PRILOGA A

ANKETNI VPRAŠALNIK

USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA NA KMETIJAH NA OBMOČJU OBČINE TREBNJE

1. SPLOŠNI DEL

1A. SPOL ANKETIRANCA IN STAROST

- 1 M
- 2 Ž

1B. _____ STAROST (V LETIH)

2. KOLIKO ČLANOV ŠTEJE VAŠE GOSPODINJSTVO?

3. KOLIKO GENERACIJ ŽIVI V VAŠEM GOSPODINJSTVU?

- 1 DVE
- 2 TRI
- 3 ŠTIRI

4. KAKŠNA JE IZOBRAZBA ANKETIRANE OSEBE IN PARTNERJA?

	a. anketiranec	b. partner
OSNOVNA ŠOLA	1	1
POKLICNA ŠOLA	2	2
SREDNJA ŠOLA	3	3
VIŠJA ALI VISOKA	4	4

5. KAKŠEN JE ZAPOSLOTITVENI STATUS ANKETIRANE OSEBE IN PARTNERJA?

	a. anketiranec	b. partner
ZAPOSLEN V GOSPODARSTVU	1	1
ZAPOSLEN V NEGOSPODARSTVU	2	2
SAMOZAPOSLEN	3	3
KMET	4	4
GOSPODINJA	5	5
ŠTUDENT, DIJAK	6	6
BREZPOSELEN	7	7

6. KOLIKO OTROK JE V VAŠI DRUŽINI?

_____ število otrok

7. KOLIKŠNA JE STAROST NAJMLAJŠEGA OTROKA?

- 1 DO ENEGA LETA
- 2 1-3 LETA
- 3 4-7 LET
- 4 VEČ KOT SEDEM LET

**8A. KOLIKŠNA JE VELIKOST VAŠE KMETIJE GLEDE NA OBSEG
OBDDELOVALNIH KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ?**

- 1 DO 3 HEKTARJE
- 2 3-5 HEKTARJEV
- 3 5-10 HEKTARJEV
- 4 11-15 HEKTARJEV
- 5 NAD 15 HEKTARJEV

8B. KATERA JE PREVLAJUJOČA DEJAVNOST NA VAŠI KMETIJI?

- 1 ŽIVINOREJA
- 2 POLJEDELSTVO
- 3 SADJARSTVO
- 4 VSAKEGA PO MALEM

9. KDO DEJANSKO GOSPODARI NA VAŠI KMETIJI?

- 1 JAZ SAM
- 2 JAZ IN MOJ PARTNER
- 3 PARTNER
- 4 STARŠI
- 5 JAZ S STARŠI
- 6 PARTNER S STARŠI

2. DELO (ZAPOSLITEV, DELO NA KMETIJI)

**1. KAJ OD NAŠTETEGA PREDSTAVLJA GLAVNI VIR DOHODKA V VAŠI
DRUŽINI?**

- 1 ZAPOS�ITEV IZVEN KMETIJE
- 2 SAMO KMETIJSTVO
- 3 DOPOLNILNA DEJAVNOST V OKVIRU GOSPODINJSTVA (OBRT,
TURISTIČNA DEJAVNOST)
- 4 SOCIALNA POMOČ, POKOJNINA, ŠTIPENDIJA

**2A. (ZA ZAPOSLENE) KOLIKO ČASA DNEVNO SKUPAJ S PREVOZOM
PORABITE ZA ZAPOSLOSTEV?**

_____število ur

2B. KAKŠNO JE VAŠE DELOVNO MESTO, KAJ DELATE?

2C. KAKŠEN JE VAŠ DELOVNI ČAS?

- 1 ENOIZMENSKI
- 2 DVOIZMENSKI
- 3 VEČIZMENSKI
- 4 PREMAKLJIV

2D. KAKO STE ZADOVOLJNI S SVOJO TRENUTNO ZAPOSLOSTVIJO?

1. ZELO ZADOVOLJEN
2. ZADOVOLJEN
3. NITI ZADOVOLJEN, NITI RAZOČARAN
4. RAZOČARAN
5. ZELO RAZOČARAN

**2E. ALI JE PODJETJE OZ. ORGANIZACIJA, V KATERI DELATE, ZASEBNO,
JAVNO ALI MEŠANO?**

1. ZASEBNO
2. JAVNO
3. MEŠANO

**2F. ALI JE VAŠA TRENUTNA POGODBA O DELU, ČE JO SPLOH IMATE,
POGODBA ZA NEDOLOČEN ČAS, ZA DOLOČEN ČAS ALI POGODBA O
ZAČASNEM DELU?**

1. ZA NEDOLOČEN ČAS
2. ZA DOLOČEN ČAS
3. ZAČASNA
4. BREZ PISNE POGODBE

2G. KAKO POGOSTO SE VAM JE V PRETEKLIH 3 MESECIH ZGODILO KAJ OD NASLEDNJEGA?

	nekajkrat na teden	nekajkrat na mesec	enkrat ali dvakrat na mesec	nikoli
7.1.1.1 DOMOV SEM PRIŠEL PREVEČ UTRUJEN, DA BI LAHKO OPRAVIL NUJNA GOSPODINJSKA OPRAVILA.	1	2	3	4
7.1.1.2 ZARADI KOLIČINE ČASA, KI GA PORABIM NA DELU, SEM TEŽKO IZPOLNIL DRUŽINSKE OBVEZNOSTI.	1	2	3	4
7.1.1.3 ZARADI GOSPODINJSKIH OPRAVIL, KI SEM JIH MORAL OPRAVITI, SEM PRIŠEL NA DELO PREVEČ UTRUJEN, DA BI DOBRO DELOVAL.	1	2	3	4
7.1.1.4 ZARADI DRUŽINSKIH OBVEZNOSTI SEM SE TEŽKO ZBRAL PRI DELU.	1	2	3	4

3. KDO V GOSPODINJSTVU OBIČAJNO OPRAVLJA NASLEDNJA GOSPODINJSKA OPRAVILA?

	jaz	partner	otroci	starši	delo delijo	oseba, ki ni član gospodinjstva
KUHANJE	1	2	3	4	5	6
POSPRAVLJANJE	1	2	3	4	5	6
LIKANJE	1	2	3	4	5	6
ŠIVANJE	1	2	3	4	5	6
MANJŠA POPRAVILA	1	2	3	4	5	6
NAKUPOVANJE	1	2	3	4	5	6
POPRAVILA KMETIJSKIH STROJEV	1	2	3	4	5	6
POPRAVILO AVTOMOBILA	1	2	3	4	5	6
IGRANJE Z OTROKI	1	2	3	4	5	6
POMOČ OTROKOM PRI DOMAČIH NALOGAH	1	2	3	4	5	6
OBISK OTROKA PRI ZDRAVNIKU	1	2	3	4	5	6
NEGOVANJE BOLNEGA OTROKA	1	2	3	4	5	6
SKRB ZA OSTARELE IN BOLNE ČLANE	1	2	3	4	5	6

4. KOLIKO UR DNEVNO VI OSEBNO PORABITE ZA VSA DELOVNA OPRAVILA V GOSPODINJSTVU?

_____število ur

5. KDO OBIČAJNO OPRAVLJA NASLEDNJA DELA NA KMETIJI?

	jaz	partner	otroci	starši	delo delijo	oseba, ki ni član gospodinjstva
MOLŽA	1	2	3	4	5	6
SKRB ZA PERUTNINO	1	2	3	4	5	6
KRMLJENJE ŽIVALI	1	2	3	4	5	6
ČIŠČENJE HLEVA	1	2	3	4	5	6
STROJNA POLJSKA DELA	1	2	3	4	5	6
ROČNA POLJSKA DELA	1	2	3	4	5	6
SPRAVILO SENA	1	2	3	4	5	6
SILIRANJE	1	2	3	4	5	6
OBDELOVANJE ZELENJAVNEGA VRTA	1	2	3	4	5	6
OSKRBA SADOVNJAKOV	1	2	3	4	5	6
POBIRANJE SADJA	1	2	3	4	5	6
DELA V VINOGRADU	1	2	3	4	5	6
PRIDELAVA VINA, ŽGANIH PIJAČ (KLETARJENJE)	1	2	3	4	5	6
KOŠNJA TRAVE S STROJI	1	2	3	4	5	6
ROČNA KOŠNJA	1	2	3	4	5	6
ZMETAVANJE MRVE, SENA	1	2	3	4	5	6
DRUGO, KAJ.....	1	2	3	4	5	6

6. KOLIKO UR DNEVNO VI OSEBNO PORABITE ZA VSA DELOVNA OPRAVILA (NA KMETIJI)?

_____število ur

7. KDO ODLOČA O STVAREH, KI ZADEVAJO VSE GOSPODINJSTVO?

	jaz	partner	oba skupaj	različno, jaz ali partner
PREŽIVLJANJE DOPUSTA	1	2	3	5
NAKUP OBLEKE	1	2	3	5
VZGOJA OTROK	1	2	3	5
VARČEVANJE	1	2	3	5
GRADNJA, ADAPTACIJA HIŠE	1	2	3	5
NAKUP AVTOMOBILA	1	2	4	5
ŠOLANJU OTROK	1	2	4	5
INVESTICIJAH V GOSPODINJSTVO (NAKUP OPREME)	1	2	4	5
NAKUPU OSEBNEGA RAČUNALNIKA IN PRIKLJUČITVI NA INTERNET	1	2	4	5

8. KAKO POGOSTO VKLJUČUJETE OTROKE V KMEČKA IN GOSPODINJSKA DELA?

	vedno	pogosto	včasih	nikoli
MOLŽA	1	2	3	4
KRMLJENJE ŽIVALI	1	2	3	4
ČIŠČENJE HLEVA	1	2	3	4
STROJNA POLJSKA DELA	1	2	3	4
ROČNA POLJSKA DELA	1	2	3	4
KOŠNJA	1	2	3	4
SPRAVILO SENA	1	2	3	4
SILIRANJE	1	2	3	4
POSPRAVLJANJE	1	2	3	4
KUHANJE	1	2	3	4
LIKANJE	1	2	3	4
NAKUPOVANJE	1	2	3	4
GOSPODINJSKA DELA, VARSTVO OTROK	1	2	3	4

9. KAKŠNE OBLIKE VARSTVA TRENUTNO UPORABLJATE ZA VAŠE OTROKE (NAJMLAJŠEGA)?

1. VRTEC
2. VARUŠKA
3. STARI STARŠI
4. PODALJŠANO BIVANJE V ŠOLI
5. STARŠI (ANKETIRANEC ALI PARTNER)

10. KDO OBIČAJNO SKRBI ZA VARSTVO OTROK, KO PRIDEJO IZ REDNEGA VARSTVA (V POPOLDANSKEM ČASU)?

1. MATI
2. OČE
3. OBA STARŠA
4. STAREJŠI BRATJE IN SESTRE
5. STARI STARŠI
6. KDO DRUG, KDO _____

3. PROSTI ČAS, DRUŽINSKO ŽIVLJENJE NA KMETIJI

1. KOLIKO ČASA (UR DNEVNO) PREŽIVITE SKUPAJ Z DRUŽINO V OKVIRU PROSTOČASNIH AKTIVNOSTI?

_____število ur

2. KAKO POGOSTO SE UKVARJATE Z NASLEDNJI PROSTOČASNIH AKTIVNOSTMI?

	redno	včasih	nikoli
POGOVOR Z DRUŽINO	1	2	3
POSLUŠANJE RADIA	1	2	3
GLEĐANJE TELEVIZIJE	1	2	3
BRANJE ČASOPISOV, REVIJ	1	2	3
BRANJE KNJIG	1	2	3
IGRA Z OTROKI	1	2	3
UDELEŽBA NA VERSKIH OBREDIH	1	2	3
OBISKOVANJE SORODNIKOV, PRIJATELJEV	1	2	3
HOJA NA IZLETE	1	2	3
OBISKOVANJE PRIREDITEV, KONCERTOV	1	2	3
KINO, GLEDALIŠČE	1	2	3
HOJA NA SPREHODE	1	2	3
UKVARJANJE S ŠPORTOM	1	2	3
DRUŽABNE IGRE Z DRUŽINO	1	2	3

3. KAKO BI RAZVRSTILI NASLEDNJE PROSTOČASNE DNEVNE AKTIVNOSTI Z OCENO OD 1 (PORABIM NAJMANJ ČASA) DO 5 (PORABIM NAJVEČ ČASA) ?

1. GLEĐANJE TELEVIZIJE _____
2. POMOČ OTROKOM PRI UČENJU IN ŠOLSKIH OBVEZNOSTIH _____
3. DRUŽINSKI POGOVOR _____
4. IGRANJE DRUŽABNIH IGER Z ČLANI DRUŽINE _____
5. BRANJE ČASOPISOV, REVIJ, KNJIG _____

4. ALI MENITE DA IMATE DOVOLJ PROSTEGA ČASA ZA DRUŽINSKO ŽIVLJENJE (ČE NE, KAJ JE PO VAŠEM MNENJU GLAVNI RAZLOG ZA POMANKANJE ČASA)?

1. DA

2. NE _____

**5. KJE JE PO VAŠEM MNENJU LAŽE IMETI OTROKE NA PODEŽELJU ALI V MESTU?
ZAKAJ?_____**

6. V ČEM JE PO VAŠEM MNENJU PREDNOST ŽIVLJENJA NA PODEŽELJU OZ. KAKŠNE PREDNOSTI IMAJO OTOCI NA DEŽELI V PRIMERJAVI Z MEŠČANSKIMI?

7. ALI MENITE, DA SO KMEČKI OTROCI ZARADI OKOLJA, V KATEREM ŽIVIJO, ZA KAJ PRIKRAJŠANI V PRIMERJAVI Z MESTNIMI OTROKI?

1. NE

2. DA _____

8. ALI SI KOT DRUŽINA LAHKO PRIVOŠČITE NASLEDNJE?

	da	ne	včasih
MORJE	1	2	3
PLANINE	1	2	3
SMUČANJE	1	2	3
DALJŠA POTOVANJA	1	2	3

8 A. KAJ JE GLAVNI RAZLOG, DA VAM TE DEJAVNOSTI NISO DOSEGLJIVE?

9. KAKO OCENJUJETE MEDSEBOJNE ODNOS V VAŠI DRUŽINI?

1. ZELO SLABI

2. SLABI

3. NITI SLABI, NITI DOBRI

4. DOBRI

5. ZELO DOBRI

10. KDAJ SI VZAMETE NAJVEČ ČASA ZA PREŽIVLJANJE (UKVARJANJE) Z OTROKI?

1. SKOZI VES DAN ENAKO

2. KO PRIDEJO IZ ŠOLE

3. OB VEČERU

4. NIKOLI

PRILOGA B

DELITEV DELA V GOSPODINJSTVU

[illegible]

[illegible]

Delitev dela v gospodinjstvu (nadaljevanje)

	Kmetije tipa 1				Kmetije tipa 2				Kmetije tipa 3			
	M		Ž		M		Ž		M		Ž	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Pomoč otrokom pri domačih nalogah												
Anketiranec			11	84,6			9	81,8			5	100
Partner	10	83,3			6	100			9	90		
Starši												
Delo si delijo	2	16,7	2	15,4			2	18,2	1	10		
Oseba, ki ni član gospodinjstva												
Obisk otroka pri zdravniku												
Anketiranec	1	7,1	10	76,9			8	72,7			6	100
Partner	7	50	1	7,7	5	83,3			10	100		
Starši												
Delo si delijo	6	42,9	2	15,4	1	16,7	3	27,3				
Oseba, ki ni član gospodinjstva												
Negovanje bolnega otroka												
Anketiranec			13	100			8	72,7			5	83,3
Partner	10	71,4			6	100			10	100		
Starši												
Delo si delijo	4	28,6					3	27,3			1	16,7
Oseba, ki ni član gospodinjstva												
Skrb za ostarele in bolne člane												
Anketiranec	1	8,3	7	53,8			6	66,7			2	40
Partner	5	41,7			4	80			8	88,9		
Starši												
Delo si delijo	6	50	6	46,2	1	20	3	33,3	1	11,1	3	50
Oseba, ki ni član gospodinjstva												
Skupaj	12	100	13	100	5	100	9	100	9	100	5	100

PRILOGA C

ODLOČANJE V GOSPODINJSTVU

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Preživljanje dopusta						
Anketiranec	1	3,7	0	0,0	2	12,5
Partner	3	11,1	1	5,9	0	0,0
Oba skupaj	23	85,2	13	76,5	12	75
Različno	0	0,0	3	17,6	2	12,5
Nakup obleke						
Anketiranec	7	25,9	6	35,3	18	30
Partner	10	37	4	23,5	22	36,7
Oba skupaj	9	33,3	6	35,3	2	12,5
Različno	1	3,7	1	5,9	1	6,2
Vzgoja otrok						
Anketiranec	2	7,4	3	17,6	2	12,5
Partner	4	14,8	2	11,8	3	18,8
Oba skupaj	20	74,1	11	64,7	10	62,5
Različno	1	3,7	1	5,9	1	6,2
Varčevanje						
Anketiranec	5	18,5	0	0,0	2	12,5
Partner	4	14,8	3	17,6	0	0,0
Oba skupaj	17	63	14	82,4	14	87,5
Različno	1	3,7	0	0,0	0	0,0
Gradnja, adaptacija hiše						
Anketiranec	7	25,9	2	11,8	2	12,5
Partner	3	11,1	4	23,5	0	0,0
Oba skupaj	17	63	11	64,7	14	87,5
Različno						
Nakup avtomobila						
Anketiranec	8	29,6	1	5,9	2	12,5
Partner	5	18,5	2	11,8	1	6,2
Oba skupaj	14	51,9	13	76,5	13	81,2
Različno	0	0,0	1	5,9	0	0,0
Šolanje otrok						
Anketiranec	2	7,4	3	17,6	3	18,8
Partner	7	25,9	1	5,9	2	12,5
Oba skupaj	18	66,7	13	76,5	11	68,8
Investicije v gospodinjstvo						
Anketiranec	3	11,1	1	5,9	0	0,0
Partner	5	18,5	0	0,0	0	0,0
Oba skupaj	19	70,4	14	82,4	16	100
Različno	0	0,0	2	11,8	0	0,0
Nakup osebnega računalnika						
Anketiranec	0	0,0	3	17,6	0	0,0
Partner	4	14,8	1	5,9	1	6,2
Oba skupaj	23	85,2	13	76,5	15	93,8
Različno						
Priključitev na internet						
Anketiranec	0	0,0	3	17,6	0	0,0
Partner	4	14,8	2	11,8	1	6,2
Oba skupaj	23	85,2	12	70,6	15	93,8
Različno						
Skupaj	27	100	17	100	16	100

PRILOGA D

DELITEV DELA NA KMETIJI

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Molža						
Anketiranec	6	22,2	2	18,2	5	31,2
Partner	4	14,8	2	18,2	6	37,5
Starši	10	37	5	45,5	0	0,0
Delo si delijo	7	23,2	2	18,2	5	31,2
Skrb za perutnino						
Anketiranec	3	11,1	4	26,7	0	0,0
Partner	6	22,2	4	26,7	7	50
Starši	14	51,9	7	46,7	5	35,7
Delo si delijo	4	14,8	0	0,0	2	14,2
Krmljenje živali						
Anketiranec	7	25,9	4	23,5	5	31,2
Partner	3	11,1	4	23,5	3	18,8
Starši	1	3,7	2	11,8	0	0,0
Delo si delijo	16	59,3	7	41,2	8	50
Čiščenje hleva						
Anketiranec	7	25,9	4	23,5	5	31,2
Partner	3	11,1	5	29,4	3	18,8
Starši	1	3,7	2	11,8	0	0,0
Delo si delijo	16	59,3	6	35,3	8	50
Strojna poljska dela						
Anketiranec	11	40,7	4	23,5	7	43,8
Partner	10	37	7	41,2	5	31,2
Starši	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Delo si delijo	6	22,3	6	35,3	4	25
Ročna poljska dela						
Anketiranec	2	7,4	1	5,9	2	12,5
Partner	1	3,7	1	5,9	2	12,5
Starši	0	0,0	1	5,9	0	0,0
Delo si delijo	24	88,9	14	82,3	12	75
Spravilo sena						
Anketiranec	1	3,7	2	11,8	0	0,0
Partner	1	3,7	0	0,0	1	6,2
Starši	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Delo si delijo	25	92,6	15	88,2	15	93,8

Delitev dela na kmetiji (nadaljevanje)

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Siliranje						
Anketiranec	4	14,8	4	28,6	2	12,5
Partner	4	14,8	2	14,3	1	6,2
Starši	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Delo si delijo	19	70,4	8	57,1	13	81,3
Obdelovanje zelenjavnega vrta						
Anketiranec	5	18,5	6	35,3	1	6,2
Partner	9	33,3	5	29,4	8	50
Starši	3	11,1	1	5,9	3	18,8
Delo si delijo	10	37,1	5	29,4	4	25
Oskrba sadovnjakov						
Anketiranec	6	22,2	4	26,7	3	23,1
Partner	5	18,5	5	33,3	3	23,1
Starši	9	33,3	3	20	1	7,7
Delo si delijo	7	26	3	20	6	46,1
Pobiranje sadja						
Anketiranec	0	0,0	0	0,0	1	7,7
Partner	1	3,7	0	0,0	1	7,7
Starši	6	22,2	2	14,3	1	7,7
Delo si delijo	20	74,1	12	85,7	10	76,9
Delo v vinogradu						
Anketiranec	1	3,8	0	0,0	0	0,0
Partner	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Starši	6	23,1	2	12,5	1	7,7
Delo si delijo	19	73,1	14	87,5	12	92,3
Pridelava vina in žganih pijač						
Anketiranec	8	30,8	5	31,2	9	69,2
Partner	6	23,1	5	31,2	3	23,1
Starši	11	42,3	4	25	1	7,7
Delo si delijo	1	3,8	2	12,6	0	0,0
Strojna košnja						
Anketiranec	12	44,4	7	41,2	7	43,8
Partner	12	44,4	8	47,1	5	31,2
Starši	0	0,0	1	5,9	0	0,0
Delo si delijo	3	11,2	1	5,9	4	25
Ročna košnja						
Anketiranec	11	40,7	6	35,3	10	62,5
Partner	10	37	7	41,2	5	31,2
Starši	4	14,8	2	11,8	0	0,0
Delo si delijo	2	7,4	2	11,8	1	6,2
Zmetavanje mrve						
Anketiranec	0	0,0	0	0,0	1	6,2
Partner	3	11,1	2	11,8	2	12,5
Starši	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Delo si delijo	24	88,9	15	88,2	13	81,3
Skupaj	27	100	17	100	16	100

PRILOGA E

VKLJUČEVANJE OTROK V KMEČKA IN GOSPODINJSKA DELA

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Molža						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Včasih	13	48,1	2	14,3	7	43,8
Nikoli	14	51,9	12	85,7	9	56,2
Krmljenje živali						
Vedno	1	3,7	3	17,6	4	25
Pogosto	14	51,9	5	29,4	6	37,5
Včasih	7	25,9	4	23,5	1	6,2
Nikoli	5	18,5	5	29,4	5	31,2
Čiščenje hleva						
Vedno	1	3,7	3	17,6	3	18,8
Pogosto	9	33,3	4	23,5	7	43,8
Včasih	12	44,4	5	29,4	1	6,2
Nikoli	5	18,5	5	29,4	5	31,2
Strojna poljska dela						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	3	11,1	5	29,4	5	31,2
Včasih	13	48,1	1	5,9	5	31,2
Nikoli	11	40,7	11	64,7	6	37,6
Ročna poljska dela						
Vedno	2	7,4	1	5,9	1	6,2
Pogosto	9	33,3	5	29,4	7	43,8
Včasih	11	40,7	4	23,5	3	18,8
Nikoli	5	18,5	7	41,2	5	31,2
Košnja						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	1	3,7	2	11,8	4	25
Včasih	8	29,6	3	17,6	6	37,5
Nikoli	18	66,7	12	70,6	6	37,5
Spravilo sena						
Vedno	4	14,8	3	17,6	3	18,8
Pogosto	10	37	2	11,8	5	31,2
Včasih	7	25,9	5	29,4	3	18,8
Nikoli	6	22,2	7	41,2	5	31,2
Siliranje						
Vedno	1	3,7	0	0,0	1	6,2
Pogosto	5	18,5	3	18,8	6	37,5
Včasih	10	37	0	0,0	3	18,8
Nikoli	11	40,7	13	81,2	6	37,5

Vključevanje otrok v kmečka in gospodinjstva dela (nadaljevanje)

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Pospravljanje						
Vedno	4	14,8	1	5,9	1	6,2
Pogosto	10	37	5	29,4	7	43,8
Včasih	9	33,3	6	35,3	3	18,8
Nikoli	4	14,8	5	29,4	5	31,2
Kuhanje						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	10	37	2	11,8	1	6,2
Včasih	9	33,9	7	41,2	8	50
Nikoli	8	29,6	8	47	7	43,8
Likanje						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	1	3,7	0	0,0	1	6,2
Včasih	11	40,7	1	5,9	4	25
Nikoli	15	55,6	16	94,1	11	68,8
Pranje						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	2	7,4	0	0,0	1	6,2
Včasih	8	29,6	1	5,9	3	18,8
Nikoli	17	63	19	94,1	12	75
Nakupovanje						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	5	18,5	1	5,9	0	0,0
Včasih	13	48,1	10	58,8	9	56,2
Nikoli	9	33,3	6	35,3	7	43,8
Varstvo mlajših otrok						
Vedno	2	7,4	0	0,0	1	6,2
Pogosto	10	37	7	41,2	6	37,5
Včasih	7	25,9	7	41,2	5	31,2
Nikoli	8	29,6	3	17,6	4	25
Skupaj	27	100	17	100	16	100

PRILOGA F

POGOSTOST UKVARJANJA S PROSTOČASNIMI AKTIVNOSTMI

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Pogovor z družino						
Redno	19	70,4	15	88,2	11	68,8
Včasih	8	29,6	2	11,8	5	31,2
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Poslušanje radia						
Redno	5	18,5	2	11,8	1	6,2
Včasih	18	66,7	13	76,5	12	75
Nikoli	4	14,8	2	11,8	3	18,8
Gledanje televizije						
Redno	14	51,9	5	29,4	7	43,8
Včasih	13	48,1	12	70,6	9	56,2
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Branje časopisov, revij						
Redno	11	40,7	2	11,8	0	0,0
Včasih	16	59,3	14	82,4	12	75
Nikoli	0	0,0	1	5,9	4	25
Branje knjig						
Redno	2	7,4	3	17,6	0	0,0
Včasih	13	48,1	11	64,7	2	12,5
Nikoli	12	44,4	3	17,6	14	87,5
Igra z otroki						
Redno	13	48,1	11	64,7	7	43,8
Včasih	14	51,9	6	35,3	9	56,2
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Udeležba verskih obredov						
Redno	14	51,9	10	58,8	9	56,2
Včasih	11	40,7	6	35,3	4	25
Nikoli	2	7,4	1	5,9	3	18,8
Obiskovanje sorodnikov, prijateljev						
Redno	2	7,4	2	11,8	1	6,2
Včasih	24	88,9	15	88,2	15	93,8
Nikoli	1	3,7	0	0,0	0	0,0

Pogostost ukvarjanja s prostočasnimi aktivnostmi (nadaljevanje)

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Kino, gledališče						
Redno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Včasih	5	18,5	4	23,5	1	6,2
Nikoli	22	81,5	13	76,5	15	93,8
Hoja na izlete						
Redno	2	7,4	2	11,8	0	0,0
Včasih	13	48,1	9	52,9	3	18,8
Nikoli	12	44,4	6	35,3	13	81,2
Ukvarjanje s športom						
Redno	3	11,1	4	23,5	0	0,0
Včasih	12	44,4	8	47,1	8	50
Nikoli	12	44,4	5	29,4	8	50
Družabne igre z družino						
Redno	11	40,7	9	52,9	7	43,8
Včasih	16	59,3	8	47,1	9	56,2
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Hoja na sprehode						
Redno	3	11,1	3	17,6	0	0,0
Včasih	17	63	13	76,5	13	81,2
Nikoli	7	25,9	1	5,9	3	18,8
Obiskovanje prireditev, koncertov						
Redno	0	0,0	2	11,8	0	0,0
Včasih	19	70,4	13	76,5	9	56,2
Nikoli	8	29,6	2	11,8	7	43,8
Skupaj	27	100	17	100	16	100

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Darja ZALETELJ

**USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA NA
NA KMETIJAH V OBČINI TREBNJE**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**RECONCILIATION OF WORK AND FAMILY LIFE ON FARMS IN
THE MUNICIPALITY OF TREBNJE**

GRADUATION THESIS
University studies

Ljubljana, 2009

Diplomska naloga je zaključek Univerzitetnega študija agronomije. Delo je bilo opravljeno na Katedri za agrometeorologijo, urejanje kmetijskega prostora ter ekonomiko in razvoj podeželja, Oddelka za agronomijo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Anketa je bila izvedena na kmetijah na območju občine Trebnje.

Študijska komisija oddelka za agronomijo je za mentorico diplomskega dela imenoval doc. dr. Majdo Črnič Istenič.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. dr. Franc BATIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: doc. dr. Majda ČRNIČ ISTENIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: prof. dr. Ivan KREFT
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Datum zagovora:

Diplomsko delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisana se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehnične fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddala v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Darja Zaletelj

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Dn
DK	UDK 631.1.017.3:316.334.55/56(497.4 Trebnje) (043.2)
KG	kmečka družina/delo na kmetiji/prosti čas/usklajevanje dela in družine/anketa
KK	AGRIS E50
AV	ZALETELJ, Darja
SA	ČERNIČ ISTENIČ, Majda (mentorica)
KZ	SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo
LI	2009
IN	USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA NA KMETIJAH V OBČINI TREBNJE
TD	Diplomsko delo (univerzitetni študij)
OP	X, 39, (19) str., 30 pregl., 2 sl., 6 pril., 22 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AI	S problemom usklajevanja delovnega in družinskega življenja se soočajo vse poklicne skupine, med njimi vse bolj tudi kmečko prebivalstvo. Namen diplomske naloge je bil na primeru izbranih prebivalcev občine Trebnje pokazati, kako ta problem usklajevanja rešujejo kmečke družine. Želeli smo ugotoviti ali se življenje članov kmečkih družin, ki svoj glavni vir dohodkov pridobivajo iz kmetijstva, razlikuje od življenja članov kmečkih družin, ki jim glavni vir dohodkov predstavlja zaposlitev izven kmetijstva. Rezultati ankete kažejo, da je večini anketirancev glavni vir zaslužka zaposlitev izven kmetijstva, kar jim predstavlja dodatno obremenitev pri usklajevanju delovnega in družinskega življenja, saj so več kot osem ur na dan zdoma. Njihove kmetije so v primerjavi z tistimi, ki se preživljajo zgolj od dohodkov iz kmetijstva manjše. Pri usklajevanju dela in prostega časa večinoma sodelujejo vsi člani družine, tako da si dela delijo glede na posameznikove sposobnosti. Pomembno delovno silo pri različnih gospodinjskih in kmečkih delih predstavljajo stari starši, ki so v veliki meri vključeni tudi v varstvo otrok. Po drugi strani pa so tudi kmečki otroci tisti, ki s svojo prisotnostjo pri delovnih opravilih razbremenijo starše in prispevajo k večji količini prostega časa ter lažjemu usklajevanju delovnih in prostočasnih aktivnosti. Zaradi vseh delovnih obveznosti si anketiranci največ časa za družinsko življenje vzamejo ob večerih in ob koncu tedna, ko je manj dela in ko otroci pridejo iz šole. Ta čas izkoristijo za družinski pogovor, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih, igro z otroki, gledanje televizije ipd. Večina vprašanih je bila mnenja, da imajo dovolj časa za družinsko življenje.

KEY WORDS DOCUMENTATION

- ŠD Dn
- DK UDC 631.1.017.3:316.334.55/56(497.4 Trebnje) (043.2)
- KG peasant family/work on the farm/leisure/reconcile work and family/survey
- KK AGRIS E50
- AV ZALETELJ, Darja
- SA ČERNIČ ISTENIČ, Majda (supervisor)
- KZ SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
- ZA University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Agronomy
- LI 2009
- IN RECONCILIATION OF WORK AND FAMILY LIFE ON FARMS IN THE
MUNICIPALITY OF TREBNJE
- TD Graduation Thesis (University studies)
- OP X, 39, (19) p., 30 tab., 2 fig., 6 ann., 22 ref
- IJ sl
- JI sl/en
- AI Nowadays people from all professional groups are faced with difficulties of reconciliation of their private and professional life. This issue is more and more evident by the rural population too. The thesis studied a selected group of farmers in the municipality of Trebnje considering their ways of reconciling between private and professional life. The focus of the thesis is on differences between farmers who work on farm full-time and farmers who have an off-farm full-time job. The main source of family income for the majority of respondents represents the full-time off-farm job, which puts additional burden on the combining of professional and private life due to the fact that they are away from home for more than eight hours per day. In comparison with full-time farmers their farms are much smaller. Therefore, the work on their farms is divided among all family members according to their individual capabilities. An important role of grandparents on those farms is also the care of grandchildren while their parents are at work. On the other hand children at their late teenage period already take a considerable part of the burden of farming from their parents' shoulder. In this way children importantly contribute to the amount of spare time of their families. The respondents spend the most of their spare time with their family members at the evenings and during the weekends. At that time children are at home and most of the work on farm is already done. They spend that time for discussing private problems, helping children with their school.

KAZALO VSEBINE

Ključna dokumentacijska informacija (KDI).....	III
Key words documentation (KWD).....	IV
Kazalo vsebine.....	V
Kazalo preglednic.....	VII
Kazalo slik.....	IX
Kazalo prilog.....	X
1 UVOD	1
2 PREGLED OBJAV	2
2.1 KMEČKA DRUŽINA.....	2
2.1.1 Kmečka družina v preteklosti	3
2.1.2 Kmečka družina danes.....	5
2.2 DELO NA KMETIJI IN V KMEČKEM GOSPODINJSTVU	6
2.2.1 Značilnosti delitve dela na kmetiji	6
2.3 USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA	8
2.3.1 Starševski dopust	9
2.3.2 Otroško varstvo	9
2.3.3 Delodajalci in delovno okolje.....	10
2.3.4 Gospodinjsko in skrbstveno delo	11
2.4 OBČINA TREBNJE.....	12
2.4.1 Življenje in delo	12
2.4.2 Statistični podatki za občino Trebnje	12
3 MATERIALI IN METODE	13
3.1 DOLOČITEV VZORCA IN ZBIRANJE PODATKOV	13
3.2 ANKETNI VPRAŠALNIK	13
3.3 ANALIZA PODATKOV	13
4 REZULTATI.....	14
4.1 OSNOVNI PODATKI O ANKETIRANCIH	14
4.1.1 Skupine kmetij glede na vrsto dejavnosti in vir dohodka.....	14
4.1.2 Izobrazba anketirancev in njihovih partnerjev	14
4.1.3 Število otrok v družini.....	15
4.1.4 Starost najmlajšega otroka	15
4.1.5 Velikost kmetije glede na površino obdelovalnih zemljišč	15
4.1.6 Gospodarjenje na kmetiji	16
4.1.7 Zaposlitveni status anketiranca in partnerja.....	16
4.2 DELO (ZAPOSILITEV IZVEN KMETIJE, GOSPODINJSKA DELA, DELA NA KMETIJI TER VARSTVO OTROK)	17
4.2.1 Pogodba o delu	17
4.2.2 Delovni čas anketirancev ter razporeditev delovnega časa	17
4.2.3 Dnevna poraba časa za zaposlitev skupaj s prevozom.....	18

4.2.4	Zadovoljstvo anketirancev s trenutno zaposlitvijo.....	18
4.2.5	Podatek o podjetju.....	19
4.2.6	Vpliv službenih obveznosti na družinsko življenje in obratno.....	19
4.2.7	Delitev odločanja v gospodinjstvu.....	21
4.2.8	Delitev dela v gospodinjstvu ter dnevna poraba časa za gospodinjska dela.....	22
4.2.9	Delitev dela na kmetiji ter dnevna poraba časa za vsa kmečka dela.....	22
4.2.10	Vključevanje otrok v kmečka in gospodinjska dela.....	23
4.2.11	Usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok.....	23
4.2.12	Koriščenje starševskega dopusta.....	24
4.2.13	Sodelovanje pri kmečkih in gospodinjskih delih v času porodniškega dopusta..	24
4.2.14	Varstvo predšolskih otrok.....	25
4.2.15	Življenje otrok na podeželju.....	26
4.3	PROSTI ČAS, DRUŽINSKO ŽIVLJENJE NA KMETIJI.....	28
4.3.1	Pogostost ukvarjanja s prostočasnimi aktivnostmi.....	28
4.3.2	Prosti čas kmečkih družin in izkoriščenost le tega.....	30
5	RAZPRAVA IN SKLEPI.....	31
5.1	RAZPRAVA O REZULTATIH.....	31
5.2	SKLEPI.....	35
6	POVZETEK.....	36
7	VIRI.....	38
	ZAHVALA	

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	Skupine kmetij, glede na vrsto dejavnost in vir dohodka.....	14
Preglednica 2:	Izobrazba anketirane osebe in partnerja.....	15
Preglednica 3:	Število otrok v družini.....	15
Preglednica 4:	Starost najmlajšega otroka.....	15
Preglednica 5:	Velikost kmetij glede na obseg obdelovalnih površin.....	16
Preglednica 6:	Gospodarjenje na kmetiji.....	16
Preglednica 7:	Zaposlitveni status anketiranca in partnerja.....	17
Preglednica 8:	Pogodba o delu.....	17
Preglednica 9:	Delovni čas anketirancev.....	18
Preglednica 10:	Razporeditev delovnega časa.....	18
Preglednica 11:	Povprečna dnevna poraba časa anketirancev za zaposlitev skupaj s prevozom.....	18
Preglednica 12:	Zadovoljstvo anketirancev z trenutno zaposlitvijo.....	19
Preglednica 13:	Podatek o podjetju (zasebno, javno, mešano).....	19
Preglednica 14:	Vpliv službenih obveznosti na družinsko življenje in obratno.....	20
Preglednica 15:	Čas, porabljen za opravila v gospodinjstvu.....	22
Preglednica 16:	Čas, porabljen za opravila na kmetiji.....	23
Preglednica 17:	Najboljša možna rešitev za usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok.....	24
Preglednica 18:	Koriščenje starševskega dopusta.....	24
Preglednica 19:	Delo v času porodniškega dopusta.....	25
Preglednica 20:	Možnosti za varstvo predšolskih otrok.....	25
Preglednica 21:	Oblike varstva predšolskih otrok.....	26
Preglednica 22:	Varstvo otrok v popoldanskem času.....	26
Preglednica 23:	Vpliv življenjskega okolja na vzgojo otrok	27
Preglednica 24:	Prednosti življenja otrok na podeželju	27
Preglednica 25:	Prikrajšanost kmečkih otrok zaradi življenja na podeželju	27
Preglednica 26:	Medsebojni odnosi v družini	28
Preglednica 27:	Dnevna poraba časa za prostočasne aktivnosti.....	28
Preglednica 28:	Prostočasne dnevne aktivnosti glede na porabo časa.....	29

Preglednica 29:	Možnosti družin za planinarjenje, daljša potovanja,.....	30
Preglednica 30:	Čas za ukvarjanje z otroki.....	30

KAZALO SLIK

Slika 1:	Delitev odločanja v gospodinjstvu (partnerja odločata skupaj).....	21
Slika 2:	Delitev odločanja v gospodinjstvu (partnerja odločata skupaj) (nadaljevanje)	22

KAZALO PRILOG

Priloga A: Anketni vprašalnik

Priloga B: Delitev dela v gospodinjstvu

Priloga C: Odločanje v gospodinjstvu

Priloga D: Delitev dela na kmetiji

Priloga E: Vključevanje otrok v kmečka in gospodinjstva dela

Priloga F: Pogostost ukvarjanja s prostočasnimi aktivnostmi

1 UVOD

Zdi se, da je glavni problem usklajevanja dela in družine to, da ga vodi posebna povezava podmen, ki postavljajo določenim vidikom razmerja med delom in družino večje prednosti. Na prvem mestu teh povezav je otrok in njegove potrebe oz. blaginja. Posebna prioriteta v razmerju delo-družina je dana tudi delu oz. zaposlitvi, ob predpostavki, da so vsi odrasli aktivno prisotni na trgu delovne sile in so sposobni skrbeti zase in za družino. Dandanes so zaposleni starši, še posebno ženske močno obremenjeni tako z zahtevami svojega delovnega okolja kakor tudi družbenimi pričakovanji glede skrbi za družino, otroke in zaradi vse bolj intenzivnega staranja družbe tudi za ostarele. Prizadevanja za večjo kakovost človekovega življenja povezujejo delo in prosti čas, kajti le celota obeh določa človekovo uspešnost in zadovoljstvo. Medsebojno učinkovanje dela in prostočasnih aktivnosti pa hkrati omogoča, da probleme, težave ali morebitne neuspehe v enem delu te celote človek nadomesti z učinkovitostjo in zadovoljstvi, ki jih doživlja v drugem delu.

S problemom usklajevanja delovnega in družinskega življenja se soočajo vse poklicne skupine, med njimi vse bolj tudi kmečko prebivalstvo. Dejstva, da se delovni dan kmeta ne začne in konča ob točno določeni uri, da se dolžina delovnega dne spreminja glede na letni čas, vremenske razmere in delovne konice, vplivajo na drugačno razporeditev in izrabo prostega časa kmečkih družin oziroma predstavljajo dodaten problem pri usklajevanju dela in družine. Vse več članov kmečkih družin, si poleg kmetovanja poišče dodatno zaposlitev izven kmetije, saj so dohodki iz kmetijstva premajhni za zadovoljevanje vsakdanjih življenjskih potreb. Zaposlitev tako predstavlja dodatno obremenitev pri usklajevanju dela in družine na kmetiji. Raziskav na tem področju v Sloveniji ni. Namen diplomske naloge je na primeru izbranih prebivalcev občine Trebnje pokazati, kako ta problem usklajevanja rešujejo kmečke družine.

NAMEN NALOGE

Namen naloge je bil predstaviti vsakdanje življenje članov kmečkih družin, še zlasti njihovo razporejanje časa za delo in družinske obveznosti (skrb za otroke, ostarele in bolne člane družin) ter prostočasne aktivnosti. Namen je bilo ugotoviti, ali se življenje članov kmečkih družin, ki svoj glavni vir dohodkov pridobivajo iz kmetijstva, razlikuje od življenja članov kmečkih družin, ki jim glavni vir dohodkov predstavlja zaposlitev izven kmetijstva.

DELOVNA HIPOTEZA

V nalogi smo postavili hipotezo, da člani kmečkih družin, ki se ukvarjajo samo s kmetovanjem, lažje usklajujejo družinsko in delovno življenje in imajo več prostega časa kot člani kmečkih družin, ki so poleg kmetovanja vključeni tudi v druge pridobitne nekmetijske dejavnosti.

2 PREGLED OBJAV

2.1 KMEČKA DRUŽINA

Biti kmet/kmetica, pomeni sprejeti delo na kmetiji kot način življenja. Kmetu življenje pomeni delo in obratno. Sprejetje življenja kot dela je povezano z gospodarsko usmeritvijo kmečke družine. Kmetija je z družino usodno povezana. Kmetija brez kmečke družine ne more delovati, ali zelo težko deluje kot učinkovita produkcijska enota. Člani kmečke družine praviloma predstavljajo edino delovno silo na kmetiji, če zanemarimo občasno pomoč ali izmenjavo pomoči. Hkrati pa se na podeželju tudi večina socialnih stikov odvija v okviru družine (Barbič, 1989a).

Kot kmečko družino opredeljujemo družino, kjer odrasli in delovno sposobni člani skupaj delajo na družinskem posestvu. Med značilnostmi kmečke družine avtorica navaja naslednje:

- kmečka družina je proizvodna skupnost,
- v kmečki družini delitev dela temelji na osnovi generacijske pripadnosti vseh delovno sposobnih članov družine,
- družinska skupnost omogoča eksistenco vsem članom družine,
- kmečka družina predstavlja vseobsežno življenjsko skupnost.

Nastete značilnosti vsaj do neke mere še danes veljajo za kmečke družine na čistih kmetijah, nikakor pa ne za družine iz mešanih in dopolnilnih kmetij, katerih člani pridobivajo dohodek tudi iz nekmetijske dejavnosti. V vseh kmečkih družinah vsaj v Sloveniji delitev dela ne temelji le na generacijski pripadnosti družinskih članov, temveč je vezana tudi na njihov spol (Barbič 1990).

Ker v kmečkem gospodinjstvu običajno živi več generaciji, razlikujemo med kmečko družino in kmečkim gospodinjstvom. H kmečkemu gospodinjstvu štejejo vsi člani, ki živijo na družinski kmetiji in trošijo skupaj vsaj del dohodkov ne glede na njihov izvor. Lahko so med seboj v bližnjem ali dalnem sorodstvu, ali pa med njimi sploh ni nikakršnih sorodstvenih vezi (Barbič 1990). Nasprotno pa kmečko družino tvorijo le starši in njihovi otroci (t.i. monogamna družina). Vendar o kmečki družini govorimo tudi v primerih, ko gre za tako imenovano patriarhalno (razširjeno) družino, čeprav se zdi izraz kmečko gospodinjstvo bolj primeren. Kljub razlikam med pojmom kmečka družina in kmečko gospodinjstvo jih mnogi avtorji uporabljajo kot sinonima, saj so danes člani kmečkih gospodinjstev praviloma med seboj v sorodu, v nasprotju s kmečkimi gospodinjstvi v Evropi v 19. stol., ko so bili poleg družinskih članov vključeni tudi najeti služabniki (dekle/hlapci) (Barbič 1990).

Sorodstvenost odnosov med člani kmečkega gospodinjstva opredeljuje socialne odnose, katerih bistvo je solidarnost in medsebojno sodelovanje, kar se kaže tudi v sami organiziranosti delovnih procesov. Kljub veliki stopnji medsebojnega sodelovanja in solidarnosti med člani, je za kmečke družine značilna tradicionalnost medsebojnih odnosov, ki mladim v večini primerov ne ustreza (Barbič 1989a).

Danes kot družinsko opredeljujemo vsako kmetijo, na kateri se s kmetijsko pridelavo ukvarjajo člani kmečke družine ali kmečkega gospodinjstva ne glede na to, ali pridobivajo dohodek samo s kmetovanjem ali tudi iz drugih dejavnosti.

Gre torej za socialno in gospodarsko skupnost, katere člani si delijo delovne in druge obveznosti s ciljem, ustvariti potreben dohodek in zagotoviti zadovoljevanje potreb svojih članov (Barbič, 1990).

Kmečka družina ali gospodinjstvo ustvarja s kmetijsko dejavnostjo vsaj del dohodka bodisi v denarju, ki ga dobi s prodajo pridelkov, bodisi s pridelki za samooskrbo (Barbič, 1990). Zgolj višji dohodek kot rezultat učinkovite tržne pridelave ni edini cilj sodobnih družinskih kmetij, temveč je njihov cilj tudi optimalno razmerje med dohodkom in kakovostjo življenja, ki jo označujejo številne nematerialne dobrine, kot so medsebojno razumevanje, ljubezen, prijateljstvo, zdravje, zadovoljstvo v poklicu ipd. (Barbič, 1990). Za obstoj in prihodnost družinskih kmetij so bistvenega pomena člani jedra kmečke družine, med katere A. Barbič (1984) uvršča gospodarja/moža gospodarice, gospodarico/ženo gospodarja in naslednika/naslednico, če je že dopolnil(a) 15 let in je odločen(a), da bo prevzel(a) kmetijo.

Kmečka družina pa nima pomembne vloge le v okviru družinskega kmetovanja, temveč je tudi nepogrešljiv dejavnik poseljenosti podeželja. Problem izvajanja obeh vlog družinskih kmetij je v dejstvu, da se mladi v vse manjšem številu odločajo za življenje na podeželju in delo na kmetiji, ker nimajo enakih/dobrih možnosti za ustvarjanje dohodka (v kmetijstvu in/ali zunaj njega), ter zadovoljevanja drugih potreb kot njihovi vrstniki v mestih. Družinske kmetije so brez mladih, ki bi jih nasledili, obsojene na propad (Barbič, 1989a). Problem propadanja kmetij pri nas ni nov. Že dolgo smo priče odhajanju mlajšega prebivalstva v mesta in staranju kmečkega prebivalstva, ki ne more več delati na kmetiji. Posledica odhoda mladih iz kmetij je tudi upadanje števila rojstev na kmetijah, posebej še zato, ker tudi mladi, ki so ostali na kmetijah, vse težje najdejo življenjskega partnerja. Kot posledica pospešene deagrarizacije se v kmetijstvu pojavlja izrazito neuravnotežena spolna struktura prebivalstva. Pravzaprav prihaja do nekega navideznega paradoksa. Na eni strani podatki kažejo, da je med kmečkim prebivalstvom več žensk kot moških, na drugi strani pa velja na tem mestu izpostaviti problem, ki je vezan za socialno reprodukcijo individualnih kmečkih gospodarjev. Povečuje se zlasti število kmečkih fantov, ki ne morejo najti deklet za poroko na kmetijo. Delež neporočenih kmetov se naglo večja, za aktivno kmetovanje pa je še kako pomembna generacijska kontinuiteta (Hribernik, 1987).

Čeprav je kmečkim fantom pa tudi dekletom, ki bodo prevzeli kmetijo, težko najti partnerja, ki bi bil pripravljen z njimi deliti usodo slovenskega kmeta, pa podatki o izjemno majhnem številu razvezanih kmetov in kmetic opozarjajo na izredno stabilnost kmečke družine, kar bi morda veljalo izpostaviti kot prednost poroke s kmetom ali kmetico. Seveda pa takšna »prednost« hkrati lahko tudi pomeni, da se je kmetu/kmetici težje razvezati kot njihovim vrstnikom, ki živijo v mestu in ne na deželi, kjer tradicionalne vrednote razveze ne odobravajo (Barbič, 1989b). Poleg tega pa razvezo zakonske zveze med kmetom in kmetico ovirajo tudi objektivni razlogi, med katere v prvi vrsti sodi problem delitve premoženja, saj sta le v 19,7 odstotkov (od 2052 anketiranih kmetij) lastnika zemlje mož in žena, v 46,8 odstotkov primerov je lastnik mož, v 16,8 odstotkov primerov žena, v 16,6 odstotkov primerov pa so lastniki stari starši ali kdo drug (Barbič, 1984).

2.1.1 Kmečka družina v preteklosti

Kmečko gospodinjstvo v zahodni in srednji Evropi do 19. stoletja ni zajemalo le družinskih članov, ki so si bili v krvnem in priženjenem sorodstvu, temveč so bili pogosto v gospodinjstvo vključeni tudi samski posli. Proti koncu 19. stoletja so se posli, služinčad in druge pomožne delovne moči umaknili iz kroga kmečke družine.

Kmečko gospodinjstvo se je številčno vse bolj krčilo. V 20. stoletju kmečko gospodinjstvo vključuje le krvno in priženjeno sorodstvo (Sieder, 1998). Kmečko družino je načeloma vodil kmečki par. To je bilo razvidno tudi iz delitve dela na gospodarstvu. Kmet je imel nadzor nad moškimi delovnimi močmi, kmetica pa nad ženskimi. Delitev dela med spoloma, je bila odvisna od področja in gospodarskega pomena določenih opravil na kmetiji (Sieder, 1998; Dyczewski, 1999).

Čim bolj je bilo neko delovno področje v središču ekonomskega interesa, obravnavano kot poklic in naravnano na trgovanje onkraj regionalnih meja, tem večji delež moških je bil vključen v taka opravila. Tesneje ko je bila neka dejavnost povezana z gospodinjstvom, tem bolj verjetno je bilo, da so ta dela opravljale ženske. Čim bolj zapletene so bile naprave in stroji, ki so jih potrebovali za delo, tem bolj pomemben je bil delež moških pri tovrstnih opravilih. Enako je veljalo za opravila, ki so zahtevala večjo uporabo moči. Čim bolj precizno je bilo neko delo, čim več spretnosti je zahtevalo in čim bolj enolično je bilo, tem bolj verjetno so ga opravljale ženske. Vendar se je od tega vzorca tudi odstopalo; ženske so se vedno znova vključevale v dela na travnikih in poljih, kjer so rahljale grude za plugom, ruvale plevel, kosile, grabile seno in pomagale pri spravilu. Prav tako pa so opravila, ki so na nekem področju veljala za tipična moška opravila, lahko v nekem drugem okolju veljala za domeno žensk (Sieder, 1998).

Pretekle generacije niso imele izkušnje z razvezami, predvsem na kmetijah ne, kar se pozna še danes (Sieder, 1998). Makarovič (1995) ugotavlja, da je statistično najmanj razvez med zakonci na kmetijah. Zatrjevanje, da med njimi vlada večje razumevanje in ljubezen bi lahko bila ohlapna in hkrati neresnična. Vzrok temu, da je ločitev manj, pa so lahko vera, otroci, mnenje sosedov in navsezadnje kmetija ter skupno opravljanje kmečkih opravil. Barbič (1993) ocenjuje, da kmetija daje članom družine ekonomsko in socialno varnost, ki je ni moč razdeliti na več delov. K ohranjanju zadovoljivih medsebojnih odnosov na kmetijah prispeva tudi pozitivno mišljenje in iskanje pozitivnih lastnosti med partnerji (Makarovič, 1995). Zakonci v urbanem okolju lažje sprejemajo razvezo kot kmetje (Barbič, 1993).

Kmečka družina je v preteklosti veljala za patriarhalno. Predvsem se je to kazalo v nezaupanju mož do svojih žena. Možje so vse do uvedbe industrijskega meznega dela imeli svoje žene »na obeh«. Ženske so opravljale dela na domu v bližini svojih soprogov in niso opravljale plačanih del, vsaj v večji meri ne. Življenjski krog žensk je bil omejen na kmečko gospodinjstvo, trg, cerkev in zbor faranov.

Družinske odnose v preteklosti so zaznamovali tudi odnosi do otrok. Ti so bili pogostokrat površina, na katero so odrasli projicirali svoje težave (Sieder, 1998). Kmečki otroci so bili obravnavani kot delovna sila. Že zelo kmalu so bili vključeni v svet odraslih. Čim so dosegli določeno telesno moč, so bili vključeni v delovna opravila na kmetiji. S stopnjevanjem storilnosti se je otrokom stopnjeval tudi njihov ugled v hiši, količina hrane in simboličen vrstni red pri mizi. S tem ni rečeno, da odnosi niso imeli nobene »emocionalne kvalitete«, ali pa da matere niso gojile nobenih čustev do svojih otrok. Starši niso svojih čustev kazali preko govora in empatije, ampak preko simbolov in ritualnih vedenjskih vzorcev. Preteklost priča o precejšnjem številu umrlih novorojenčkov, slabi oskrbi in negi otrok zaradi pomanjkanja znanja, vendar pa so starši vedno pazili, da so bili novorojenčki takoj po rojstvu krščeni. Kljub navidezni hladnosti v odnosih za današnje oči, so bili tovrstni obredi orodje, s katerim so starši pokazali svojim otrokom naklonjenost.

2.1.2 Kmečka družina danes

Način življenja na kmetiji danes še vedno narekuje posebno delitev dela med družinskimi člani. Opravila na kmetiji ostajajo tradicionalno deljena na tipično ženska, moška in skupinska. Černič Istenič (2002) ugotavlja, da se v gospodinjstva dela večinoma vključujejo le ženske. Moški se bolj ukvarjajo s t.i. »tehničnimi« opravili v in izven hiše. Skrb za otroke in ostarele je še vedno največkrat žensko delo, medtem ko si starša igro z otroki pogosto delita. Odločanje v gospodinjstvu je pomembno za življenje v kmečkem gospodinjstvu. Černič Istenič (2002) ugotavlja, da skorajda ni področja sprejemanja odločitev, kjer bi odločal le moški ali le ženska. Odločitve v večini kmečkih gospodinjstev sprejemata mož in žena skupaj. Ker so tri generacijske družine v kmečki populaciji kar trikrat bolj pogoste kot v mestih, je tudi vpliv večjega števila članov gospodinjstva na odločitve v gospodinjstvu večji.

V kmečkem gospodinjstvu pogosto živita starejši in mlajši zakonski par. Nekako samoumevno je, da mlajši par izkazuje spoštovanje starejšemu paru. Spoštovanje starejših je ena najpomembnejših vrednot v kmečkih družinah, ki se prenaša iz roda v rod. Spoštovanje starejših je prisotno že pri majhnih otrocih, še posebej je to izrazito na samotnih kmetijah (Makarovič, 1995).

Ženske, ki živijo na kmetiji, si danes pogosto poiščejo zaposlitev v nekmetijski dejavnosti. Gidarakou (1999) z raziskavo na podeželju v Grčiji ugotavlja, da je zaposlitev ženskam izredno pomembna. Tudi tiste ženske, ki niso zaposlene zunaj kmetije, si na kmetijah pogostokrat najdejo svojo zaposlitev v dopolnilnih dejavnostih: kmečki turizem, pridelovanje raznih poljščin, prodajanje na tržnici in druge majhne podjetne storitve, ki so koristne v danem okolju. Te dejavnosti so ključne za zadrževanje mladih žensk na kmetijah. Do podobnih ugotovitev je prišla tudi Barbič (1994), ki je raziskovala razloge precej manjše pripravljenosti današnjih podeželskih deklet za poroko na kmetijo kot v preteklosti. Kmečka dekleta so poroki na kmetijo dandanes manj naklonjena kot v preteklosti, ker kmečki poklic v družbi ni cenjen, zaslužek od kmetijstva je premajhen, izšolale so se za drug poklic, kmečki fantje nimajo časa za sklepanje znanstev, na deželi ni zasebnosti in ker kmetice nimajo možnosti izrabiti porodniški dopust. Kmetje danes tako težje dobijo ženo, celo tisti, z dobro opremljenih in učinkovitih kmetij (Barbič, 1994). Tudi viri drugje po svetu (Gidarakou, 1999) poročajo, da dekleta negativno vrednotijo zaposlitev na kmetiji in s tem tudi življenje na kmetiji.

2.2 DELO NA KMETIJI IN V KMEČKEM GOSPODINJSTVU

Delo je kot zavestno človekovo delovanje temelj razvoja človeštva skozi vse zgodovinske formacije. Človek ne dobi materialnih dobrin, kakršne potrebuje za svoje življenje, že v naravi, temveč mora naravne dobrine v večini primerov z delom pridelati, preden jih lahko uporabi za zadovoljevanje svojih potreb. Delo je torej smotrna človekova dejavnost, skozi katero človek obdeluje, spreminja in prilagaja snovi, ki jih črpa iz narave za zadovoljitev svojih potreb. Delo je tako osnovni pogoj človekovega obstoja in razvoja. V tem pogledu je delo proces med človekom in naravo, naravni pogoj za obstoj človeka in družbe. V delovnem procesu človek ne nastopa izolirano, temveč sama narava dela zahteva, da v delovnem procesu sodeluje z drugimi ljudmi v okviru določene globalne družbe (Kyovsky, 1978).

Delo je proces uporabe delovne sile človeka. Kot delovno silo ali tudi delovno zmožnost pa opredeljujemo celoten splet telesnih in duhovnih sposobnosti, ki jih ima na voljo posameznik in, ki jih uporablja pri delu, pri proizvodjanju uporabnih vrednosti. Osnovne telesne in duhovne sposobnosti, ki so potrebne za delo, so dane človeku po naravi. Te sposobnosti zadostujejo za opravljanje »enostavnega dela«. Z izkušnjami, ki jih človek pridobiva pri delu in zlasti s šolanjem si razširja svoje delovne sposobnosti tudi za opravljanje bolj zahtevnega sestavljenega dela, za katerega je potrebna večja stopnja izkušenosti, spretnosti, znanja, delovnih navad. Delovna sila se pri delu izrablja, vendar se kot živa sila človeka tudi obnavlja. Za to so potrebni nekateri pogoji: hrana, počitek. Delitev dela je nujen in naraven pogoj obstoja vsake družbe. Vsa opravila, ki jih je potrebno opravljati v določeni družbi, da sploh lahko normalno deluje, je mogoče opravljati le s pomočjo delitve dela (Kavčič, 1979).

2.2.1 Značilnosti delitve dela na kmetiji

Kmetijstvo je ena najstarejših človeških proizvodnih dejavnosti, saj so ljudje prej kot vse drugo morali pridelovati živež. Kot proizvodnja hrane, je bila to dejavnost vseh ljudi. Z razvojem družbe in s tehnološkim razvojem je kmetijstvo ostalo sestavni del družbene delitve dela. Delo na družinski kmetiji se razlikuje od dela v drugih družbenih skupnostih, kot tudi od dela v nekmečkih gospodinjstvih. Značilnosti kmečkega dela so povezane s proizvodno usmeritvijo kmetije. Kmetijska proizvodnja je raznovrstna in zavzema veliko število različnih del. Delo na družinski kmetiji predstavlja skupek aktivnosti posameznih družinskih članov, ki si posamezna opravila bodisi delijo bodisi jih opravljajo skupaj (First-Dilić, 1973, cit. po Bahor 1991).

Glede na prostor izvajanja dela, delimo delo na kmetiji na (First-Dilić, 1973, cit. po Bahor 1991):

- dela na njivi, travniku, v gozdu, v vinogradu (oranje, okopavanje, gnojenje, setev, pospravljanje sena)
- dela v hlevu, na dvorišču (molža, krmljenje živine, delo na vrtu)
- dela v gospodinjstvu (kuhanje, pospravljanje, pranje, šivanje, vsakdanji nakupi)

Kmet poleg pridelovanja živeža opravlja tudi dela, ki sodijo v druge dejavnosti in poklice. Kot lastnik večine sredstev za proizvodnjo je kmet istočasno proizvajalec in trgovec, podjetnik in delovodja, organizator in izvrševalec. Kmet ne samo obdeluje zemljo in redi živino, temveč je tudi mehanik, zidar.

Tudi gospodinja poleg kmetijskih del, ki ji pripadajo v delitvi dela na kmetiji in znotraj gospodinjstva, opravlja tudi druga dela, kot so predelava proizvodov, peka kruha, šivanje oblačil, ipd. (Stojanov, 1977, cit. po Bahor 1991).

Veliko kmetov je brez strokovne kmetijske izobrazbe. To pa ne pomeni, da so kmetje neizobraženi. Njihova izobrazba ni visoka, temveč je široka. Kmet mora znati delati z traktorjem, drugimi stroji in uporabljati kemične pripravke. Njegovo znanje v glavnem temelji na izkušnjah (Stojanov, 1977, cit. po Bahor 1991). Razvoj družbene delitve dela in nove tehnologije silijo kmete, da vse bolj usmerjajo svoje kmetije v specializirano pridelavo. Raznovrstnost njihovega dela se je s tem znatno zožila v primerjavi s tradicionalno pridelavo, v kateri kmetija prideluje raznovrstne proizvode za lastne potrebe in za prodajo (Stojanov, 1977, cit. po Bahor 1991).

Delovno silo na kmetiji predstavljajo aktivni in delovno sposobni člani gospodinjstva, ki živijo na kmetiji. Največkrat je udeležba člana družine pri delu določena s starostjo in spolom. Tako je vnaprej določeno, katera dela so moška, katera ženska, kaj bodo naredili otroci in kaj starejši člani (očetje, matere). Včasih so imeli kmetje tudi najeto delovno silo, ki je danes na naših kmetijah ni zaslediti. Morda je k temu pripomogla tudi modernizacija proizvodnje, predvsem strojna obdelava, vendar se je s tem kmetovo delo samo olajšalo, nikakor pa se ni zmanjšalo. Lahko rečemo, da je kmet zaposlen ves dan, da praktično dela od jutra do večera. Tako bi predvsem v maloštevilnih družinah prišla prav tudi najeta pomoč. Vendar zaradi slabega položaja v kmetijstvu, predvsem pa zaradi majhnih kmetij, katerih mnoge lahko preživljajo le enega družinskega člana, o najetih delavcih kmetje pri nas skoraj da ne morejo razmišljati, vsaj v bližnji prihodnosti ne (Bahor, 1991).

Na kmetijah, kjer je zaposlen samo gospodar/mož, je gospodarica/žena še dodatno obremenjena tudi z moškimi deli. Čeprav kmetica predstavlja del delovnih moči na kmetiji, ji velja nameniti posebno pozornost, saj za kmetijo še posebej velja slovenski rek, da ženska podpira tri vogale hiše. Kot prvo ne smemo prezreti gospodinjanskega dela, ki je na kmetiji izključno na ramenih žene/gospodinje (Bahor, 1991).

Relativno majhna zaposlenost žensk v prejšnjem in v začetku tega stoletja je imela za posledico, da se je delo v zvezi s skrbjo in varovanjem družinskih članov pretežno opravljalo kot neplačano gospodinjstvo delo. Tudi potem, ko je zaposlovanje žensk že postalo množičen pojav, so raziskave pokazale, da je večino dela, povezanega z varstvom in skrbjo za družinske člane, ostalo v domačem gospodinjstvu kot neplačano delo, ki ga še vedno in v pretežni meri opravljajo ženske (Svetlik in sod., 1988). Ker to delo ni plačano, ga ne moremo meriti s finančnimi merili, zato vrednost tega dela izražamo s porabljenim časom. Strokovnjaki ugotavljajo, da se navzlic razvoju tehnologije in posodabljanju gospodinjstev, čas, ki ga ženske porabijo za gospodinjstva dela ter za skrb in varstvo družinskih članov, bistveno ne spreminja, je približno enak v vseh evropskih deželah in se giblje med 28 in 35 urami na teden (Svetlik in sod., 1988). V kmečki družini in gospodinjstvu je delovna vloga ženske/gospodinje ostala skoraj nespremenjena, oz. se le počasi spreminja in izboljšuje v smislu sodelovanja drugih članov pri opravljanju gospodinjstevskih obveznosti (Bahor, 1991).

2.3 USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA

Spreminjajoče se razmere na podežlju v veliki meri vplivajo na potek dela in družinskega življenja. Potreba po usklajevanju med delom in skrbjo za družino se pojavlja tako v mestih kot na podežlju, vendar je na podežlju le to težje doseči zaradi mnogih sprememb, ki vplivajo tako na delo kot tudi na družinsko življenje (Wunsche in sod., 2004).

Raziskave javnega mnenja in kakovosti življenja v svetu in pri nas kažejo, da imajo ljudje premalo časa za zasebno življenje. Prav tako je ugotovljena povezanost med nadpovprečnimi delovnimi obremenitvami in bolezensko problematiko (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006). Analitiki strategij mladih glede odločanja za starševstvo in načrtovanje družinskega življenja ugotavljajo, da sta področji dela in družine neločljivo povezani. Za učinkovito uresničevanje družinske politike je potrebno poskrbeti za delovno okolje in za javne storitve, ki bodo družini prijazne. Analiza družinskih politik v svetu pa kaže, da so najuspešnejše tiste politike, ki posameznikom in parom z otroki zagotavljajo tudi pomoč pri usklajevanju vlog zaposlenega in starša (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

Usklajevanje med delom in družinskim življenjem poteka med moškimi in ženskami, ki združujejo skrb za delo s skrbjo za druge: otroke, starejše osebe in invalide. Notranja dinamika družine je v stalnem toku: otroci se rodijo, odrastejo in končno živijo daleč od doma. V družini poteka komunikacija z zunanjim svetom, ki je sestavljen iz dela, izobraževanja in aktivnosti v prostem času. Oba svetova vplivata drug na drugega in se pogosto z lahkoto povežeta in dopolnjujeta. Ko povezava ne uspe, družina težko uskladi delo in družinsko življenje. Pomembni dejavniki, ki vplivajo na te povezave, vključujejo razpoložljivost otroškega varstva, pripravljenost moških da skrbijo za otroke in starejše, oddaljenost in obratovalni čas šol, trgovin, športnih objektov, itd. (Wunsche in sod., 2004).

V družinskih politikah se razmerje med delom in družino v obliki različnih konceptov ter poskusov realizacije v različnih ukrepih, s katerimi država regulira to razmerje, pojavi v sredini sedemdesetih let prejšnjega stoletja (Hantrais in Latablier, 1996; povzeto po Švab 2003), ko je porast deleža žensk na trgu delovne sile v zahodnih državah že več kot očiten. Takrat šele postane to razmerje politično pomembno, in sicer kot predvsem problem žensk in množičnega zaposlovanja ter posledic za družinsko življenje. Čeprav množičnega zaposlovanja ni več, velja razmerje med delom in družino tudi danes za problematično ali vsaj nelagodno. Predvsem takrat, ko govorimo o dejanski učinkovitosti različnih politik za usklajevanje dela in družine (Švab, 2003).

V razmerju med delom in družino gre lahko tudi za nasprotovanje med vrednotami sfere dela in sfere družine. To je problematično, ko v razpravi o delitvi obveznosti med državo in družino vrednote skrbi postanejo podrejene vrednotam neodvisnega posameznika (za katerega se predpostavlja, da ne potrebuje skrbi). To se dogaja na področju usklajevanja dela in družine, kar je razvidno iz različnih ukrepov, npr. porodniškega dopusta (Švab, 2003). Z vidika dela, je delo označeno pozitivno kot graditev kariere, družina pa kot breme, obveznost, ki predstavlja oviro v razvijanju kariere posameznika in ne obratno.

Z vidika družinskega življenja pa je razmerje med delom in družino obratno: pogoji dela ovirajo izvajanje družinskih obveznosti oz. zahtevajo nenehno prilagajanje družine pogojem v sferi dela. Dobra praksa politike usklajevanja dela in družine npr. skandinavskih držav kaže, da je rezultat družinam prijaznih političnih ukrepov ustvarjanje okolja, v katerem delo in družinsko življenje nista razumljeni kot konfliktni, ampak komplementarni sferi (Hantrais in Latablier, 1996, cit. po Švab 2003).

2.3.1 Starševski dopust

Eden od ukrepov na področju usklajevanja dela in družine se nanaša na starševski dopust. V Sloveniji razlikujemo štiri vrste starševskega dopusta, in sicer: porodniški dopust, očetovski dopust, dopust za nego in varstvo otroka ter posvojitelski dopust. Materinski dopust je neprenosljiva pravica matere ob rojstvu otroka, očetovski dopust (90 dni) pa je namenjen spodbujanju skupne skrbi za novorojenega otroka. Dejstvo, da dopust za nego in varstvo otroka izkoristi le odstotek očetov, lahko razumemo kot neučinkovitost ukrepa, ki ni bil povezan v celovit sistem politike na področju usklajevanja dela in družine. Sedanja ureditev očetovskega dopusta ima že v izhodišču slabe možnosti. Obseg dni, ki jih lahko očetje izkoristijo ob rojstvu otroka (oz. v času porodniškega dopusta matere) je premajhen, da bi lahko dejansko vplival na enakomernejšo delitev skrbi med starša (Švab, 2003).

Stopnja koriščenja starševskih dopustov je zelo visoka. Po podatkih Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve je leta 2003 starševski dopust prekinilo in uporabilo pravico do izplačila preostalega dela starševskega nadomestila samo 77 žensk in 18 moških, v letu 2004 pa 73 žensk in 93 moških. Odstotek očetov, ki so v zadnjih nekaj letih izkoristili starševski dopust, je okoli 1%, februarja 2005 pa 1,8%. (Kanjua Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

Ženske so tudi pogostejše kot moški odsotne z dela zaradi družinskih/skrbstvenih obveznosti. Raziskava iz leta 1995 je pokazala, da na vsakih sto zaposlenih samo 5,6% moških vzame dopust za bolnega družinskega člana, medtem ko je takšnih žensk kar 28% (Kanjua Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

2.3.2 Otroško varstvo

Delovni starši potrebujejo varstvo za svoje otroke, kronično bolne, starejše in invalidne osebe. V mestnih območjih so varstvene ustanove lažje dostopne kot na podeželju, kar predstavlja dodatno oviro kmečkim družinam pri usklajevanju dela in družinskih obveznosti (Wunsche in sod., 2004).

Če odmislimo starševski dopust, je največji del politike usklajevanja dela in družine namenjen institucionaliziranemu otroškemu varstvu. Ob sicer dobro razvitem sistemu javnih vrtcev, obstaja v Sloveniji velik problem nenadzorovanega zasebnega varstva (zasebne varuške), ki svoje delo opravljajo mimo državnega nadzora in postavljenih standardov, ki sicer veljajo za javne in zasebne vrtce. To predstavlja problem kakovosti takšnega varstva, v katerega je zajet dobršen del predšolskih otrok. Pomembno je tudi dejstvo, da velik del dnevnega otroškega varstva zagotavljajo neformalne sorodniške mreže, najpogostejše so to stari starši. Ta oblika dnevnega otroškega varstva ima več prednosti: je cenejša, starši ji bolj zaupajo in časovno je mnogo bolj fleksibilna kot institucionalno dnevno varstvo.

Problem javnih otroških vrtcev je togost urnikov, saj navadno še vedno delujejo v okviru klasičnih 8-urnih dopoldanskih delavnikov in se le počasi prilagajajo raznolikim delovnim urnikom staršev. Le redki vrtci imajo tudi sobotno ali pozno popoldansko varstvo (Švab, 2003).

Po podatkih ministrstva za delo, družino in socialne zadeve se je število otrok, vključenih v predšolsko institucionalno varstvo, v 80. in 90. povečevalo; leta 1980 je bilo v javnih vrtcih 38% otrok, v letu 1987 pa je število naraslo na 52% in se do leta 1998 povečevalo, ko je doseglo 58,9%. V letu 2000/01 je bilo v vrtcih 63.328 otrok, kar je 61,6%. Število otrok, ki ne dobijo mesta v vrtcih je majhno, v obdobju 1995-1999 je bilo zavrženih med 1% in 1,7% vseh otrok v obdobju med prvim letom starosti in vstopom v šolo (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

2.3.3 Delodajalci in delovno okolje

Zaposlenost obeh partnerjev ter potrebe po usklajevanju dela ter družinskega življenja so v Evropski uniji in drugod v razvitem svetu privedle najprej do ukrepov za usklajevanje dela in družine, kasneje pa tudi za uveljavitev družini prijaznih politik v delovnih okoljih. Družini prijazni delovni sporazumi so primer dobre prakse v nekaterih zahodnih državah na področju usklajevanja dela in družinskega življenja. V Sloveniji se je proces podpiranja družini prijaznih delovnih ureditev in politik začel šele pred kratkim v okviru sistema »Družini prijazno podjetje". Po izkušnjah prvih 32 podjetij, ki so uvedla aktivno politiko družini prijaznega podjetja, so najbolj vidne naslednje posledice: večja motivacija zaposlenih, večja produktivnost ter pripadnost podjetju, več zadovoljstva in zmanjšanje stresa pri zaposlenih,... S prijaznejšim odnosom do družin tako ne pridobijo samo zaposleni, pač pa tudi delodajalci, tovrstna aktivnost pa ima lahko neposreden vpliv na povečanje rodnosti, kar Slovenija dejansko tudi potrebuje (Družinam prijazna..., 2007).

Ustvarjanje novih delovnih mest na podeželskih območjih lahko bistveno prispeva k usklajevanju poklicnega in družinskega življenja, zlasti če so delovna mesta prilagodljiva in se ujemajo z lokalnimi znanji in potrebami. Kmetijstvo je postavljeno pred nove izzive pri ustvarjanju delovnih mest. To zlasti velja za razmere v državah članicah, ki so se EU pridružile leta 2004, saj se te soočajo z visoko stopnjo brezposelnosti na podeželskih območjih (Wunsche in sod., 2004).

Delovna aktivnost žensk zunaj doma je v Sloveniji že tradicija. Leta 2003 je bila po podatkih Eurostata delovna aktivnost žensk 57,6%, kar je nad povprečjem EU, medtem ko je bila delovna aktivnost moških (67,4%) podpovprečna. V povprečju je bila leta 2003 delovna aktivnost žensk brez otrok v EU za 13,6% višja od delovne aktivnosti žensk, ki imajo otroka. Ženske v Sloveniji kažejo »moške« vzorce delovne aktivnosti: stopnja delovne aktivnosti moških v EU, ki imajo otroka/e, je bila leta 2003 v povprečju za 10% višja od stopnje delovne aktivnosti moških brez otrok. Stopnja delovne aktivnosti moških v Sloveniji, ki imajo otroke, je višja od povprečja za EU: pri moških v Sloveniji starševstvo poveča stopnjo delovne aktivnosti za 13,3% (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

Hkrati je za Slovenijo že desetletja značilna tudi visoka stopnja zaposlenosti žensk s polnim delovnim časom. Vzporedno s povečanjem stopnje zaposlenosti žensk so se v Sloveniji razvijale tudi različne oblike socialnih politik, ki so podpirale starševstvo. Družina, v kateri sta zaposlena oba starša, je postala norma.

Tudi sodobne slovenske politike zaposlovanja v skladu s smernicami EU izpostavljajo enakopravnost spolov in ustvarjanje možnosti za usklajevanje dela in zasebnega življenja kot pomembna cilja in pogoja uravnovešenega socialno-ekonomskega razvoja. Obstoječa zakonodaja v Sloveniji ponuja dobro podlago za enakopravno udeležbo žensk in moških na trgu delovne sile.

Najpomembnejši zakoni glede tega so Zakon o delovnih razmerjih (sprejet leta 2002), Zakon o enakih možnostih (sprejet leta 2002), in Zakon o starševstvu in družinskih prejemkih (sprejet leta 2001). Prva dva zakona prepovedujeta posredno in neposredno diskriminacijo na osnovi spola pri delu in zaposlovanju in določata pravice delavcev in obveznosti delodajalcev, usmerjene v doseganje enakopravnosti spolov; Zakon o starševstvu in družinskih prejemkih pa predstavlja podlago za lažje usklajevanje starševskih in delovnih obveznosti in podpira enakopravnejšo delitev starševskih pravic in obveznosti med spoloma (najbolj z uvajanjem očetovskega dopusta kot neprenosljive pravice očeta) (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

2.3.4 Gospodinjsko in skrbstveno delo

Javne politike v Sloveniji so bile usmerjene predvsem v izobraževanje in zaposlovanje žensk, medtem ko so bili odnosi med spoloma, spremembe delitve dela in spremembe položaja moških dolgo zapostavljeni. Kljub zelo visokemu deležu žensk na trgu delovne sile, ostaja neplačano delo domena žensk. To potrjujejo tudi rezultati novjših raziskav; ženske prevzemajo večino skrbi za otroke in druge odvisne družinske člane ter večino gospodinjskega dela. Če upoštevamo tako plačano kot neplačano delo, ugotovimo, da je delovni čas žensk v resnici daljši kot delovni čas moških. Rezultati študije o porabi časa, ki jo je izvedel Statistični urad R. Slovenije v obdobju od aprila 2000 do marca 2001 kažejo, da ženske porabijo v povprečju za gospodinjska opravila in neformalno pomoč drugim 4 ure in 4 minute na dan, moški pa 2 ure in 23 minut (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

Podobno spolno neravnotežje kažejo tudi novjši podatki Eurostata (European Communities, 2004). Ženske v Sloveniji porabijo za gospodinjske obveznosti 4 ure in 57 minut na dan, moški pa 2 ure in 39 minut. Celotni delovni čas plačanega in neplačanega dela 7,4 ure presega celotni delovni čas moških (6,3 ur) za dobro uro. Ženske v Sloveniji delajo več kot moški in ženske v ostalih preučevanih evropskih državah (Belgija, Nemčija, Estonija, Francija, Madžarska, Finska, Švedska, Združeno Kraljestvo, Norveška). Med temi državami so spolne razlike največje v Sloveniji in Estoniji. Še večje razlike pa so v skrbi za otroke, stare do 6 let. Ženske v Sloveniji preživijo z otroki 2 uri in 23 minut, medtem ko moški 56 minut. Zaposlitveni status tega razmerja ne spremeni: zaposlene matere skrbijo za otroke 2 uri 16 minut, zaposleni očetje pa 55 minut. K spolnim razlikam doprinese tudi dopust za nego in vzgojo otroka, ki ga koristijo skoraj samo ženske (Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar, 2006).

2.4 OBČINA TREBNJE

Občina Trebnje je del osrednje Slovenije, natančneje Srednje Dolenjske. Zanja je značilna izrazito prehodna pokrajina, ujeta v razgiban prostor na stičišču alpskega, dinarskega in panonskega sveta. To se odraža v njeni kamninski sestavi, v reliefnih, hidrografskih in podnebnih značilnostih, v tipih prsti, rastja in živalstva, pa tudi v gospodarskem in kulturnem pogledu (Bavec in sod., 2006).

2.4.1 Življenje in delo

Nove obdelovalne površine so ljudje pridobivali s krčenjem gozda. S temi posegi je skozi stoletja nastajala podoba dolenjske pokrajine s tako raznolikim in bogatim mozaikom kulturnih površin, kakršno gledamo še danes: v najbolj strmih, predvsem v osojnih legah, je ostal gozd, v ravninskih, položnejših prosojnih legah pa so nastala polja, travniki, senožeti, sadovnjaki in vinogradi. Ob takem odnosu do naravnega okolja se je že skozi srednji vek izoblikovalo zaokroženo kmečko gospodarstvo - kmetija, ki je bila pretežno sama sebi zadostna, saj je obsegala poleg uporabe gozda še poljedelstvo z mnogimi kulturami; govedorejo, prašičerejo, konjerejo, ovčjerejo, perutninarstvo, čebelarstvo, sadjarstvo, vinogradništvo, marsikje izrabo vodne energije za mline in žage, žganje apna in oglja ter domače obrti (Režun, 1992).

Današnji izbor njivskih kultur ustreza kmetijski usmerjenosti v živinorejo. Za kmetijske namene so izkoriščene predvsem različno debele rjave prsti, razvite na apnencu in dolomitu, na mešanici trdega laporja, apnenca in peščenjaka, ali pa na mehkih karbonatnih kamninah. Srednji Dolenjski je pečat vedno dajalo kmetijstvo. Industrija se je začela resneje razvijati šele po letu 1960, ko so z izgradnjo magistralne ceste Ljubljana - Zagreb postali ti kraji manj odročni. Danes industrija ustvarja dve tretjini družbenega proizvoda, podjetništvo in obrtništvo pa četrtno skupnih prihodkov občine (Bavec in sod., 2006).

2.4.2 Statistični podatki za občino Trebnje

Občina Trebnje meri 317km², po popisu leta 2002 je v njej v 220 naseljih živel 18.424 ljudi, kar pomeni gostoto 58 ljudi na km². V občini je aktivnih 8.501 prebivalcev ali 46,14%, delovno aktivnih je 7.664 ali 41,60%. Zaposlenih je 6.536 (85,28%) ljudi in samozaposlenih 1.128 (14,72%) - samostojnih podjetnikov je 569 (7,43%) in kmetovalcev 559 (7,29%) (Bavec in sod., 2006).

V občini Trebnje živijo ljudje v 5.921 gospodinjstvih: družinskih gospodinjstev je 4.648 (78,5%), nedružinskih pa 1.273 (21,5%); povprečna velikost gospodinjstva je 3,1 člana. Družin v tem prostoru je 4.965: brez otrok je 1.052 družin, z enim otrokom je 1.548, z dvema 1.745, s tremi in več pa 620 družin (Bavec in sod., 2006).

3 MATERIALI IN METODE

3.1 DOLOČITEV VZORCA IN ZBIRANJE PODATKOV

Z namenom pridobiti podatke smo izvedli anketo med člani kmečkih družin (gospodarjem/možem ali gospodinjo/ženo). V anketno raziskavo smo vključili 60 kmetij oz. anketirancev iz živinorejskih ali mešanih kmetij, med katerimi je večina vključenih tudi v druge pridobitne nekmetijske dejavnosti. Med anketiranci je bila polovica moških in polovica žensk. Anketo smo izvedli med 1. januarjem 2008 in 1. majem 2008. V večini primerov je anketiranje potekalo po metodi osebnega spraševanja, nekaj anket pa so anketiranci izpolnili sami. V raziskavi smo uporabili anketni vprašalnik, ki sem ga sestavila pod mentorstvom doc. dr. Majde Čerňič Istenič.

3.2 ANKETNI VPRAŠALNIK

Anketni vprašalnik je vseboval 38 vprašanj (Priloga A). Od 38 vprašanj je bilo enajst vprašanj splošne narave, z drugimi vprašanji pa smo pridobili podatke o zaposlitvi anketiranih oseb, o njihovem delu na kmetiji in v gospodinjstvu, varstvu otrok, preživljanju prostega časa in prostočasnih aktivnostih. Vprašanja so bila zaprtega tipa, pri enajstih vprašanjih ni bilo vnaprej danih odgovorov in so anketiranci lahko prosto odgovarjali. Pri oblikovanju vprašalnika smo se trudili, da bi bila vprašanja taka, da bi nam ponudila čim več jasnih odgovorov in da bi bila razumljiva anketirancem.

3.3 ANALIZA PODATKOV

Z anketo pridobljene podatke anketirancev (s seznama kmetij Kmetijske svetovalne službe) smo obdelali z metodami opisne statistike in analizo variance za ugotavljanje razlik med skupinami. Uporabili smo računalniški program Microsoft Excel in statistični program za družbene vede (SPSS- Statistical Package for Social Sciences).

4 REZULTATI

4.1 OSNOVNI PODATKI O ANKETIRANCIH

4.1.1 Skupine kmetij glede na vrsto dejavnosti in vir dohodka

V nalogi smo med seboj primerjali kmečka gospodinjstva z različno vključenostjo v kmetovanje. Preglednica 1 prikazuje anketirane kmetije po viru dohodka in vrsti dejavnosti, na osnovi česar smo kmetije razdelili v tri skupine. Prvo skupino kmetij predstavljajo živinorejske kmetije, katerih glavni vir dohodka je zaposlitev izven kmetijstva (kmetije tipa 1), drugo skupino predstavljajo kmetije, kjer je zaposlitev izven kmetijstva prav tako glavni vir dohodka in se ukvarjajo z različnimi panogami kmetijstva (kmetije tipa 2), za tretjo skupino pa je značilno, da je glavna panoga živinoreja in glavni vir dohodka kmetijstvo (kmetije tipa 3). Ta tretja skupina gospodinjstev je tako najbolj vključena v kmetijsko dejavnost.

Preglednica 1: Skupine kmetij, glede na vrsto dejavnost in vir dohodka

	Živinorejska kmetija		Več kmetijskih panog	
	Št.	%	Št.	%
Zaposlitev izven kmetijstva	27	63	17	100
Kmetijstvo	16	37	0	0,0
Skupaj	43	100	17	100

4.1.2 Izobrazba anketirancev in njihovih partnerjev

Rezultati v preglednici 2 prikazujejo stopnjo izobrazbe anketirancev in njihovih partnerjev. Razberemo lahko sledeče: anketiranci iz kmetij tipa 1, imajo dokončano zlasti poklicno (40,7%) ali srednjo šolo (44,4%); le 14,8% anketirancev iz teh kmetij ima dokončano višjo ali visoko šolo. Njihovi partnerji imajo v večini (48,1%) dokončano poklicno šolo, 33,3% jih ima dokončano srednjo šolo, 18,5% pa jih je končalo višjo ali visoko šolo. Na kmetijah tipa 2, je najvišji delež anketirancev (52,9%) z dokončano srednjo šolo, 29,4% jih ima dokončano poklicno šolo, delež tistih, ki imajo dokončano višjo ali visoko šolo pa je 17,6%. Njihovi partnerji imajo v večini (52,9%) dokončano poklicno šolo, delež tistih z končano srednjo in višjo ali visoko šolo pa je enak, in sicer 23,5%. Vidnejša odstopanja glede izobrazbe opazimo pri anketirancih, ki živijo na kmetijah tipa 3. Kar 68,8% anketirancev ima dokončano le poklicno šolo, 31,2% jih ima dokončano srednjo šolo, nikogar pa ni z dokončano višjo ali visoko šolo. Podobno razmerje velja tudi za njihove partnerje, med njimi jih ima 56,2% dokončano poklicno šolo, 43,8% dokončano srednjo šolo, niče pa nima dokončane višje ali visoke šole.

Preglednica 2: Izobrazba anketirane osebe in partnerja

	Kmetije tipa 1				Kmetije tipa 2				Kmetije tipa 3			
	anketiranec		partner		anketiranec		partner		anketiranec		partner	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Osnovna šola	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Poklicna šola	11	40,7	13	48,2	5	29,4	9	52,9	11	68,8	9	56,2
Srednja šola	12	44,4	9	33,3	9	52,9	4	23,5	5	31,2	7	43,8
Višja ali visoka	4	14,8	5	18,5	3	17,6	4	23,5	0	0,00	0	0,00
Skupaj	27	100	27	100	17	100	17	100	16	100	16	100

4.1.3 Število otrok v družini

Preglednica 3 prikazuje povprečno število otrok v družinah anketiranih. Družine, ki živijo na kmetijah tipa 1, imajo v povprečju 2,59 otrok. Družine, ki živijo na kmetijah tipa 2, imajo povprečno 2,82 otrok. Na kmetijah tipa 3, pa imajo v povprečju 3,44 otrok.

Preglednica 3: Število otrok v družini

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	27	2,59	0,971	
Kmetije tipa 2	17	2,82	1,074	
Kmetije tipa 3	16	3,44	1,365	
Skupaj	60	2,88	1,151	2,916

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.1.4 Starost najmlajšega otroka

Anketirance smo vprašali, kolikšna je starost njihovega najmlajšega otroka. Iz preglednice 4 lahko razberemo, da ima največ anketirancev najmlajšega otroka starega od 4 do 7 let; med njimi je kar 40,7% anketirancev iz kmetij tipa 1, 41,2% anketirancev iz kmetij tipa 2 in 31,2% anketirancev iz kmetij tipa 3. Druga najštevilčnejša skupina ima najmlajšega otroka starega enega do treh let. Med njimi je 37% anketirancev iz kmetij tipa 1, 29,4% anketirancev iz kmetij tipa 2 in kar 43,8% anketirancev iz kmetij tipa 3. Manjši deleži anketirancev ima najmlajšega otroka starega do enega leta ali nad sedem let.

Preglednica 4: Starost najmlajšega otroka

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Do enega leta	3	11,1	1	5,9	2	12,5
1-3 leta	10	37	5	29,4	7	43,8
4-7 let	11	40,7	7	41,2	5	31,2
Več kot sedem let	3	11,1	4	23,5	2	12,5
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.1.5 Velikost kmetije glede na površino obdelovalnih zemljišč

Preglednica 5 prikazuje velikost kmetij glede na obseg obdelovalnih zemljišč. Kot lahko vidimo iz rezultatov, so tiste kmetije, na katerih zaposlitev izven kmetijstva predstavlja glavni vir zaslužka, manjše kot kmetije, na katerih je kmetovanje prvotnega pomena pri pridobivanju zaslužka.

Kar 75% anketirancev s teh kmetij ima več kot 15 hektarjev obdelovalnih površin, 25% anketirancev pa ima od 11 do 15 hektarjev obdelovalnih površin. Na živinorejskih in tudi na mešanih kmetijah, kjer je zaposlitev izven kmetije glavni vir dohodkov, pa je največ kmetij v obsegu 5 do 10 hektarjev obdelovalnih površin; takih je 55,6% živinorejskih in 76,5% mešanih kmetij. Ob primerjavi teh dveh tipov kmetij tudi opazimo, da imajo živinorejske kmetije več obdelovalnih površin kot kmetije, ki so usmerjene v več kmetijskih panog.

Preglednica 5: Velikost kmetij glede na obseg obdelovalnih površin

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
do 3 hektarje	0	0,0	1	5,9	0	0,0
3-5 hektarjev	1	3,7	3	17,6	0	0,0
5-10 hektarjev	15	55,6	13	76,5	0	0,0
11-15 hektarjev	9	33,3	0	0,0	4	25
nad 15 hektarjev	2	7,4	0	0,0	12	75
Skupaj	27	100	16	100	16	100

4.1.6 Gospodarjenje na kmetiji

Zanimalo nas je, kdo dejansko gospodari oz., kdo je tisti, ki v večini opravlja fizična dela na kmetiji. Na kmetijah tipa 1 anketiranci v največjem deležu (48,1%) gospodarijo skupaj s partnerjem. Precejšen je tudi delež, ko se v delo vključujejo tudi starši (anketiranec s starši 14,8%; partner s starši 18,5%). Na nekaj kmetijah (11,1%) si delo delijo, najmanjši pa je delež kmetij, kjer gospodari anketiranec sam (3,7%) ali samo starši (3,7%). Tudi na kmetijah tipa 2 v največjem deležu (41,2%) gospodarita anketiranec in partner skupaj. 23,5% žensk je odgovorilo, da gospodari partner/mož, 17,6% moških je odgovorilo, da gospodarijo sami, enak pa je delež (5,9%), ko na kmetiji gospodarijo starši, partner/mož s starši ali si delo delijo.

Preglednica 6: Gospodarjenje na kmetiji

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Jaz sam	1	3,7	3	17,6	0	0,00
Jaz in moj partner	13	48,1	7	41,2	8	50
Partner	0	0,00	4	23,5	0	0,00
Starši	1	3,7	1	5,9	0	0,00
Jaz s starši	4	14,8	0	0,00	2	12,5
Partner s starši	5	18,5	1	5,9	3	18,8
Delo si delimo	3	11,1	1	5,9	3	18,7
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.1.7 Zaposlitveni status anketiranca in partnerja

Anketirance smo vprašali, kakšen je njihov zaposlitveni status. Večina tistih anketirancev, ki pridobivajo glavni vir dohodka iz nekmetijske dejavnosti, je zaposlenih v gospodarstvu. Takih je 81,5% anketirancev iz kmetij tipa 1, 64,7% anketirancev in 70,6% njihovih partnerjev iz kmetij tipa 2 ter 18,8% anketirancev in 43,8% njihovih partnerjev iz kmetij tipa 3.

Prav na teh slednjih kmetijah je vidno odstopanje glede zaposlitvenega statusa in sicer, kar 62,5% anketirancev in 37,5% njihovih partnerjev ima status kmeta ter 12,5% anketirancev in 18,8% partnerjev status gospodinje. Na kmetijah, kjer glavni vir dohodka ni kmetijstvo, je delež anketirancev, ki so zaposleni v negospodarstvu, ali so samozaposleni ali imajo status kmeta/gospodinje ali so brez zaposlitve, zelo majhen.

Preglednica 7: Zaposlitveni status anketiranca in partnerja

	Kmetije tipa 1				Kmetije tipa 2				Kmetije tipa 3			
	anketiranec		partner		anketiranec		partner		anketiranec		partner	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zaposlen v gospodarstvu	22	81,5	22	81,5	11	64,7	12	70,6	3	18,8	7	43,8
Zaposlen v negospodarstvu	0	0,00	0	0,00	1	5,9	1	5,9	0	0,00	0	0,00
Samozaposlen	1	3,7	1	3,7	2	11,8	3	17,6	0	0,00	0	0,00
Kmet	2	7,4	1	3,7	0	0,00	0	0,00	10	62,5	6	37,5
Gospodinja	2	7,4	2	7,4	3	17,6	0	0,00	2	12,5	3	18,8
Študent, dijak	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	6,2	0	0,00
Brezposeln	0	0,00	1	3,7	0	0,00	1	5,9	0	0,00	0	0,00
Upokojenec	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Skupaj	27	100	27	100	17	100	17	100	16	100	16	100

4.2 DELO (ZAPOSILITEV IZVEN KMETIJE, GOSPODINJSKA DELA, DELA NA KMETIJI TER VARSTVO OTROK)

4.2.1 Pogodba o delu

Anketirance smo vprašali, kakšna je njihova pogodba o delu. Iz preglednice 8 je razvidno, da ima na vseh treh tipih kmetij največ anketirancev pogodbo o delu, sklenjeno za nedoločen čas. Tako pogodbo ima 91,3% anketirancev iz kmetij tipa 1, in vsi anketiranci (100%) iz kmetij tipa 2 in 3.

Preglednica 8: Pogodba o delu

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Za nedoločen čas	21	91,3	14	100	3	100
Za določen čas	2	8,7	0	0,00	0	0,00
Skupaj	23	100	14	100	3	100

4.2.2 Delovni čas anketirancev ter razporeditev delovnega časa

Zanimalo nas je tudi, ali anketiranci delajo za polni ali za krajši delovni čas. Kot lahko razberemo iz preglednice 9, večina anketirancev dela za polni delovni čas. Tako so odgovorili vsi anketiranci (100%) iz živinorejskih in čistih kmetij in 85,7% anketirancev iz mešanih kmetij. 14,3% anketirancev iz teh kmetij pa dela za krajši delovni čas.

Preglednica 9: Delovni čas anketirancev

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Polni delovni čas	23	100	12	85,7	3	100
Krajši delovni čas	0	0,0	2	14,3	0	0,0
Skupaj	23	100	14	100	3	100

Glede razporeditve delovnega časa, je 56,5% anketirancev iz kmetij tipa 2 odgovorilo, da je njihov delovni čas enoizmenski, 34,8% jih je odgovorilo, da je njihov delovni čas dvoizmenski, 4,3% anketirancev pa ima večizmenski ali premakljiv delovni čas. Na kmetijah tipa 2, ima 64,3% anketirancev enoizmenski delovni čas in 35,7% anketirancev dvoizmenski delovni čas. Nihče nima večizmenskega ali premakljivega delovnega časa. Na kmetijah tipa 3 je 33,3% anketirancev z enoizmenskim delovnim časom in 66,7% anketirancev z dvoizmenskim delovnim časom. Prav tako tudi tukaj ni nikogar, ki bi imel večizmenski ali premakljiv delovni čas.

Preglednica 10: Razporeditev delovnega časa

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Enoizmenski	13	56,5	9	64,3	1	33,3
Dvoizmenski	8	34,8	5	35,7	2	66,7
Večizmenski	1	4,3	0	0,0	0	0,0
Premakljiv	1	4,3	0	0,0	0	0,0
Skupaj	23	100	14	100	3	100

4.2.3 Dnevna poraba časa za zaposlitev skupaj s prevozom

Iz preglednice 11 je razvidno, koliko časa dnevno so anketiranci porabili za zaposlitev skupaj s prevozom. Največ časa (8,96 ur) so porabili anketiranci s kmetij tipa 1. Sledijo jim anketiranci s kmetij tipa 3. Le ti porabijo v povprečju 8,83 ur na dan za zaposlitev skupaj s prevozom. Najmanj časa za zaposlitev porabijo anketiranci s kmetij tipa 2. Ti porabijo v povprečju 8,54 ur na dan za zaposlitev skupaj s prevozom.

Preglednica 11: Povprečna dnevna poraba časa anketirancev za zaposlitev skupaj s prevozom

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	23	8,96	0,475	
Kmetije tipa 2	14	8,54	1,681	
Kmetije tipa 3	3	8,83	0,289	
Skupaj	40	8,80	1,055	0,683

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.2.4 Zadovoljstvo anketirancev s trenutno zaposlitvijo

Podatek o zadovoljstvu anketirancev z trenutno zaposlitvijo kaže na to, da je velika večina anketirancev s svojo zaposlitvijo zadovoljna. Takih je 52,2% anketirancev iz kmetij tipa 1, 64,3% anketirancev iz kmetij tipa 2 in 33,3% anketirancev iz kmetij tipa 3.

Kar nekaj anketirancev (34,8% anketirancev iz kmetij tipa 1, 14,3% iz kmetij tipa 2 in 66,7% iz kmetij tipa 3) pa je odgovorilo, da z trenutno zaposlitvijo niso niti zadovoljni, niti nezadovoljni. Precej manj anketirancev pa je podalo odgovor, da so z trenutno zaposlitvijo zelo zadovoljni (le 4,3% iz kmetij tipa 1 in nekaj več, 14,3% iz kmetij tipa 2) ali, da so z zaposlitvijo nezadovoljni (8,7% anketirancev iz kmetij tipa 1 in 7,1% anketirancev iz kmetij tipa 2).

Preglednica 12: Zadovoljstvo anketirancev z trenutno zaposlitvijo

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zelo zadovoljen	1	4,3	2	14,3	0	0,0
Zadovoljen	12	52,2	9	64,3	1	33,3
Niti zadovoljen niti nezadovoljen	8	34,8	2	14,3	2	66,7
Nezadovoljen	2	8,7	1	7,1	0	0,0
Zelo nezadovoljen	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Skupaj	23	100	14	100	3	100

4.2.5 Podatek o podjetju

Zanimalo nas je tudi, ali je podjetje, v katerem so anketiranci zaposleni, zasebno, javno ali mešano. Kot lahko vidimo iz preglednice 13, je večina anketirancev zaposlenih v javnih podjetjih (73,9% iz kmetij tipa 1, 71,4% iz kmetij tipa 2 in 66,7% iz kmetij tipa 3). Precej manj anketirancev je zaposlenih v zasebnih podjetjih, in sicer 21,7% anketirancev iz kmetij tipa 1, 21,4% iz kmetij tipa 2 in 33,3% iz kmetij tipa 3. Najmanj anketirancev je zaposlenih v mešanem podjetju. Takih je le 4,3% anketirancev iz kmetij tipa 1 in 7,1% anketirancev iz kmetij tipa 2.

Preglednica 13: Podatek o podjetju (zasebno, javno, mešano)

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zasebno	5	21,7	3	21,4	1	33,3
Javno	17	73,9	10	71,4	2	66,7
Mešano	1	4,3	1	7,1	0	0,0
Skupaj	23	100	14	100	3	100

4.2.6 Vpliv službenih obveznosti na družinsko življenje in obratno

Anketirance smo vprašali, kako pogosto se jim je v preteklih treh mesecih zgodilo, da so domov prišli preveč utrujeni, da bi lahko opravili najnujnejša gospodinjstva opravila. Največ anketirancev se je to zgodilo enkrat ali dvakrat na mesec (60,9% iz kmetij tipa 1, 57,1% iz kmetij tipa 2, 33,3% iz kmetij tipa 3).

Drugi najpogostejši odgovor je bil 'nikoli', in sicer pri 39,1% anketirancev iz kmetij tipa 1, 35,7% iz kmetija tipa 2 in kar 66,7% iz kmetij tipa 3. Samo enemu anketirancu (7,1%) se je to zgodilo nekajkrat na mesec.

Preglednica 14: Vpliv službenih obveznosti na družinsko življenje in obratno

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Domov sem prišel preveč utrujen da bi lahko opravil nujna gospodinjstva opravila						
nekajkrat na teden	0	0,0	0	0,0	0	0,0
nekajkrat na mesec	0	0,0	1	7,1	0	0,0
enkrat ali dvakrat na mesec	14	60,9	8	57,1	1	33,3
nikoli	9	39,1	5	35,7	2	66,7
Zaradi količine časa ki ga porabim na delu, sem težko izpolnil družinske obveznosti						
nekajkrat na teden	0	0,00	0	0,00	0	0,00
nekajkrat na mesec	2	8,7	1	7,1	0	0,00
enkrat ali dvakrat na mesec	14	60,9	6	42,9	1	33,3
nikoli	7	30,4	7	50	2	66,7
Zaradi gospodinjstskih opravil sem prišel na delo preveč utrujen da bi dobro deloval						
nekajkrat na teden						
nekajkrat na mesec	1	4,3	0	0,00	0	0,00
enkrat ali dvakrat na mesec	8	34,8	7	50	1	33,3
nikoli	14	60,9	7	50	2	66,7
Zaradi službenih obveznosti sem se težko zbral pri delu						
nekajkrat na teden	0	0,00	0	0,00	0	0,00
nekajkrat na mesec	0	0,00	0	0,00	0	0,00
enkrat ali dvakrat na mesec	8	34,8	5	35,7	0	0,00
nikoli	15	65,2	9	64,3	3	100
Skupaj	23	100	14	100	3	100

Anketirance smo tudi vprašali, kolikokrat se jim je zgodilo, da so zaradi količine časa ki ga porabijo v službi težko izpolnili družinske obveznosti. Tudi pri tem vprašanju (preglednica 14) se najpogosteje pojavljata odgovora 'enkrat ali dvakrat na mesec' (tako je odgovorilo 60,9% anketirancev iz kmetij tipa 1 42,9% anketirancev iz kmetij tipa 2 in 33,3% anketirancev iz kmetij tipa 3. Za ta odgovor 'nikoli' se je odločilo 30,4% anketirancev iz kmetij tipa 1 in 50% anketirancev iz kmetij tipa 2 ter 66,7% anketirancev iz kmetij tipa 3. Tudi v tem primeru je bilo le nekaj anketirancev, ki se jim je to zgodilo nekajkrat na mesec.

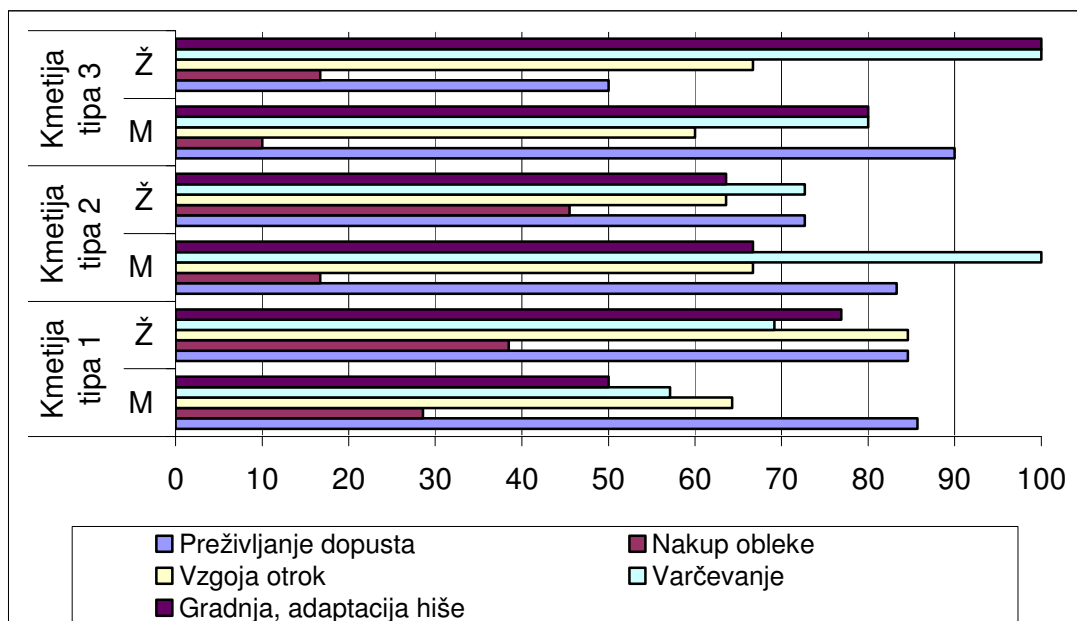
Zanimalo nas je tudi, kolikokrat se je anketirancem zgodilo, da so zaradi gospodinjstskih opravil prišli na delo preveč utrujeni, da bi dobro delovali. Večina anketirancev (60,9% iz kmetij tipa 1, 50% iz kmetij tipa 2 in 66,7% iz kmetij tipa 3) je odgovorila, da se jim to ni zgodilo nikoli. Večini preostalih anketirancev se to zgodilo enkrat ali dvakrat na mesec. Le enemu anketirancu (4,3%) se to dogaja nekajkrat na mesec.

Kot zadnje pa nas je zanimalo, ali so se anketiranci zaradi službenih obveznosti težko zbrali pri delu. Veliki večini (65,2% anketirancev iz kmetij tipa 1, 64,3% anketirancev iz kmetij tipa 2 in vsi anketiranci iz kmetij tipa 3) se to ni zgodilo nikoli, preostali pa so odgovorili, da se jim je to zgodilo enkrat ali dvakrat na mesec (34,8% anketirancev iz kmetij tipa 1 in 35,7% anketirancev iz kmetij tipa 2).

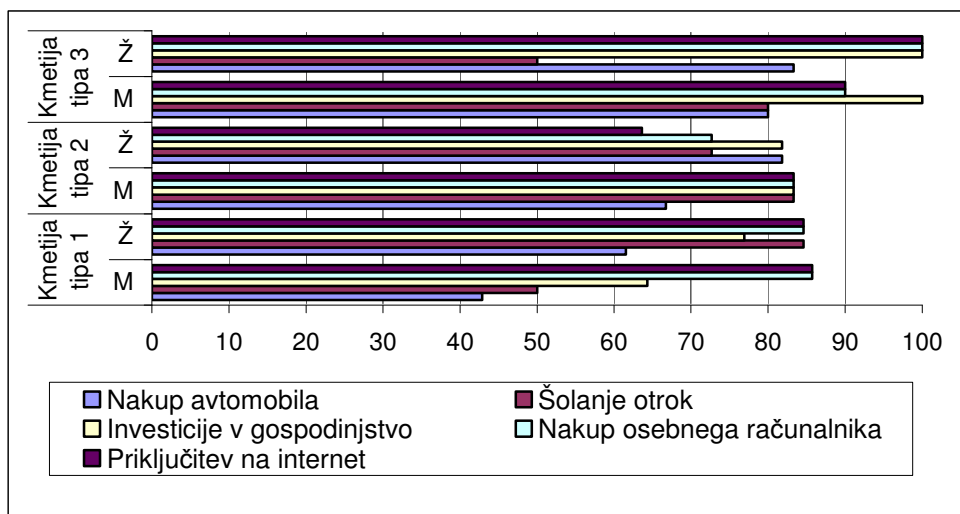
4.2.7 Delitev odločanja v gospodinjstvu

Iz slike 1 je razvidno, v kolikšni meri partnerja pri odločanju o zadevah znotraj gospodinjstva sodelujeta oz. se odločata skupaj. Na kmetijah tipa 3 so ženske poročale, da s partnerjem največ odločata skupaj glede varčevanja, gradnje in adaptacije hiše, priključitve na internet, nakupa osebnega računalnika in investicij v gospodinjstvo. Moški s teh kmetij so v večini odgovorili podobno, in sicer, da s partnerico največ odločata skupaj o preživljanju dopusta, varčevanju, nakupu osebnega računalnika in priključitvi na internet ter investicijah v gospodinjstvo.

Ženske s kmetij tipa 2, so poročale, da se skupaj s partnerjem največ odločata glede nakupa avtomobila, investicij v gospodinjstvo, varčevanja in preživljanja dopusta. Moški s teh kmetij pa so poročali, da se skupaj s partnerico največ odločata o varčevanju, preživljanju dopusta, šolanju otrok, nakupu osebnega računalnika in priključitvi na internet ter o investicijah v gospodinjstvo. Na kmetijah tipa 1, so ženske glede skupnega odločanja o zadevah poročale, da se skupaj s partnerjem največkrat odločata o vzgoji in šolanju otrok, preživljanju dopusta ter nakupu osebnega računalnika in priključitvi na internet. Moški pa so poročali, da je največ skupnega odločanja pri preživljanju dopusta ter nakupu osebnega računalnika in priključitvi na internet (Priloga C).

Slika 1: Delitev odločanja v gospodinjstvu (partnerja odločata skupaj)

Slika 2: Delitev odločanja v gospodinjstvu (partnerja odločata skupaj) (nadaljevanje).

4.2.8 Delitev dela v gospodinjstvu ter dnevna poraba časa za gospodinjstva dela

Pri delih v gospodinjstvu je še vedno vidna spolna delitev le teh. Dela kot so kuhanje, pospravljanje, likanje, pranje, šivanje, obisk otroka pri zdravniku in negovanje bolnega otroka so večinoma na bremenih gospodinj. Popravila kmetijskih strojev in avtomobilov pa so dela, ki jih opravljajo moški predstavniki družine. Pri opravih, kot so nakupovanje, manjša popravila, igranje z otroki, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih ter skrb za ostarele člane družine, pa večinoma sodelujejo in si pomagajo vsi člani družine, glede na čas, ki ga imajo na razpolago (Priloga B).

Iz preglednice 15 lahko razberemo, koliko časa na dan povprečno porabijo anketiranci za vsa delovna opravila v gospodinjstvu. Anketiranci, ki živijo na kmetijah tipa 1, porabijo za vsa gospodinjstva opravila povprečno 3 ure; tisti, ki živijo na kmetijah tipa 2 porabijo dnevno v povprečju 3,82 ur za gospodinjstva opravila; anketiranci s kmetij tipa 3 pa porabijo povprečno 2,5 ur na dan za vsa delovna opravila v gospodinjstvu. Iz tega lahko sklepamo, da je manjša poraba časa na teh kmetijah posledica večje količine dela na kmetiji.

Preglednica 15: Čas, porabljen za opravila v gospodinjstvu

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	27	3,00	1,797	
Kmetije tipa 2	17	3,82	2,555	
Kmetije tipa 3	16	2,50	2,221	
Skupaj	60	3,10	2,168	1,621

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.2.9 Delitev dela na kmetiji ter dnevna poraba časa za vsa kmečka dela

Anketirance smo tudi vprašali, kdo med družinskimi člani običajno opravlja različna dela na kmetiji.

Tudi mi smo opazili, da so določena dela značilno ženska, določena dela tipično moška, pri nekaterih delih pa sodeluje več članov družine skupaj (tudi otroci in stari starši). Dela, ki jih večinoma opravljajo ženske, so molža, skrb za perutnino, ročna poljska dela in obdelovanje zelenjavnega vrta. Moški večinoma krmijo živali, s stroji obdelujejo polja, silirajo, ročno kosijo, skrbijo za sadovnjak, pridelujejo vino ter žgane pijače. Čiščenje hleva, ročna poljska dela, spravilo sena, pobiranje sadja in dela v vinogradu so dela, ki jih večinoma opravljajo vsi člani družine (Priloga D).

Zanimalo nas je tudi, koliko časa na dan anketiranci povprečno porabijo za vsa delovna opravila na kmetiji. Iz podatkov lahko razberemo, da anketiranci s kmetij tipa v povprečju porabijo 4,07 ur dnevno za delovna opravila na kmetiji. Na kmetijah tipa 2 je povprečna dnevna poraba časa za delovna opravila na kmetiji najmanjša in sicer 2,94 ur na dan. Največ časa za delo na kmetiji (6,62 ur) porabijo anketiranci, na kmetijah tipa 3.

Preglednica 16: Čas, porabljen za opravila na kmetiji

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	27	4,07	1,900	
Kmetije tipa 2	17	2,94	1,519	
Kmetije tipa 3	16	6,62	3,222	
Skupaj	60	4,43	2,619	11,755***

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.2.10 Vključevanje otrok v kmečka in gospodinjska dela

Anketirance smo vprašali, kako pogosto vključujejo svoje otroke v različna dela na kmetiji in v gospodinjstvu. Zanimalo nas je, pri katerih delih so otroci bolj in pri katerih manj prisotni. Ugotovili smo, da so otroci najmanj prisotni pri molži, strojnih poljskih delih, košnji, siliranju, likanju, pranju, pa tudi kuhanju in nakupovanju. Glavni razlog, da otroci teh del ne opravljajo nikoli, je, da so premladi in jim starši še ne morejo zaupati teh obveznosti (večina anketiranih družin je imela še predšolske otroke). Dela, pri katerih so otroci prisotni v večji meri pa so krmljenje živali, čiščenje hleva, ročna poljska dela ter varstvo mlajših otrok. Omeniti velja, da so otroci, ki izvirajo iz kmetij tipa 3 veliko bolj vključeni v razna dela tako na kmetiji kot tudi v gospodinjstvu, seveda glede na njihove sposobnosti. Večja vključenost oz. obremenjenost teh otrok je posledica večjega obsega same kmetije in posledično večje količine dela (Priloga E).

4.2.11 Usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok

Iz preglednice 17 lahko razberemo, kakšna oblika usklajevanja službenih obveznosti in varstva otrok bi bila za anketirance najboljša možna rešitev. Anketiranci s kmetij tipa 1 v večini (63 %) menijo, da bi bila zanje najboljša rešitev zaposlitev s krajšim delovnim časom. Da je za usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok ustrezna zaposlitev s polnim delovnim časom meni 22,2 % anketirancev, da je najboljša možna rešitev biti brez zaposlitve pa jih meni 14,8 %. Anketiranci, ki živijo na kmetijah tipa 2, so prav tako v večini (52,9 %) mnenja, da je najbolje biti zaposlen za krajši delovni čas. Da je ustrezna zaposlitev s polnim delovnim časom, jih meni 29,4 %, 17,6 % pa jih je mnenja, da bi bilo za usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok najbolje biti brez zaposlitve. Anketiranci, ki živijo na kmetijah tipa 3 so v večini mnenja, da je biti brez zaposlitve najboljša rešitev za varstvo otrok. Takega mnenja je kar 68,8 % anketirancev.

Da je najbolje biti zaposlen s krajšim delovnim časom jih meni 18,8 %, 12,5 % pa jih meni, da je zaposlitev s polnim delovnim časom najboljša rešitev.

Preglednica 17: Najboljša možna rešitev za usklajevanje službenih obveznosti in varstva otrok

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zaposlitev s polnim delovnim časom	6	22,2	5	29,4	2	12,5
Zaposlitev z krajšim delovnim časom	17	63	9	52,9	3	18,8
Brez zaposlitve	4	14,8	3	17,6	11	68,8
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.2.12 Koriščenje starševskega dopusta

Preglednica 18 kaže, v kolikšni meri so anketiranci koristili starševski dopust za svoje otroke. Večina anketirancev je bila na starševskem dopustu. Odstopanja se kažejo le na kmetijah tipa 3. V teh primerih je delež tistih, ki niso koristili starševskega dopusta, večji.

Preglednica 18: Koriščenje starševskega dopusta

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Prvi otrok						
Ne	8	29,6	3	17,6	12	75
Da	19	70,4	14	82,4	4	25
Drugi otrok						
Ne	8	29,6	2	11,8	12	75
Da	19	70,4	15	88,2	4	25
Tretji otrok						
Ne	3	11,1	2	11,8	10	62,5
Da	24	88,9	15	88,2	6	37,5
Četrti otrok						
Ne	1	3,7	1	5,9	6	37,5
Da	26	96,3	16	94,1	10	62,5
Peti otrok						
Ne	0	0,0	1	5,9	4	25
Da	27	100	16	94,1	12	75
Šesti otrok						
Ne	0	0,0	1	100	1	100
Da	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.2.13 Sodelovanje pri kmečkih in gospodinjstkih delih v času porodniškega dopusta

Velika večina anketirancev je na vprašanje, ali so v času porodniškega dopusta opravljali dela na kmetiji, odgovorila pritrdilno, in sicer da so to delo opravljali redno. Na kmetijah, tipa 1 je 58,3 % anketirancev redno opravljalo dela v času porodniškega dopusta, 41,7 % anketirancev je delalo samo včasih. Med vsemi anketiranci ni bilo nobenega, ki v času porodniškega dopusta ne bi delal na kmetiji.

Tudi anketiranci s kmetij tipa 2 so v 63,6 % deležu v času porodniškega dopusta delali redno, 27,3 % včasih, le 9,1 % pa jih v času porodniškega dopusta ni delalo. Na kmetijah tipa 3 je delež tistih, ki so v času porodniškega dopusta delali redno, največji (83,3 %). Včasih jih je delalo 16,7 %.

Preglednica 19: Delo v času porodniškega dopusta

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Redno	7	58,3	7	63,6	5	83,3
Včasih	5	41,7	4	27,3	1	16,7
Nikoli	0	0,0	1	9,1	0	0,0
Skupaj	12	100	12	100	6	100

4.2.14 Varstvo predšolskih otrok

Glede možnosti varstva predšolskih otrok so anketiranci v večini menili, da je v okolju, kjer živijo, težko najti varstvo, oz. da ga ni niti lahko niti težko najti (Preglednica 20). O omejenih možnostih varstva za otroke poroča 44,4 % anketirancev s kmetij tipa 1. 40,7 % anketirancev s takih kmetij poroča, da ni niti težko niti lahko, le 14,8 % pa je takih, ki poročajo, da varstvo za otroke ni problem. Anketiranci s kmetij tipa 2 poročajo (52,9 %), da ni niti težko niti lahko dobiti varstvo za otroke, takih ki menijo, da je varstvo lahko dobiti, je 35,3 %, 11,8 % pa takih, ki so nasprotnega mnenja in sicer, da je težko najti varstvo za otroke.

Preglednica 20: Možnosti za varstvo predšolskih otrok

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zelo težko	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Težko	12	44,4	2	11,8	4	25
Niti lahko niti težko	11	40,7	9	52,9	9	56,2
Lahko	4	14,8	6	35,3	3	18,8
Zelo lahko	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Tudi na kmetijah tipa 3 so anketiranci v 56,2 % deležu poročali, da ni niti težko niti lahko najti varstvo za otroke. Da je težko dobiti varstvo za otroke, jih je izjavilo 25 %, 18,8 % pa da je varstvo lahko dobiti.

Preglednica 21 prikazuje različne oblike varstva predšolskih otrok, ki se jih poslužujejo anketiranci. Anketiranci, zaposleni izven kmetije, se v večini odločajo za vrtec.. Med njimi je 40,7 % anketirancev s kmetij tipa 1 in 47,1 % anketirancev s kmetij tipa 2. Nekoliko drugače je na kmetijah tipa 3. Tu lahko opazimo, da v večini (43,8 %) otroke varujejo starši (anketiranec ali partner), saj je več takih članov gospodinjstva, ki ne hodijo v službo. Pogosto so anketiranci kot obliko varstva za svoje otroke navedli tudi stare starše in podaljšano bivanje v šoli.

Preglednica 21: Oblike varstva predšolskih otrok

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Vrtec	11	40,7	8	47,1	5	31,2
Varuška	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Stari starši	5	18,5	4	23,5	1	6,2
Podaljšano bivanje v šoli	5	18,5	2	11,8	3	18,8
Starši (anketiranec ali partner)	5	18,5	3	17,6	7	43,8
Več članov družine	1	3,7	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Tudi v popoldanskem času je potrebno poskrbeti za varstvo otrok, zato smo anketirance vprašali, kdo običajno varuje otroke, ko pridejo iz šole oziroma rednega varstva. Preglednica 22 kaže, da otroke v popoldanskem času varuje več članov družine. Taka situacija je pri 62,9 % anketirancev s kmetij tipa 1, 35, 3 % anketirancev s kmetij tipa 2 in 43,7 % anketirancev s kmetij tipa 3. Da otroke varuje mati ali pa oba starša, je naslednja najpogostejša situacija. Najredkeje otroke varujejo starejši bratje in sestre ter stari starši.

Preglednica 22: Varstvo otrok v popoldanskem času

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Mati	5	18,5	6	35,3	5	31,2
Oče	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Oba starša	3	11,1	6	23,5	0	0,0
Starejši bratje in sestre	2	7,5	0	0,0	3	18,8
Stari starši	0	0,0	1	5,9	1	6,2
Več članov družine	17	62,9	6	35,3	7	43,7
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.2.15 Življenje otrok na podeželju

Anketirance smo vprašali, kje je po njihovem mnenju lažje imeti otroke, na podeželju ali v mestu oz. če glede tega sploh obstajajo kakšne razlike. V večini so bili anketiranci mnenja (Preglednica 23), da samo okolje nima velikega vpliva na vzgojo otrok ter da ni razlik med mestom in podeželjem. Tako je odgovorilo 77,8 % anketirancev s kmetij tipa 1, 88,2 % s kmetij tipa 2 in 56,2 % s kmetij tipa 3. Tisti, ki so bili mnenja, da je lažje imeti otroke v mestu, so svoj odgovor utemeljili predvsem z dejstvi, da imajo ljudje v mestu več časa, ki ga lahko posvetijo svojim otrokom, da so boljše možnosti za varstvo otrok in da je boljše tudi finančno stanje družin. Nekaj anketirancev pa je menilo, da je lažje imeti otroke na podeželju. Takega mnenja so bili predvsem anketiranci s kmetij Tipa 3. Svoj odgovor so utemeljili z dejstvom, da je na podeželju boljše okolje za vzgojo otrok.

Preglednica 23: Vpliv življenjskega okolja na vzgojo otrok

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Ni razlike	21	77,8	15	88,2	9	56,2
Na podeželju	1	3,7	2	11,8	3	18,8
V mestu	5	18,5	0	0,0	4	25
Več časa	24	88,9	15	88,2	13	81,2
Boljše možnosti varstva	0	0,0	1	5,9	1	6,3
Boljše okolje	1	3,7	1	5,9	2	12,5
Boljše finančno stanje	2	7,4	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Preglednica 24 prikazuje mnenja anketirancev o tem, kakšne so prednosti življenja otrok na podeželju v primerjavi z življenjem v mestu. Kot lahko razberemo iz preglednice 26, so anketiranci mnenja, da je na podeželju bolj zdravo in čisto okolje ter da je tudi manj hrupa in prometa kot v mestu. Velik delež anketirancev meni, da imajo otroci na podeželju več svobode in prostora, boljši stik z naravo, več delovnih navad in manjše želje po materialnih dobrinah.

Preglednica 24: Prednosti življenja otrok na podeželju

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Bolj zdravo, čisto okolje	12	44,5	4	23,5	4	25
Manj hrupa, prometa	3	11,1	5	29,4	2	12,5
Manjše zahteve (želje) otrok	2	7,4	2	11,8	2	12,5
Boljše delovne navade	3	11,1	0	0,0	4	25
Več prostora	2	7,4	4	23,5	0	0,0
Več svobode, boljši stik z naravo	5	18,5	2	11,8	4	25
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Anketirance smo vprašali za mnenje, ali so kmečki otroci v primerjavi z mestnimi otroki za kaj prikrajšani zaradi okolja, v katerem živijo. Velika večina anketirancev je menila (Preglednica 25), da kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, niso nič prikrajšani. Takega mnenja je 74,1 % anketirancev s kmetij tipa 1, 94,1 % anketirancev s kmetij tipa 2 in 75 % anketirancev s kmetij tipa 3. Anketiranci, ki so bili mnenja, da so kmečki otroci zaradi življenjskega okolja prikrajšani za določene stvari, so kot utemeljitev svojega odgovora podali dejstva, kot so manj časa za igro, več dela, manj možnosti za obiskovanje obšolskih interesnih dejavnosti ter občutek manjvrednosti.

Preglednica 25: Prikrajšanost kmečkih otrok zaradi življenja na podeželju

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Ne	20	74,1	16	94,1	12	75
Da						
Manj časa za igro, več dela	4	14,8	0	0,0	3	18,7
Manj obšolskih dejavnosti	2	7,4	1	5,9	1	6,3
Občutek manjvrednosti	1	3,7	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Preglednica 26 prikazuje odgovore anketirancev o tem, kakšni se jim zdijo medsebojni odnosi v njihovih družinah. Iz podatkov lahko razberemo, da velika večina anketirancev meni, da so njihovi medsebojni odnosi dobri. Za ta odgovor se je odločilo 74,1 % anketirancev iz kmetij tipa 1, 58,8 % anketirancev s kmetij tipa 2 in 87,5 % anketirancev s kmetij tipa 3. Drugi najpogostejše zastopan odgovor na vprašanje o medsebojnih odnosih je bil, da so le ti zelo dobri. Takega mnenja je 18,5 % anketirancev s kmetij tipa 1, 41,2 % anketirancev s kmetij tipa 2 in 12,5 % s kmetij tipa 3. Nihče od anketirancev ni ocenil medsebojnih odnosov v svoji družini kot slabih ali zelo slabih.

Preglednica 26: Medsebojni odnosi v družini

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Zelo slabi	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Slabi	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Niti dobri, niti slabi	2	7,4	0	0,0	0	0,0
Dobri	20	74,1	10	58,8	14	87,5
Zelo dobri	5	18,5	7	41,2	2	12,5
Skupaj	27	100	17	100	16	100

4.3 PROSTI ČAS, DRUŽINSKO ŽIVLJENJE NA KMETIJI

Anketirance smo vprašali, koliko časa na dan v povprečju porabijo za vse prostočasne dejavnosti, ki jih izvajajo v okviru družine. Kot lahko razberemo iz preglednice 27, največ časa za prostočasne dejavnosti porabijo na kmetijah tipa 2. Družine s teh kmetij namenijo v povprečju 3,35 ur dnevno za prostočasne dejavnosti. Sledijo jim kmetije tipa 3. Anketiranci s teh kmetij so povedali, da dnevno namenijo povprečno 3,19 ur za prostočasne dejavnosti. Najmanj časa za prostočasne dejavnosti pa porabijo družine s kmetij tipa 1. Le ti porabijo za prostočasne dejavnosti v povprečju 2,67 ur na dan.

Preglednica 27: Dnevna poraba časa za prostočasne aktivnosti

	N	Povp.	Stan. odklon	F
Kmetije tipa 1	27	2,67	,961	
Kmetije tipa 2	17	3,35	1,412	
Kmetije tipa 3	16	3,19	1,471	
Skupaj	60	3,00	1,262	1,833

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

4.3.1 Pogostost ukvarjanja s prostočasnimi aktivnostmi

Eno izmed vprašanj se je nanašalo tudi na to, kako pogosto se kmečke družine ukvarjajo z določenimi prostočasnimi dejavnostmi (Priloga F). Na kmetijah tipa 1 se velika večina anketirancev redno ukvarja z naslednjimi prostočasnimi dejavnostmi: pogovor z družino (70,4%), gledanje televizije (51,9%) in udeležba verskih obredov (51,9%). Včasih tudi poslušajo radio (66,7%), berejo časopise, revije (59,3%) in knjige (48,1%), se igrajo z otroki (51,9%), obiskujejo sorodnike in prijatelje (88,9%), hodijo na izlete (48,1%), se ukvarjajo s športom (44,4%), igrajo družabne igre z družino (59,3%), hodijo na sprehode (63%) ter obiskujejo prireditve in koncerte (70,4%). Najmanj zastopane prostočasne aktivnosti so: obiskovanje kina in gledališča (81,5%), branje knjig, izleti ter šport (44,4%).

Anketiranci s kmetij tipa 2 so kot prostočasne dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo vedno, navedli: pogovor z družino (88,2%), igranje z otroki (64,7%), udeležba verskih obredov (58,8%), družabne igre z družino (52,9%). Prostočasne dejavnosti, ki jih izvajajo včasih, so: poslušanje radia (76,5%), gledanje televizije (70,6%), branje časopisov, revij (82,4%) in branje knjig (64,7%), obiskovanje sorodnikov in prijateljev (88,2%), hoja na izlete (52,9%), ukvarjanje s športom (47,1%) in hoja na sprehode (76,5%). Prostočasne dejavnosti, s katerimi se ne ukvarjajo nikoli pa so: obiskovanje kina in gledališča (76,5%) in hoja na izlete (35,3%). Na čistih živinorejskih kmetijah, kjer je kmetovanje glavni vir dohodka, so glede ukvarjanja z prostočasnimi dnevnimi dejavnostmi poročali naslednje: redno se pogovarjajo z družino (68,8%) in udeležujejo verskih obredov (56,2%). Dejavnosti, s katerimi se včasih ukvarjajo, so: poslušanje radia (75%), gledanje televizije (56,2%), branje časopisov in revij (75%), igranje z otroki (56,2%), obiskovanje sorodnikov in prijateljev (93,8%), ukvarjanje s športom (50%), hoja na sprehode (81,2%) in obiskovanje prireditev (56,2%). Dejavnosti, ki jih večinoma nikoli ne izvajajo pa so: branje knjig (87,5%), obiskovanje kina in gledališča (93,8%) in ukvarjanje s športom (50%).

Preglednica 28: Prostočasne dnevne aktivnosti glede na porabo časa

	Kmetije tipa 1			Kmetije tipa 2			Kmetije tipa 3			
	N	Pov p.	Stan. odklon	N	Povp.	Stan. odklon	N	Povp.	Stan. odklon	F
Gledanje televizije	27	2,63	1,363	17	2,24	1,147	16	3,12	1,586	1,742
Pomoč pri šolskih obveznostih	27	2,89	1,847	17	3,71	1,649	16	2,56	1,672	1,931
Družinski pogovor	27	3,89	,801	17	3,76	,664	16	4,00	,894	,365
Igranje družabnih iger	27	3,30	1,325	17	3,82	,951	16	3,38	1,088	1,129
Branje časopisov, revij, knjig	27	2,30	1,171	17	1,47	,514	16	1,94	,854	4,000*

* P < 0,050; **P < 0,010; ***P < 0,001

Anketirance smo vprašali, za katere prostočasne dejavnosti porabijo največ in za katere najmanj časa. Preglednice 28 kaže, da so anketiranci iz vseh treh skupin kmetij kot najpogostejše izvajane prostočasne dejavnosti navedli družinski pogovor in igranje družabnih iger z otroki. Anketiranci s kmetij tipa 1 so prostočasne dejavnosti glede na pogostost oz. porabo časa razvrstili takole: družinski pogovor je na prvem mestu z največjo porabo časa, sledi igranje družabnih iger z otroki, na tretjem mestu je pomoč otrokom pri domačih nalogah, na četrtem je gledanje televizije, kot najmanj pogosto izvajano prostočasno dejavnost pa so navedli branje časopisov, revij in knjig. Anketiranci s kmetij tipa 2 so kot najpogostejše izvajano prostočasno dejavnost navedli igranje družabnih iger z otroki, nato družinski pogovor, na tretjem mestu je pomoč otrokom pri domačih nalogah, na četrtem mestu je gledanje televizije in kot zadnje so navedli branje časopisov, revij in knjig. Na kmetijah tipa 3 je razvrstitev prostočasnih dejavnosti podobna: na prvem mestu je družinski pogovor, sledi igranje družabnih iger z otroki, na tretjem mestu je gledanje televizije, na četrtem pomoč otrokom pri domačih nalogah in kot zadnje so navedli branje časopisov, revij in knjig.

4.3.2 Prosti čas kmečkih družin in izkoriščenost le tega

Preglednica 29 prikazuje možnosti kmečkih družin za udejstvovanje v prostočasnih dejavnostih, kot so smučanje, planinarjenje, daljša potovanja in odhod na morje. Kot lahko vidimo, si kmečke družine to težko privoščijo. Najmanj možnosti za te dejavnosti imajo kmetije tipa 3, saj imajo le te več obdelovalnih površin in živine, za kar je potrebno poskrbeti. Na splošno so anketiranci kot vzroke za nedosegljivost teh dejavnosti omenili: delo v službi in na kmetiji, premajhni otroci, skrb za starše (stare starše), pomanjkanje denarja, gradnje (adaptacije) hiše in kmečkega poslopja, ni želje po teh dobrinah.

Preglednica 29: Možnosti družin za planinarjenje, daljša potovanja, morje

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Morje						
Da	15	55,6	11	64,7	1	6,2
Ne	7	25,9	5	29,4	11	68,8
Včasih	5	18,5	1	5,9	4	25
Planine						
Da	7	25,9	8	47,1	1	6,2
Ne	18	66,7	8	47,1	15	93,8
Včasih	2	7,4	1	5,9	0	0,0
Smučanje						
Da	6	22,2	7	41,2	0	0,0
Ne	19	70,4	9	52,9	16	100
Včasih	2	7,4	1	5,9	0	0,0
Daljša potovanja						
Da	1	3,7	3	17,6	0	0,0
Ne	25	92,6	11	64,7	16	100
Včasih	1	3,7	3	17,6	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

Podatki v tabeli 30, nam kažejo, kdaj si anketiranci vzamejo največ časa za ukvarjanje z otroki. Anketiranci s kmetij tipa 1 so v 59,3 % deležu odgovorili, da si vzamejo največ časa ob večerih in vikendih, drugi najpogostejši odgovor (40,7 %) teh anketirancev je bil, da imajo največ časa za svoje otroke, ko le ti pridejo iz šole. Anketiranci s kmetij tipa 2 so najpogostejše (52,9 %) odgovorili, da imajo največ časa za otroke, ko ti pridejo iz šole. Da imajo največ časa ob večerih in vikendih, jih je odgovorilo 35,3 %, 11,8 % anketirancev pa je svojim otrokom na razpolago skozi ves dan enako. Tudi anketirancih s kmetij tipa 3 so v največjem deležu 68,6 % odgovorili, da si vzamejo največ časa za svoje otroke ob večerih in vikendih, ko imajo manj dela. Da imajo največ časa, ko pridejo otroci iz šole, jih je odgovorilo 18,8 %, 12,6 % anketirancev pa ima skozi ves dan čas za ukvarjanje z otroki.

Preglednica 30: Čas za ukvarjanje z otroki

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Skozi ves dan enako	0	0,0	2	11,8	2	12,6
Ko pridejo iz šole	11	40,7	9	52,9	3	18,8
Ob večerih in vikendih	16	59,3	6	35,3	11	68,6
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Skupaj	27	100	17	100	16	100

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

5.1 RAZPRAVA O REZULTATIH

V naslednjih podpoglavjih so predstavljene ugotovitve, do katerih smo prišli na podlagi analize rezultatov.

Od 60 anketiranih oseb jih več kot dve tretjini pridobiva glavni vir zaslužka iz nekmetijske dejavnosti in le nekaj iz kmetovanja. Kmetije so večinoma usmerjene v živinorejo, takih kjer prevladuje več kmetijskih panog pa je le peščica. V večini primerov dela na kmetiji opravljata gospodar in gospodinja (mož in žena) skupaj. Na tistih kmetih, kjer so stari starši še sposobni za opravljanje kmetijskih del, so le ti prav tako vključeni v večino opravil na kmetiji. Prav tako so v kmečka opravila vključeni tudi otroci, ki dosegajo primerno starost za določena dela.

Večina anketiranih kmetij dosega velikost 5 do 10 hektarjev (obdelovalnih površin). Sledijo kmetije z 11 do 15 hektarji obdelovalnih površin, precej pa je tudi kmetij z več kot 15 hektarji obdelovalnih površin (kmetije, ki so usmerjene v živinorejsko dejavnost in na katerih družine črpajo glavni vir dohodkov prav iz kmetijstva). Najmanj anketiranih kmetij ima 3 do 5 hektarjev obdelovalnih površin ali manj.

Več kot polovica anketirancev in njihovih partnerjev ima dokončano le poklicno ali srednjo šolo. Posebno na kmetijah, kjer se anketiranci ukvarjajo samo s kmetovanjem (kmetije tipa 3), je stopnja izobrazbe nižja in sicer ima večina dokončano le poklicno šolo. Med vsemi anketiranci ni nobenega, ki bi imel dokončano le osnovno šolo, precej majhno pa je bilo tudi število tistih, ki imajo dokončano višjo ali visoko šolo. To stopnjo izobrazbe dosegajo predvsem mlajši anketiranci iz tistih kmetij, na katerih je obseg kmetovanja manjši in kjer glavni vir zaslužka predstavlja zaposlitev izven kmetije.

Pri vprašanju o številu otrok v družini je največ anketirancev odgovorilo, da imajo dva ali tri otroke, kar nekaj družin ima štiri otroke, dve družini imata po šest otrok, v treh družinah pa imajo samo enega otroka. Povprečno število otrok v anketiranih družinah je 2,8. Pri tem velja poudariti, da imajo družine tipa 3 več otrok kot kmečke družine, v katerih so starši zaposleni tudi izven kmetijske dejavnosti. Starost najmlajšega otroka je pri več kot tretjini anketirancev med 4 do 7 let, pri drugi tretjini anketirancev pa od enega do treh let. Le nekaj anketirancev ima najmlajšega otroka starega več kot sedem let, oz. manj kot eno leto.

Od vseh 60 anketiranih oseb jih je velika večina poleg kmetovanja zaposlenih tudi v nekmetijski dejavnosti, katera predstavlja glavni vir dohodka. Največ jih je zaposlenih v gospodarstvu (več kot dve tretjini anketirancev), le nekaj jih je samozaposlenih ali pa imajo status kmeta/gospodinje. Anketiranci s kmetij tipa 3 večinoma nimajo dodatne zaposlitve izven kmetijstva. Večina anketirancev je zaposlenih za nedoločen čas, le dva sta odgovorila, da sta zaposlena za določen čas. Od vseh zaposlenih (40), skoraj vsi delajo za polni delovni čas, le dva pa za krajši delovni čas. Več kot polovica anketirancev ima enoizmenski delavnik, nekaj anketirancev dvoizmenskega, le eden večizmenskega in eden premakljivega. Anketiranci so v večini zaposleni v javnih podjetjih, le nekaj jih dela v zasebnih ali mešanih podjetjih.

Zanimalo nas je tudi, koliko časa dnevno porabijo anketiranci za zaposlitev skupaj s prevozom. Iz dobljenih podatkov smo ugotovili, da je povprečna dnevna poraba časa za zaposlitev skupaj s prevozom 8,8 ure. Velika večina anketirancev je s trenutno zaposlitvijo zadovoljnih.

Eno izmed vprašanj o zaposlitvi je bilo tudi, ali so zaposleni anketiranci zaradi vseh obveznosti na delovnem mestu kdaj težko uskladili oz. izpolnili obveze, ki jih zahteva družinsko življenje ter delo na kmetiji in obratno, ali so zaradi družinskih obveznosti in dela na kmetiji kdaj slabo delovali oz. ne izpolnili zahteve na delovnem mestu. Ugotovili smo, da pri večini anketirancev pride do problema pri izpolnjevanju službenih in družinskih obveznosti enkrat ali dvakrat na mesec, le pri majhnem odstotku anketirancev pride do teh problemov večkrat na mesec.

Anketirance smo vprašali, kdo običajno odloča o zadevah, ki se nanašajo na vse gospodinjstvo. Pri zadevah, kot so vzgoja in šolanje otrok, varčevanje, preživljanje dopusta, gradnja in adaptacija hiše, investicije v gospodinjstvo, nakup osebnega računalnika in priključitev na internet, je večina vprašanih rekla, da odločajo skupaj s partnerjem, torej mož in žena skupaj. Majhno odstopanje se kaže pri nakupu obleke, ki je večinoma žensko opravilo in pri nakupu avtomobila, pri čemer ima večinoma glavno besedo mož/gospodar.

Pri delih v gospodinjstvu je še vedno vidna spolna delitev. Dela, kot so kuhanje, pospravljanje, likanje, pranje, šivanje, obisk otroka pri zdravniku in negovanje bolnega otroka, so večinoma na bremenih gospodinj. Popravila kmetijskih strojev in avtomobilov pa so dela, ki jih opravljajo moški predstavniki družine. Pri opravilih, kot so nakupovanje, manjša popravila, igranje z otroki, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih ter skrb za ostarele člane družine, pa večinoma sodelujejo in si pomagajo vsi člani družine, glede na čas, ki ga imajo na razpolago. Zanimalo nas je tudi, koliko časa dnevno porabijo anketiranci za vsa prej omenjena dela v gospodinjstvu. Iz pridobljenih odgovorov smo izračunali, da je povprečna dnevna poraba časa za vsa dela v gospodinjstvu 3,1 ura na dan.

Anketirance smo med drugim tudi vprašali, kdo izmed družinskih članov običajno opravlja različna dela na kmetiji. Tudi tukaj smo opazili, da so določena dela značilno ženska, določena dela so obveznost moških, pri nekaterih delih pa sodeluje več članov družine (tudi otroci in stari starši). Dela, ki jih večinoma opravljajo ženske, so molža, skrb za perutnino, ročna poljska dela in obdelovanje zelenjavnega vrta. Moški so v veliki večini prisotni pri krmljenju živali, strojnih poljskih delih, siliranju, ročni košnji, oskrbi sadovnjakov in pridelavi vina ter žganih pijač. Čiščenje hleva, ročna poljska dela, spravilo sena, pobiranje sadja in dela v vinogradu pa so večinoma dela, ki jih opravljajo vsi člani družine, tudi starejša generacija in otroci, ki so za to sposobni.

Za vsa delovna opravila dnevno največ časa porabijo na kmetijah tipa 3 in sicer v povprečju 6,62 ur na dan. Tolikšna poraba časa je posledica večjega obsega obdelovalnih površin in večjega staleža živali. Na kmetijah, kjer glavni vir dohodka predstavlja zaposlitev izven kmetije, je poraba časa za dnevna kmetijska opravila manjša. Na kmetijah tipa 1 porabijo povprečno 4,07 ur na dan, na kmetijah tipa 2 pa 2,94 ure na dan. Iz tega lahko sklepamo, da živinorejska proizvodnja zahteva precej več časa kot ostale kmetijske panoge.

Zanimalo nas je, kako pogosto so otroci vključeni v kmečka in gospodinjska dela, kot so molža, krmljenje živali, čiščenje hleva, strojna in ročna poljska dela, spravilo sena, pospravljanje, kuhanje, likanje, pranje, nakupovanje in varstvo mlajših otrok. Na podlagi odgovorov lahko ugotovimo, da je večina otrok iz anketiranih družin še premajhna, da bi jim starši lahko zaupali tako odgovorna dela. Po drugi strani pa so tisti otroci, ki dosegajo primerno starost za opravljanje različnih del, zelo pogosto vključeni v ta dela in predstavljajo pomembno delovno silo na kmetiji in s tem razbremenitev za starše. Predvsem je večje vključevanje otrok v dela na kmetiji in v gospodinjstvo vidno na velikih kmetijah tipa 3.

Večina anketirancev je za svoje otroke izkoristila starševski dopust, odstopanja se kažejo le na kmetijah tipa 3. V teh primerih je delež tistih, ki niso izkoristili starševskega dopusta, večji. Ženske so v času porodniškega dopusta tudi redno delale na kmetiji, le nekaj je bilo takih, ki so delale le občasno ali nikoli.

Anketirance smo tudi vprašali, katera oblika zaposlitve bi bila zanje najustreznejša, da bi lahko hkrati uskladili tudi družinsko obveznost varstva predšolskih otrok. Večina vprašanih je bila mnenja, da bi bila zanje najboljša možna rešitev zaposlitev s krajšim delovnim časom, nekaj vprašanih je odgovorilo, da jim ustreza in je primerna zaposlitev s polnim delovnim časom, nekaj pa jih je bilo mnenja, da je najboljša možna rešitev biti brez zaposlitve.

Pri vprašanju, »ali je v okolju, kjer živite«, lahko najti varstvo za predšolske otroke, jih je večina odgovorilo, da ni niti lahko niti težko, precej jih je bilo tudi mnenja, da je varstvo najti težko, nekaj pa jih je menilo, da je varstvo za predšolske otroke lahko najti. Velika večina anketirancev se za varstvo najmlajših otrok poslužuje vrtca. V nekaterih družinah otroke varujejo stari starši, ali pa starši koristijo podaljšano bivanje v šoli.

Starši, ki niso zaposleni izven kmetije (kmetije tipa 3), otroke večinoma varujejo sami (anketiranec ali partner). Glede popoldanskega varstva otrok je kar polovica anketirancev odgovorila, da otroke varuje več članov družine, odvisno od razpoložljivega časa. V nekaterih družinah otroke varuje samo mati ali pa oba starša (oče ali mati). Nekaj je tudi družin, v katerih majhne otroke varujejo starejši bratje ali sestre ali pa stari starši.

Anketirance smo tudi vprašali, kje je po njihovem mnenju lažje imeti otroke ali na podežlju ali v mestu. Večina jih je menila, da ni razlik. Le nekaj posameznikov je bilo mnenja, da jih je lažje imeti v mestu kot na podežlju. Tisti, ki so bili mnenja, da je lažje imeti otroke v mestu, so svoj odgovor utemeljili predvsem z dejstvi, da imajo ljudje v mestu več časa, ki ga lahko posvetijo svojim otrokom, da so boljše možnosti za varstvo otrok in da je boljše tudi finančno stanje družin.

Nekaj anketirancev pa je menilo, da je lažje imeti otroke na podežlju. Takega mnenja so bili predvsem anketiranci s kmetij tipa 3. Svoj odgovor so utemeljili z dejstvom, da je na podežlju boljše okolje za vzgojo otrok. Kot prednosti življenja otrok na podežlju so navedli bolj zdravo in čisto okolje ter tudi manj hrupa in prometa kot v mestu. Velik delež anketirancev meni, da imajo otroci na podežlju več svobode in prostora, boljši stik z naravo, več delovnih navad in manjše želje po materialnih dobrinah.

Anketirance smo vprašali, ali menijo, da so kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, za kaj prikrajšani v primerjavi z mestnimi otroki. Velika večina anketirancev je mnenja, da kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, niso nič prikrajšani.

Nekateri anketiranci pa so menili, da so kmečki otroci zaradi življenjskega okolja prikrajšani za določene stvari, kot so manj časa za igro, več dela, manj možnosti za obiskovanje obšolskih interesnih dejavnosti ter občutek manjvrednosti.

Anketirance smo nadalje vprašali, koliko časa na dan v povprečju porabijo za vse prostočasne dejavnosti v okviru družine. Največ časa za prostočasne dejavnosti porabijo na kmetijah, tipa 2. Družine s teh kmetij namenijo v povprečju 3,35 ur dnevno za prostočasne dejavnosti. Sledijo kmetije tipa 3. Anketiranci s teh kmetij so povedali, da za prostočasne dejavnosti dnevno namenijo povprečno 3,19 ur. Najmanj časa za prostočasne dejavnosti porabijo družine s kmetij tipa 1. Le ti porabijo za prostočasne dejavnosti v povprečju 2,67 ur na dan, iz česar lahko sklepamo, da na teh kmetijah živinorejska proizvodnja zahteva precej večjo porabo časa in posledično družinam ostane manj časa za prostočasne dejavnosti. Zanimalo nas je tudi, katere prostočasne dejavnosti družine najbolj pogosto izvajajo v svojem prostem času in katere najmanj. Velika večina anketirancev se redno pogovarja s člani svoje družine, igra z otroki (družabne igre), gleda televizijo in udeležuje verskih obredov. Prostočasne dejavnosti, ki jih izvajajo včasih, so: poslušanje radia, branje časopisov, revij in knjig, obiskovanje sorodnikov in prijateljev, izleti, ukvarjanje s športom in sprehodi. Prostočasne dejavnosti, ki jih družine večinoma nikoli ne počnejo, so obiskovanje kina in gledališča. Na kmetijah tipa 3 so kot prostočasno dejavnost, ki je nikoli ne počnejo, navedli izlete, branje knjig in ukvarjanje s športom, kar je verjetno posledica velike obremenjenosti z delom na kmetiji.

Anketirance smo vprašali, kako bi razvrstili prostočasne dnevne dejavnosti (gledanje televizije, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih, družinski pogovor, igranje družabnih iger z otroki, branje časopisov, revij in knjig) glede na to, koliko časa porabijo zanje. Razvrstitev je sledeča: največ časa porabijo za družinski pogovor ter pomoč otrokom pri šolskih obveznostih, najmanj časa pa porabijo za družabne igre z družino, gledanje televizije in branje časopisov, revij ter knjig.

Zanimalo nas je mnenje anketirancev o tem, ali imajo dovolj časa za družinsko življenje. Več kot dve tretjini jih je odgovorilo, da imajo za to dovolj časa, le nekaj jih je bilo mnenja, da časa nimajo dovolj. Kot glavni razlog za pomanjkanje časa so navedli delo na kmetiji, gospodinjstva opravila in obveznosti v službi.

Zanimalo nas je tudi, kakšne so možnosti kmečkih družin za udejstvovanje v prostočasnih dejavnostih, kot so smučanje, planinarjenje, daljša potovanja in odhod na morje. Ugotovili smo, da si kmečke družine to težko privoščijo. Več možnosti za te dejavnosti imajo družine, ki na kmetijah nimajo živinorejske proizvodnje in mlajše družine, ki lahko delo prepustijo staršem. Najmanj možnosti za te dejavnosti imajo kmetije tipa 3, saj imajo več obdelovalnih površin in živine, za kar je potrebno poskrbeti. Vzroki za nedosegljivost teh dejavnosti so delo v službi in na kmetiji, premajhni otroci, skrb za (stare) starše, pomanjkanje denarja, gradnje hiše/kmečkega poslopja, pri nekateri pa ni te želje.

Glede medsebojnih odnosov v družini je raziskava pokazala, da več kot dve tretjini anketirancev ocenjuje svoje medsebojne odnose kot dobre oz. zelo dobre. Da odnosi v njihovi družini niso niti slabi niti dobri, ocenjujeta le dva anketiranca, nihče pa jih ni ocenil kot slabih ali zelo slabih. Raziskava je tudi pokazal, da si anketiranci vzamejo največ časa za svoje otroke oz. družinsko življenje ob večerih in ob koncu tedna, ko je manj dela in ko otroci pridejo iz šole.

5.2 SKLEPI

Ugotovili smo, da je usklajevanje delovnega in družinskega življenja na kmetijah dokaj težko, saj so družine oz. starši, obremenjeni z zaposlitvijo v nekmetijski dejavnosti, ki od njih zahteva vsak dan več znanja in truda. Tudi oddaljenost zaposlitve od doma je pomemben dejavnik, ki vpliva na razpoložljivi čas, ki ga lahko starši preživijo s svojo družino. V času službe morajo starši najti ustrezno varstvo za svoje otroke, kar tudi ni vedno enostavno in jim velikokrat predstavlja dodatno skrb.

Dodatno obremenitev kmečkim družinam predstavlja kmetija in s tem povezana obilica dela. Predvsem težko je delovno in družinsko življenje uskladiti na tistih kmetijah, kjer kmetovanje družinam predstavlja glavni vir dohodkov, saj so te kmetije večje in je zato na njih več dela. Kot vemo, se delovni dan kmeta ne začne in konča ob točno določeni uri, dolžina delovnega dne se spreminja glede na letni čas, vremenske razmere in delovne konice, vse to pa vpliva na razporeditev in izrabo prostega časa kmečkih družin oz. predstavlja dodaten problem pri usklajevanju dela in družine. Zaradi vseh teh obveznosti, tako na delovnem mestu, kot tudi na kmetiji, je vsak prosti trenutek, ki ga imajo družine na razpolago, toliko bolj dragocen in izkoriščen. Večinoma se taki trenutki najdejo ob večerih, koncu tedna, deževnih ali zimskih dnevih.

6 POVZETEK

S problemom usklajevanja delovnega in družinskega življenja se soočajo vse poklicne skupine, med njimi vse bolj tudi kmečko prebivalstvo.

Z raziskavo smo hoteli predstaviti vsakdanje življenje članov kmečkih družin. Želeli smo tudi ugotoviti, ali se življenje članov kmečkih družin, ki svoj glavni vir dohodkov pridobivajo iz kmetijstva, razlikuje od življenja članov kmečkih družin, ki glavni vir dohodkov pridobivajo z zaposlitvijo izven kmetijstva (ali imajo kmečke družine, ki se ukvarjajo le s kmetovanjem, več časa za družinsko življenje, kot tiste družine, ki so poleg kmetovanja obremenjene tudi z zaposlitvijo izven kmetije).

Raziskava je pokazala, da več kot dve tretjini vprašanih pridobiva glavni vir zaslužka iz nekmetijske dejavnosti. Stopnja izobrazbe anketirancev je nizka, saj ima več kot polovica anketirancev in njihovih partnerjev dokončano le poklicno ali srednjo šolo. Na kmetijah, kjer se anketiranci ukvarjajo samo s kmetovanjem, je stopnja izobrazbe najnižja. Največ vprašanih je zaposlenih v gospodarstvu (več kot dve tretjini), in sicer za nedoločen čas, skoraj vsi pa delajo za polni delovni čas. Več kot polovica anketirancev ima enoizmenski delavnik, nekaj anketirancev dvoizmenskega. Večina je zaposlena v javnih podjetjih. Povprečna dnevna poraba časa za zaposlitev skupaj s prevozom je 8,8 ure. Velika večina jih je s trenutno zaposlitvijo zadovoljnih, saj nimajo večjih problemov pri izpolnjevanju službenih in družinskih obveznosti.

Kmetije so večinoma usmerjene v živinorejo in dosegajo velikost 5 do 10 hektarjev obdelovalnih površin. Sledijo kmetije z 11 do 15 hektarji, kmetije, na katerih družine črpajo glavni vir dohodkov prav iz kmetijstva pa večinoma presegajo velikost 15 hektarjev.

Večina družin ima dva ali tri otoke, kar nekaj družin ima štiri otroke ali več. Povprečno število otrok v anketiranih družinah je 2,8. Družine, ki se ukvarjajo samo s kmetovanjem, imajo več otrok kot družine, v katerih so starši zaposleni tudi izven kmetije. Starost najmlajšega otroka je pri več kot tretjini anketirancev med 4 do 7 let.

Pri delih v gospodinjstvu je vidna spolna delitev. Kuhanje, pospravljanje, likanje, pranje, šivanje, obisk otroka pri zdravniku in negovanje bolnega otroka, so na bremenih gospodinj. Popravila kmetijskih strojev in avtomobilov pa so dela, ki jih opravljajo moški. Pri opravih, kot so nakupovanje, manjša popravila, igranje z otroki, pomoč otrokom pri šolskih obveznostih ter skrb za ostarele člane družine, večinoma sodelujejo vsi člani družine. Povprečna poraba časa za vsa dela v gospodinjstvu je 3,1 ura na dan.

Tudi dela na kmetiji se delijo na ženska, moška in skupinska. Dela, ki jih večinoma opravljajo ženske, so molža, skrb za perutnino, ročna poljska dela in obdelovanje zelenjavnega vrta. Moški so v veliki večini prisotni pri krmljenju živali, strojnih poljskih delih, siliranju, ročni košnji, oskrbi sadovnjakov in pridelavi vina ter žganih pijač. Čiščenje hleva, ročna poljska dela, spravilo sena, pobiranje sadja in dela v vinogradu pa so večinoma dela, ki jih opravljajo vsi člani družine. Za vsa delovna opravila dnevno največ časa (6,62 ur) porabijo na kmetijah, kjer kmetovanje predstavlja glavni vir dohodka. Na kmetijah, kjer glavni vir dohodka predstavlja zaposlitev izven kmetije, je poraba časa manjša. Na živinorejskih kmetijah porabijo povprečno 4,07 ur na dan, na kmetijah, kjer prevladuje več kmetijskih panog pa 2,94 ure na dan.

Večina anketirancev je za svoje otroke izkoristila starševski dopust; ženske so v času porodniškega dopusta večinoma tudi redno delale na kmetiji.

Za večino anketirancev bi bila najustreznejša oblika uskladitve delovnih in družinskih obveznosti zaposlitev s krajšim delovnim časom. Večina vprašanih težko oz. niti lahko niti težko najde varstvo za svoje otroke. Največ anketirancev se za varstvo najmlajših otrok poslužuje vrtca. V nekaterih družinah otroke varujejo stari starši, ali pa starši koristijo podaljšano bivanje v šoli. Starši, ki niso zaposleni izven kmetije (čiste živinorejske kmetije), otroke večinoma varujejo sami (anketiranec ali partner). V popoldanskem času otroke varuje več članov družine, odvisno od razpoložljivega časa.

Največ časa za prostočasne dejavnosti (3,35 ur dnevno) porabijo na kmetijah, kjer je kmetijska pridelava usmerjena v več panog, glavni vir dohodka pa predstavlja zaposlitev izven kmetije. Sledijo čiste živinorejske kmetije, na katerih je glavni vir dohodka prav kmetijska dejavnost s 3,19 ur dnevno. Najmanj časa (2,67 ur na dan) imajo družine z živinorejskih kmetij, na katerih je glavni vir zaslužka zaposlitev izven kmetije. Dejavnosti, ki jih družine izvajajo redno, so: pogovor s člani družine, igra z otroki (družabne igre), gledanje televizije in udeležba verskih obredov. Dejavnosti, ki jih izvajajo včasih, so: poslušanje radia, branje časopisov in revij, branje knjig, obiskovanje sorodnikov in prijateljev, hoja na izlete, ukvarjanje s športom in hoja na sprehode. Dejavnosti, ki jih družine večinoma nikoli ne počnejo, so obiskovanje kina in gledališča. Razvrstitev prostočnih dnevnih dejavnosti glede na porabo časa je sledeča: družinski pogovor ter pomoč otrokom pri šolskih obveznostih (porabijo največ časa), igranje družabnih iger z družino, gledanje televizije in branje časopisov, revij ter knjig (porabijo najmanj časa). Več kot dve tretjini anketirancev je odgovorilo, da imajo za družinsko življenje dovolj časa.

Anketirance smo tudi vprašali, kje je po njihovem mnenju lažje imeti otroke, na podeželju ali v mestu. Večina jih je odgovorilo, da ni razlike. Tisti, ki so bili mnjenja, da je lažje imeti otroke v mestu, so svoj odgovor utemeljili predvsem z dejstvi, da imajo ljudje v mestu več časa, ki ga lahko posvetijo svojim otrokom, da so boljše možnosti za varstvo otrok in da je boljše tudi finančno stanje družin.

Nekaj anketirancev pa je menilo, da je lažje imeti otroke na podeželju, saj je le tu bolj zdravo in čisto okolje, manj hrupa in prometa, otroci imajo več svobode in prostora, boljši stik z naravo, več delovnih navad in manjše želje po materialnih dobrinah. Velika večina anketirancev je odgovorila, da kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, niso nič prikrajšani. Nekateri anketiranci pa so menili, da imajo kmečki otroci zaradi okolja, v katerem živijo, manj časa za igro, več dela, manj možnosti za obiskovanje obšolskih interesnih dejavnosti ter občutek manjvrednosti.

Zanimalo nas je tudi, ali imajo kmečke družine čas za smučanje, planinarjanje, daljša potovanja in odhod na morje. Ugotovili smo, da si družine to težko privoščijo (predvsem tiste, kjer glavni vir dohodka predstavlja kmetijska dejavnost). Več možnosti za te dejavnosti imajo družine, ki na kmetijah nimajo živinorejske proizvodnje in mlajše družine, ki lahko delo prepustijo staršem. Na splošno so anketiranci kot vzroke za nedosegljivost teh dejavnosti omenili: delo v službi in na kmetiji, premajhni otroci, skrb za starše (stare starše), pomanjkanje denarja, gradnje (adaptacije) hiše in kmečkega poslopja, nekateri pa nimajo želje po teh dobrinah. Pri vprašanju o odnosih v družini je več kot dve tretjini anketirancev menilo, da so njihovi medsebojni odnosi dobri oz. zelo dobri.

Kot zadnje nas je še zanimalo, kdaj si anketiranci vzamejo največ časa za svoje otroke oz. družinsko življenje. Več kot polovica jih je odgovorila, da si največ časa vzamejo ob večerih in ob koncu tedna, ko je manj dela in ko otroci pridejo iz šole.

7 VIRI

- Barbič A. 1984. Mešane kmetije kot dejavnik razvoja kmetijstva in podeželja. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, VTOZD za agronomijo: 427 str.
- Barbič A. 1989a. Možnosti mladih kmetov, da si ustvarijo družino. *Sodobno kmetijstvo*, 22, 3: 113-119
- Barbič A. 1989b. Pogoji za ustvarjanje družine kmečkih fantov in deklet: Poročilo o delu pri raziskovalni nalogi. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, VTOZD za agronomijo, Ljubljana: 11 str.
- Barbič A. 1990. Kmetov vsakdan. Položaj in prihodnost družinskih kmetij na slovenskem. Ljubljana, Cankarjeva založba: 349 str.
- Barbič A. 1993. Samoobnavljanje kmečkega sloja v Sloveniji. *Sodobno kmetijstvo*, 26, 5: 209-217, 6: 258-266
- Barbič A. 1994. Kakšne so možnosti, da se delavke poročijo na kmetijo. *Sodobno kmetijstvo*, 27, 2: 61-67
- Bahor A. 1991. Delitev dela v kmečkem gospodinjstvu, Diplomaska naloga. Ljubljana, Biotehniška fakulteta: 36 str.
- Bavec U., Komelj M., Marin M., Peček S., Pekolj M., Peterle Udovič P., Sapač I., Zupan J. 2006. V objemu Temenice in Mirne. Ljubljana, Narodna in univerzitetna knjižnica: 207 str.
- Černič Istenič M. 2002, Predlog nacionalnega načrta za vključevanje žensk v razvoj podeželja. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Odd. za agronomijo: 20 str.
- Dyczewski L. 1999. The family in a transforming society. Lublin, The learned society of the Catholic University of Lublin: 241 str.
- Družinam prijazna podjetja so uspešnejša. 2007. Slovenija.com, medij nove generacije (18.11.2007)
<http://slowwwenia.ena.com/prikazi/CL.asp?C1ID=15343> (7.maj 2009)
- Gidakou I. 1999. Young womens attitudes towards agriculture and womens new roles in the Greek countryside: A first approach. *Journal of Rural Studies*, 15,2: 147-158
- Hribernik F. 1987. Socioekonomski položaj mladih v zasebnem kmetijstvu v SR Sloveniji. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, VTOZD za agronomijo: 239 str.
- Kanjuro Mrčela A. Černigoj Sadar N. 2006. Starši med delom in družino. Teorija in praksa, 43, 5-6: 716-735
- Kavčič B. 1979. Poglavlja iz sociologije dela. Ljubljana, Delavska enotnost: 450 str.

- Kyovsky R. 1978. Delovno pravo. Splošni del. Ljubljana, Pravna fakulteta: 206 str.
- Makarovič M. 1995. Družinsko življenje v luči slovenskega narodopisja. V: Družina. Zbornik predavanj in razprav na osrednjih strokovnih prireditvah v Sloveniji v letu družine, Ljubljana, 1994-10-25/26. Ramovš J. Ljubljana, Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno: 221-261
- Režun F. 1992. Naši kraji. Podobe preteklosti in sedanjosti v občini Trebnje. Trebnje, Center za izobraževanje in kulturo Trebnje: 181 str.
- Sieder R. 1998. Socialna zgodovina družine. Ljubljana, Založba ZRC: 384 str.
- Svetlik I., Kos D., Boh K., Zrimšek Z. 1988. Neformalno delo. Ljubljana, Delavska enotnost: 203 str.
- Švab A. 2003. Skrb med delom in družino; koncept usklajevanja dela in družinskih obveznosti v družinski politiki. Teorija in praksa, 40, 6: 1112-1126
- Wunsche G., Wolfig S., Liinaharja K., Heinila L., Heeran j., Barata C., Graca Neto M., Caro A., Framond O., Dijk W., Spaargaren N., Welboren P., Zwieten D., Janssen T., Meijers R., Bolman B., Essen P., Jakobs C., Liefting A., Nederstigt J., Roetman E., Veen E. 2004. Reconciliation of work and family life in rural areas in Europe: 18 best practices. National Reference Centre for Agriculture, Nature and Food Quality: 100 str.

ZAHVALA

Za pomoč in strokovne nasvete pri izdelavi diplomskega dela se zahvaljujem mentorici doc. dr. Majdi ČERNIČ ISTENIČ.

Zahvala gre tudi vsem anketirancem, ki so odgovarjali na anketna vprašanja.

Posebna zahvala gre tudi mojim staršem, ki so mi omogočili študij.

PRILOGA A

ANKETNI VPRAŠALNIK

USKLAJEVANJE DELOVNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA NA KMETIJAH NA OBMOČJU OBČINE TREBNJE

1. SPLOŠNI DEL

1A. SPOL ANKETIRANCA IN STAROST

- 1 M
- 2 Ž

1B. _____ STAROST (V LETIH)

2. KOLIKO ČLANOV ŠTEJE VAŠE GOSPODINJSTVO?

3. KOLIKO GENERACIJ ŽIVI V VAŠEM GOSPODINJSTVU?

- 1 DVE
- 2 TRI
- 3 ŠTIRI

4. KAKŠNA JE IZOBRAZBA ANKETIRANE OSEBE IN PARTNERJA?

	a. anketiranec	b. partner
OSNOVNA ŠOLA	1	1
POKLICNA ŠOLA	2	2
SREDNJA ŠOLA	3	3
VIŠJA ALI VISOKA	4	4

5. KAKŠEN JE ZAPOSLOTITVENI STATUS ANKETIRANE OSEBE IN PARTNERJA?

	a. anketiranec	b. partner
ZAPOSLEN V GOSPODARSTVU	1	1
ZAPOSLEN V NEGOSPODARSTVU	2	2
SAMOZAPOSLEN	3	3
KMET	4	4
GOSPODINJA	5	5
ŠTUDENT, DIJAK	6	6
BREZPOSELEN	7	7

6. KOLIKO OTROK JE V VAŠI DRUŽINI?

_____ število otrok

7. KOLIKŠNA JE STAROST NAJMLAJŠEGA OTROKA?

- 1 DO ENEGA LETA
- 2 1-3 LETA
- 3 4-7 LET
- 4 VEČ KOT SEDEM LET

**8A. KOLIKŠNA JE VELIKOST VAŠE KMETIJE GLEDE NA OBSEG
OBDDELOVALNIH KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ?**

- 1 DO 3 HEKTARJE
- 2 3-5 HEKTARJEV
- 3 5-10 HEKTARJEV
- 4 11-15 HEKTARJEV
- 5 NAD 15 HEKTARJEV

8B. KATERA JE PREVLAJUJOČA DEJAVNOST NA VAŠI KMETIJI?

- 1 ŽIVINOREJA
- 2 POLJEDELSTVO
- 3 SADJARSTVO
- 4 VSAKEGA PO MALEM

9. KDO DEJANSKO GOSPODARI NA VAŠI KMETIJI?

- 1 JAZ SAM
- 2 JAZ IN MOJ PARTNER
- 3 PARTNER
- 4 STARŠI
- 5 JAZ S STARŠI
- 6 PARTNER S STARŠI

2. DELO (ZAPOSLITEV, DELO NA KMETIJI)

**1. KAJ OD NAŠTETEGA PREDSTAVLJA GLAVNI VIR DOHODKA V VAŠI
DRUŽINI?**

- 1 ZAPOS�ITEV IZVEN KMETIJE
- 2 SAMO KMETIJSTVO
- 3 DOPOLNILNA DEJAVNOST V OKVIRU GOSPODINJSTVA (OBRT,
TURISTIČNA DEJAVNOST)
- 4 SOCIALNA POMOČ, POKOJNINA, ŠTIPENDIJA

**2A. (ZA ZAPOSLENE) KOLIKO ČASA DNEVNO SKUPAJ S PREVOZOM
PORABITE ZA ZAPOSILITEV?**

_____število ur

2B. KAKŠNO JE VAŠE DELOVNO MESTO, KAJ DELATE?

2C. KAKŠEN JE VAŠ DELOVNI ČAS?

- 1 ENOIZMENSKI
- 2 DVOIZMENSKI
- 3 VEČIZMENSKI
- 4 PREMAKLJIV

2D. KAKO STE ZADOVOLJNI S SVOJO TRENUTNO ZAPOSLOTVIJO?

1. ZELO ZADOVOLJEN
2. ZADOVOLJEN
3. NITI ZADOVOLJEN, NITI RAZOČARAN
4. RAZOČARAN
5. ZELO RAZOČARAN

**2E. ALI JE PODJETJE OZ. ORGANIZACIJA, V KATERI DELATE, ZASEBNO,
JAVNO ALI MEŠANO?**

1. ZASEBNO
2. JAVNO
3. MEŠANO

**2F. ALI JE VAŠA TRENUTNA POGODBA O DELU, ČE JO SPLOH IMATE,
POGODBA ZA NEDOLOČEN ČAS, ZA DOLOČEN ČAS ALI POGODBA O
ZAČASNEM DELU?**

1. ZA NEDOLOČEN ČAS
2. ZA DOLOČEN ČAS
3. ZAČASNA
4. BREZ PISNE POGODBE

2G. KAKO POGOSTO SE VAM JE V PRETEKLIH 3 MESECIH ZGODILO KAJ OD NASLEDNJEGA?

	nekajkrat na teden	nekajkrat na mesec	enkrat ali dvakrat na mesec	nikoli
7.1.1.1 DOMOV SEM PRIŠEL PREVEČ UTRUJEN, DA BI LAHKO OPRAVIL NUJNA GOSPODINJSKA OPRAVILA.	1	2	3	4
7.1.1.2 ZARADI KOLIČINE ČASA, KI GA PORABIM NA DELU, SEM TEŽKO IZPOLNIL DRUŽINSKE OBVEZNOSTI.	1	2	3	4
7.1.1.3 ZARADI GOSPODINJSKIH OPRAVIL, KI SEM JIH MORAL OPRAVITI, SEM PRIŠEL NA DELO PREVEČ UTRUJEN, DA BI DOBRO DELOVAL.	1	2	3	4
7.1.1.4 ZARADI DRUŽINSKIH OBVEZNOSTI SEM SE TEŽKO ZBRAL PRI DELU.	1	2	3	4

3. KDO V GOSPODINJSTVU OBIČAJNO OPRAVLJA NASLEDNJA GOSPODINJSKA OPRAVILA?

	jaz	partner	otroci	starši	delo delijo	oseba, ki ni član gospodinjstva
KUHANJE	1	2	3	4	5	6
POSPRAVLJANJE	1	2	3	4	5	6
LIKANJE	1	2	3	4	5	6
ŠIVANJE	1	2	3	4	5	6
MANJŠA POPRAVILA	1	2	3	4	5	6
NAKUPOVANJE	1	2	3	4	5	6
POPRAVILA KMETIJSKIH STROJEV	1	2	3	4	5	6
POPRAVILO AVTOMOBILA	1	2	3	4	5	6
IGRANJE Z OTROKI	1	2	3	4	5	6
POMOČ OTROKOM PRI DOMAČIH NALOGAH	1	2	3	4	5	6
OBISK OTROKA PRI ZDRAVNIKU	1	2	3	4	5	6
NEGOVANJE BOLNEGA OTROKA	1	2	3	4	5	6
SKRB ZA OSTARELE IN BOLNE ČLANE	1	2	3	4	5	6

4. KOLIKO UR DNEVNO VI OSEBNO PORABITE ZA VSA DELOVNA OPRAVILA V GOSPODINJSTVU?

_____število ur

5. KDO OBIČAJNO OPRAVLJA NASLEDNJA DELA NA KMETIJI?

	jaz	partner	otroci	starši	delo delijo	oseba, ki ni član gospodinjstva
MOLŽA	1	2	3	4	5	6
SKRB ZA PERUTNINO	1	2	3	4	5	6
KRMLJENJE ŽIVALI	1	2	3	4	5	6
ČIŠČENJE HLEVA	1	2	3	4	5	6
STROJNA POLJSKA DELA	1	2	3	4	5	6
ROČNA POLJSKA DELA	1	2	3	4	5	6
SPRAVILO SENA	1	2	3	4	5	6
SILIRANJE	1	2	3	4	5	6
OBDELOVANJE ZELENJAVNEGA VRTA	1	2	3	4	5	6
OSKRBA SADOVNJAKOV	1	2	3	4	5	6
POBIRANJE SADJA	1	2	3	4	5	6
DELA V VINOGRADU	1	2	3	4	5	6
PRIDELAVA VINA, ŽGANIH PIJAČ (KLETARJENJE)	1	2	3	4	5	6
KOŠNJA TRAVE S STROJI	1	2	3	4	5	6
ROČNA KOŠNJA	1	2	3	4	5	6
ZMETAVANJE MRVE, SENA	1	2	3	4	5	6
DRUGO, KAJ.....	1	2	3	4	5	6

6. KOLIKO UR DNEVNO VI OSEBNO PORABITE ZA VSA DELOVNA OPRAVILA (NA KMETIJI)?

_____število ur

7. KDO ODLOČA O STVAREH, KI ZADEVAJO VSE GOSPODINJSTVO?

	jaz	partner	oba skupaj	različno, jaz ali partner
PREŽIVLJANJE DOPUSTA	1	2	3	5
NAKUP OBLEKE	1	2	3	5
VZGOJA OTROK	1	2	3	5
VARČEVANJE	1	2	3	5
GRADNJA, ADAPTACIJA HIŠE	1	2	3	5
NAKUP AVTOMOBILA	1	2	4	5
ŠOLANJU OTROK	1	2	4	5
INVESTICIJAH V GOSPODINJSTVO (NAKUP OPREME)	1	2	4	5
NAKUPU OSEBNEGA RAČUNALNIKA IN PRIKLJUČITVI NA INTERNET	1	2	4	5

8. KAKO POGOSTO VKLJUČUJETE OTROKE V KMEČKA IN GOSPODINJSKA DELA?

	vedno	pogosto	včasih	nikoli
MOLŽA	1	2	3	4
KRMLJENJE ŽIVALI	1	2	3	4
ČIŠČENJE HLEVA	1	2	3	4
STROJNA POLJSKA DELA	1	2	3	4
ROČNA POLJSKA DELA	1	2	3	4
KOŠNJA	1	2	3	4
SPRAVILO SENA	1	2	3	4
SILIRANJE	1	2	3	4
POSPRAVLJANJE	1	2	3	4
KUHANJE	1	2	3	4
LIKANJE	1	2	3	4
NAKUPOVANJE	1	2	3	4
GOSPODINJSKA DELA, VARSTVO OTROK	1	2	3	4

9. KAKŠNE OBLIKE VARSTVA TRENUTNO UPORABLJATE ZA VAŠE OTROKE (NAJMLAJŠEGA)?

1. VRTEC
2. VARUŠKA
3. STARI STARŠI
4. PODALJŠANO BIVANJE V ŠOLI
5. STARŠI (ANKETIRANEC ALI PARTNER)

10. KDO OBIČAJNO SKRBI ZA VARSTVO OTROK, KO PRIDEJO IZ REDNEGA VARSTVA (V POPOLDANSKEM ČASU)?

1. MATI
2. OČE
3. OBA STARŠA
4. STAREJŠI BRATJE IN SESTRE
5. STARI STARŠI
6. KDO DRUG, KDO _____

3. PROSTI ČAS, DRUŽINSKO ŽIVLJENJE NA KMETIJI

1. KOLIKO ČASA (UR DNEVNO) PREŽIVITE SKUPAJ Z DRUŽINO V OKVIRU PROSTOČASNIH AKTIVNOSTI?

_____število ur

2. KAKO POGOSTO SE UKVARJATE Z NASLEDNJI MI PROSTOČASNI MI AKTIVNOSTMI?

	redno	včasih	nikoli
POGOVOR Z DRUŽINO	1	2	3
POSLUŠANJE RADIA	1	2	3
GLEĐANJE TELEVIZIJE	1	2	3
BRANJE ČASOPISOV, REVIJ	1	2	3
BRANJE KNJIG	1	2	3
IGRA Z OTROKI	1	2	3
UDELEŽBA NA VERSKIH OBREDIH	1	2	3
OBISKOVANJE SORODNIKOV, PRIJATELJEV	1	2	3
HOJA NA IZLETE	1	2	3
OBISKOVANJE PRIREDITEV, KONCERTOV	1	2	3
KINO, GLEDALIŠČE	1	2	3
HOJA NA SPREHODE	1	2	3
UKVARJANJE S ŠPORTOM	1	2	3
DRUŽABNE IGRE Z DRUŽINO	1	2	3

3. KAKO BI RAZVRSTILI NASLEDNJE PROSTOČASNE DNEVNE AKTIVNOSTI Z OCENO OD 1 (PORABIM NAJMANJ ČASA) DO 5 (PORABIM NAJVEČ ČASA) ?

1. GLEĐANJE TELEVIZIJE _____
2. POMOČ OTROKOM PRI UČENJU IN ŠOLSKIH OBVEZNOSTIH _____
3. DRUŽINSKI POGOVOR _____
4. IGRANJE DRUŽABNIH IGER Z ČLANI DRUŽINE _____
5. BRANJE ČASOPISOV, REVIJ, KNJIG _____

4. ALI MENITE DA IMATE DOVOLJ PROSTEGA ČASA ZA DRUŽINSKO ŽIVLJENJE (ČE NE, KAJ JE PO VAŠEM MNENJU GLAVNI RAZLOG ZA POMANKANJE ČASA)?

1. DA

2. NE _____

**5. KJE JE PO VAŠEM MNENJU LAŽE IMETI OTROKE NA PODEŽELJU ALI V MESTU?
ZAKAJ?_____**

6. V ČEM JE PO VAŠEM MNENJU PREDNOST ŽIVLJENJA NA PODEŽELJU OZ. KAKŠNE PREDNOSTI IMAJO OTOCI NA DEŽELI V PRIMERJAVI Z MEŠČANSKIMI?

7. ALI MENITE, DA SO KMEČKI OTROCI ZARADI OKOLJA, V KATEREM ŽIVIJO, ZA KAJ PRIKRAJŠANI V PRIMERJAVI Z MESTNIMI OTROKI?

1. NE

2. DA _____

8. ALI SI KOT DRUŽINA LAHKO PRIVOŠČITE NASLEDNJE?

	da	ne	včasih
MORJE	1	2	3
PLANINE	1	2	3
SMUČANJE	1	2	3
DALJŠA POTOVANJA	1	2	3

8 A. KAJ JE GLAVNI RAZLOG, DA VAM TE DEJAVNOSTI NISO DOSEGLJIVE?

9. KAKO OCENJUJETE MEDSEBOJNE ODNOS V VAŠI DRUŽINI?

1. ZELO SLABI

2. SLABI

3. NITI SLABI, NITI DOBRI

4. DOBRI

5. ZELO DOBRI

10. KDAJ SI VZAMETE NAJVEČ ČASA ZA PREŽIVLJANJE (UKVARJANJE) Z OTROKI?

1. SKOZI VES DAN ENAKO

2. KO PRIDEJO IZ ŠOLE

3. OB VEČERU

4. NIKOLI

PRILOGA B

DELITEV DELA V GOSPODINJSTVU

[illegible]

[illegible]

Delitev dela v gospodinjstvu (nadaljevanje)

	Kmetije tipa 1				Kmetije tipa 2				Kmetije tipa 3			
	M		Ž		M		Ž		M		Ž	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Pomoč otrokom pri domačih nalogah												
Anketiranec			11	84,6			9	81,8			5	100
Partner	10	83,3			6	100			9	90		
Starši												
Delo si delijo	2	16,7	2	15,4			2	18,2	1	10		
Oseba, ki ni član gospodinjstva												
Obisk otroka pri zdravniku												
Anketiranec	1	7,1	10	76,9			8	72,7			6	100
Partner	7	50	1	7,7	5	83,3			10	100		
Starši												
Delo si delijo	6	42,9	2	15,4	1	16,7	3	27,3				
Oseba, ki ni član gospodinjstva												
Negovanje bolnega otroka												
Anketiranec			13	100			8	72,7			5	83,3
Partner	10	71,4			6	100			10	100		
Starši												
Delo si delijo	4	28,6					3	27,3			1	16,7
Oseba, ki ni član gospodinjstva												
Skrb za ostarele in bolne člane												
Anketiranec	1	8,3	7	53,8			6	66,7			2	40
Partner	5	41,7			4	80			8	88,9		
Starši												
Delo si delijo	6	50	6	46,2	1	20	3	33,3	1	11,1	3	50
Oseba, ki ni član gospodinjstva												
Skupaj	12	100	13	100	5	100	9	100	9	100	5	100

PRILOGA C

ODLOČANJE V GOSPODINJSTVU

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Preživljanje dopusta						
Anketiranec	1	3,7	0	0,0	2	12,5
Partner	3	11,1	1	5,9	0	0,0
Oba skupaj	23	85,2	13	76,5	12	75
Različno	0	0,0	3	17,6	2	12,5
Nakup obleke						
Anketiranec	7	25,9	6	35,3	18	30
Partner	10	37	4	23,5	22	36,7
Oba skupaj	9	33,3	6	35,3	2	12,5
Različno	1	3,7	1	5,9	1	6,2
Vzgoja otrok						
Anketiranec	2	7,4	3	17,6	2	12,5
Partner	4	14,8	2	11,8	3	18,8
Oba skupaj	20	74,1	11	64,7	10	62,5
Različno	1	3,7	1	5,9	1	6,2
Varčevanje						
Anketiranec	5	18,5	0	0,0	2	12,5
Partner	4	14,8	3	17,6	0	0,0
Oba skupaj	17	63	14	82,4	14	87,5
Različno	1	3,7	0	0,0	0	0,0
Gradnja, adaptacija hiše						
Anketiranec	7	25,9	2	11,8	2	12,5
Partner	3	11,1	4	23,5	0	0,0
Oba skupaj	17	63	11	64,7	14	87,5
Različno						
Nakup avtomobila						
Anketiranec	8	29,6	1	5,9	2	12,5
Partner	5	18,5	2	11,8	1	6,2
Oba skupaj	14	51,9	13	76,5	13	81,2
Različno	0	0,0	1	5,9	0	0,0
Šolanje otrok						
Anketiranec	2	7,4	3	17,6	3	18,8
Partner	7	25,9	1	5,9	2	12,5
Oba skupaj	18	66,7	13	76,5	11	68,8
Investicije v gospodinjstvo						
Anketiranec	3	11,1	1	5,9	0	0,0
Partner	5	18,5	0	0,0	0	0,0
Oba skupaj	19	70,4	14	82,4	16	100
Različno	0	0,0	2	11,8	0	0,0
Nakup osebnega računalnika						
Anketiranec	0	0,0	3	17,6	0	0,0
Partner	4	14,8	1	5,9	1	6,2
Oba skupaj	23	85,2	13	76,5	15	93,8
Različno						
Priključitev na internet						
Anketiranec	0	0,0	3	17,6	0	0,0
Partner	4	14,8	2	11,8	1	6,2
Oba skupaj	23	85,2	12	70,6	15	93,8
Različno						
Skupaj	27	100	17	100	16	100

PRILOGA D

DELITEV DELA NA KMETIJI

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Molža						
Anketiranec	6	22,2	2	18,2	5	31,2
Partner	4	14,8	2	18,2	6	37,5
Starši	10	37	5	45,5	0	0,0
Delo si delijo	7	23,2	2	18,2	5	31,2
Skrb za perutnino						
Anketiranec	3	11,1	4	26,7	0	0,0
Partner	6	22,2	4	26,7	7	50
Starši	14	51,9	7	46,7	5	35,7
Delo si delijo	4	14,8	0	0,0	2	14,2
Krmljenje živali						
Anketiranec	7	25,9	4	23,5	5	31,2
Partner	3	11,1	4	23,5	3	18,8
Starši	1	3,7	2	11,8	0	0,0
Delo si delijo	16	59,3	7	41,2	8	50
Čiščenje hleva						
Anketiranec	7	25,9	4	23,5	5	31,2
Partner	3	11,1	5	29,4	3	18,8
Starši	1	3,7	2	11,8	0	0,0
Delo si delijo	16	59,3	6	35,3	8	50
Strojna poljska dela						
Anketiranec	11	40,7	4	23,5	7	43,8
Partner	10	37	7	41,2	5	31,2
Starši	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Delo si delijo	6	22,3	6	35,3	4	25
Ročna poljska dela						
Anketiranec	2	7,4	1	5,9	2	12,5
Partner	1	3,7	1	5,9	2	12,5
Starši	0	0,0	1	5,9	0	0,0
Delo si delijo	24	88,9	14	82,3	12	75
Spravilo sena						
Anketiranec	1	3,7	2	11,8	0	0,0
Partner	1	3,7	0	0,0	1	6,2
Starši	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Delo si delijo	25	92,6	15	88,2	15	93,8

Delitev dela na kmetiji (nadaljevanje)

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Siliranje						
Anketiranec	4	14,8	4	28,6	2	12,5
Partner	4	14,8	2	14,3	1	6,2
Starši	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Delo si delijo	19	70,4	8	57,1	13	81,3
Obdelovanje zelenjavnega vrta						
Anketiranec	5	18,5	6	35,3	1	6,2
Partner	9	33,3	5	29,4	8	50
Starši	3	11,1	1	5,9	3	18,8
Delo si delijo	10	37,1	5	29,4	4	25
Oskrba sadovnjakov						
Anketiranec	6	22,2	4	26,7	3	23,1
Partner	5	18,5	5	33,3	3	23,1
Starši	9	33,3	3	20	1	7,7
Delo si delijo	7	26	3	20	6	46,1
Pobiranje sadja						
Anketiranec	0	0,0	0	0,0	1	7,7
Partner	1	3,7	0	0,0	1	7,7
Starši	6	22,2	2	14,3	1	7,7
Delo si delijo	20	74,1	12	85,7	10	76,9
Delo v vinogradu						
Anketiranec	1	3,8	0	0,0	0	0,0
Partner	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Starši	6	23,1	2	12,5	1	7,7
Delo si delijo	19	73,1	14	87,5	12	92,3
Pridelava vina in žganih pijač						
Anketiranec	8	30,8	5	31,2	9	69,2
Partner	6	23,1	5	31,2	3	23,1
Starši	11	42,3	4	25	1	7,7
Delo si delijo	1	3,8	2	12,6	0	0,0
Strojna košnja						
Anketiranec	12	44,4	7	41,2	7	43,8
Partner	12	44,4	8	47,1	5	31,2
Starši	0	0,0	1	5,9	0	0,0
Delo si delijo	3	11,2	1	5,9	4	25
Ročna košnja						
Anketiranec	11	40,7	6	35,3	10	62,5
Partner	10	37	7	41,2	5	31,2
Starši	4	14,8	2	11,8	0	0,0
Delo si delijo	2	7,4	2	11,8	1	6,2
Zmetavanje mrve						
Anketiranec	0	0,0	0	0,0	1	6,2
Partner	3	11,1	2	11,8	2	12,5
Starši	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Delo si delijo	24	88,9	15	88,2	13	81,3
Skupaj	27	100	17	100	16	100

PRILOGA E

VKLJUČEVANJE OTROK V KMEČKA IN GOSPODINJSKA DELA

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Molža						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Včasih	13	48,1	2	14,3	7	43,8
Nikoli	14	51,9	12	85,7	9	56,2
Krmljenje živali						
Vedno	1	3,7	3	17,6	4	25
Pogosto	14	51,9	5	29,4	6	37,5
Včasih	7	25,9	4	23,5	1	6,2
Nikoli	5	18,5	5	29,4	5	31,2
Čiščenje hleva						
Vedno	1	3,7	3	17,6	3	18,8
Pogosto	9	33,3	4	23,5	7	43,8
Včasih	12	44,4	5	29,4	1	6,2
Nikoli	5	18,5	5	29,4	5	31,2
Strojna poljska dela						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	3	11,1	5	29,4	5	31,2
Včasih	13	48,1	1	5,9	5	31,2
Nikoli	11	40,7	11	64,7	6	37,6
Ročna poljska dela						
Vedno	2	7,4	1	5,9	1	6,2
Pogosto	9	33,3	5	29,4	7	43,8
Včasih	11	40,7	4	23,5	3	18,8
Nikoli	5	18,5	7	41,2	5	31,2
Košnja						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	1	3,7	2	11,8	4	25
Včasih	8	29,6	3	17,6	6	37,5
Nikoli	18	66,7	12	70,6	6	37,5
Spravilo sena						
Vedno	4	14,8	3	17,6	3	18,8
Pogosto	10	37	2	11,8	5	31,2
Včasih	7	25,9	5	29,4	3	18,8
Nikoli	6	22,2	7	41,2	5	31,2
Siliranje						
Vedno	1	3,7	0	0,0	1	6,2
Pogosto	5	18,5	3	18,8	6	37,5
Včasih	10	37	0	0,0	3	18,8
Nikoli	11	40,7	13	81,2	6	37,5

Vključevanje otrok v kmečka in gospodinjstva dela (nadaljevanje)

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Pospravljanje						
Vedno	4	14,8	1	5,9	1	6,2
Pogosto	10	37	5	29,4	7	43,8
Včasih	9	33,3	6	35,3	3	18,8
Nikoli	4	14,8	5	29,4	5	31,2
Kuhanje						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	10	37	2	11,8	1	6,2
Včasih	9	33,9	7	41,2	8	50
Nikoli	8	29,6	8	47	7	43,8
Likanje						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	1	3,7	0	0,0	1	6,2
Včasih	11	40,7	1	5,9	4	25
Nikoli	15	55,6	16	94,1	11	68,8
Pranje						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	2	7,4	0	0,0	1	6,2
Včasih	8	29,6	1	5,9	3	18,8
Nikoli	17	63	19	94,1	12	75
Nakupovanje						
Vedno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Pogosto	5	18,5	1	5,9	0	0,0
Včasih	13	48,1	10	58,8	9	56,2
Nikoli	9	33,3	6	35,3	7	43,8
Varstvo mlajših otrok						
Vedno	2	7,4	0	0,0	1	6,2
Pogosto	10	37	7	41,2	6	37,5
Včasih	7	25,9	7	41,2	5	31,2
Nikoli	8	29,6	3	17,6	4	25
Skupaj	27	100	17	100	16	100

PRILOGA F

POGOSTOST UKVARJANJA S PROSTOČASNIMI AKTIVNOSTMI

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Pogovor z družino						
Redno	19	70,4	15	88,2	11	68,8
Včasih	8	29,6	2	11,8	5	31,2
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Poslušanje radia						
Redno	5	18,5	2	11,8	1	6,2
Včasih	18	66,7	13	76,5	12	75
Nikoli	4	14,8	2	11,8	3	18,8
Gledanje televizije						
Redno	14	51,9	5	29,4	7	43,8
Včasih	13	48,1	12	70,6	9	56,2
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Branje časopisov, revij						
Redno	11	40,7	2	11,8	0	0,0
Včasih	16	59,3	14	82,4	12	75
Nikoli	0	0,0	1	5,9	4	25
Branje knjig						
Redno	2	7,4	3	17,6	0	0,0
Včasih	13	48,1	11	64,7	2	12,5
Nikoli	12	44,4	3	17,6	14	87,5
Igra z otroki						
Redno	13	48,1	11	64,7	7	43,8
Včasih	14	51,9	6	35,3	9	56,2
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Udeležba verskih obredov						
Redno	14	51,9	10	58,8	9	56,2
Včasih	11	40,7	6	35,3	4	25
Nikoli	2	7,4	1	5,9	3	18,8
Obiskovanje sorodnikov, prijateljev						
Redno	2	7,4	2	11,8	1	6,2
Včasih	24	88,9	15	88,2	15	93,8
Nikoli	1	3,7	0	0,0	0	0,0

Pogostost ukvarjanja s prostočasnimi aktivnostmi (nadaljevanje)

	Kmetije tipa 1		Kmetije tipa 2		Kmetije tipa 3	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Kino, gledališče						
Redno	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Včasih	5	18,5	4	23,5	1	6,2
Nikoli	22	81,5	13	76,5	15	93,8
Hoja na izlete						
Redno	2	7,4	2	11,8	0	0,0
Včasih	13	48,1	9	52,9	3	18,8
Nikoli	12	44,4	6	35,3	13	81,2
Ukvarjanje s športom						
Redno	3	11,1	4	23,5	0	0,0
Včasih	12	44,4	8	47,1	8	50
Nikoli	12	44,4	5	29,4	8	50
Družabne igre z družino						
Redno	11	40,7	9	52,9	7	43,8
Včasih	16	59,3	8	47,1	9	56,2
Nikoli	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Hoja na sprehode						
Redno	3	11,1	3	17,6	0	0,0
Včasih	17	63	13	76,5	13	81,2
Nikoli	7	25,9	1	5,9	3	18,8
Obiskovanje prireditev, koncertov						
Redno	0	0,0	2	11,8	0	0,0
Včasih	19	70,4	13	76,5	9	56,2
Nikoli	8	29,6	2	11,8	7	43,8
Skupaj	27	100	17	100	16	100